

Bulletin advokacie

Domněnky upravené v § 980 odst. 2 o. z. • Diskutované otázky zániku závazků v o. z. • Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – I. část • Problematika placení výživného dětem – splatnost výživného • Míra důkazu a znalecké zkoumání v řízeních o zaplacení směnečného nároku • Plenární zasedání CCBE poprvé v Praze •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Konference Soukromé právo 2018 v Brně
rozvířila debatu o rekodifikaci civilního procesu
– čtěte na str. 7-9.

**ADVOKÁTI
DO ŠKOL**
O projektu
více na str. 67-68.

PRÁVĚ VYCHÁZÍ AKTUALIZOVANÉ VYDÁNÍ

GDPR / Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (2016/679/EU)

Praktický komentář

2., aktualizované vydání

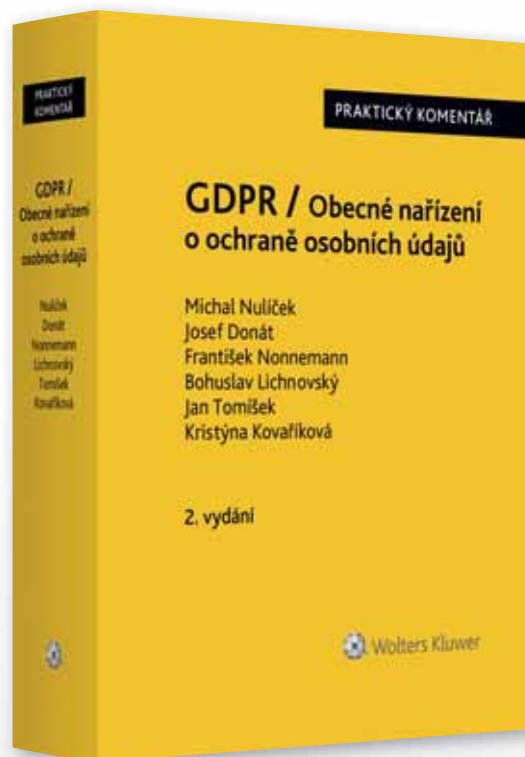
Michal Nulíček, Josef Donát, František Nonnemann, Bohuslav Lichnovský, Jan Tomíšek, Kristýna Kovaříková

2., aktualizované vydání vychází podle právního stavu ke dni 25. května 2018, kdy Nařízení nabylo účinnosti. Do nového vydání autoři promítli řadu podnětů z praxe, se kterými se setkali v rámci školení, konferencí i své advokátní činnosti. Výklad je rozšířen a obohacen také o nové pokyny WP29, které vyšly od poloviny roku 2017, kdy příprava na účinnost nařízení vrcholila.

V předkládaném komentáři jsou srozumitelnou a praktickou formou vysvětleny všechny pojmy a instituty nového Nařízení. Komentář je přehledně strukturovaný dle jednotlivých článků Nařízení, které jsou již v rámci předpisu členěny do tematických celků v řádech kapitol a oddílů. Na začátku výkladu k článkům čtenář nalezne provázání na příslušné body odůvodnění Nařízení a v relevantních případech také na ustanovení čl. 83 s výší správní sankce, která za porušení daného článku hrozí. V případech, kdy je to vhodné, obsahuje komentář také praktické shrnutí nových povinností souhrnně pro několik článků. V textu je výklad průběžně demonstrován na množství příkladů a situací, se kterými se správce nebo zpracovatel může setkat.

Komentář je k dispozici také v ASPI

Objednávejte na www.wolterskluwer.cz/obchod

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žilavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:

ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamací při problémech s distribucí
se obraťte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též na internetu
(www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci
vyjadřuje autor souhlas s rozmnožením,
rozšiřováním a sdělováním jeho příspěvku
na stránkách www.bulletin-advokacie.cz,
v právních informačních systémech
a na internetových portálech spolupracujících
s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci
monitoringu médií.

Toto číslo vyšlo 22. 6. 2018 v nákladu
17 150 výtisků.

Obálka: konference Soukromé právo 2018
v Brně – foto Igor Zehl

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 1805-8280 (online)

Úvodník

Martin Maisner: **Slušnost, nebo zbabělost?** 3

Aktuality

**Předseda ČAK podal podnět k zahájení kárného řízení se soudcem
v kauze Zadeh Iva Chaloupková** 4
Konference v Brně rozvířila debatu o rekodifikaci civilního procesu
Hana Rýdlová 7
14. ročník celostátní soutěže Právník roku 2018 vyhlášen 10
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 12

z právní teorie a praxe

Články

Domněnky upravené v § 980 odst. 2 o. z. Petr Tégl 13
Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku
Alena Bányaiová 21
Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – 1. část
Alena Tibitanzlová 29
Problematika placení výživného dětem – splatnost výživného
Radka Vacová 34
**Rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení povinností
dočasně práce neschopného zaměstnance** Jana Komendová 37
**Několik poznámek k otázce zastavení soudního řízení ve věci
zajištění cizinců** Lenka Mičkalová 42
**Míra důkazu a znalecké zkoumání v řízeních o zaplacení
směnečného nároku** Radim Chalupa 46

Z judikatury

**ÚS: Ke zjišťování názoru dítěte v případě sporu rodičů
ohledně volby základní školy dítěte nastupujícího povinnou
školní docházkou** 51
NSS: Změna společného příjmení v době trvání manželství 53
ESLP: K nepřipustnosti obhajovat se v trestním řízení osobně 57
**Glosa: K rozsudku Nejvyššího soudu ve věci následků
smlouvy uzavřené oběma manželi, jednal-li jeden z nich
v duševní poruše** 59

Z odborné literatury

Pavla Bejčková: **Zákon o ochraně ovzduší. Komentář** (Ondřej Vicha) 61
Aleš Rozehnal: **Strategie civilního procesu** (Tomáš Pohl) 63
Marek Fryšták, Josef Kuchta, Jan Provazník, David Čep:
Postavení úřední osoby v trestním právu (Sandra Vareninová) 63
Josef Černošník, Petr Doubrava: **Právní spory ve stavebnictví**
(Aleš Rozehnal) 64
Emil Svoboda: **Poutník za hranice pozitivistických kruhů.**
Výbor z díla (Petr Bezouška) 65
Bulletin slovenskej advokácie přináší... 66

z advokacie

Z české advokacie

Advokáti do škol – zapojte se do projektu Daniela Kovářová, Ronald Němec...	67
Z kárné praxe Jan Syka	68
Z praxe výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů Marek Nespala.....	70
Advokát jako přítel soudu a dítěte, minimálně v rodinných věcech Daniela Kovářová	71
Zvýhodněné pojištění motorových vozidel pro advokáty Zdeněk Turek.....	72
Odešli do nebeské síně	73

Z Evropy a ze světa

Plenární zasedání CCBE poprvé v Praze Eva Indruchová.....	74

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK.....	77
Pozvánka na celostátní turnaj advokacie v tenise	78
Innovative Legal Services Forum 2018 Hana Rýdlová	79
Pozvánka na turnaj regionálních advokátních týmů ve fotbale „Turnaj čtyř řek 2018“ v Plzni	81
Pozvánka na 21. sportovní hry české advokacie v Nymburce	82

Nakonec

Právníkovy zápisky Petr Hajn	83
Kresba Lubomíra Lichého	84
Víte, že... Stanislav Balík	84
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“.

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasílané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případné vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- sdělení, zda chcete zaslat po zlomu korektury

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

ZIZLAVSKY

Insolvenční správci se zvláštním povolením

insolvence klienta

» příležitost ke spolupráci «

reorganizace

www.zizlavsky.cz
michal@zizlavsky.cz

Slušnost, nebo zbabělost?

Nedávno jsem se setkal v tisku s titulkem „Zbabělost advokátní komory“

(Roman Roun, Parlamentní listy 17. 5. 2018). Stručně řečeno, obsahem článku byla informace, že Česká advokátní komora kárně postihla známou advokátku JUDr. K. S. za její názory. Autor uvedl rovněž, že známá advokátka nereprezentovala své názory z pozice advokátky a ČAK nepřísluší její vystoupení komentovat, či dokonce trestat. Vyjádřil se rovněž, že je pohodlnější trestat známou advokátku za její osobní názory nežli řešit podstatu věci. Bylo by pozoruhodné spočítat, kolikrát se autor vzdálil od reality a jak málo se na tento (pro někoho jistě líbivý) článek odborně připravil.

Začnu tím, že se autor zapomněl zmínit, jak by podle jeho názoru měla ČAK řešit podstatu věci, tedy například rozpory mezi netolerantním salafijským směrem islámu a středoevropským liberálním prostředím. Úloha ČAK spočívá v tom, že dbá na dodržování stavovských předpisů, které si advokáti dobrovolně uložili s cílem zachovávat důstojnost advokátního stavu. Nemá geopolitické cíle a v tomto směru se neangažuje a ani angažovat nehodlá. Rovněž neposuzuje osobní názory, politická stanoviska a občanské postoje jednotlivých advokátů. Dbá pouze na důsledné dodržování etického kodexu (přesněji řečeno na pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů). Porušení těchto předpisů se považuje za kárné provinění.

Pravidla profesionální etiky ČAK uvádějí v čl. 4 odst. 1 že „Advokát je všeobecně povinen poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu.“ Ne tedy pouze při výkonu advokacie, ale slušné a poctivé jednání je vyžadováno všeobecně. Každý advokát, který se nechá zapsat do seznamu advokátů ČAK, skládá slib, kterým se k dodržování stavovských předpisů dobrovolně zavazuje. Být advokátem není povinné a komu by tato omezení přišla nesnesitelná, jistě najde uplatnění v jiném oboru.

Mimochodem – podobná úprava je ve stavovských předpisech ve většině civilizovaných jurisdikcí a znění obdobných ustanovení je velmi podobné.

Ani případný názor, že se dotyčná veřejně nepředstavila jako advokátka, a tudíž jako anonymní protestující nemohla snížit důstojnost advokátního stavu svým údajně neslušným chováním, neobstojí. I autor zmíněného článku ji označil jako známou advokátku – advokát, který se ve veřejném a mediálním prostoru pohybuje již řadu let, musí počítat s tím, že při jakémkoliv veřejném vystoupení si jej veřejnost nutně spojí i s jeho profesí, a tedy s advokacií.

Tedy – dotyčná advokátka nebyla postižena v rámci kárného řízení za své názory a občanské

postoje, ale za to, jakým způsobem je prezentovala. Dokážu si představit, že závažnost názorů, za které se jednotlivec bere, může v jeho očích odůvodňovat důraznost prostředků, které použije. Ne však u advokáta, který se dobrovolně zavázal, že se – aby zachoval důstojnost advokátního stavu – bude všeobecně chovat poctivě, čestně a slušně. ČAK po svých členech nepožaduje, aby „drželi hubu a krok“ (jak stálo v článku), jen trvá na tom, aby své názory prezentovali slušně. A snad ještě k té několikrát skloňované zbabělosti – jsem si jist, že v dnešní době, kdy se většině liberálních Evropanů s historicky křesťanskou orientací zdá většina názorů radikálního islámu nejen nepřijatelná, ale vysloveně intelektuálně a kulturně odpudivá, má postoj ČAK, který – i přes sympatie, které může většina společnosti k prezentovaným postojům pociťovat – trvá na zachování slušnosti a důstojnosti alespoň u advokátů, ke zbabělosti opravdu daleko.

♣ JUDr. MARTIN MAISNER, Ph.D., MCI Arb.,
člen představenstva ČAK

Předseda ČAK podal podnět k zahájení kárného řízení se soudcem v kauze Zadeh

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA PODALA MINISTRU SPRÁVEDLNOSTI ROBERTU PELIKÁNOVI PROSTŘEDNICTVÍM SVÉHO PŘEDSEDY JUDr. VLADIMÍRA JIROUSKA PODNĚT K ZAHÁJENÍ KÁRNÉHO ŘÍZENÍ SE SOUDCEM MĚSTSKÉHO SOUDU V BRNĚ Mgr. MICHALEM KABELÍKEM.

Podnět k zahájení řízení se soudcem podaný předsedou ČAK je zcela výjimečnou záležitostí a nemá v posledních letech obdoby. V probíhajícím soudním řízení totiž došlo podle názoru ČAK k tak **flagrantnímu a závažnému porušení práva na obhajobu klienta a porušení práva na ochranu důvěrné komunikace mezi klientem a jeho obhájcem, stejně jako k porušení práva na nerušený soukromý a rodinný život, že tomu nelze nečinně přihlížet a nereagovat.**

„Výbor pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů a představenstvo ČAK se danou kauzou podrobně zabývaly a jednomyslně dospěly k závěru, že nelze jinak, než vůči soudci Mgr. Michalu Kabelíkovi podat k rukám ministra spravedlnosti podnět k zahájení kárného řízení. Podnět s obsáhlým odůvodněním jsem podepsal 31. května 2018,“ uvedl předseda představenstva ČAK JUDr. Vladimír Jirousek.

Kárné provinění podle názoru ČAK spočívá zejména v tom, že Mgr. Kabelík jako předseda senátu Městského soudu v Brně v trestní věci vedené proti obžalovanému MUDr. Zadehovi předal ke znaleckému zkoumání osobní mobilní zařízení MUDr. Zadeha. Znalecký úkol pak vymezil způsobem, který umožňoval seznámit se s e-mailovou komunikací MUDr. Zadeha s jeho obhájci, stejně jako s materiály obhajoby, a seznámit se s dokumenty ryze soukromé povahy, které nesouvisí s trestním řízením. To vše musel činit s vědomím, že důvěrná komunikace mezi klientem a jeho obhájcem, tedy e-mailová komunikace MUDr. Zadeha s jeho obhájci, podléhá ochraně podle § 88 trestního řádu, čímž ohrozil důvěru ve spravedlivé rozhodování soudů.

Hlavní pochybení soudce Mgr. Kabelíka spočívá v tom, jakým způsobem naložil se záznamy komunikace obžalovaného s obhajobou, důvěrnými dokumenty obhajoby a s dokumenty ryze soukromé povahy, které nemají s trestním řízením žádnou souvislost,

tedy, že je založil do trestního spisu a rozdal účastníkům řízení. Vážným způsobem oslabil, tedy přesněji znehodnotil, účinnou obhajobu vedenou obhájci MUDr. Zadeha, čímž došlo k porušení rovnosti stran v řízení, práva na obhajobu a popření zásad spravedlivého procesu. Pochybení soudce shledává Komora jako velmi závažné, nedůstojné, nepochopitelné a zásadně nepřijatelné.

„Jde zjevně o zcela výjimečný případ, ať již rozsahem zásahu do základních práv obžalovaného, tak intenzitou flagrantního a s největší pravděpodobností vědomého porušení důvěrnosti vztahu mezi obhájcem a klientem, to vše navíc za situace, kdy je nejvyššími evropskými soudními autoritami aktuálně a opakovaně zdůrazňována nedotknutelnost uvedeného vztahu.“

Jedna věc je přitom řešení konkrétního případu, druhou pak akutní nutnost takové jednoznačné legislativní úpravy důvěrnosti předmětného vztahu, jež by obecně vylučovala být jen úvahy o podobných atacích, jež znemožňují standardní způsob obhajoby, na kterou má v civilizovaném systému každý obviněný či obžalovaný nezadatelné právo. Komora celou věc považuje za absolutně zásadní a vstup do řízení před Ústavním soudem citlivě zváží,“ dodal JUDr. Jirousek.

Není to ovšem poprvé, kdy se ČAK vyslovuje k postupu orgánů v kauzách MUDr. Zadeha. V únoru 2017 se společně s Unii obhájců ČR ostře postavila proti odposlechům obviněného s jeho obhájci, které byly v rámci jeho trestní věci rovněž zařazeny do trestního spisu místo toho, aby byly neprodleně smazány. I tehdejší postup orgánů činných v trestním řízení považovala Komora za zcela bezprecedentní zásah do základních lidských práv osob na našem území a požadovala vyšetření této záležitosti a vyvození důsledků ze zjištěných pochybení. Věci se nakonec Nejvyšší státní zastupitelství zabývalo a zjistilo vážná pochybení při nakládání policie s odposlechy i pochybení dozorového státního zástupce u vazebního řízení s MUDr. Zadehem.

ČAK obvykle do probíhajících kauz nijak nezasahuje, a pokud ano, tak pouze tehdy, má-li problém zásadní význam pro řešení obecných otázek obhajoby, nebo je-li bezprostředně ohrožen výkon základních lidských práv. A to se v tomto případě opětovně stalo.

♣ PhDr. IVA CHALOUPOKOVÁ, tisková mluvčí ČAK

Pozn. red.: Stanovisko výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů v této věci najdete na str. 70.

V BA č. 5/2018 jsme vás podrobně informovali o připravovaných oslavách 100 let české a slovenské advokacie, které v sobě zahrnují odbornou konferenci, sportovní a společenský program ve dnech 21. až 23. 9. 2018 v Luhačovicích. Necelých 30 minut po spuštění přihlašovací aplikace na webu ČAK byla 1. 6. 2018 kapacita konference a ubytování zcela vyčerpána. Stále ještě ale ti zájemci, které evidujeme podle došlých registrací tzv. „pod čarou“, nemusejí zoufat. **V půli srpna se možná uvolní část kapacity, která je v tuto chvíli rezervována zájemcům ze SAK, a pak eventuální zbývající volná místa ještě nabídneme. Sledujte tedy i během srpna své e-mailové adresy, abyste naše případné oslovení nepřehlédli.**

♣ Odbor vnějších vztahů ČAK

PROFESNÍ
VZDĚLÁVACÍ
PROGRAMY
LL.M.

RODINNÉ PRÁVO

Garant: Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

DAŇOVÉ PRÁVO

Garant: JUDr. Marie Emilie Grossová, Ph.D.

APLIKOVANÁ KRIMINALISTIKA

Garant: plk. JUDr. František Klimus, Ph.D.

KRIMINOLOGICKO-PENOLOGICKÁ STUDIA

Garant: JUDr. Jaroslav Gruber

OCHRANA OSOB A MAJETKU

Garant: Doc. JUDr. Mgr. Jan Brázda, Ph.D., LL.M.

NAŠE PRESTIŽNÍ PROGRAMY SE ZAMĚŘUJÍ NA PŘÍPRAVU STUDENTŮ K ZÍSKÁNÍ
NOVÝCH ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ POTŘEBNÝCH PRO ÚSPĚŠNÝ VÝKON
PRÁVNICKÉHO POVOLÁNÍ V RÁMCI CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.

UKONČENÍ STUDIA PROMOCEMI ABSOLVENTŮ

EVROPSKÝ ÚSTAV PRÁVA A SOUDNÍHO INŽENÝRSTVÍ
VĚDECKÁ, ZNALECKÁ A VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE

www.eupsi.cz

AVANT PLNÝ ADRENALINU.

Kombinace vysokého výkonu a pohodlí:
to je nové Audi RS 4 Avant.

AUTO JAROV KUNRATICE

Vídeňská 126, Praha 4

Tel.: 251 002 815

www.autojarov-kunratice.cz

Kombinovaná spotřeba a emise CO₂ modelu Audi RS 4: 8,8 l/100 km,
199 g/km. Vyobrazený model může obsahovat prvky příplatkové výbavy.
Foto je pouze ilustrativní.

 Audi Sport

Konference v Brně rozvířila debatu o rekodifikaci civilního procesu

SOUKROMÉ
2018 **PRÁVO**

DNE 23. KVĚTNA 2018 USPOŘÁDALA ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA A VYDAVATELSTVÍ EPRAVO.CZ PRO ADVOKÁTY A ŠIRŠÍ PRÁVNICKOU VEŘEJNOST JIŽ TRADIČNÍ A VELMI VYHLEDÁVANOU ODBORNOU KONFERENCI SOUKROMÉ PRÁVO. KONFERENCE SE KONALA V BRNĚNSKÉM HOTELU BOBYCENTRUM ZA HOJNÉ ÚČASTI Z ŘAD ADVOKÁTEK A ADVOKÁTŮ, JAKOŽ I DALŠÍ ODBORNÉ VEŘEJNOSTI.

Již sedmý ročník konference krátce po deváté svým úvodním slovem zahájila a přítomné přivítala advokátka a prezidentka Unie rodinných advokátů **JUDr. Daniela Kovářová** (na snímku), která se ujala moderování celého konferenčního dne.

Dopolední blok se zaměřil na vysoce aktuální téma, a to na **rekodifikaci civilního procesu**. Se svými příspěvky vystoupila pracovní skupina Ministerstva spravedlnosti k rekodifikaci procesního práva a poté následovala odborná diskuse.

Jako první si připravil příspěvek „Řízení před soudem prvního stupně ve věcném záměru ČRS“ předseda pracovní skupiny pro rekodifikaci civilního práva procesního **doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D.**, který současně působí na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Specializuje se na oblast civilního práva procesního a je autorem monografie věnované důkaznímu břemenu, hlavním redaktorem třísvazkového komentáře k civilně-procesním předpisům. Ještě než přistoupil ke svému vlastnímu tématu, krátce představil věcný záměr civilního řádu soudního, pracovní skupinu, kterou vede, jakož i historii celé rekodifikace civilního procesu.

Jeho příspěvek se zabýval vybranými otázkami civilního sporného řízení v prvním stupni. Doc. Lavický si v něm všiml především těch institutů, které se za současného stavu jeví jako problematické, především se zaměřil na **koncentraci řízení, důsledky zcizení sporné věci**, a poukázal na jejich odlišné

pojetí v návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. Jeho poslední poznámka pak mířila na **instit ut prvního setkání s mediátorem**. Doc. Lavický zaznamenal po zveřejnění věcného záměru ČRS vlnu zájmu mediátorů ohledně navrhované úpravy tohoto institutu s tím, že podle jeho slov není záměrem pracovní skupiny toto první setkání s mediátorem zcela vyloučit, ale navrhují jej jako možnost, nikoli nutnost, která v mnohých případech jen zbytečně protahuje soudní řízení. Podle jeho slov nemá smysl nařizovat první setkání s mediátorem tam, kde jedna ze stran s tím nesouhlasí, a nelze tedy oprávněně očekávat, že bude mít mediace úspěch.

Na snímku členové pracovní skupiny Ministerstva spravedlnosti pro rekonfiguraci civilního práva procesního. Zleva: Petr Lavický, Eva Dobrovolná, Zdeněk Pulkrábek a Bohumil Dvořák.

Jako další vystoupil **JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D.**, soudce Krajského soudu v Plzni a odborný asistent na katedře občanského práva Fakulty právnické ZČU, se svým příspěvkem nazvaným „**Postavení stran v civilním soudním řízení**“. V něm se zaměřil na to, jak věcný záměr s ohledem na základní procesní zásady mění procesní postavení stran. Zmínil vliv stran na zahájení a ukončení řízení, jakož i na vymezení jeho předmětu, dále vliv stran na postup řízení a konečně též na zjišťování skutkového stavu. Zároveň upozornil, co se změní na jejich odpovědnosti. Závěrem velmi výstižně poznamenal, že věcný záměr civilního řádu soudního dává stranám více možností na straně jedné, na straně druhé na ně klade více odpovědnosti!

Další přednášející dopoledního bloku, **JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M.**, působí jako soudce Nejvyššího soudu a je zároveň odborným asistentem na katedře občanského práva PF UK v Praze. Ve své publikační činnosti se věnuje zejména civilnímu procesu. Jeho příspěvek „**Povinné zastoupení advokátem**“ se zaměřil na problematiku povinného zastoupení advokátem v návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. Zkoumal jednak důvody, které k návrhu takového řešení vedou, a upozornil dále na důsledky nesplnění povinnosti být zastoupen advokátem. Podle jeho slov je dnešní pojetí zastoupení advokátem velmi úzké a vysvětlil také, proč věcný záměr počítá se zastoupením advokátem již v prvním stupni řízení. Zdůraznil v této souvislosti zejména profesionalitu a efektivitu řízení, ale i to, že advokát by plnil mj. funkci jakéhosi filtru i před samotným zahájením řízení, navíc lze očekávat i větší pravděpodobnost smírného vyřešení sporu, nehledě na lepší ochranu zájmů a rovnost stran a procesně ekonomičtější postup řízení.

Poslední vystupující dopoledního bloku, členka rekonfi-

kační skupiny **JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M.**, která vyučuje civilní proces na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a pracuje jako asistentka soudce Nejvyššího soudu, přednesla téma „**Koncepce opravných prostředků v návrhu věcného záměru civilního řádu soudního**“. Jak uvedla, věcný záměr civilního řádu soudního přichází s novým systémem a koncepcí opravných prostředků. Za opravné prostředky se považují jenom takové návrhy na změnu nebo zrušení rozhodnutí, s nimiž jsou spojeny devolutivní a zpravidla též suspenzivní účinky. Z toho důvodu věcný záměr civilního řádu soudního za opravné prostředky považuje odvolání, dovolání a stížnost. Žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost na rozdíl od současné právní úpravy považuje za jiné prostředky nápravy. V rámci příspěvku pak doktorka Dobrovolná přehledově přiblížila navrhovanou podobu opravných prostředků.

Dopolední blok pak uzavřela bohatá odborná diskuse k navrhovaným změnám civilního procesu.

Po přestávce na oběd se otevřel odpolední blok, zaměřený na **aktuální otázky civilního práva hmotného**. Svou přednáškou nazvanou „**Snahy o postih soukromoprávních ujednání prostředky veřejného práva**“ jej otevřela **JUDr. Monika Novotná**, která je členkou představenstva České advokátní komory a od roku 1993 spolupracuje s mezinárodní poradenskou kanceláří Rödler & Partner, v jejíž pražské pobočce vede oddělení daňověprávního poradenství. Její příspěvek byl věnován silicím snahám státu omezit volnost soukromoprávního jednání subjektů práva, případně těmto jednáním odejmout právní účinky pro některé oblasti veřejného práva, typicky pro oblast daňovou. Taková ingerence státu je nevhodnou kombinací paternalistického přístupu na straně jedné a nerespektováním smluvní volnosti v soukromém právu na straně druhé. Ve svém vymezeném čase doktorka Novotná upozornila na nejkřiklavější případy takové ingerence z poslední doby: neúčinnost právního jednání pro správce daně, záměr zavést novou skutkovou podstatu trestného činu „maření spravedlnosti“ nebo agresivní daňové plánování.

Jako druhý přednášející odpoledního bloku vystoupil rovněž člen představenstva ČAK, advokát **JUDr. Michal Žižlavský**, a to také s vysoce aktuální problematikou. Jeho příspěvek „**Regulace činnosti advokáta – insolvenčního správce de lege lata a de lege ferenda**“ se setkal s velkým zájmem. Podle jeho slov se v současné době dynamicky vyvíjejí názory na po-

Na snímku zprava: Kateřina Ronovská, Petr Tégl, Filip Melzer, Michal Žižlavský, Monika Novotná a moderátorka Daniela Kovářová.

stavení advokáta při výkonu funkce insolvenčního správce. Česká advokátní komora se tímto tématem opětovně zabývala. Člen představenstva a předseda odborné sekce pro insolvenční právo přiblížil přítomnému publiku závěry, ke kterým Komora dospěla, a zmínil také očekávaný směr vývoje regulace a hodnocení činnosti advokáta jako insolvenčního správce. Zejména zdůraznil, že advokát při výkonu funkce insolvenčního správce nepřestává být advokátem se všemi právy a hlavně povinnostmi, kterými je vázán. Z celkového počtu asi 500 insolvenčních správců jich je současně necelých 400 i advokáty (tedy asi 70 % všech insolvenčních správců, a jen asi 3 % všech advokátů působí jako insolvenční správci), přičemž ČAK dnes nevykonává dohled a nemá kárnou pravomoc nad insolvenčními správci neadvokáty. Přítomnému publiku závěrem doporučil veřejnou skupinu „insolvencevesku“ na sociální síti LinkedIn, kde najdou všechny potřebné a aktuální informace.

Následující příspěvek o **vnučeném obohacení** v podání předního českého civilisty **doc. JUDr. Filipa Melzera, Ph.D., LL.M.**, se věnoval problému tohoto institutu z mnoha úhlů pohledu. Jak doc. Melzer poznamenal, jde o případy, kdy dojde k obohacení jiného, aniž by ten na tom relevantně participoval. Může tak sice dojít k objektivnímu zvýšení hodnoty jeho majetku, avšak současně je třeba brát zřetel na to, že toto obohacení vůbec nemusí korespondovat s vlastními zájmy obohacенého. Ve výsledku by tak byl vlastně povinen platit za něco, co sám vůbec nepotřebuje nebo nechce. Na tento problém reaguje občanský zákoník v § 3001 odst. 2. Ve svém vystoupení se doc. Melzer zaměřil zejména na výklad toho, co znamená nabytí obohacení v dobré víře nebo bez svého svolení, a souvislostí se zákonným řešením obdobných problémů na jiných místech civilního kodexu.

Ve svém příspěvku se další přední český civilista, **doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.**, zaměřil na některé **sporné aspekty § 980 odst. 2 o. z.**, zejména pak na šíři aplikovatelnosti tohoto ustanovení. Jak uvedl na úvod své přednášky, v doposud publikovaných literárních výstupech na toto téma se ob-

jevují některé nesprávné názory, které je třeba korigovat. Věnoval se tak rozsahu aplikace domněnek, započítání, trvání a ukončení jejich působení, včetně jejich vyvrácení. V příspěvku, jehož písemné zpracování naleznete na str. 13-20 tohoto čísla BA, provedl i důslednou komparaci s příbuznými právními řády a výsledky jejich doktríny a judikatury.

Jako další vystoupila **doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.**, z brněnské právnické fakulty s příspěvkem nazvaným **„(Ne)veřejnost evidencí svěřenských fondů a údajů o skutečných majitelích“**. Upozornila v něm na to, že k 1. 1. 2018 nabýly účinnosti dvě (na sobě nezávislé) novely zákona o veřejných rejstřících

právnických a fyzických osob a evidencí svěřenských fondů. Jejich důsledkem je mj. také zřízení dvou nových evidencí: evidence údajů o skutečných majitelích a evidence svěřenských fondů. I když jsou obě vedeny místně příslušnými rejstříkovými soudy, mají odlišný důvod svého vzniku, smysl existence, související přechodná ustanovení i konsekvence. Obě navíc vyvolávají řadu aplikačních nejasností, se kterými se bude muset právní praxe v dohledné době vypořádat. Toto téma zpracovala doc. Ronovská již ve svém příspěvku *Evidence skutečných majitelů „v mlze“*, který jsme publikovali v BA č. 4/2018 na str. 30-34.

Brněnskou konferenci pak svým vystoupením zakončil **JUDr. Vlastimil Pihera, Ph.D.** (na snímku), který působí jako vědecký pracovník Ústavu státu a práva Akademie věd ČR a jako counsel v advokátní kanceláři Kocián Šolc Balaščík. Jeho příspěvek **„Autonomie vůle a právnické osoby (v kontextu recentní judikatury NS)“** reagoval především na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016. Jeho cílem bylo stručně načrtnout dosavadní vývoj úvah o míře kogentnosti úpravy právnických osob v českém právu, vystavit je kritice a navrhnout alternativní řešení.

Brněnská konference byla jak tématy, tak i obsazením hodnocena vysoce pozitivně a **již nyní se můžeme těšit na její pokračování 24. října 2018 v Ostravě a 29. listopadu 2018 v Praze.**

Organizátoři děkují partnerům, Česká advokátní komora zejména společnosti WI-ASS ČR a Nakladatelství C. H. Beck za podporu a pomoc.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

✿ Foto IGOR ZEHL

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují 14. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

právní roku 2018

Stálé kategorie soutěže

- Občanské právo (hmotné i procesní)
- Trestní právo (hmotné i procesní)
- Finanční právo
- Správní právo
- Právo informačních technologií
- Lidská práva a právo ústavní
- Pracovní právo

Stálé kategorie se zvláštními kritérii

- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos právu)

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoli právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Záštitu nad letošním ročníkem převzali předseda vlády ČR a ministr spravedlnosti.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 31. 5. 2018 do 31. 10. 2018.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru se společenským programem 1. února 2019 v Praze. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 11/2018.

Partneři soutěže:

- Soudcovská unie ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků
- Notářská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie obhájců ČR

Společně jsme založili tradici, kterou si právníký svět zaslouží!

Chcete růst jako z vody?

Pracujte s talentovanými kolegy z celého světa
v naší advokátní kanceláři.

KPMG Legal: zkušenosti, znalosti, důvěra, rozhled.

Anticipate tomorrow. Deliver today.

www.kpmglegal.cz

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Odvody DPH předem budou zrušeny

Advokátům se v případech, kdy je klientům ustanovují soudy, možná změní u dlouhých řízení termín pro odvod DPH. Vláda totiž dne 30. května 2018 podpořila poslaneckou novelu, podle níž by se za okamžik zdanitelného plnění považoval den úhrady odměny, jako tomu bylo v minulosti. Od loňského července pro odvod DPH obecně platí, že se plnění služby, které trvá déle než rok, považuje za uskutečněné vždy k poslednímu dni každého kalendářního roku po roce, kdy započalo. Pro advokáty to ve vleklých řízeních znamená, že musejí DPH odvést dřív, než za ni dostanou od státu odměnu. Nárok na odměnu mají až poté, co práci pro klienta dokončí. Tato situace se jeví jako neúnosná zejména v případě dlouhotrvajících náročných trestních obhajob, kdy ustanovenému obhájci je odměna hrazena až s několikaletým zpožděním. Předkladatelé navrhují, aby sněmovna schválila novelu zrychleně už v prvním čtení a její účinnost navrhl od ledna příštího roku.

Novela daňového řádu

Sněmovna dne 28. května 2018 schválila novelu daňového řádu, která na základě evropské směrnice DAC 5 zavádí povinnost bank, poskytovatelů platebních služeb nebo advokátů a poradců poskytovat daňové správě údaje, které shromažďují při identifikaci a kontrole klienta podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Jsou to informace, které už nyní musí poskytovat FAÚ, avšak pouze pokud mají sami podezření na prání špinavých peněz nebo tehdy, pokud si to k vlastnímu šetření FAÚ vyžádá. Informace mají podle směrnice sloužit k mezinárodní spolupráci při správě daní, Ministerstvo financí šlo ale nad rámec směrnice a navrhlo, aby povinné osoby poskytovaly informace i pro tuzemskou správu daní na vyžádání správce daně. Po urputném boji mezi tyto povinné osoby profese se zákonnou povinností mlčenlivosti patřit nebudou. Novela daňového řádu tak byla schválena v podobě, jež prolamuje povinnost mlčenlivosti advokáta ještě snesitelně, a to pouze pro účely mezinárodní spolupráce při správě daní, při zachování kontrolních mechanismů obsažených v AML

zákoně a se zavedením úzkého hrdla informačního toku, kdy žádost může podat pouze Generální finanční ředitelství, a to prostřednictvím ČAK, a odpověď na žádost putuje zpět stejným způsobem. Výjimka daná ust. § 27 odst. 1, 2 AML zákona tak zůstala nedotčena.

Z judikatury

SD EU: Za zpoždění odškodné i při letu mimo EU

Letečtí cestující mají nárok na odškodné i za zpožděný let s přestupem mimo území Evropské unie. Rozhodl tak Soudní dvůr EU, a dále tak posílil práva pasažérů aerolinek. Nejvyšší unijní soud rozhodoval v případě Němky, která přiletěla z Německa do marockého Agádíru se čtyřhodinovým zpožděním. Rezervovala si let s marockou leteckou společností z Berlína do Agádíru s přestupem v Casablance, ale nepodařilo se jí včas přestoupit. Podle evropského práva by měla nárok na odškodné za více než tři hodiny zpožděný vnitroeurospýský let, a také v případě přímého letu z nebo do EU.

NS: K aktivní legitimaci k podání návrhu na zrušení služebnosti

Nejvyšší soud rozhodl v rozsudku (22 Cdo 155/2018), že při absenci souhlasu vlastníka zatížené věci jde o situaci opačnou oproti stavu, kdy tento vlastník chce zrušit služebnost a oprávněný se tomu brání. Zákon v takovém případě přiznává vlastníkovu služebné věci právo navrhnout zrušení služebnosti, ale oprávněnému v obdobné situaci toto právo výslovně nepřiznává. Neexistuje ale rozumný důvod pro to, aby nebylo s oběma situacemi nakládáno shodně. Vzhledem k tomu, že jde o obdobné skutkové podstaty, mělo by pro ně platit shodné pravidlo. Aktivní legitimaci k podání návrhu na zrušení služebnosti má v daném případě též osoba oprávněná ze služebnosti.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Bulletin advokacie online

Vše ze světa advokacie naleznete na www.bulletin-advokacie.cz.

z právní teorie a praxe

Domněnky upravené v § 980 odst. 2 o. z.

Na následujících řádcích se zabývám různými aspekty domněnek upravených v § 980 odst. 2 o. z. Věnuji se rozsahu aplikace domněnek, započetí, trvání a ukončení jejich působení, včetně jejich vyvrácení. V příspěvku je provedena komparace s příbuznými právními řády (těmi, které tvořily inspirační zdroj české úpravy) a výsledky jejich doktríny a judikatury.

Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,

je advokátem a působí jako counsel v advokátní kanceláři Havel & Partners a na katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci.

Obecně

Ve druhém odstavci § 980 o. z. jsou formulovány dvě **vyvratitelné zákonné¹ právní² domněnky** (*praesumptio iuris tantum*), představující ve svém souhrnu **princip pravdivosti veřejného seznamu**.³ Domněnkou je dle české teorie **závěr o skutečnosti vyvozený na základě životních zkušeností, které jsou založeny na pravděpodobnosti vztahů mezi jevy a které přitom nabývají povahy jistého pravidla myšlení**.⁴

V první větě je formulována domněnka pozitivní, ve druhé negativní. Dle pozitivní domněnky „*Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem*.“ Dle negativní domněnky „*Bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje*.“ Obě domněnky se týkají **právního**, nikoli faktického stavu tabulárního objektu.⁵

Přímým inspiračním zdrojem úpravy je čl. 3 polského *zákona o věcných knihách a hypotéce* (UKW), vzdálenějším pak § 891 německého občanského zákoníku (BGB).⁶ Německé knihovní právo je ovládáno tzv. *principem (vnějšího) zdání existence práva*, tj. principem, dle něhož zápis v knize nasvědčuje skutečnému právnímu stavu (*Rechtsscheinprinzip*). V širším smyslu se však princip (vnějšího) zdání uplatňuje pro celou oblast věcných práv.⁷ Podobné platí pro právo rakouské.⁸

Polský zdroj však bohužel nebyl převzat doslovně (v části týkající se formulace pozitivní domněnky), z čehož mohou vzniknout určité výkladové problémy (viz dále).⁹

Obě domněnky navazují na první větu prvního odstavce a společně s § 984 o. z. (princip materiální publicity) tvoří páteř ochrany důvěry ve veřejné knihy.¹⁰

Zákonodárce formulováním domněnek správně počítá se situacemi,¹¹ kdy knihovní stav bude v rozporu se skutečným práv-

1 K rozlišování domněnek na zákonné (zákoně skutkové a zákonné právní) a skutkové srov. např. P. Lavický in P. Lavický a kol.: *Občanský soudní řád* (§ 1 až 250l), *Rízení sporné, Praktický komentář*, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2016, komentář k § 133, str. 654 a násl. Viz též J. Macur: *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*, Masarykova univerzita, Brno 1995, str. 57 a násl.

2 E. Gniewek: *Księgi wieczyste*, Art. 1-582 KWU, Art. 6261-62613 KPC, *Komentarz*, C. H. Beck, Warszawa 2017, komentář k čl. 3, m. č. 9, 13.

3 Často však označovaný též jako princip věrohodnosti, formální pravdy apod.; srov. B. Jelonek-Jarco: *Rekojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych*, 1. vydání, LexisNexis, Warszawa 2011, str. 49, či B. Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.): *Księgi wieczyste i hipoteka*, *Komentarz*, 1. vydání, Lexis Nexis, Warszawa 2014, komentář k čl. 3, m. č. 2 a násl.

4 V. Steiner: *Základní otázky občanského práva procesního*, Academia, Praha 1981, str. 148. K tomu srov. i velmi podrobný rozbor institutu domněnky in A. Kunicki: *Domniemania w prawie rzeczowym*, *Wydawnictwo Prawnicze*, Warszawa 1969, str. 7 a násl.

5 Shodně německá dogmatika používá spojení *Rechtzustandsvermutung*. K tomu srov. Kohler in R. Gaier (ed.): *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 6: *Sachenrecht*, § 854-1296, 6. vydání, C. H. Beck, München 2013, komentář k § 891, m. č. 1.

6 Německá formulace pozitivní domněnky je však ve srovnání s polskou (a českou) formulací užší: „(1) *Ist im Grundbuch für jemand ein Recht eingetragen, so wird vermutet, dass ihm das Recht zustehe*.“ Toto zúžení pak dle našeho názoru vede k jinému rozsahu použitelnosti pravidla, než je tomu dle UKW či § 980 odst. 2 o. z. (viz dále). Negativní domněnka je pak v BGB formulována shodně: „(2) *Ist im Grundbuch ein eingetragenes Recht gelöscht, so wird vermutet, dass das Recht nicht bestehe*.“

7 K principu (vnějšího) zdání ve vztahu k zápisu v pozemkové knize viz např. Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 892, m. č. 4 a násl.

8 Srov. např. G. Iro: *Bürgerliches Recht*, Band IV: *Sachenrecht*, 4. vydání, Springer-Verlag, Wien-New York 2010, str. 45, m. č. 3/4.

9 Přesto je třeba vycházet ze závěrů polské dogmatiky a judikatury. Detailní rozbor zkoumaných institutů podal zejm. K. Gołębiowski: *O domniemaniach związanych z wpisami w księgach wieczystych, ich obalaniu oraz konstytutywnym charakterze wpisu* (część I), *Przeegląd Sądowy* č. 10/2014, a K. Gołębiowski: *O domniemaniach związanych z wpisami w księgach wieczystych, ich obalaniu oraz konstytutywnym charakterze wpisu* (część II), *Przeegląd Sądowy* č. 11-12/2014.

10 K tomu srov. též Gniewek in Z. Radwański (ed.): *System Prawa Prywatnego*, Tom 4, *Prawo rzeczowe*, 2. vydání, C. H. Beck, Warszawa 2007, str. 121, m. č. 177.

ním stavem (zásadně je lhotečné, jak tento rozpor vznikl); v případě trvalé absolutní shody zápisů se skutečností by domněnky byly zbytečné.

Rozpor mezi evidencí a skutečností (ohledně zapisovaných práv) se může projevit ve **dvou základních směrech**. Buď je v knize **zapsáno právo, které ve skutečnosti neexistuje** (a to buď proto, že nikdy nevzniklo, nebo proto, že v minulosti si ce vzniklo, ale v mezidobí zaniklo – mimoknihovně), nebo naopak v seznamu **není zapsáno právo, které ve skutečnosti existuje** (neboť vzniklo mimoknihovně, např. v důsledku vydržení, popř. proto, že dříve bylo zapsáno, avšak později nesprávně vymazáno). Derivátem první situace je stav, kdy právo je v knize zapsáno v nesprávném rozsahu (širším či užším), nebo je zapsáno pro jiného oprávněného.

Konstrukce obou domněnek vede k závěru, že v případech rozporu se vychází ze stavu evidovaného (princip formální pravdy)¹² – v tom je *ratio legis* ustanovení.¹³ Možnost vyvrátit domněnky a následně uvést evidovaný stav do souladu se skutečným právním stavem je pak dána prostřednictvím § 985 a 986 o. z.; tato ustanovení též obsahují ochranné mechanismy ve prospěch dotčeného subjektu, proti působení materiální publicity knihy vůči třetím osobám.

Pokud jde o vysvětlení termínu „**soulad se skutečným právním stavem**“, pak se u nás za účinnosti obecného knihovního

zákona (OKZ) uvádělo,¹⁴ že domněnka se vztahuje ke **správnosti a úplnosti**¹⁵ zápisu (práva jsou zapsána správně, komplexně a ve správném rozsahu). Tyto závěry je potřeba rozšířit též o skutečnost **pořadí** práv (sc. limitovaných věcných práv).¹⁶ **Domněnky proto zahrnují:**

- **existenci zapsaného práva, resp. neexistenci vymazaného (resp. nezapsaného – viz dále) práva,**
- **to, že zapsané právo náleží subjektu uvedenému v knize,**^{17, 18}
- **to, že obsah¹⁹ a rozsah²⁰ práva odpovídá zápisu,**
- **to, že zapsanému limitovanému věcnému právu náleží zapsané pořadí.**

Příklad: Třetí osoby se mohou spoléhat např. na to, že 1) služebnost zapsaná na pozemku skutečně existuje, 2) že náleží osobě evidované jako oprávněný, 3) že je zapsána ve správném rozsahu, 4) že na pozemku nevážnou jiná (nezapsaná) práva, a 5) že služebnosti náleží v knize uvedené pořadí.

Nelze souhlasit s následujícím názorem, který se vyskytl v komentářové literatuře: „(...) zákonodárce stanovil pouze domněnku, že údaje veřejného seznamu jsou správné, nikoli již, že jsou úplné. Přesto však v navazujících ustanoveních chrání nabyvatele, kteří ze zápisů ve veřejném seznamu vycházejí coby z úplných, a to až do té míry, že postihuje nezapsaná práva, o kterých nabyvatel nevěděl a vědět nemohl, sankcí jejich zániku (...). Je tedy nutno konstatovat, že právní úprava ObčZ je v tomto ohledu vnitřně nesourodá.“²¹ Máme za to, že **o nesourodosti úpravy nelze mluvit a že princip pravdivosti knihy nutně pokrývá jak předpoklad správnosti zápisu, tak i jeho úplnosti** (a koneckonců i pořadí). Text zákona takový závěr nevyklučuje, spíše naopak. Formulace, že „právo bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem“, je natolik široká, že zahrnutí obou elementů (správnosti i úplnosti) zápisu není nijak problematické.²² Shodné závěry byly přijímány i za účinnosti OKZ (viz výše), přičemž výslovná úprava aspektu úplnosti zápisu v zákoně rovněž absentovala. Shodné závěry jsou přijímány i v civilistice polské,²³ viz však další text.

Pozitivní domněnka

Dle pozitivní domněnky „*Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem.*“ Pro působení domněnky je nerozhodné, zda bylo právo do knihy zapsáno **právo tvorně či deklaratorně**.²⁴

Zmínku předně vyžaduje **nevhodné použití préterita** v půli věty. Zákon říká, že o právu k věci zapsaném v knize se má za to, že **bylo zapsáno** v souladu se skutečným právním stavem. Při doslovném výkladu to ovšem znamená, že domněnku správnosti a úplnosti lze vztáhnout **pouze k okamžiku, kdy byl zápis proveden (resp. kdy je prováděn)**. Relevance domněnky v jakékoli pozdější době by pak byla nulová, čímž by celá konstrukce ztrácela smysl. Porovnáme-li dikci o. z. s inspiračním zdrojem, nalézáme jasnou odchylku. Dle čl. 3 UKW se má za to, že právo zapsané ve věcné knize **je zapsáno** v souladu se skutečným právním stavem. Domněnka pravdivosti a úplnosti tedy působí po celou dobu trvání zápisu toho kterého práva, nikoli pouze k okamžiku provedení zápisu.

Byť odklon od inspiračního zdroje považujeme za zásadní, je **přes odlišnou dikci třeba vyložit naši úpravu shodně s polskou předlohou**. Tomu odpovídá nejen smysl a účel pravidla,

11 Těm se přitom nikdy nedá vyhnout.

12 „Was im Grundbuche steht, gilt als Wahr.“ [Co stojí v knihách, je považováno za pravdu.] R. Mayr: Lehrbuch des Bürgerlichen Rechtes, Erster Band, Verlag von Gebrüder Stiepel, Reichenberg 1922, str. 362.

13 Viz též E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 5.

14 Např. Hartmann in F. Rouček, J. Sedláček: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Díl 2., 1. vydání, V. Linhart, Praha 1935, komentář k § 431, str. 539 a 540, či J. Krámář: Právo občanské, Díl II: práva věcná, 3. vydání, Knihovna Sborníku věd právních a státních, Praha 1946, str. 41.

15 Něm. *Richtigkeit und Vollständigkeit*, pol. *prawdziwość i zupełność*.

16 Srov. např. Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 122, m. č. 182, či E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 20.

17 Tak např. T. Czech: Księgi wieczyste i hipoteka, Komentarz, 1. vydání, Lexis Nexis, Warszawa 2014, komentář k čl. 3, m. č. 42.

18 Sem lze řadit i to, že osobě náleží právo v tom „modu“, v němž je zapsáno. Pokud je tedy tabulární objekt zapsán např. jako součást SJM, dopadá domněnka i na tento aspekt, byť je věc ve skutečnosti v podílovém spoluvlastnictví manželů.

19 Knihovní práva jsou zpravidla právy věcnými, tj. absolutními. O obsahu těchto práv rozhoduje pouze zákonodárce, a to na základě kogentních norem (srov. § 976, 977, 978 o. z.). Někdy je však k precizování obsahu takových práv (zde prakticky jen limitovaných věcných práv, specificky pak služebností) nutný zvláštní titul (smlouva, rozhodnutí orgánu veřejné moci). Obsah takto specifikovaných práv je pak uveden v knize (např. služebnost čerpání vody). Naopak obsah vlastnického práva vyplývá již přímo ze zákona (o. z.).

20 Např. hypotekární zástavní právo pro zajištění pohledávky do určité peněžní výše (srov. § 1311 odst. 1 o. z.).

21 L. Vrzalová in J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976–1474), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, komentář k § 980, m. č. 14.

22 Je zvláštní, že Vrzalová na jednu stranu vylučuje pokrytí aspektu úplnosti zapsaných údajů, avšak na druhé straně prohlašuje, že pozitivní domněnka se vztahuje na „*veškeré atributy zapsaného práva. Je-li tedy právo zapsáno, pak zápis svědčí v první řadě o tom, že toto právo existuje, a dále že náleží osobě, v jejíž prospěch je zapsáno, že má obsah a rozsah, který ze zápisu vyplývá, že bylo zřízeno na dobu zapsanou ve veřejném seznamu, že mu náleží pořadí, ve kterém je zapsáno, a že se k němu vztahují případně další skutečnosti či omezení vyznačené zejména formou poznámek.*“ L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 21, komentář k § 980, m. č. 11.

23 Viz např. Jelonek-Jarco in J. Pisułiński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 17.

24 Shodně B. Jelonek-Jarco, op. cit. sub 3, str. 50 a násled., či Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 121, m. č. 178.

nýbrž i jeho bezprostřední návaznost na § 984 odst. 1 o. z. Právě z tohoto ustanovení (i. f.) totiž plyne, že se lze dovolávat stavu zápisu ve veřejném seznamu k **okamžiku právního jednání, resp. k okamžiku podání návrhu na zápis** (arg. „svědčí zapsaný stav“, tj. aktuální zapsaný stav); nikoli tedy k okamžiku, kdy byl aktuálně existující zápis do veřejného seznamu v minulosti proveden.

Zákon mluví o zapsaném **právu k věci**, nikoli tedy o *věcném právu*, resp. o *věcném právu k věci cizí* (jak to činí např. v § 981 a 982 o. z.). Akční rádius pravidla proto dopadá **vedle věcných práv** (vlastnického i limitovaných věcných práv) i na **zapisovaná práva obligační povahy** (nájem, pacht);²⁵ vždy však jen na práva soukromá.²⁶ U nájmu a pachtu se důsledkem principu pravdivosti knihy uplatní především v souvislosti s úpravou přechodu těchto obligačních práv (resp. zákonné cese těchto práv) dle § 2222 odst. 2 o. z. (srov. i § 2341 o. z.), popř. v souvislosti s odpovědností za právní vady věci (§ 1917 o. z.). V žádném případě však nelze dovozovat, že by domněnka existence zapsaných obligačních práv měla jakýkoli vliv na možnost nabytí těchto práv v režimu § 984 o. z.; toto ustanovení je správně omezeno pouze na věcná práva.²⁷ Oproti tomu pro obligační práva je typické, že nemohou být nabyta od neoprávněného a nejsou způsobitelným objektem vydržení.²⁸ Smysl a účel § 984 o. z. je odlišný od smyslu a účelu komentovaného ustanovení. Obě normy z tohoto úhlu pohledu směřují k jinému cíli a nejsou ve vzájemném rozporu. Skutečnost, že obligační právo není způsobitelné k nabytí od neoprávněného, nevyklučuje, že i pro takové zapsané právo může platit domněnka jeho správného a úplného zápisu.

Polská dogmatika rozšiřuje působení domněnek i na **jiné typy zápisů**, např. na zápis uvolněného zástavního práva (srov. § 1381 o. z.), na zápis konverze zástavního práva (srov. § 1385 o. z.) apod.²⁹ Sem je možné řadit i zápis výhrady přednostního pořadí (§ 982 odst. 2 o. z.), zápis přednostního práva na nabytí věcného práva (§ 983 o. z.), zápis odkladu zrušení spoluvlastnictví či odkladu oddělení ze spoluvlastnictví (§ 1154 odst. 3, § 1157 o. z.), zápis výhrady souhlasu vlastníka pozemku k zatížení práva stavby (§ 1252 odst. 2 o. z.), zápis odchýlného ujednání mezi vlastníkem pozemku a stavebníkem ohledně zákonného předkupního práva (§ 1254 o. z.).

Naopak však dle polské dogmatiky a judikatury **není možné z domněnky dovozovat, že je-li v knize zapsáno hypotekární zástavní právo, existuje automaticky i samotná zajištěná pohledávka**.³⁰ Tento závěr je plně aplikovatelný i v poměrech českého práva – mj. i proto, že zástavní právo zapsané v knize může existovat i po zániku zajištěné pohledávky v podobě tzv. uvolněného zástavního práva (srov. § 1380 a násl. o. z.); jde o zástavní právo bez zajištěné pohledávky.

Domněnka nedopadá ani na pouhé návrhy na zápis práv (k tomu viz dále).

Pozitivní domněnka rovněž nemůže dopadat na informace ohledně „technické povahy“ tabulárního objektu³¹ – např. na informace o druhu pozemku, způsobu využití, způsobu ochrany, či dokonce o jeho existenci jako takové³² (nejde o zápis práva).

Skutečným právním stavem – rozdílně od knihovního stavu – je zde třeba rozumět **stav tabulárního objektu vyplývající z příslušných norem hmotného (popř. procesního)³³ práva, resp. stav tabulárního objektu odpovídající příslušným nor-**

Ilustrační foto

mám hmotného (procesního) práva (založený příslušnými normami hmotného či procesního práva).

Negativní domněnka

Dle negativní domněnky „*Bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje.*“ Z domněnky předně **nelze dovozovat závěr, že výmaz práva vedl rovněž k jeho zániku**,³⁴ nelze tedy tvrdit, že zapsané právo, které bylo později vymazáno, bylo původně zapsáno v souladu se skutečným právním stavem a výmazem zaniklo. Mohlo totiž dojít i k výmazu takového zapsaného práva, které bylo ke dni výmazu zapsáno v rozporu se skutečným právním stavem; např. proto, že nikdy neexistovalo (již v okamžiku zápisu), popř. proto, že sice dříve existovalo, avšak k jeho zániku došlo dříve než výmazem z knihy (např. služebnost zaniklá *ex lege* dle § 1299 odst. 1 o. z. a teprve následně vymazaná).

25 Byť je v polské dogmatice sporné, zda má domněnka dopadat jen na práva věcná či též na práva obligační, většinový názor se přiklání k druhé (širší) koncepci pravidla. Viz např. T. Czech, op. cit. sub 17, komentář k čl. 3, m. č. 19, či Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 13 a násl. Stejně spory se vedly již v době před přijetím UKW, tedy za účinnosti Dekretu o právu věcném z roku 1946 (jeho čl. 18 byl formulován shodně jako čl. 3 UKW). Na řešení otázky přitom existovaly minimálně tři názory. Srov. A. Kunicki, op. cit. sub 4, str. 114 a násl.

26 Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 891, m. č. 7.

27 Shodně Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 15.

28 Na tom nic nemění ani § 2238 o. z., kde je upravena prostá fikce řádně uzavřené nájemní smlouvy. Nejde však o vydržení nájemního práva.

29 Srov. Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 13 a násl., zejm. m. č. 16.

30 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 10 a další literatura tam uváděná.

31 „Právním stavem zveřejněným ve věcné knize je výlučně obsah zápisů dotýkajících se práv.“ Rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2002, sp. zn. II CKN 677/99. Shodně Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 121, m. č. 181: „Domněnka čl. 3 odst. 1 UKW se vztahuje pouze na práva zapsaná ve věcné knize. Nedotýká se oproti tomu faktických údajů (informací) zveřejněných v dle prvním (I-O) věcné knihy, sloužících k označení a popisu nemovitosti (...).“

32 Shodně Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 891, m. č. 6.

33 Srov. např. soudcovské zástavní právo na nemovitě věci.

34 Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 122, m. č. 183.

Zaměříme-li se na text zákona, ten podle *svých slov* dopadá **pouze na práva**, která v minulosti byla v seznamu **zapsána**, ovšem **poté došlo k jejich výmazu**. Díkci zákona tak jasně nejsou pokryty případy **práv, která existují (vznikla mimoknihovně), ale do knihy nejsou zapsána** (např. limitovaná věcná práva nabytá vydržením) – zde nejde ani o práva zapsaná, ani o práva vymazaná. **Rozdílně se k věci staví dogmatika rakouská**. Dle jejich závěrů zde platí **presumpce úplnosti zápisů** v knize. O (jakýchkoli) nezapsaných údajích (nikoli pouze vymazaných) se má za to, že neexistují.³⁵

Z díkce § 980 odst. 2 věty druhé o. z. se v naší literatuře dovozuje následující: „*Negativní domněnka však není k domněnce pozitivní komplementární, tj. společně s pozitivní domněnkou nevytváří domněnku jedinou, komplexní, jejímž obsahem by bylo, že to, co je zapsáno ve veřejném seznamu, je úplným obrazem právního stavu věci evidované ve veřejném seznamu. To proto, že negativní domněnka se vztahuje pouze na práva, která byla do veřejného seznamu zapsána a poté z něj vymazána, nikoli také na práva, která do veřejného seznamu z jakéhokoliv důvodu zapsána nebyla vůbec.*“³⁶ S uvedeným závěrem se neztotožňujeme.

Předně je třeba říci, že v polské dogmatice je uvedená formulace předmětem dlouholetého sporu; pochybnosti o rozsahu aplikace pravidla vznikaly již za účinnosti *Dekretu o právu věcném* z roku 1946³⁷ a existují i nyní.³⁸ **Převažující mínění je však takové, že negativní domněnka se může vztahovat pouze na konkrétní práva specifikovaná v rozhodnutí o zápisu**, nikoli na práva obecně.³⁹ V důsledku toho je aplikační dopad čl. 3 UKW omezen výlučně na práva **zapsaná do knihy a na práva vymazaná z knihy**, přičemž v obou případech je podmínkou pro nastoupení domněnky předchozí zápis, jímž je i výmaz práva.⁴⁰ Pro omezený dopad negativní domněnky se – kromě díkce zákona – argumentuje především tím, že UKW **v převážné většině všech případů spojuje se zápisem práva do věcné knihy jen deklaratorní účinky**⁴¹ a že ve značné míře umožňuje nabytí věcných práv k nemovitostem mimoknihovně.

Tyto argumenty nepovažujeme za příliš přesvědčivé. Mimoknihovní změny věcněprávních pozic přece nelze vyloučit ani při velmi širokém uplatnění vkladové zásady. Pouhá skutečnost, že rozsah, ve kterém se platné právo odlišuje od ideálního stavu (od plného promítnutí vkladové zásady), je spí-

še větší, by pak sám o sobě neměl být rozhodujícím kritériem pro to, zda negativní domněnku neexistence práva lze uplatnit pouze na práva vymazaná z knihy nebo obecně na všechna práva, která v knize nejsou zapsána.

Shodné závěry – jako v Polsku – platí v německé dogmatice. Dle panujícího mínění nelze z § 891 BGB dovozovat závěr o neexistenci nikdy nezapsaných práv; pozemková kniha v tomto ohledu neobsahuje domněnku úplnosti (*Vollständigkeitsvermutung*).⁴² Se závěry německé civilistiky lze jistě souhlasit; uvědomme si však, že **úprava v BGB (konkrétně vyjádření pozitivní domněnky) je od té polské formulačně značně odlišná**. Jak již bylo poukázáno, dle německé koncepce „*Ist im Grundbuch für jemand ein Recht eingetragen, so wird vermutet, dass ihm das Recht zustehe*“ [Je-li v pozemkové knize pro někoho zapsáno právo, má se za to, že **mu toto právo náleží**]. Všimněme si, že zde **není vyjádřena koncepce úplnosti zapsaného práva**, nýbrž „pouze“ domněnka, že určité **zapsané právo náleží tomu, v jehož prospěch je zaknihováno**. To, že takový zápis představuje **úplný obraz** o stavu tabulárního objektu, však z citované věty zjevně neplyne. Závěry německé dogmatiky jsou pak zcela logické.

Vraťme se k o. z. Je sice pravda, že negativní domněnka dle svých slov uvedené případy existujících, avšak nezapsaných práv nepokrývá. Míníme však, že **na případy existujících nezapsaných práv by měla dopadnout podle svého smyslu a účelu pozitivní domněnka**. Pokud se říká, že *je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem*, pak tato domněnka dopadá nejen na skutečnost, že např. zapsané vlastnické právo k pozemku existuje (navíc pro knihovního vlastníka, tedy nikoli pro jinou osobu), nýbrž i na skutečnost, že toto právo je evidováno **komplexně, resp. ve správném rozsahu**; tedy že vlastnické právo není omezeno mimoknihovně existujícím (avšak dosud nezapsaným) limitovaným věcným právem.

Shrňme-li výše uvedené, lze uzavřít, že celkově vhodnějším vyjádřením normy druhého odstavce by byla např. tato formulace: *má se za to, že zápis ve veřejném seznamu je v souladu se skutečným právním stavem, resp. má se za to, že zápis ve veřejném seznamu odpovídá skutečnému právnímu stavu*. Touto díkci by byly pokryty obě stávající domněnky současně. Ke stejným závěrům dospívala naše civilistika i za účinnosti OZO a OKZ.⁴³

Ať již však přijmeme výše vyjádřený názor o „rozšířeném“ chápání pozitivní domněnky, nebo převažující mínění polské dogmatiky, praktické důsledky budou do značné míry stejné, neboť **ochrana pozice třetí osoby při nabývání věcných práv je zajištěna jiným pravidlem – tj. § 984 o. z.** Jde totiž o to, že nabyde-li někdo např. vlastnické právo k pozemku, na němž nebude evidována mimoknihovně vzniklá služebnost, neuplatní se pro nabyvatele žádná z domněnek dle § 980 o. z. (podle panujícího názoru zastávaného v Polsku), leč nabyvatel bude přesto chráněn prostřednictvím § 984 odst. 1 o. z. (pro jeho skutkovou podstatu je rozhodující, že **stav zapsaný v knize není v souladu se skutečným stavem právním**, což je splněno⁴⁴). To, zda je však tento rozpor způsoben nesprávným zápisem práva, nesprávným výmazem dříve zapsaného práva, resp. tím, že určité právo *vůbec zapsáno není*, ač zapsáno být má, zde nehraje žádnou roli.⁴⁵

35 „*Die negative Seite des Publizitätsprinzips (...) schützt das Vertrauen (...) auf die Vollständigkeit des Buchstands; es gilt das nicht, was nicht eingetragen ist.*“ [Negativní stránka principu publicity (...) chrání důvěru (...) v úplnost knihovního stavu; co není zapsáno, neplatí.] E Feil, H. Friedl, R. Bayer: *BGB, Grundbuchsgesetz, Kommentar mit Mustersammlung*, Linde Verlag, Wien 2014, komentář k § 7, m. č. 14 (zvýraznil autor).

36 Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 21, komentář k § 980, m. č. 12.

37 Viz např. A. Kunicki, op. cit. sub 4, str. 117 a názory tam uváděné.

38 Viz např. T. Czech, op. cit. sub 17, komentář k čl. 3, m. č. 118 a násl.

39 Neplatí tedy domněnka úplnosti knihy (*brak domniemanja zupełnej treści ksiąg wieczystych*).

40 Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 22.

41 T. Czech, op. cit. sub 17, komentář k čl. 3, m. č. 120, Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 122, m. č. 184, E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 11.

42 Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 891, m. č. 18.

43 Srov. Hartmann in F. Rouček, J. Sedláček, op. cit. sub 14, komentář k § 431, str. 540 a násl.

44 K tomu viz též koncepci § 1107 o. z.

Zbývá doplnit, že negativní domněnka **nezahrnuje důvody, pro které k výmazu došlo**; v tomto ohledu je irrelevantní, proč bylo právo vymazáno⁴⁶ (buď proto, že zaniklo, nebo proto, že nikdy neexistovalo a bylo zapsáno chybně, apod.).

Ani pro působení negativní domněnky není rozhodné, zda měl výmaz práva z knihy právotvorný či deklaratorní účinek.⁴⁷

Působení domněnek

Obecně

Důsledkem působení pozitivní domněnky je předně to, že nikdo nemůže žádat od osoby, jejíž právo je zapsáno v knize, aby existenci tohoto práva, jeho obsah atd. dále prokazovala.⁴⁸ Jde tedy o **důkazní funkci** domněnky.⁴⁹ „Procesní strana, které svědčí domněnka, tak musí prokazovat pouze skutečnosti, které tvoří skutkovou bázi domněnky, a nikoliv již to, co se na základě ní presumuje. Strana zatížená důkazním břemenem však musí podat **plný důkaz** skutečností tvořících bázi domněnky (...). Je-li prokázána báze domněnky, má se z toho podle zákona usuzovat na existenci skutečnosti jiné, jde-li o zákonné domněnky skutkové, nebo na existenci nějakého právního následku (práva, právního vztahu či právního stavu), jde-li o zákonné domněnky právní.“⁵⁰

Ten, komu svědčí knihovní zápis (např. knihovní vlastník), sice nezískává na základě domněnky hmotněprávní oprávnění disponovat s knihovním objektem, a to i kdyby byl sám v dobré víře, že knihovní zápis je v souladu se skutečností.⁵¹ Na druhou stranu **zápis v knize legitimizuje** tabulárně oprávněného k **dispozicím** s tabulárním objektem v **tom smyslu, že – dokud nebude domněnka vyvrácena – lze měnit knihovní stav pouze s jeho souhlasem**; platí zde princip tzv. knihovního předchůdce (*bücherlicher Vormann*).

Cílem domněnek není sanovat nedostatky právního jednání (resp. obecně titulu), na základě něhož došlo k nesprávnému zápisu do knihy (resp. výmazu z knihy). Zápis práva do veřejného seznamu (resp. výmaz práva z veřejného seznamu), který je v rozporu se skutečným právním stavem, **sám o sobě nemění hmotněprávní pozici dosavadního oprávněného (ani nabyvatele); samotný zápis tedy nemůže založit změnu ve věcných právech**.⁵² Tak např. prostá skutečnost, že vlastník A uzavřel neplatnou smlouvu o převodu vlastnického práva k pozemku s nabyvatelem B, a B byl přesto zapsán do katastru jako vlastník (neboť vada právního jednání nebyla v přezkumném řízení zjištěna), nečiní z osoby B vlastníka (jemu svědčí pouze knihovní zápis, a tedy i domněnka). O zapsaném vlastnickém právu B se **pouze má za to**, že je evidováno v souladu se skutečným právním stavem.

Domněnka správnosti a úplnosti zápisu tak nepůsobí ve vztahu k tomu zápisu, jímž se zakládá rozpor mezi evidencí a skutečným právním stavem, nýbrž až ve vztahu k případným dalším navazujícím zápisům (v uváděném případě tedy ve vztahu k možnému nabytí např. vlastnického či jiného věcného práva osobou C od knihovního vlastníka B).

Tato skutečnost je správně reflektována i v judikatuře Nejvyššího soudu. Dle jeho závěrů „**Naproti tomu neobstojí námitky dovolatele, který odkazuje na přísný intabulační princip a dovozuje, že právo, které bylo zapsáno v pozemkové knize, muselo též vzniknout (resp. existovat, být i jen v důsledku tohoto zá-**

pisu), a že soud je rozhodnutím o povolení zápisu do pozemkové knihy vázán.“⁵³

Podobné závěry vyjádřil Nejvyšší soud v jiném rozhodnutí: „(...) **institut nabytí od neoprávněného míří na situaci, kdy nabyvatel nabude nemovitou věc od osoby, které vlastnické právo nesvědčí, ale je v okamžiku převodu zapsána jako vlastník této věci v katastru nemovitostí, přičemž se má jednat o nabytí práva obecně převoditelného. Ve zde posuzovaném případě však žalovaná věděla, od koho měla nabytí právo trvalého užívání, a byla toliko v právním omylu, že toto právo nabytí může. Žalovaná svou dobrou víru v oprávnění převodce neopírala o zápis v katastru nemovitostí, nýbrž se dovolávala, že právo trvalého užívání nabytí na základě zápisu v katastru nemovitostí. Takový postup by podle Nejvyššího soudu vedl ve svém důsledku k absurdním důsledkům, neboť nesprávně provedený zápis práva trvalého užívání katastrálním úřadem ve prospěch konkrétního subjektu nemůže konvalidovat vady právního úkonu (...).**“⁵⁴ S uvedenými názory lze plně souhlasit.

Důsledků domněnek se může dovolat **každý, kdo na tom má právní zájem**.⁵⁵ Nebude to nutně jen třetí osoba, nabývající právo dle stavu zápisu v knize. Může to být např. i vlastník sám, proti němuž někdo vznáší námitku existence práva na jeho věci, které však není zapsáno; dokud nebude prokázán opak, platí domněnky (to se projeví i v procesním postavení stran v souvislosti s povinností důkazní a s nesením důkazního břemene). Někdy se rozlišuje mezi působením domněnek **ve prospěch toho, komu svědčí knihovní zápis, a v jeho neprospěch**. O první skupinu případů jde tehdy, využívá-li knihovně oprávněný domněnku např. při dispozicích s knihovním objektem či v procesu (odvozuje od zápisu svoji aktivní věcnou legitimaci – např. při vindikační žalobě). Druhou skupinu pak představují např. situace, kdy osoba, jíž svědčí knihovní zápis, může být z tohoto důvodu např. žalovaným ve sporu; může být tím, proti němuž se vede vyvlastňovací řízení, apod.⁵⁶

Domněnky se neuplatňují pouze v poměrech soukromého práva (při nabytí a pozbytí majetkových – knihovních – práv), nýbrž z nich při své činnosti musí vycházet i orgány veřejné moci (jak soudy, tak i jiné orgány).⁵⁷ Tak např. probí-

45 Ke stejným závěrům dospívá např. Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 122, m. č. 185, či E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 11. Shodně pro německé právo Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 892, m. č. 1.

46 Tak např. Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 122, m. č. 183.

47 Shodně B. Jelonek-Jarco, op. cit. sub 3, str. 50 a násl., či E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 19.

48 T. Czech, op. cit. sub 17.

49 Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 891, m. č. 1, E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 13.

50 Lavický in P. Lavický a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 133, str. 654.

51 Viz rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2005, sp. zn. IV CZ 214/04.

52 Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 891, m. č. 1, E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 1, m. č. 116.

53 Rozsudek NS ze dne 16. 6. 2003, sp. zn. 22 Cdo 702/2002 (zvýraznil aut.).

54 Rozsudek NS ze dne 22. 1. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2460/2012 (zvýraznil aut.). Ze starší judikatury srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1932, sp. zn. Rv I 75/31 (Vážný, č. 11629).

55 Shodně Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 35, či Gniewek in Z. Radwański (ed.), op. cit. sub 10, str. 123, m. č. 186.

56 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 40.

57 Shodně T. Czech, op. cit. sub 17, komentář k čl. 3, m. č. 97 a násl., či E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 38.

há-li proces vyvlastnění nemovité věci dle zákona o vyvlastnění, musí být jako s vyvlastňovaným jednáno s tím, komu svědčí knihovní zápis. Je-li ukládán trest propadnutí věci evidované ve veřejné knize (§ 70 tr. zákoníku) či propadnutí majetku (§ 66 tr. zákoníku), bude pro trestní soud rozhodující, že pachatel je zapsán jako knihovní vlastník.

Shodně tak **musí při své činnosti vycházet z knihovního stavu katastrální úřady**. Ty si nemohou osobovat pravomoc rozhodovat o tom, zda je evidovaný katastrální stav v souladu se skutečným právním stavem, a z případně zjištěného rozporu dovozovat jakékoli následky. I pro ně je zápis závazný.

K odstranění nesouladu slouží dotčenému subjektu (např. skutečnému vlastníkovi) poznámky rozeprě (§ 985 o. z.) a spornosti (§ 986 o. z.) a posléze civilní žaloby.

Započetí působení domněnek

Předpokladem pro započítání působení domněnky je buď zápis rozhodné skutečnosti do knihy (pozitivní domněnka), či její výmaz z knihy (negativní domněnka),⁵⁸ dále budeme mluvit již jen o zápisu, kterým rozumíme i výmaz. **Nestačí prostý návrh na zápis, vyžaduje se již provedení zápisu,**⁵⁹ domněnky začínají působit od tohoto provedení. Vychází se z úvahy, že vyznačení návrhu na zápis práva (plomby) není totéž, co již provedení zápis (není to samotné zapsané právo). Návrh na zápis práva je tedy pouhým „technickým zápisem“, tedy jakousi „mezitímní informací“, z níž nelze dovozovat žádné

konsekvence s ohledem na princip pravdivosti knihy.⁶⁰ Tyto závěry je třeba přijmout i pro české prostředí.

Tam, kde má provedení zápisu povahu rozhodnutí orgánu veřejné moci, může být sporné, zda se provedením zápisu rozumí zápis (jen) uskutečněný nebo již i pravomocný. V polské civilistice převažuje pohled, že i dosud nepravomocné zápisy (výmazy) zakládají příslušné domněnky.⁶¹

Zároveň může vznikat problém tam, kde má zápis zpětné účinky. Zde se vychází z toho, že **domněnky nemohou nikdy začít působit zpětně**⁶² (tedy ani v případě zápisů se zpětnými účinky), tj. např. ke dni podání návrhu na zápis, nýbrž teprve od samotného provedení zápisu, a to s účinky k okamžiku jeho provedení. Argumentuje se následovně: „(...) konstrukce zpětných účinků zápisu je, alespoň částečně, v rozporu s právní konstrukcí domněnky. Samotný návrh na zápis neumožňuje nastoupení domněnky; k tomu je nutný zápis. Zpětné účinky zápisu by umožňovaly nastoupení domněnky existence práva od okamžiku návrhu na zápis, leč taková domněnka by mohla začít působit teprve až po provedení zápisu.“⁶³

K negativní domněnce je v této souvislosti nutné dodat, že **nerozhoduje, zda výmaz práva byl učiněn v návaznosti na zápis jiného práva** (např. dosavadní vlastnické právo osoby A bylo vymazáno a zapsáno ve prospěch osoby B) **či bez takové návaznosti** (např. byla vymazána dosud zapsaná služebnost osoby A).

Vyloučení (nemožnost) působení domněnek

Existují určité skupiny situací, kdy – bez ohledu na to, že slova § 980 odst. 2 o. z. jsou naplněna – se domněnek nelze dovolávat. Nejde tedy o případy vyvrácení domněnky (o to, že bude podán důkaz opaku, resp. protidůkaz – k tomu viz dále), nýbrž o to, že **domněnka (zde zejména pozitivní) vůbec nezačne působit**. Dále uvádíme některé typové případy.

Domněnka nepůsobí tam, kde je zápis **formálně vadný**. Drobné vady (např. „překlepy“ v písmenech, uvedení skutečností v nesprávné části knihy apod.) však nemají negativní vliv, je-li přesto obsah zápisu jasný a srozumitelný.⁶⁴ Je-li zápis nejasný (nepřesný), bude třeba přihlídnout též k tomu, zda tato nejasnost mohla vůči dotčené osobě vůbec založit negativní důsledky.⁶⁵

Domněnka nemůže nastoupit tam, kde do knihy **bylo zapsáno právo, jehož zápis příslušné předpisy vůbec neumožňují**,⁶⁶ např. zápis *leasingu* či výpůjčky do katastru.

Jiným případem je takový zápis v knize, z něhož je objektivně a bez jakýchkoli pochybností **zjevné, že nemůže odpovídat skutečnosti**.⁶⁷ Příkladem může být duplicitní⁶⁸ či vícenásobný zápis vylučného vlastnického práva k témuž tabulárnímu objektu; zde třetí osoba nemůže být v dobré víře o tom, že právo je zapsáno v souladu se skutečným právním stavem.⁶⁹

Rakouská civilistika uvádí, že **pozemková kniha zakládá důvěru jen tehdy, pokud všechna zapsaná práva obsahují údaj o svém obsahu a pořadí** (pro limitovaná věcná práva).⁷⁰

Vyvrácení domněnek

Obě domněnky jsou **vyvrátitelné**. Vyvrátit lze domněnky založené **jak konstitutivním, tak i deklaratorním zápisem** (výmazem).⁷¹

58 Zde však opět upozorňujeme na to, že negativní domněnku chápeme odlišně (širěji) od hlavního proudu polské civilistiky. Proto domněnka neexistence nezapsaného práva působí vlastně po celou dobu, kdy právo není zapsáno (nikoli od okamžiku výmazu dříve zapsaného práva).

59 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 14, Jelonek-Jarco in J. Pisuliński (ed.), op. cit. sub 3, komentář k čl. 3, m. č. 23, T. Czech, op. cit. sub 17, komentář k čl. 3, m. č. 127. Opačné rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. III CZP 80/09; toto rozhodnutí je však v dogmatice převážně kritizováno.

60 Zejména není zřejmé, zda bude návrh skutečně „dokonán“, tj. zda bude právo do knihy zapsáno.

61 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 16; srov. též další literaturu tam uváděnou.

62 Tamtéž, komentář k čl. 3, m. č. 15.

63 Tamtéž, komentář k čl. 3, m. č. 15 s citací názoru Kuropatwińskiego.

64 Tamtéž, komentář k čl. 3, m. č. 18.

65 Jako příklad lze uvést následující situaci: tabulární objekt je evidován jako spoluvlastnictví A a B s tím, že podíl A je zapsán v rozsahu 2/5 a podíl B v rozsahu 4/5. Kupuje-li nabyvatel tabulární objekt jako celek (nikoli jen spoluvlastnický podíl některého spoluvlastníka), může mu být lhostejné, že všechny podíly dohromady nečiní dle zápisu 100 %, neboť s převodem svých podílů souhlasí všichni zapsaní spoluvlastníci; to, v jakém poměru každý ze spoluvlastníků převádí svůj podíl, není pro nabyvatele rozhodné. Pokud však bude nabývat pouze některý podíl, domněnka již působit nemůže. Domněnka nebude působit ani tehdy, je-li v knize zapsán pouze jeden spoluvlastník s podílem např. 1/2.

66 T. Czech, op. cit. sub 17, komentář k čl. 3, m. č. 24.

67 Kohler in R. Gaier (ed.), op. cit. sub 5, komentář k § 891, m. č. 2.

68 K některým problémům spojeným s duplicitními zápisy srov. např. rozsudek NS ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2333/2012, či usnesení NS ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1176/2014.

69 K problematice duplicitních zápisů srov. též E. Adler: Das Publicitäts-Princip im österreichischen Tabularrechte, Manzsche k. u. k. Hof-Verlags u. Universitäts-Buchhandlung, Wien 1899, str. 27 a násl.

70 K problematice duplicitních zápisů srov. též E. Adler: Das Publicitäts-Princip im österreichischen Tabularrechte, Manzsche k. u. k. Hof-Verlags u. Universitäts-Buchhandlung, Wien 1899, str. 27 a násl.

71 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 44.

Účinky domněnky lze přitom vyloučit dvojí cestou, a to buď protidůkazem, nebo důkazem opaku.⁷² **Protidůkaz** směřuje **proti skutkové bázi** domněnky. V případě námi zkoumaných domněnek by to znamenalo, že strana nezatížená důkazním břemenem prokáže, že zápis v knize je proveden jinak, než jak tvrdí žalobce – např. v knize je zapsáno jiné právo, než tvrdí žalobce (není zapsána žalobcem tvrzená služebnost, nýbrž právo stavby); právo je v knize zapsáno s jiným obsahem, než plyne z tvrzení žalobce; právo v knize je zapsáno nejasně apod. Někdy mohou tyto případy fakticky splývat se situací, kdy domněnky vůbec nezačnou působit (viz výše).

Pokud jde o **důkaz opaku**, ten nesměřuje proti bázi domněnky, ale **proti tomu, co se jí presumuje**. Zde se přitom vyžaduje **plný důkaz** opaku.⁷³ K vyvrácení domněnky důkazem opaku může dojít **jakýmkoli možným způsobem**, tj. pomocí všech možných důkazních prostředků,⁷⁴ a to **po celou dobu jejího působení**, tj. – zejména u pozitivní domněnky – do uskutečnění jakékoli následné změny zápisu, kterou je dosavadní zápis překonán (vyloučen); od tohoto okamžiku přestává působit dosavadní domněnka a začíná působit nová domněnka⁷⁵ (k tomu viz dále). Od tohoto okamžiku již nelze proti „minulé“ domněnce vznášet ani důkaz opaku, ani protidůkaz.

Vyvrácení pozitivní domněnky předpokládá důkaz, že právo k věci zapsané ve veřejném seznamu není zapsáno v souladu (je zapsáno v rozporu) se skutečným právním stavem. **Vyvrácení negativní domněnky** předpokládá důkaz, že právo k věci, které bylo z veřejného seznamu vymazáno (resp. které není zapsáno), existuje.

Vyvrácení žádné z domněnek však nezahrnuje povinnost nutně prokázat skutečný právní stav (popř. prokázat jej v jeho úplnosti).

Příklad č. 1: *Pozemek je duplicitně zapsán pro knihovního vlastníka A a knihovního vlastníka B. Knihovní vlastník A prokáže, že knihovní vlastník B se vlastníkem nikdy stát nemohl, neboť titul, na základě kterého byl zapsán, je neplatný. B bude z knihy vymazán. To ovšem automaticky neznamená důkaz, že A je skutečným vlastníkem. I jeho titul totiž může být neplatný, resp. může existovat osoba C, která v mezidobí nabyla pozemek do vlastnictví mimoknihovně a pouze jí aktuálně nesvědčí knihovní zápis. Bude-li však B vymazán, započne působit domněnka vlastnického práva osoby A.*

Příklad č. 2: *Knihovní vlastník V prokáže, že doposud zapsané zástavní právo na pozemku mimoknihovně zaniklo. Tím však neprokázal, že mu svědčí vlastnické právo k pozemku (byť mu svědčí knihovní zápis), ani to, že pozemek již není zatížen jinými limitovanými věcnými právy jiných oprávněných.*

Otázka je, zda může být domněnka vyvrácena pouze v **rámci procesního postupu orgánu veřejné moci, nebo i mimoproceně**. Sekundárně je třeba se ptát, zda tímto procesem může být pouze proces soudní – ať již civilní (včetně rozhodčího řízení), či trestní, nebo i proces administrativní. K tomu lze dát následující závěry.

Pokud jde o možnost vyvrácení domněnek **mimoproceně, odpověď je kladná**. Nic nebrání tomu, aby osoba důvěřující v pravdivost a úplnost zápisu přišla o své přesvědčení na základě jakékoli objektivní skutečnosti, která v ní musela důvodně vyvolat pochybnost o tom, že zápis odpovídá skutečnému právnímu stavu. Tyto případy lze posoudit naprosto stejně jako vyvrácení domněnek spojených s držbou (dle § 994 o. z. se má za to,

že držba je řádná, poctivá a pravá). Vyjít lze z judikatury Nejvyššího soudu, která se za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. vyvinula k vyvrácení domněnky oprávněné držby (dnes poctivé držby), tedy k vyvrácení dobré víry oprávněného držitele. Nejvyšší soud opakovaně rozhodoval tak, že „(...) *dobrá víra zaniká okamžikem, kdy se držitel seznámil se skutečnostmi, které objektivně musely vyvolat pochybnost o tom, že mu věc patří; na tom nic nemění skutečnost, že držitel bude subjektivně i nadále v dobré víře. Je lhostejné, jakým způsobem bude držitel s takovými skutečnostmi seznámen, podstatné je to, že budou takového charakteru, aby byly schopny (při postupu s obvyklou mírou opatrnosti) u každého vyvolat pochybnosti o vlastnictví věci.*“⁷⁶ Tyto závěry považujeme za správné a použitelné i pro účely komentovaného ustanovení. Dozví-li se někdo jakkoli o nesouladu mezi zapsaným a skutečným stavem, nemůže vůči němu domněnka působit (viz i dále).

Pokud jde o otázku vyvrácení domněnky v **rámci procesu**, pak je nepochybné, že takový postup je možný; tento závěr plyne koneckonců již z toho, že domněnky mohou být vyvráceny i mimoproceně (tím spíše pak musí být dána možnost jejich vyvrácení v procesu). I odpověď na otázku, zda tímto procesem **může být kromě procesu soudního** (zde civilního i trestního) i **proces administrativní**, je kladná. Závěr lze formulovat i tak, že **vyvrácení domněnky může proběhnout v kterémkoli procesu, v němž je (meritorní) výrok závislý mj. i na vyřešení otázky, jaký je skutečný právní stav tabulárního objektu.**⁷⁷

Není tudíž vyloučeno, že např. v rámci trestního řízení, v němž má být pachatelé uložen trest propadnutí majetku (§ 66 tr. zákoníku) nebo propadnutí věci (§ 70 tr. zákoníku), pachatel prokáže, že není vlastníkem tabulárního objektu, pro který mu svědčí knihovní zápis a který má být trestem postižen. **Toto vyvrácení domněnky však má účinky pouze pro to které řízení, v němž k němu došlo.** Nesprávný zápis v knize však zůstává zachován i nadále (samozřejmě neprobíhá-li již v mezidobí řízení o odstranění nesouladu), a tím působí vůči ostatním třetím osobám.⁷⁸ Jiným případem je řízení vyvlastňovacího úřadu o vyvlastnění, řízení daňového orgánu při uložení penále za daňové nedoplatky apod. I v těchto řízeních je možné domněnky vyvrátit.

Konec působení domněnek

Pozitivní domněnka **působí do uskutečnění jakékoli následné změny zápisu, pokud je novým zápisem dosavadní zápis vyloučen (překonán)**. Od tohoto okamžiku přestává dosavadní domněnka působit a začíná působit nová domněnka; nejde tedy o případ vyvrácení domněnky (ať již důkazem opaku, či protidůkazem).⁷⁹ **Příklad:** *V knize je jako vlastník tabulárního*

72 Srov. Lavický in P. Lavický a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 133, str. 655 a násl.

73 Tamtéž, komentář k § 133, str. 656.

74 Srov. např. Winterová in A. Winterová a kol.: *Civilní právo procesní*, 6. vydání, Linde Praha, Praha 2011, str. 237 a násl.

75 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 41.

76 Rozsudek NS ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 22 Cdo 145/2003.

77 E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 3, m. č. 43.

78 Shodně tamtéž.

79 Shodně tamtéž, komentář k čl. 3, m. č. 46.

objektu zapsán A; po dobu zápisu působí pozitivní domněnka, že A je vlastníkem. Posléze je jako vlastník zapsán B; od tohoto okamžiku přestává působit domněnka vlastnického práva A (naopak začíná působit negativní domněnka, že vymazané vlastnické právo A neexistuje), a současně začíná působit nová pozitivní domněnka, že vlastníkem je B.

Pokud však dojde ke změně zápisu, aniž by tím byl dosavadní zápis vyloučen, původní domněnka působí i nadále. **Příklad:** V knize je jako vlastník tabulárního objektu zapsán A; po dobu zápisu působí pozitivní domněnka, že A je vlastníkem. Posléze je k tabulárnímu objektu zapsáno zástavní právo B; od tohoto okamžiku začíná působit pozitivní domněnka, že B je zástavním věřitelem, avšak pozitivní domněnka vlastnického práva A působí i nadále.

Domněnky přestávají působit objektivně (proti všem), od okamžiku, kdy byl knihovnímu úřadu doručen návrh na zápis poznámky rozepré dle § 985 o. z. či poznámky spornosti dle § 986 o. z. Tento závěr ovšem vyžaduje upřesnění. Nejde sice o to, že by již samotným návrhem na zápis poznámky byla domněnka vyvrácena. O tom, zda je zápis v rozporu se skutečností, může až posléze rozhodnout soud. Pokud tak ovšem rozhodne, bude s ohledem na konstrukci § 985 a 986 o. z. vyloučena dobrá víra třetích osob zpětně k okamžiku podání návrhu na zápis poznámky (třetí osoba se proto nebude moci domněnek dovolávat). Rozhodne-li však soud tak, že evidovaný stav je v souladu se skutečností, resp. se nepodaří prokázat rozpor, bude poznámka vymazána a domněnky působí vůči třetí osobě i nadále (samozřejmě nevěděla-li tato osoba *in concreto* o rozporu mezi zápisem a skutečností).

Dále domněnky přestávají působit subjektivně (*in personam*) proti tomu, kdo se o nesouladu dozvěděl, resp. dozvědět měl a mohl, a to bez ohledu na to, zda byl knihovnímu úřadu doručen návrh na zápis poznámky spornosti či poznámky rozepré. To, že třetí osoba o nesouladu věděla (resp. měla a mohla vědět) přes absenci návrhu na zápis poznámky rozepré či poznámky spornosti, však musí prokázat ten, kdo to tvrdí (zpravidla vlastník, resp. jiný oprávněný). Neprokáže-li to, domněnky se uplatní i vůči této třetí osobě.⁸⁰ To, že domněnka přestane působit *in personam* proti tomu, kdo o nesouladu ví (vědět měl a mohl), však nemá vliv na její další (objektivní) působení vůči ostatním třetím osobám. Není totiž vyloučeno, že některým osobám bude rozpor znám (resp. měl a mohl jim být znám), zatímco jiným ne.

80 Výslovné vyjádření této konstrukce obsahuje § 892 odst. 1 BGB: „Zugunsten desjenigen, welcher ein Recht an einem Grundstück oder ein Recht an einem solchen Recht durch Rechtsgeschäft erwirbt, gilt der Inhalt des Grundbuchs als richtig, es sei denn, dass ein Widerspruch gegen die Richtigkeit eingetragen oder die Unrichtigkeit dem Erwerber bekannt ist.“ [Ve prospěch toho, kdo nabyt právním jednáním právo k (na) pozemku nebo právo k (na) právu, platí obsah knihy jako pravdivý, ledaže byla do knihy zapsána námitka proti pravdivosti knihy nebo je nesprávnost nabyvateli známa.]

81 Srov. např. čl. 339 a 341 polského KC, § 1006 německého BGB.

82 Je zvláštní, že § 1044 o. z. se dovolává domněnky formulované v § 1043 o. z., ačkoli ta není obsažena ani v jeho prvním, ani druhém odstavci. Dle § 1044: „Má-li někdo věc u sebe, aniž mu svědčí domněnka podle § 1043, může uplatnit právo náležející vlastníku na ochranu svým vlastním jménem.“

83 K publiciánské žalobě viz např. A. Randa: Žaloba z domněného vlastnictví čili actio Publiciana, Právník 1871, str. 397 a násl.

84 K tomu viz velmi podrobný rozbor in E. Gniewek, op. cit. sub 2, komentář k čl. 4.

85 Tamtéž, komentář k čl. 4, m. č. 16.

86 Článek vychází z připravované monografie autora Veřejné seznamy v občanském zákoníku (vyjde u nakladatelství Leges).

Konflikt domněnek opřených o zápis v seznamu a domněnek opřených o držbu tabulárního objektu

Samostatný problém představuje **potenciální konflikt domněnek** plynoucích ze zápisu ve veřejném seznamu a domněnek plynoucích případně z jiných skutečností; v úvahu přichází zejména konflikt plynoucí z domněnek spojených s držbou.

Je pravda, že o. z. nemá výslovně formulovanou obecnou domněnku, že držitelé náleží k věci nějaké právo (vlastnické), jako tomu je v některých příbuzných právních řádech.⁸¹ Tento závěr je specificky upraven jen v § 1028 o. z., dle jehož první věty „Jsou-li hranice mezi pozemky neznatelné nebo pochybné, má každý soused právo požadovat, aby je soud určil podle poslední pokojné držby.“ Vzniká však pochybnost, zda – kromě zde uvedené situace – může být toto řešení zobecněno v tom smyslu, že z držby lze usuzovat na vlastnické právo ve všech případech. Oproti tomu § 1043 odst. 1 o. z. (*actio Publiciana*) formuluje právní fikci (příhodnější by však nepochybně byla domněnka⁸²), dle níž *na toho, kdo nabyt držby vlastnického práva poctivě, řádně a pravým způsobem, se hledí jako na vlastníka*. O kvalifikovaném držiteli tak platí předpoklad, že je vlastníkem.⁸³

Není zřejmě vyloučeno (byť jde o značně vyspekulované situace), že někdo bude poctivým, řádným a pravým držitelem vlastnického práva k tabulárnímu objektu, zatímco jinému bude svědčit knihovní zápis vlastnického práva, ačkoli zároveň není schopen prokázat žádný titul nabytí (např. ve sbírce listin nebude uložena žádná zápisná listina). Ve vzájemném sporu by tak kvalifikovanému držiteli mohlo svědčit beneficium § 1043 odst. 1 o. z. s tím, že by se na něj hledělo jako na vlastníka vůči vlastníkovu tabulárnímu, jenž by nebyl schopen prokázat žádný titul. Máme však za to, že v tomto případě by měla být poskytnuta **ochrana subjektu oprávněnému tabulárně**. Zápis v knize by měl představovat „silnější titul“ než kvalifikovaná držba (byť držba „povyššená“ na „fingované“ vlastnické právo). Držitel by proto mohl být vůči knihovnímu vlastníkovu úspěšný jen tehdy, prokázal-li by vlastnické právo, a nikoli jen kvalifikovanou držbu (a tím vyvrátil domněnku shody zápisu práva v knize se skutečným právním stavem).

Uvedený závěr však nemá v našem právu výslovnou oporu a je **dovozován pouze z inspiračního zdroje (UKW)**. V jejím čl. 4 je stanoveno, že „Protiv domněnce práva vyplývající ze zápisu ve věcné knize není možno dovolávat se domněnky práva vyplývající z držby.“⁸⁴ Máme však za to, že ani v podmínkách českého práva jiné řešení nepřipadá v úvahu. Vzhledem k tomu, že polské legislativní i dogmatické pojetí věcných práv (a do značné míry i držby), knihovního práva, domněnek apod. je zásadně shodné s českým přístupem, nebylo by vhodné odchylovat se bez legitimních a závažných důvodů od tohoto modelu. Nabízené řešení je navíc funkční a nevyvolává žádné větší interpretační obtíže.

Důsledkem výše uvedených názorů je to, že např. v soudním řízení bude třeba preferovat subjekt dovolávající se domněnky opřené o knihu – on např. nebude povinen prokazovat své vlastnické (jiné věcné) právo. Bude-li však tato domněnka vyvrácena, začíná automaticky působit domněnka plynoucí z faktu držby.^{85, 86} ❀

Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku

Občanský zákoník v dílu sedmém pod rubrikou zánik závazků upravuje právní skutečnosti působící jednak zánik závazku jako obligačního vztahu, jednak zánik dluhu jako povinnosti k plnění ze závazku vzniklé. Úprava je rozdělena do dvou základních skupin. První je reprezentována splněním jako základním a nejpřirozenějším způsobem zániku závazku, jímž je naplněn hospodářský účel obligace. Druhá skupina zahrnuje všechny ostatní právní skutečnosti působící zánik závazku, ať již jde o skutečnosti, v jejichž důsledku závazek zaniká náhradním uspokojením věřitele, nebo o skutečnosti způsobující zánik nesplněného závazku. V úpravě jednotlivých institutů přejímá občanský zákoník ve značné míře pojetí promítnuté v předchozích soukromoprávních úpravách, v zákoníku obchodním a občanském zákoníku z roku 1964, a změny, které přináší, jsou spíše dílčího charakteru. I tak nová řešení této problematiky vyvolala poměrně širokou diskusi zejména v komentářové literatuře. Tento článek se snaží na tuto diskusi upozornit, zaujmout k vysloveným názorům stanovisko a případně podnítit i diskusi další.

JUDr. Alena Bányaiová, CSc.,

je advokátkou a působí na katedře občanského práva PF ZČU v Plzni.

Zánik závazku splněním

1. Splnění závazku a poskytnutí vadného plnění

Výstižně povahu splnění charakterizuje J. Krčmář jako „*akt dlužníkův, popřípadě společný akt dlužníkův a věřitelův, kterým dlužník poskytuje věřiteli na místě ustanoveném a v době dospělosti pohledávky to, co je předmětem závazku, za tím účelem, aby obligace byla zrušena (animus solvendi)*“.¹ Splnění je tedy důvodem či způsobem zániku závazků, při němž je dosaženo hospodářského účelu obligace, účelu, pro nějž strany do závazku vstupovaly.

Dlužník se zhostí své povinnosti splnit, pokud splní řádně a včas (§ 1908 odst. 2 o. z.). Řádné splnění znamená poskytnutí předmětu plnění, který není vadný, je poskytnut stanoveným způsobem, správně osobě a na stanoveném místě. Včas je dluh splněn, pokud je splněn v době určené dlužníkovi pro splnění. Dlužník, který svůj dluh včas a řádně neplní, dostává se do prodlení (§ 1968 o. z.).

Účinky splnění dluhu má i plnění opožděné. Pokud dlužník poskytuje věřiteli sjednaný předmět plnění i po sjednaném čase plnění s úmyslem splnit svůj dluh, je věřitel povinen plnění přijmout; důsledky prodlení jsou upraveny samostatně. V literatuře ani judikatuře o této otázce není sporu. Jinou věcí je, pokud prodlení dlužníka je takové povahy a rozsahu, že věřiteli vzniká právo odstoupit od smlouvy (§ 1977 a 1977 o. z.). Pokud věřitel v důsledku prodlení dlužníka spočívajícího v nedodržení sjednaného času plnění odstoupí od smlouvy, závazek zaniká v důsled-

ku odstoupení a zánik v důsledku splnění nepřichází v úvahu.

Účinky splnění dluhu, tj. jeho zánik, má i vadné plnění, které věřitel neodmítne, resp. které přijal; věřiteli však vznikají práva z vadného plnění (§ 1914 odst. 2 o. z.). Občanský zákoník nepřijal konstrukci účinků vadného plnění, kterou obsahoval obchodní zákoník, byť důvodová zpráva říká, že úprava splnění podle obchodního zákoníku, konkrétně § 324 a násl., byla s drobnějšími změnami přijata za základ současné úpravy. To je patrně jedním z důvodů, proč se rozvinula debata o účincích splnění, je-li splněno vadně. Obchodní zákoník v § 324 odst. 3 výslovně konstatoval, že jestliže dlužník poskytne vadné plnění a věřitel nevyužije práva odstoupit od smlouvy, mění se obsah závazku způsobem, který odpovídá nárokům věřitele vzniklým z vadného plnění, a závazek zaniká jejich uspokojením. Důsledkem vadného splnění tedy byla změna závazkového vztahu mezi věřitelem a dlužníkem, nikoli jeho zánik.² Současná úprava tuto dikci nepřevzala, splnění je zařazeno v úpravě zániku závazků, § 1908 odst. 2 o. z. konstatuje povinnost dlužníka plnit včas a řádně a § 1910 vyjadřuje samozřejmý princip, že věřitel nemůže být nucen k přijetí něčeho, co neodpovídá smlouvě, tedy ani k přijetí vadného plnění.

Nicméně i k současné úpravě splnění byl vysloven názor, že vadné plnění je nejčastěji kvalifikováno jako změna závazku, kdy obsah závazku se mění způsobem, který odpovídá právům věřitele z vadného plnění podobně, jak to stanovil § 324 odst. 3 obch. zák. Podle J. Šilhána má jít o „*přerod*“ závazku, a pokud dochází „*k zániku závazku, pak pouze k zániku obsahu v jeho původní podobě, přičemž je nahrazen obsahem odpovídajícím právům z vadného plnění (srov. § 1914 odst. 2). Subjekty vztahu, hospodářský smysl, jakož i především i konečný záměr co nejvíce se přiblížit cílovému stavu řádného plnění přesně dle sjednaných parametrů zůstávají ale shodné.*“³ Podob-

1 J. Krčmář: Právo občanské, Díl III., Právo obligační, Praha 1947, str. 113.

2 Viz rovněž I. Pelikánová: Komentář k obchodnímu zákoníku, 3. díl, Linde Praha a. s., Praha 1996, str. 677.

3 J. Šilhán in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník V, Závazkové právo, Obecná část (§ 1721–2054), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 845.

ně J. Handlar uvádí, že je „*sporná otázka, jakou povahu mají právní následky vadného plnění přijatého věřitelem, zda jde o zánik původního dluhu a vznik nového dluhu odpovídajícího právům věřitele z vadného plnění, anebo o změnu původního dluhu způsobem, který odpovídá právům z vadného plnění. Podle převažujícího názoru se jedná o změnu původního dluhu, nikoli o jeho zánik a vznik nových povinností dlužníka (dříve tak výslovně stanovil § 324 odst. 3 obč. zák.). Sporné naopak není, že povinnost dlužníka má poté, co dojde k vadnému splnění, jiný předmět, místo, čas i způsob plnění i novou promlčecí lhůtu, tyto otázky je třeba řešit podle právní úpravy důsledků vadného splnění (§ 1921 an.)*“⁴ Ve stejné publikaci o něco dále, v části komentující § 1914 o. z., je pak uveden názor jiný, podle něhož „*není rozhodné, zda bylo splněno vadně či bezvadně, závazek zanikl v obou případech splněním. Místo primární povinnosti dlužníka vyjádřené ve smlouvě vznikají sekundární povinnosti dlužníka, kterým korespondují věřitelova práva z vadného plnění*“⁵

Koncepci současné úpravy splnění závazku spíše odpovídá názor posléze uvedený. Především u úplatných závazků znějících na *dare* a také na *facere*, kde dlužník odevzdává věřiteli výsledek své činnosti, nejsou pochyby o tom, že splnění je právním jednáním, tj. projevem vůle vyvolávajícím právní následky, které objektivní právo s takovým projevem spojuje. Splněním dluh zaniká – to je právní následek, který § 1908 o. z. tomuto právnímu jednání přisuzuje. Pokud dlužník s úmyslem splnit dluh poskytuje věřiteli plnění (předmět plnění), k němuž se zavázal, byť jde o plnění s vadami, a věřitel je přijímá, dochází ke splnění, a tím k uvedenému právnímu následku, tedy k zániku závazku. Totéž platí i v případě, kdy ke splnění dochází jednostranným právním jednáním dlužníka, např. odevzdání věci kupujícímu předáním prvním dopravci k přepravě pro kupujícího ve smyslu § 2090 o. z. I zde jde o právní jednání, s nímž zákon spojuje konkrétní právní následek – zánik dluhu. Zákon dnes neříká to, co stanovil obchodní zákoník v § 324 odst. 4, že poskytnutím vadného plnění se závazek mění v závazek jiného obsahu. Proto tyto účinky nelze s vadným splněním spojit.

Lze tedy uzavřít ve shodě s názorem již vysloveným k § 559 obč. zák. č. 40/1964 Sb., že **povinnost plnit řádně a včas má z hlediska splnění závazku jen ten význam, že věřitel má právo odmítnout vadné plnění, aniž by se sám dostával do prodlení**.⁶ Dodát lze jen tolik, že možnost odmítnutí plnění samozřejmě přichází v úvahu tam, kde ke splnění dochází na základě dvoustranného právního jednání – plnění dlužníkem a přijetí plnění věřitelem.

Správnost uvedeného závěru nenarušuje ani výše zmíněná úvaha o tom, že vadným splněním zaniká pouze „*obsah závazku v jeho původní podobě*“. Zaniká-li „*obsah závazku*“, zanikají

všechna práva a povinnosti, které obsahem daného závazkového vztahu jsou, a zanikají právě proto, že k tomu směřovala vůle stran. K argumentu, že stejný zůstává záměr přiblížit se cílovému stavu řádného plnění, je třeba poznamenat, že právě účelem práv z vadného plnění, která věřiteli vznikají na základě právní skutečnosti, již je vadné plnění, je dosáhnout stavu, jako kdyby smlouva byla splněna řádně.⁷ Není tedy třeba konstruovat změnu závazku ze smlouvy. Konečně, i autoři, kteří vyslovují pochybnosti o tom, zda vadné splnění je změnou nebo zánikem závazku, nepovažují za sporné, že po vadném splnění má závazek jiný předmět, místo, čas i způsob plnění. I to nasvědčuje spíše tomu, že **původní závazek založený smlouvou zanikl a stranám vznikla práva a povinnosti, které zákon či smlouva spojují s jinou právní skutečností, a to s vadným plněním**.

Podle § 1910 o. z. nemůže být věřitel proti své vůli nucen, aby přijal něco jiného, než co přísluší k jeho pohledávce, a dlužník nemůže být nucen, aby poskytl něco jiného, než co je dlužen. Totéž platí o místě, čase a způsobu splnění.

Věřitel je tedy oprávněn odmítnout nabídnuté plnění, které neodpovídá jeho očekávání podle smlouvy. Odmítnout může jednak plnění vadné, jednak plnění, které nesplňuje další sjednané požadavky, přičemž druhá věta citovaného ustanovení výslovně zmiňuje nedodržení místa, času nebo způsobu plnění. V této souvislosti je třeba řešit otázku vztahu mezi obecnou úpravou splnění závazku a specifickou úpravou způsobu splnění závazku u jednotlivých smluvních typů. Otázky vzbuzují především novinky, které přinesla ustanovení týkající se smlouvy o dílo. Zhotovitel splní svůj závazek provést dílo, je-li dílo dokončeno a předáno (§ 2604 o. z.). Další ustanovení, § 2605 o. z., pak stanoví, že dílo je dokončeno, je-li předvedena jeho způsobilost sloužit svému účelu, a upravuje notifikační povinnosti objednatele při převzetí díla. Na to navazuje § 2628 o. z., který zakazuje objednateli odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby funkčně ani esteticky, ani její užívání podstatným způsobem neztěžují. J. Handlar považuje posléze citované ustanovení za výjimku z pravidla, že věřitel není povinen přijmout jiné než řádné plnění, tj. že obecná úprava § 1908 se v případě smlouvy o dílo neaplikuje.⁸ P. Horák z § 2605 o. z. dovozuje povinnost objednatele převzít i zjevně vadné dílo.⁹

Je pravda, že § 2605 o. z. není nejšťastněji formulován. Zejména není jasné, zda existuje samostatná povinnost „*předvést způsobilost díla sloužit svému účelu*“. Je-li např. předmětem plnění zhotovení projektové dokumentace stavby, může se často její způsobilost ověřit jen v průběhu výstavby nebo až dokončenou stavbou. Také není jasný vztah tohoto ustanovení k § 2608 o. z. ve spojení s § 2091 o. z., je-li zhotovené dílo (věc) odevzdáváno předáním prvním dopravci k přepravě objednateli. Nicméně je problematické dovozovat, že citovaný § 2605 o. z. zakládá pro vztahy založené smlouvou o dílo výjimku z obecné povinnosti dlužníka plnit řádně. Spíše jej lze chápat jako stanovení kritérií, která objednatel (věřitel) musí mít na mysli, když přejímá dokončený výsledek. Pokud objednatel odmítá převzít plnění, které splňuje očekávání a účel sledovaný smlouvou, tj. odpovídá povinnosti zho-

4 J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol.: Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku, Komentář k § 1721-2893 OZ, Leges, Praha 2017, str. 391.

5 M. Selucká in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol., op. cit. sub 4, str. 407.

6 F. Melzer in K. Eliáš a kol.: Občanský zákoník, Velký akademický komentář, Svazek 2, Linde Praha a. s., Praha 2008, str. 1616.

7 Konstatoval to Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1508/2008, nebo ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1612/2004.

8 J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol., op. cit. sub 4, str. 396.

9 P. Horák in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 3, str. 1080.

tovitele (dlužníka) plnit řádně ve smyslu § 1908 o. z., může se zhotovitel s poukazem na § 2605 o. z. a v souladu s principem poctivosti v soukromoprávních vztazích domáhat toho, aby objednatel svou povinnost dílo převzít splnil. Stejně tak je třeba vykládat i § 2628 o. z., který na zmíněný § 2605 navazuje a specificky stanoví povinnosti objednatele pro vztahy, jejichž předmětem je zhotovení stavby.

2. Námitka nesplnění smlouvy a námitka nejistoty žalobcovy

Ust. § 1911 o. z. upravuje tzv. funkcionální synallagma: mají-li si strany plnit navzájem, může splnění požadovat jen ta strana, která sama již dluh splnila nebo je připravena jej splnit. Vzájemná podmíněnost a závislost závazků je zdůrazněna tím, že ani jedna strana se nemůže domáhat plnění, pokud sama neplní to, k čemu je povinna. K tomu, aby se strana nedostala do situace, kdy musí poskytnout plnění, aniž by sama získala očekávané protiplnění, jí zákon dává možnost odepřít plnění, k němuž je ona povinna, tzv. námitkou nesplnění smlouvy.

V návaznosti na úpravu splnění závazku byly v odborné literatuře vzneseny otázky, zda opodstatněnost námitky nesplnění smlouvy nebo námitky nejistoty žalobcovy (k tomu viz dále) může být ovlivněna poskytnutím částečného nebo vadného plnění protistranou. J. Handlar dospívá k závěru, že splní-li některá strana svůj dluh pouze částečně, má právo domáhat se protiplnění v takové části, která je poskytnutému plnění adekvátní, a to za předpokladu, že povaha protiplnění takový postup umožňuje, tj. pokud je její plnění dělitelné. Podobně podle tohoto autora strana, která splní vadně, se může domáhat protiplnění pouze v tom rozsahu, který je adekvátní poskytnutému plnění. Proto pokud např. kupujícímu vznikne v důsledku vad právo na opravu věci, nemůže se prodávající domáhat zaplacení té části ceny, která odpovídá ceně opravy, na stejném principu stojí i reklamační právo na slevu z ceny. Důvodem pro tento závěr má být povaha synallagmatu – každá strana má mít právo, aby za plnění, které poskytuje, obdržela odpovídající protihodnotu.¹⁰

Tyto závěry jsou problematické. Ohledně částečného plnění stanoví občanský zákoník v § 1930 odst. 2, podobně jako to činila dřívější úprava, povinnost věřitele přijmout za určitých podmínek i částečné plnění. To ovšem neznamená, že by tím věřiteli současně vznikala i povinnost částečně plnit to, k čemu je vůči dlužníkovi zavázán on. Dlužník, který bez dohody s věřitelem plnil pouze částečně, svůj dluh nesplnil, byť věřitel musel jeho částečné plnění přijmout. **Námitka nesplnění smlouvy, popř. námitka nejistoty žalobcovy tedy v případě částečného plnění jednou stranou neztrácí své opodstatnění.** Strana, která měla plnit současně nebo napřed, může své plnění odpirat až do doby, kdy jí bude poskytnuto plnění celé, a nezáleží na tom, zda je její plnění dělitelné či nikoli.¹¹

Pokud jde o poskytnutí vadného plnění, je třeba vzít v úvahu následující skutečnosti. Jak bylo řečeno, právo odepřít plnění trvá za předpokladu, že protiplnění nebylo přijato. I vadným splněním je závazek dlužníka splněn. **Přijme-li věřitel vadné plnění, popř. bylo vadně splněno jednostranným jednáním dlužníka, zanikl závazek dlužníka a věřitel již nemůže odepřít své protiplnění s poukazem na to, že druhou stranou mu bylo poskytnuto plnění vadné. Může uplatnit jen svá práva z vadného**

ho plnění.¹² Povinnost plnit vzájemný závazek i v případě, že plnění druhé strany, které bylo přijato, bylo vadné, není popřením synallagmatu, jak dovozuje J. Handlar. Poskytnutím vadného plnění je sice narušen princip ekvivalence v daném vztahu mezi věřitelem a jeho dlužníkem, ovšem věřitel musí k nápravě využít prostředky, které mu právní úprava nebo smlouva dává. Tímto prostředkem jsou právě **práva z vad.**

Podle § 2108 o. z. nemusí kupující do odstranění vady platit část kupní ceny odhadem přiměřeně odpovídající jeho právu na slevu. Vzhledem k odkazu v § 2615 o. z. má toto oprávnění i objednatel, jemuž zhotovitel předal vadné dílo podle smlouvy o dílo. Citované ustanovení je specifickým vyjádřením obecného pravidla vycházejícího ze synallagmatu koupě, ovšem ve vztahu, jehož obsahem jsou práva a povinnosti z vad. **Kupující (objednatel) je oprávněn zadržet část svého protiplnění, pokud prodávající (zhotovitel) plnil vadně, tj. porušil svou povinnost a je v prodlení s plněním své sekundární povinnosti z vad.** Předpokladem uplatnění tohoto práva je tedy včasná notifikace vad, včetně volby příslušného práva k nápravě kupujícím, a prodlení prodávajícího se splněním jeho povinnosti vyplývající z odpovědnosti za vady. Účelem práva nezaplacení část kupní ceny je podněcovat prodávajícího k nápravě protiprávnosti spočívající v řádném nesplnění jeho povinnosti.¹³ Proto zadržovat část kupní ceny odpovídající slevě je kupující oprávněn nejen v případech, kdy má prodávající vadu odstranit opravou či dodáním nové věci, ale i v případech, kdy má povinnost vyhovět právu kupujícího na slevu nebo kdy kupující odstupuje od smlouvy.¹⁴ Vždy ovšem zadržena část kupní ceny musí odpovídat výši představující slevu z kupní ceny z důvodu vadného plnění, jak kupujícímu umožňuje § 2108 o. z. v rámci úpravy práv z vad.

Pokud jde o náklady na opravu vadného plnění, zákon věřiteli (kupujícímu, objednateli) nepřiznává bez dalšího právo nechat věc opravit a náklady přeučtovat dlužníkovi, nepřiznává mu ani právo zadržet si část ceny odpovídající těmto nákladům; to přichází v úvahu, jen je-li takové oprávnění kupujícího (objednatele) stranami ujednáno. Proto **závěr, že poskytne-li dlužník vadné plnění, nemusí mu věřitel zaplatit část ceny, která odpovídá ceně případné opravy, s odkazem na § 1911 o. z., je neopodstatněný.** Je to konečnou a zbytečnou konstrukcí právě vzhledem ke specifickému vyjádření principu synallagmatu koupě v § 2108 pro vztah z odpovědnosti za vady prodané věci.

Podle § 1912 o. z. kdo má plnit při vzájemném plnění napřed, může své plnění odepřít až do té doby, kdy mu bude vzájemné plnění poskytnuto nebo zajištěno. Rovněž obsahem závazků, jichž se týká toto ustanovení, jsou vzájemná práva a povinnosti, a i v těchto případech je každá ze stran zároveň dlužníkem a zároveň věřitelem. Rozdíl od § 1911 je v tom, že plnění obou stran se časově rozcházejí, jedna strana má podle dohody nebo podle zákona plnit napřed. Jelikož i v těch

10 J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol., op. cit. sub 4, str. 399.

11 Podobně viz F. Melzer in K. Eliáš a kol., op. cit. sub 6, str. 1622.

12 Tamtéž.

13 L. Tichý in J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek V., Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 831.

14 Tamtéž.

to případech je účelem závazku získat protiplnění, dává kon straně, která má plnit napřed, **právo odepřít plnění**, pokud je pozdější plnění protistrany ohroženo skutečnostmi, které u ní nastaly. **Jde o tzv. námitku nejistoty žalobcovy a strana, která má plnit, ji může vznést, pokud:**

a) Vzájemné plnění protistrany je nejisté, neboť je ohroženo skutečnostmi, z nichž je patrné, že protistrana nebude moci splnit svou povinnost. Příkladem mohou být majetkové poměry protistrany, resp. jejich zhoršení, které jí brání v plnění povinností, k nimž se zavázala. Může jít samozřejmě i o jiné okolnosti důvodně poukazující na neschopnost nebo neochotu protistrany plnění poskytnout.

b) U protistrany nastaly skutečnosti ohrožující její schopnost plnit, a to ať již jejím zaviněním, nebo z objektivních důvodů, tj. druhá strana neměla a nemohla na nich mít žádný podíl.

c) Skutečnosti nastaly po uzavření smlouvy nebo existovaly již v době uzavření smlouvy a strana o nich nevěděla a ani nemohla při běžné opatrnosti vědět.

Ten, kdo má plnit napřed a jemuž svědčí popsaná námitka nejistoty žalobcovy, může poskytnout druhé straně dodatečnou lhůtu k plnění nebo zajištění plnění. Uplyne-li tato lhůta marně, může ten, kdo má plnit napřed, odstoupit od smlouvy. Právo odepřít plnění trvá, jen pokud odírající strana nepřijme protiplnění.

Oprávnění odstoupit od smlouvy s poukazem na námitku nejistoty žalobcovy dřívější úprava (§ 560 obč. zák. č. 40/1964 Sb. a § 325 obch. zák.) neobsahovala. Jeho založení v situacích obsažených v § 1912 o. z. vyvolalo diskusi. Úpravě bylo vytknuto, že nerespektuje základní pojmové odlišnosti mezi podstatným a nepodstatným porušením smlouvy, že nesystematicky zakládá oprávnění odstoupit pouze u synallagmatických závazků, a to jen straně, která má plnit napřed. Proto by podle tohoto názoru nemělo být citované ustanovení aplikováno podle jeho gramatického znění, ale mělo by být použito za stejných podmínek jako § 2002 odst. 2 o. z., tedy odstoupení by mělo být možné pro obě strany v případě, kdy z chování druhé strany nepochybně vyplývá, že poruší smlouvu podstatným způsobem, nedá-li na výzvu oprávněné strany přiměřenou jistotu.¹⁵

Pro takový výklad ovšem není opora, což je zřejmé nejen z díky § 1912 o. z. Ust. § 2002 odst. 2 a § 1912 míří na rozdílné skutkové situace a tyto situace také odůvodňují rozdílné řešení. Možnost odstoupení od smlouvy při trvající námitce nejistoty žalobcovy podle § 1912 o. z. a při splnění dalších stanovených podmínek bere v úvahu právě vzájemnou závislost plnění stran a chrání toho, kdo má plnit napřed, nejen v situacích, kdy je zřejmé, že k protiplnění nedojde pro chování druhé strany při plnění jejich závazků ze smlouvy, ale kdy protiplnění je ohroženo i pro okolnosti objektivního charakteru, které u druhé strany nastaly. Proto, není-li ve stanovené lhůtě zabezpečeno, že protiplnění bude poskytnuto, lze závazek zrušit odstoupením od smlouvy. Oprávnění strany mající plnit napřed odstoupit od smlouvy nemá sankční charakter,

chrání ji, a koneckonců i druhou stranu, aby zbytečně nesetřívávala ve vztahu, jehož naplnění je ohroženo. Odstoupení podle § 2002 odst. 2 o. z. má oproti tomu výhradně sankční charakter; oprávněná strana odstupuje proto, že z chování druhé strany, tj. chování směřujícího k plnění závazku, vyplývá, že druhá strana své povinnosti poruší, a to podstatným způsobem. Popsaným výtkám proti § 1912 o. z. tedy nelze přitakat a není důvod, proč by toto ustanovení nemělo být aplikováno tak, jak odpovídá jeho dikci.

3. Způsob plnění – nemožnost plnění u alternativních závazků

Pro případy, kdy dluh lze splnit několika způsoby (alternativní závazky) a není stranami dohodou určeno, kdo má právo volby, stanoví § 1926 o. z. vyvratitelnou domněnku, že volba způsobu plnění náleží dlužníku. Dále toto ustanovení stanoví důsledky nevčasného provedení volby, ať už ji měl vykonat dlužník, nebo věřitel (odst. 2), a vyslovuje princip, že zvolený způsob plnění nelze jednostranně změnit (odst. 3).

Při alternativních obligacích je předmět plnění určen tak, že dlužník má splnit jedno ze stanovených plnění a celý závazek pak zaniká. Předmět plnění není ve smlouvě fixován úplně, ale k jeho konkrétnímu určení je třeba dalšího právního jednání, a to volba dlužníka nebo věřitele. Předmět plnění je tedy určen dvěma právními jednáními – (i) smlouvou a (ii) volbou.¹⁶

Ust. § 1927 o. z. pak dále specifikuje práva a povinnosti stran v případech, kdy předmět plnění je určen až volbou, ve dvou směrech. Za prvé výslovně konstatuje, že dlužník není oprávněn plnit část takto určeného plnění a část jiného, které jako předmět plnění volbou nebylo určeno. Za druhé, nastane-li nemožnost některého z volitelných plnění po uzavření smlouvy, ale před vykonanou volbou, omezuje se volba na zbylé předměty plnění, a pokud byla volba jen mezi dvěma předměty, z nichž se jeden stal nemožným, koncentruje se závazek na zbývající předmět i bez volby. V posléze uvedeném případě je volba fakticky zmařena.

Nemožnost plnění může nastat z různých důvodů, může jít o nahodilou zkázu věci, aniž by se o to přičinila některá ze stran. V takovém případě platí jen to, co bylo výše řečeno – omezení volby na plnění zbývající. Pokud ovšem nemožnost plnění způsobil ten, kdo má právo volby, může druhá strana od smlouvy odstoupit. Jde o sankční důsledek zmaření stavu, s nímž strany počítaly.

V souvislosti s citovaným § 1927 o. z. se obnovila diskuse, která byla vedena k § 576 obč. zák. č. 40/1964 Sb., o důsledcích nemožnosti plnění u alternativního závazku po již provedené volbě. Jeden z názorů preferuje řešení, podle něhož, pokud volba byla provedena, ovšem zvolené plnění se stalo nemožným, může být závazek stále splnitelný, sleduje-li to účel smlouvy a obsah projevené vůle. Podporou tohoto závěru má být mj. i princip, podle něhož účinky právního jednání mají spíše nastat než nenastat, a dále hospodářský zájem na udržení závazku, kterému by neměl zákon překážet, a koneckonců dispozitivnost úpravy alternativních závazků.¹⁷

Uvedený názor je problematický. Volbou byl předmět plnění konkretizován, existuje pouze jeden předmět plnění určený provedenou volbou. **Pokud se toto plnění stalo nemožným,**

15 J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol., op. cit. sub 4, str. 404 a 405.

16 J. Krčmář, op. cit. sub 1, str. 69.

17 J. Šilhán in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 3, str. 927, s odvoláním na B. Havel in K. Eliáš a kol., op. cit. sub 6, str. 1685.

zanikl závazek podle § 2006 o. z. Tak jako u jiných případů zániku závazku i při nemožnosti plnění jsou účinky zániku závazku trvalé a zaniklý závazek nemůže být obnoven. Proto nemá význam hovořit o splnitelnosti závazku v důsledku nějaké změny volby nebo jinak. Úprava je dispozitivní a strany se samozřejmě mohou dohodnout odchýlně o důsledcích popsané situace. Mohou uzavřít vztah nový a jeho obsah vymezit odkazem na původní smlouvu.

4. Způsob plnění – nemožnost plnění u závazků určených podle druhu

Problematika volby předmětu plnění a jejich důsledků je řešena i v případech, kdy má dlužník plnit věc určenou podle druhu. V těchto případech je dlužník podle § 1929 o. z. zavázán poskytnout věřiteli věc, jež se hodí pro účel, pro nějž se věc téhož druhu zpravidla používá na základě obdobných smluv.

I v případech genericky určeného plnění mohou být fakticky splněny pouze určité konkrétní věci. Nejpozději splněním závazku se genericky určený předmět plnění individualizuje, specifikuje.¹⁸ Podobně jako u alternativních závazků je i u závazků, jejichž předmět plnění je určen podle druhu, provedena individualizace plnění, koncentrace. Není-li dohodnuto nic jiného, provádí koncentraci dlužník, dlužník plní určitou věc, a tím rozhoduje, kterou konkrétní věc určitého druhu ke splnění svého závazku poskytne. Ke koncentraci tedy dochází (i) tím, že dlužník včas a řádně nabídne splnění dluhu, (ii) splněním dluhu. Přijme-li věřitel řádně nabídnuté plnění, zanikl závazek splněním vybrané věci. **Otázka, jaký je osud závazku, může vznikat v případě, kdy věřitel řádně nabídnuté plnění (vybranou věc) nepřijme a následně dojde k její zkáze.**

Literatura ke střednímu občanskému zákoníku z roku 1950 problém řešila podle toho, zda plnění zůstane i po bezdůvodném odmítnutí věřitelem koncentrováno, nebo zda je dlužník opět smísí s jinými věcmi. Zůstane-li plnění koncentrováno, tj. např. tak, že nabídnuté věci dlužník ponechá oddělené od ostatních, a dojde ke zkáze nabídnutých věcí, zanikl závazek pro nemožnost plnění a majetkové důsledky zničení věci nese věřitel, na něhož v důsledku bezdůvodného odmítnutí přešlo riziko zkázy věci.¹⁹ Pokud ovšem po odmítnutí věřitelem smísí dlužník nabídnuté věci s jinými, koncentrace pomíjí, obnovil se generický charakter závazku, a i v případě zničení věci má dlužník stále povinnost plnit podle smlouvy.²⁰

Závěry V. Knappa mají platnost i za současné úpravy. Pokud dlužník ke splnění závazku, jehož předmět plnění byl určen druhově, řádně nabídne věřiteli určité konkrétní věci, byl závazek koncentrován, individualizován na onu konkrétní věc. Odmítne-li věřitel řádně nabídnuté plnění, dostává se do prodlení (§ 1975 o. z.) a jedním z důsledků jeho prodlení v případech, kdy předmětem plnění je věc, je přechod nebezpečí škody na věci na věřitele, ať škoda vznikne z jakékoli příčiny, s výjimkou případů, kdy škodu způsobí dlužník (§ 1976 o. z.). Proto **dojde-li ke zničení věci řádně nabídnuté ke splnění a nepřijaté věřitelem, nese věřitel majetkové důsledky tohoto zničení a rovněž zánik věci působí nemožnost plnění, a tím i zánik závazku (§ 2006 o. z.).** Jinou situací ovšem je, pokud dlužník nepřijaté věci neponechá odděleně a smísí je s jinými věcmi stejného druhu. Dlužník to učinit může, není ješ-

tě splněno, jde o jeho rozhodnutí, co bude plnit, a zákon mu nezakazuje, aby individualizaci toho, co bude plnit, tj. svou volbu, změnil, jak to činí u alternativních závazků. **Smísením nabídnutých věcí s jinými pak, jak uvádí V. Knapp, se obnovil generický charakter závazku, a i v případě zničení původně určených věcí má dlužník stále povinnost plnit podle smlouvy.**²¹

V současné odborné literatuře byl vysloven nesouhlas s uvedeným pojetím. Podle tohoto nesouhlasného názoru skutečnost, že věřitel nepřijme dlužníkem vybranou věc, nemá žádný vliv na druhově určení závazku a na to, že jej lze splnit poskytnutím kterékoli věci, která splňuje daná druhová kritéria. Zánik vybrané věci pak nemá vliv na možnost splnit dluh plněním věci téhož druhu a nevede k zániku dluhu pro nemožnost plnění. Důsledky prodlení věřitele pro situaci dlužníka jsou řešeny povinností věřitele, který byl v prodlení a nese nebezpečí škody na věci, nahradit dlužníkovi utrpěnou škodu.²²

K uvedenému názoru je třeba poznamenat, že pomíjí skutečnost, že plnění bylo bezdůvodně odmítnuto věřitelem a že věřitel nese riziko zkázy věci (§ 1976 o. z.). Pokud by měl závazek nadále trvat a dlužník by měl za nezměněných okolností plnit, tj. vybrat podruhé druhově stejné věci, popřel by se tím přenos rizika škody na věci na věřitele a jeho prodlení by zůstalo bez jakýchkoli negativních následků. To zřejmě nebylo účelem § 1929 o. z. Ani poukaz na povinnost věřitele nahradit dlužníkovi škodu vzniklou v důsledku zkázy věci situaci dlužníka neřeší. Dlužník by mohl požadovat od věřitele náhradu majetkových důsledků zničení věci, tj. náhradu škody, pokud by byly splněny obecné předpoklady vzniku povinnosti věřitele k náhradě škody podle § 2913 a násl. o. z., což je při škodě způsobené náhodou problematické.

5. Způsob plnění – započítávání plnění stejného druhu na splnění závazku

Ust. § 1933 o. z. přejímá řešení obsažené v § 330 obch. zák. a stanoví pravidlo pro případy, kdy je dlužník dlužen z několika závazků k plnění stejného druhu a neurčí-li při plnění, na který dluh plní. Podle tohoto pravidla **se započte plnění nejprve na závazek, o jehož splnění věřitel dlužníka již upomenul, jinak na závazek nejméně zajištěný.** Při stejné míře zajištění několika závazků se plnění započte nejprve na **závazek nejdříve splatný.**

Citované ustanovení, stejně jako to činil § 330 obch. zák., nerozlišuje pro svůj účel závazky vymahatelné a závazky (dluhy) promlčené. Lze tedy souhlasit s názorem vysloveným k § 330 obch. zák., že pravidlo zde upravené se týká všech existujících dluhů, tedy i dluhů promlčených.²³

Uvedený závěr však není pro současnou úpravu přijímán bez výhrad. J. Handlar zaujímá stanovisko, podle něhož se ko-

18 Srov. V. Knapp: Splnění závazku a jiné způsoby jejich zániku, Nakladatelství ČSAV, Praha 1955, str. 53.

19 V. Knapp jako příklad uvádí případ, kdy dlužník vezl ke splnění svého závazku pytle obilí, věřitel je bezdůvodně odmítl přijmout ke splnění a při zpáteční cestě vznikl požár, při němž pytle s obilím shořely. Závazek zanikl a dlužník nebyl povinen znovu plnit. V. Knapp, op. cit. sub 18, str. 54.

20 Tamtéž.

21 Tamtéž.

22 J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol., op. cit. sub 4, str. 431.

23 M. Tomsa in I. Štenglová, S. Plíva, M. Tomsa a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 13. vydání, C. H. Beck, Praha 2010, str. 934.

mentované ustanovení nevztahuje na „nevymahatelné (naturální) závazky (závazky ze sázek a her za podmínek uvedených v § 2874, § 2877 a § 2881, ale také závazky promlčené, u kterých již byla uplatněna námitka promlčení). U těchto závazků nelze obecně předpokládat, že by je dlužník chtěl splnit, plnění dlužníka na tyto závazky nelze započítat pouze proto, že to dlužník nevyloučil. Povaze naturálních závazků odpovídá pravidlo opačné, tedy použití plnění dlužníka k jejich úhradě pouze tehdy, pokud to dlužník stanovil.“ Dále uzavírá, že komentované ustanovení nelze použít, „pokud z předchozího jednání účastníků či z okolností vyplývá, že plnění dlužníka na úhradu takových závazků nemá být určeno“. Jako příklad zmíněných okolností případu uvádí situaci, kdy jde o dvacet let promlčený dluh, u něhož dlužník neuplatnil námitku promlčení jen proto, že jej věřitel nevymáhal. Použití dlužníkovy plnění na tento „dávno zapomenutý dluh“, pokud dlužník jeho splnění nevyloučil, by odporovalo smyslu a účelu komentovaného ustanovení a bylo by v rozporu s očekáváním samotných stran vztahu.²⁴

K tomu lze uvést několik poznámek. Za prvé, není jasné, proč u naturálních závazků nelze předpokládat, že by je dlužník nechtěl splnit, ani z jejich povahy to neplyne.²⁵ Za druhé, dlužník má prioritu v určení, který ze svých dluhů plní, má-li jich více. Musí se však o svá práva a možnosti starat, musí vědět o svých dlužích, jejich splatnosti a o tom, co má či nemá učinit, aby se jich zbavil. Judikatura, i citovaná J. Handlarem, z toho vychází a požaduje, aby dlužník jasně a srozumitelně vyjádřil, na jaký dluh plní, byť i svým konkludentním jednáním. Za třetí, nevyužije-li dlužník svých možností, bere § 1933 o. z. v úvahu zájem věřitele, který vyjádřil upomenutím dluhu, jakož i jeho pozici při vymáhání tohoto dluhu. Byl-li dlužník upomenut o zaplacení dluhu a na toto upomenutí nereagoval, a to ani tím, že při plnění neoznačí, jaký plní dluh, nemá a nemůže mít skutečnost, že plnění je započítáno na jeho dluh starý, „dávno zapomenutý“, žádný význam. Usuzovat z okolností a předchozího chování stran, že plnění není určeno pro nějaký existující dluh, jen činí vztahy mezi stranami nejistými a použití upraveného pravidla prakticky znemožňuje. Lze tedy uzavřít, že **vyloučení promlčených dluhů a jiných naturálních závazků z dosahu citovaného § 1933 o. z. není opodstatněné.**

Jiné způsoby zániku závazku

1. Výpověď a odstoupení od smlouvy – obsahové náležitosti, forma

Výpověď i odstoupení od smlouvy jsou právním jednáním, jehož právním následkem je zánik závazku, aniž dojde k uspokojení věřitele. Při odstoupení od smlouvy závazek zaniká v důsledku jednostranného právního jednání strany závazkového právního vztahu. V tom se odstoupení od smlou-

vy přibližuje výpovědi. Účel využití obou institutů a jejich právní následky jsou ovšem rozdílné. Výpověď je jednostranným právním jednáním směřujícím k ukončení vztahu, jehož předmětem je zpravidla určité trvajícím nebo opakující se plnění a jehož časové ohraničení není sjednáno. Výpověď je tedy jednostranným způsobem zrušení závazku, s nímž ovšem obě strany, vzhledem k povaze jejich vzájemného vztahu, počítají jako s řádným způsobem ukončení tohoto vztahu. Odstoupení je prostředkem, který objektivní právo stranám dává pro případy, kdy účel, k němuž strany uzavřením smlouvy směřovaly, není naplněn nebo je zřejmé, že k jeho naplnění nedojde. Odstoupení je tedy institutem především sankčním, dávajícím straně možnost vyvázat se ze vztahu, kdy zejména v důsledku chování druhé strany již nelze očekávat dosažení sjednaného výsledku.²⁶

Rozdílný účel výpovědi a odstoupení od smlouvy je patrný i v rozdílných právních následcích, které vyvolávají. Výpověď ukončuje trvání závazkového vztahu a působí od okamžiku vzniku na dojití výpovědi druhé straně nebo na uplynutí určité doby od tohoto okamžiku, tj. na uplynutí výpovědní doby. Odstoupení ruší závazek od počátku a přichází v úvahu nejčastěji u závazků směřujících k jednorázovému plnění (koupě věci, zhotovení díla). Zrušením závazku od počátku tak odstoupení vyvolává stav, jako kdyby závazek nikdy neexistoval, a zakládá povinnosti stran směřující ke vzájemnému vypořádání toho, co si před odstoupením od smlouvy plnily.

V zájmu úplnosti je ovšem třeba poznamenat, že ani výpověď není omezena jen na smlouvy uzavřené na dobu neurčitou a že výpověď může být dohodnuta i ve smlouvách na dobu určitou, popř. i ve smlouvách zavazujících k jednorázovému plnění. V takových případech může mít i výpověď sankční význam.

Korelátém principu smluvní svobody, tedy svobody uzavírání smluv a zakládání závazkových vztahů, je i svoboda jejího zrušení (viz rovněž důvodová zpráva k § 1981 o. z.). Jednostranné zrušení smlouvy, aniž by došlo k jejímu splnění, by však bylo v rozporu se základním principem soukromoprávních vztahů, principem *pacta sunt servanda*. Proto lze smlouvu vypovědět nebo od ní odstoupit, jen ujednají-li si to strany, nebo stanoví-li tak zákon (§ 1998 odst. 1 a § 2001 o. z.).

Je-li výpověď nebo odstoupení od smlouvy právním jednáním směřujícím k zániku závazku, musí z obsahu tohoto právního jednání být jeho adresátovi zřejmé, že tyto účinky chce odstupující/vypovídající strana skutečně vyvolat. Konkrétní dikce daného úkonu samozřejmě záleží na straně, která jej činí; základním zákonným požadavkem je požadavek určitosti a srozumitelnosti.

Pokud jde o výpověď a ta je sjednána jen pro určité důvody, vyžaduje smlouva většinou, aby důvody výpovědi byly uvedeny ve výpovědi. Úprava některých smluvních typů váže možnost výpovědi rovněž na určité důvody, a to u smluv uzavřených na dobu určitou (např. nájem – § 2229 o. z.). V případech nájmu prostor sloužících k podnikání zákon vyžaduje, aby důvody, pro něž je výpověď dáвана, v ní byly uvedeny (§ 2310 o. z.). Zároveň posléze citované ustanovení stanoví, že výpověď, v níž není uveden její důvod, je neplatná. Při takové právní úpravě jsou důsledky neuvedení výpovědního důvodu jasné. Otázku platnosti výpovědi je třeba řešit i v jiných

24 J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol., op. cit. sub 4, str. 452.

25 Srov. např. M. Zuklínová, A. Thöndel in J. Dvořák, J. Švestka, M. Zuklínová a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek 1., Díl první, Obecná část, 2. aktualizované a doplněné vydání, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2016, str. 412 a 413.

26 I. Pelikánová, op. cit. sub 2, str. 729, T. Horáček: Ještě k výpovědi a k odstoupení od obchodní smlouvy, Právní fórum č. 3/2009.

případech, kdy smlouva možnost výpovědi váže jen na určité výpovědní důvody. K tomu, jakož i obecně k výpovědi a jejím důvodům, judikatura i odborná literatura prakticky shodně uvádějí, že neuvedení výpovědního důvodu ve výpovědi nemá za následek její neplatnost.²⁷

Podobná situace je i u odstoupení. Jak bylo řečeno, strana může od smlouvy odstoupit jen z důvodů uvedených v zákoně nebo stranami dohodnutých. To však neznamená, že důvod odstoupení musí být vždy v úkonu odstoupení uveden, byť v zájmu jasnosti a předejití sporům to lze doporučit. Jak uzavřel Ústavní soud, „*bylo-li možné od smlouvy odstoupit, pak neuvedení důvodu odstoupení je nepodstatné a není nezbytnou náležitostí takového jednostranného úkonu*“.²⁸

Literatura se zabývá důsledky neuvedení důvodu odstoupení v daném právním jednání na spor o platnost odstoupení. Publikován byl tento názor: „*Dojde-li tedy k případně žalobě na neplatnost odstoupení, bude druhá strana jednoduše tvrdit, že žádný důvod pro odstoupení neexistoval a že tedy toto bylo učiněno neoprávněně. Bude poté na odstupující straně, aby oprávněný důvod tvrdila a prokázala. Při neuvedení důvodu odstoupení v právním jednání tedy fakticky dochází k obrácení důkazní povinnosti a povinnosti tvrzení na stranu, která od smlouvy odstoupila.*“²⁹ Stejný závěr uvádí stejný autor i pro případy výpovědi, v níž není uveden důvod, pro nějž byla podána, ač to bylo stranami dohodnuto nebo zákonem stanoveno.³⁰

Takový závěr jde poněkud příliš daleko. Dojde-li ke sporu o platnost odstoupení či platnost výpovědi, pak strana, která platnost napadá, což zpravidla činí určovací žalobou, bude tvrdit a prokazovat existenci svého uplatněného nároku, tj. to, že odstoupení nebylo učiněno platně, např. že důvody pro odstoupení nebyly dány. Druhá strana bude muset prokázat skutečnosti na svou tvrzenou obranu. To, zda důvody odstoupení byly nebo nebyly uvedeny v úkonu odstoupení, nemá na jejich procesní pozici vliv. Ke stejnému závěru je třeba dospět i u výpovědi.

Pro výpověď ani pro odstoupení není v obecné úpravě obligací stanoven žádný požadavek ohledně formy, v níž by měla tato právní jednání být učiněna. Jak bylo řečeno, v obou případech jde o jednostranné právní jednání, jehož právním následkem je zánik závazku; k tomu směřuje učiněný projev vůle. Lze se tedy přiklonit k názoru, že pro formu výpovědi i odstoupení od smlouvy platí obecná úprava formy pro změnu právního jednání v § 564 o. z.; argumentace vychází z toho, že požadavky stanovené pro pouhou změnu závazku mají tím spíše platit i pro jeho zánik (argument *a fortiori*). To znamená, že v případech, kdy pro smlouvu, od níž je odstupováno nebo která je vypovídána, vyžaduje zákon písemnou formu, lze od smlouvy odstoupit rovněž jen písemně nebo v přísnější formě, např. s úředně ověřenými podpisy nebo notářským zápisem. Pokud písemnou formu takové smlouvy vyžaduje jen ujednání stran, lze od ní odstoupit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevyklučuje.

Pochybnosti vyslovované k uvedenému názoru jsou spíše spekulativního rázu. Jsou založeny na tom, že „*není bez po-*

27 Srov. J. Šilhán in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 3, str. 1175, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 750/2009.

28 Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/2001.

29 J. Šilhán in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 3, str. 1191.

30 Tamtéž, str. 1175.

Richter/Benýšek/Čujan a kol.

Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související

- předkládaná publikace jako první přináší koncepční pohled na problematiku výkonu činnosti insolvenčního správce, resp. výkon této profese v její celistvosti
- autoři v rámci jednotlivých komentářů uvádějí své vlastní zkušenosti, které načerpali při každodenní aplikaci komentovaného zákona

2018, vázané v plátně, 512 stran
1 390 Kč, obj. číslo BK67

Syruček/Sabotinov a kol.

Realitní právo

Nemovitosti v realitní praxi

- tato ojedinělá publikace na poli „realitního“ práva si vzala za cíl zmapovat nemovitosti a reality ze všech úhlů – počínaje účastníky jednání, přes typické i netypické smlouvy, veřejné seznamy, ochranu práv, spory, exekuci a insolvenční až po finance a daně
- ke slovu se dostaly i subjekty, které rovněž mají co do činění s „realitním obchodem“, tedy notáři, znalci a odhadci, Česká obchodní inspekce atd.

2018, vázané s přebalem, 1 088 stran
cena 1 890 Kč, obj. číslo VP6

Jelínková/Havelková

Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí

- příručka srozumitelně vysvětluje obsah nového přestupkového zákona a ukazuje, jak se jednotlivé instituty uplatní, příp. neuplatní v oblasti práva životního prostředí
- uvádí řadu příkladů vycházejících z praxe orgánů životního prostředí a dosavadní bohaté judikatury
- najdete zde odpovědi na základní otázky vztahující se k příkazům, příkazům na místě, příkazovému bloku nebo napomenutí

2018, brožované, 256 stran
cena 490 Kč, obj. číslo PP146

chyb, zda-li je v každém konkrétním případě vyvázání ze závazku skutečně závažnějším a silnějším zásahem, než jeho obsahová změna, a tedy zda-li je argumentace a fortiori v tomto případě vůbec obecně použitelná.³¹ Nejde přece o posuzování, zda v některém konkrétním případě má jednostranné zrušení závazku silnější dopad na strany a jejich zájmy než obsahová změna závazku a naopak, ale o poměr úpravy jednotlivých institutů v zákoně a použití výkladových pravidel.

2. Odstoupení od smlouvy – možnost odvolání odstoupení

Podle § 2003 odst. 1 o. z. jakmile strana oprávněná odstoupit od smlouvy oznámí druhé straně, že od smlouvy odstoupuje, nebo že na smlouvě setrvává, nemůže volbu již sama změnit. Základem úpravy je princip poctivosti v soukromoprávních vztazích. Pokud strana oprávněná odstoupit od smlouvy již jednou zhodnotí situaci vzniklou v důsledku porušení druhou stranou a podle toho porušující stranu informuje o tom, jak se s následky porušení vypořádá, nastaví tím způsob dalšího průběhu vztahu mezi stranami. Oznámí-li, že na smlouvě setrvává, zbavuje tím porušující stranu nejistoty, zda i při prodlení či jiném porušení smlouvy oprávněná strana její plnění přijme, a porušující strana tak nebude muset nést tíživé následky spojené s odstoupením. Pokud oznámí, že od smlouvy odstoupuje, zaniká doručením úkonu odstoupení závazek a obě strany musejí počítat s důsledky zániku, jak jsou stanoveny zákonem nebo dohodnuty stranami. Obě tedy počítají s tím, že musí dojít k vypořádání toho, co si vzájemně plnily.

Citované ustanovení hovoří o volbě strany oprávněné odstoupit od smlouvy a limituje ji v tom, že **jednou provedenou volbu nemůže sama změnit**. Komentářová literatura s odkazem na judikaturu k § 349 odst. 1 obch. zák. (32 Odo 705/2005, 32 Cdo 1567/2011) dovozuje, že **zákaz změny volby se týká pouze jednostranného právního jednání a dohodou stran volbu změnit lze**.³² To samozřejmě, s určitou výhradou možnosti dané § 2003 odst. 2, platí ohledně oznámení oprávněné strany o tom, že na smlouvě setrvává.

Pokud ovšem sdělí, že od smlouvy odstoupuje, a toto sdělení je doručeno druhé straně, je možnost změny této „volby“, byť dohodou stran, problematická. Odstoupení je jedním ze zákonných důvodů zániku závazku. Zanikne-li závazek nebo dluh, zanikne trvale, jednou provždy, takže je problematické, aby byl obnoven, a to i dohodou stran. To vyplývá z obsahu a významu pojmu zánik závazku/dluhu. Proto také **pokud závazek mezi určitými stranami zanikl a poté v důsledku nějaké právní skutečnosti byl mezi týmiž stranami konstituován závazek stejného obsahu, nejde o obživnutí zaniklého závazku, ale o zřízení závazku nového**. Právním důvodem nového závazku je ona nová právní skutečnost, nikoli původní smlouva, a to i v pří-

padě, kdy na ni strany odkáží.³³ Ust. § 2003 odst. 1 o. z., pokud by mělo být výše uvedeným způsobem vykládáno, z této koncepce zániku závazku vykračuje.

3. Prominutí dluhu

Úprava zániku dluhu jeho prominutím je výrazem autonomie vůle stran. Stranám je na vůli ujednat si zproštění dluhu, aniž by došlo k jeho splnění. Podobně jako dřívější úprava (§ 574 obč. zák. č. 40/1964 Sb.) zakládá i současná úprava – § 1995 o. z. prominutí dluhu na dohodě stran; tak, jako někomu nelze jednostranně vnutit povinnost, nelze mu vnutit ani zproštění jeho povinnosti. **Prohlásí-li věřitel jednostranně, že dlužníkovi dluh promíjí, konstruuje citované ustanovení vyvratitelnou domněnku souhlasu dlužníka s prominutím**. Dohoda se tedy předpokládá, ale fakticky může být konstituována jednostranným právním jednáním věřitele.

Domněnka souhlasu dlužníka je domněnkou vyvratitelnou. Dlužník ji může vyvrátit projevením svého nesouhlasu, a to výslovně nebo plněním dluhu. Lze souhlasit s tím, že pro výslovné projevení nesouhlasu nestanoví zákon žádný požadavek ohledně formy, v níž má být učiněno. Bez opodstatnění je však názor, podle něhož „*byť musí jít o jednání výslovné, jasně reagující na prvotní úkon věřitele, v zásadě nemusí být nutně učiněno slovy*“.³⁴ Jen těžko lze výrazu „výslovně“ přisuzovat něco jiného, než že jednající projevuje svoji vůli slovy. Plyne to navíc už z toho, že zákon dává volbu mezi výslovným projevem, právním jednáním učiněným slovy, a plněním dluhu, tedy jednáním konkludentním.

Projev nesouhlasu s prominutím dluhu vyjádřený jeho plněním zahrnuje i plnění částečné, resp. započetí s plněním, byť to zákon výslovně neříká. Začne-li dlužník plnit, je zřejmé, že má vůli zhostit se svého závazku právě jeho plněním. Nelze však dovozovat, že jako projev nesouhlasu s prominutím dluhu je třeba chápat jen plnění řádné, bez vad a že plnění „*zcela nevhodné*“ nebo vadné, není „*plněním v pravém slova smyslu*“.³⁵ Jak bylo řečeno výše, z úpravy splnění závazku v občanském zákoníku (§ 1908 a násl.) je zřejmé, že i vadné plnění je splněním a působí zánik závazku, což je významný rozdíl oproti dřívější úpravě obchodního zákoníku. Není důvod, proč by plnění, které poskytne dlužník s úmyslem splnit svůj dluh a které se ukáže jako vadné, nemělo být považováno za projev nesouhlasu s prominutím dluhu. Pokud dlužník plní svůj dluh, byť ne všechny ujednané parametry jsou dodrženy, vyjadřuje svůj souhlas s vázaností dluhem a chce se jej zprostit jeho plněním. Skutečnost, že v důsledku vadného plnění vznikají věřiteli práva z vad, případně i jiná práva směřující ke kompenzaci důsledků vadného plnění, nemá vliv na to, že dlužník plnil, a tím vyjádřil svůj nesouhlas s prominutím dluhu.

Závěr

K novinkám, které přinesl občanský zákoník v úpravě zániku závazků, byla vyslovena řada názorů, mnohdy i polemických. Tento článek na některé z nich upozorňuje, a snaží se tak přispět k výkladu nových úprav. Současně se snaží ukázat, že ne vždy jsou výtky adresované zákonnému textu založeny na nedostacích tohoto textu. ❀

31 J. Šilhán: Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015, str. 436.

32 J. Šilhán in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 3, str. 1204.

33 V. Knapp, op. cit. sub 18, str. 21.

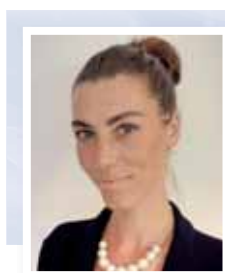
34 J. Šilhán in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 3, str. 1167.

35 Tamtéž.

Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – 1. část

Jako inspirace pro téma tohoto příspěvku posloužilo v článku analyzované opatření o ustanovení obhájce právnické osobě pro domnělou existenci důvodu nutné obhajoby. To mě podnítilo zamyslet se nad tím, proč upravuje institut nutné obhajoby zákon o trestní odpovědnosti právnických osob tak, jak jej upravuje, a zda je taková právní úprava namístě. Na tyto otázky se pokusím nalézt odpověď, anebo k této problematice alespoň vyvolat diskusi. Příspěvek je rozdělen do dvou částí (druhá část vyjde v BA č. 7-8/2018), přičemž první z nich je úvodem do problematiky trestní odpovědnosti právnických osob, problematiky nutné obhajoby a již částečnou analýzou zkoumaného.

JUDr. Alena Tibitanzlová

působí na katedře trestního práva
PF UK v Praze.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále také jen jako „ZTOPO“), je účinný již sedmým rokem. Pokud jde o příspěvky v této oblasti do dnešního dne publikované, pak tyto jednotlivé odborné výstupy se věnují především rozsahu kriminalizace jednání právnických osob (§ 7 ZTOPO) anebo přičitatelnosti jednání fyzické osoby osobě právnické (§ 8 ZTOPO).¹ Pokud jde o problematiku trestního řízení vedeného proti právnickým osobám, tedy o procesně-právní část zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, pak této problematice je, zdá se, věnováno už méně prostoru, a to zejména, jde-li o obhajobu právnické osoby v trestním řízení.²

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob představuje výzvu nejen pro samotné právnické osoby, ale také pro orgány činné v trestním řízení a obhájce. V této souvislosti, jako inspirace pro téma, které jsem pro svůj příspěvek zvolila, posloužilo dále podrobně rozebrané opatření o ustanovení obhájce právnické osobě pro domnělou existenci důvodu nutné obhajoby. To mne podnítilo v tom smyslu, abych se zamyslela nad tím, **proč zákon o trestní odpovědnosti právnických osob upravuje institut nutné obhajoby tak, jak jej upravuje, a zda je taková právní úprava namístě.** Na tyto otázky se v průběhu tohoto příspěvku pokusím nalézt odpověď, anebo alespoň vyvolat diskusi.

Existují důvody, proč by neměl být institut nutné obhajoby v trestním řízení proti právnickým osobám vyloučen?

Příspěvek započnu samotným jádrem problematiky. Níže uvádím celkem osmnáct, ať už více či méně zásadních důvodů, kdy každý z nich podporuje kladnou odpověď na otázku, kterou si kladu v názvu příspěvku.³

Ust. § 36b tr. řádu jako ustanovení protiústavní

Ústavní soud České republiky v minulosti vyjádřil svůj postoj ke smyslu a rozsahu (nutné) obhajoby, když konstatoval, že „institut nutné obhajoby je jedním z prostředků, jímž je zajištěno ústavně zaručené právo na obhajobu“,⁴ a že „skutečná realizace práva na obhajobu ústavně zakotvená v čl. 40 odst. 3 LZPS je jednou z klíčových podmínek spravedlivosti trestního řízení; tomuto právu musí být dán průchod ve všech fázích trestního řízení bez ohledu na to, zda je uplatňuje osoba prvotrestaná či recidivista, a bez ohledu na to, zda svědčí osobě s intelektuálními a dalšími duševními schopnostmi průměrnými či nadprůměrnými, nebo naopak osobě, u níž jsou tyto schopnosti sníženy“.⁵ Jelínek se pak v tomto směru vyjádřil tak, že „bez plného uplatnění práva na obhajobu ve všech jeho projevech a v plném zákonném vyjádření nelze bez výhrad hovořit o dosažení spravedlnosti“.⁶

Zakotvení ust. § 36b do trestního řádu, jež ve svých důsledcích omezilo nutnou obhajobu obviněných fyzických osob, sklídilo v minulosti ze strany odborné veřejnosti nemalou kritiku. Např. Jelínek označil tento krok zákonodárce za „studně omezení práva obviněného na obhajobu“,⁷ další nekompromisní názor na tuto problematiku pak vyjádřil Vantuch, který

- 1 Srov. např. A. Tibitanzlová: Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů, Bulletin advokacie č. 10/2016, str. 32-37, J. Jelínek: K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinout se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.), in J. Jelínek: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté, Leges, Praha 2017, str. 37-48 (a), V. Pelc: Limity trestní odpovědnosti právnických osob, in J. Jelínek: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob – pět let poté, Leges, Praha 2017, str. 64-71 (b).
- 2 Srov. např. J. Herczeg: Obviněná právnická osoba a její právo na obhajobu [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupné z: http://tablet.epravo.cz/9-2015/60_komentare-obvinena-pravnicka-osoba-a-jeji-pravo-na-obhajobu.
- 3 Kvůli rozsahu je příspěvek rozdělen do dvou částí. Ostatní důvody tak budou spolek s dalším uvedenými v příštím čísle Bulletinu advokacie.
- 4 Nález Ústavního soudu ze dne 3. 12. 2001, sp. zn. IV. ÚS 561/2001 (uveřejněn pod č. 190, sv. 24 Sb. n. a u.).
- 5 Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2005, sp. zn. IV. ÚS 188/2004 (uveřejněn pod č. 28, sv. 36 Sb. n. a u.).
- 6 J. Jelínek, M. Uhlířová: Obhájce v trestním řízení, 1. vydání, Leges, Praha 2011, str. 17.
- 7 J. Jelínek: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif, 5. vydání, Leges, Praha 2014, str. 622.

svou úvahu nad touto novelou trestního řádu zakončil tím, že „o nutnou obhajobu jde tehdy, když je obhajoba obhájcem považována zákonodárcem za natolik důležitou, že rozhodnutí o ní nelze ponechat na úvaze obviněného a předmětnou novelou zavedená možnost obviněného vzdát se obhájce podle § 36b tr. řádu je v rozporu s čl. 40 odst. 3 LZPS“,⁸ de lege ferenda pak rovnou navrhl zrušení tohoto ustanovení jakožto ustanovení protiústavního.

Institut nutné obhajoby je koncipován jako neoddělitelná součást práva na obhajobu. I právnická osoba má přitom právo na obhajobu a jako taková je subjektem práva na spravedlivý proces.⁹ Pokud se lze v odborné literatuře setkat s názorem, že i „pouhé“ faktické zúžení důvodů nutné obhajoby ust. § 36b tr. řádu je v rozporu s Listinou základních práv a svobod, pak tím spíše lze, a to i s přihlédnutím k výše uvedeným závěrům Ústavního soudu, uvažovat nad tím, **zda není v důsledku absolutního vyloučení nutné obhajoby právnických osob zasahováno do jejich ústavně zaručených práv.**

Pohled do zahraničí

Ve francouzském trestním řádu¹⁰ neexistuje žádné obecné ustanovení, které by, obdobně jako náš trestní řád, souborně vypočítávalo jednotlivé důvody nutné obhajoby. Tento zákon upravuje nutnou obhajobu speciálně, *ad hoc*, u toho kterého svého ustanovení. S nutnou obhajobou tak počítá kupř. v případě, kdy se obviněný nachází ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody, jedná se o řízení proti mladistvému, anebo jde o případ sjednávání dohody o vině a trestu. V části zákona týkající se trestního řízení proti právnickým osobám nenalezeme žádné ustanovení, které by nutnou obhajobu právnických osob vylučovalo, její faktické vyloučení je ve většině případů dáno spíše charakterem důvodů nutné obhajoby. Na tomto místě tak nelze souhlasit s tvrzením uvedeným v důvodové zprávě k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2011,¹¹ že nutná obhajoba právnických osob byla vyloučena po vzoru zahraničních úprav.

Důvody, kdy musí mít obviněný, fyzická osoba, obhájce podle **rakouského trestního řádu**,¹² nalezneme v jeho ust. § 61. Samotný rakouský zákon o odpovědnosti sdružení za trestné činy¹³ však spojuje nutnou obhajobu právnických osob pouze s případem nemožnosti doručovat trestně stíhané právnické osobě úřední dokumenty. Z toho plyne, že inspirací pro čes-

kého zákonodávce, i když nepřímou, rakouský zákon o odpovědnosti sdružení za trestné činy na rozdíl od francouzského trestního řádu být mohl, neboť obsahuje vlastní speciální ustanovení o nutné obhajobě právnické osoby, pročež se obecná úprava rakouského trestního řádu neuzije.

Právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob v Německu je v mnoha ohledech specifická. Na tomto místě jsem si tak vybrala pouze dva důvody nutné obhajoby fyzické osoby podle německého trestního řádu,¹⁴ které mne zaujaly. Prvně bych poukázala na důvod nutné obhajoby spočívající v tom, že trestní řízení může vést k zákazu výkonu povolání. Co je zde potřeba, je to, aby existovala alespoň určitá míra pravděpodobnosti, že trestní řízení může k tomuto zákazu vést. Ta je přitom dána např. tehdy, byl-li obviněnému uložen předběžný zákaz výkonu povolání (k tomuto srov. § 33 odst. 1 ZTOPO). Toto ustanovení v našem trestním řádu chybí, pokud jde však o nutnou obhajobu právnických osob, bylo by namísto jeho zavedení zvážit, avšak s modifikací, že by se jednalo o zákaz činnosti, resp. zákaz výkonu předmětu činnosti právnické osoby, neboť právnická osoba povolání vykonávat nemůže, a to proto, že takový zákaz představuje významný zásah do poměrů obviněného, nadto pak, jde-li o právnickou osobu. Úpravu nutné obhajoby v německém trestním řádu bych pak zmínila ještě v tom směru, že se zde, a to na rozdíl od pouhého mechanického zaměření na výši hrozícího trestu, berou do úvahy také jiné případné závažné zásahy do života obviněného spojené s potenciálním trestem. Soud tak může obviněnému ustanovit obhájce, pokud se účast obhájce v trestním řízení jeví jako nezbytná z důvodu závažnosti činu, kdy se posuzuje zejména výše trestu, který obviněnému hrozí, anebo jiné závažné zásahy do života obviněného. Jedná se přitom např. o případy, kdy je prováděno zdlouhavé a složité dokazování, existují zde pochybnosti o trestní odpovědnosti obžalovaného, mezi státním zastupitelstvím a soudem je právní stav věci posuzován rozdílně, soud nemůže skutkový stav věci posoudit sám, aniž by přibral znalce, anebo nemá obviněný vůbec žádné právní znalosti. Existenci těchto důvodů je přitom nutné zkoumat v každém řízení zvlášť, a to nikoli z pohledu soudce, nýbrž z pohledu obviněného. Tento důvod nutné obhajoby by byl, zdá se, v řízení proti právnickým osobám uplatnitelný a jistě i vhodný (k tomuto dále srov. též výklad k důvodu nutné obhajoby uvedený v § 36 odst. 2 tr. řádu).

Konečně, i kdyby snad byla pravda, jak tvrdí zákonodávce, že nutná obhajoba byla v případě právnických osob vyloučena po vzoru zahraničních úprav, domnívám se, že by její zakotvení nebylo žádným problémem, neboť příslušné ustanovení by ve srovnání s ostatními zeměmi zaručovalo právnickým osobám vyšší standard jejich ochrany, tedy něco více, nikoli méně.

Právní nebo skutková složitost věci

V důvodové zprávě k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2011 se uvádí, že „*návrh zákona výslovně vylučuje použití ustanovení trestního řádu o nutné obhajobě, protože ta je vymezena výlučně ve vztahu k právům fyzické osoby. Zahraniční právní úpravy si počínají obdobně a v zásadě vylučují použití ustanovení o nutné obhajobě u právnických osob.*“¹⁵ Pokud jde ovšem o případ nutné obhajoby daný tím, že soud

8 P. Vantuch: K právu obviněného vzdát se obhájce z pohledu nutné obhajoby, Bulletin advokacie č. 11/2012, str. 19.

9 P. Šámal: Trestní odpovědnost právnických osob: komentář, C. H. Beck, Praha 2012, str. 644.

10 Code de procédure pénale [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154>.

11 Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, důvodová zpráva [online], 2011, str. 23 [cit. 17. 10. 2017], dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=6&CT=285&CT1=0>.

12 Strafprozessordnung (StPO) [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: [https://www.jusline.at/Strafprozessordnung_\(StPO\).html](https://www.jusline.at/Strafprozessordnung_(StPO).html).

13 Bundesgesetz über die Verantwortlichkeit von Verbänden für Straftaten [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20004425>.

14 Strafprozessordnung (StPO) [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf>.

15 Op. cit. sub 11.

nebo v přípravném řízení státní zástupce považují pro obviněného za nutné mít obhájce zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit (§ 36 odst. 2 tr. řádu), minimálně podle názoru Vantucha¹⁶ či Šámala¹⁷ lze pod tento důvod nutné obhajoby podřadit i právní nebo skutkovou složitost věci, anebo okolnost, že obviněný nemá obhájce, ač spoluobviněný, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy prvního obviněného, má dva specializované obhájce. V případě trestních řízení vedených proti právnickým osobám lze přitom očekávat, že se bude jednat často o kauzy složité, kupř. související s nemálo komplikovanou hospodářskou kriminalitou,¹⁸ a tedy by bylo jistě možné aplikovat tento důvod nutné obhajoby i na právnické osoby.

Samostatná otázka dohody o vině a trestu

Podle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb. „*v případě, kdy se v přípravném řízení sjednává dohoda o vině a trestu, se ze strany obviněného předpokládá podávání kvalifikovaného návrhu trestu, případně ochranného opatření a návrhu na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, což předpokládá dostatečné právní znalosti v oblasti trestního práva, a zejména s ohledem na skutečnost, že obsah sjednané dohody je klíčový z hlediska konečného rozhodnutí soudu ve věci, je zapotřebí, aby obviněný měl při sjednávání dohody o vině a trestu vždy obhájce, který by účinně hájil jeho práva a poskytoval mu potřebnou právní pomoc...*“¹⁹ Takové povinné zastoupení obviněného obhájcem při sjednávání dohody o vině a trestu se mi osobně jeví jako více než nezbytné; jsem toho názoru, že v případě, kdy by trestní řád neobsahoval předmětné ust. § 36 odst. 1 písm. d), byla by ústavně zaručená práva obviněného na spravedlivý proces značnou měrou ohrožena a obsah sjednané dohody by byl mnohdy poznamenán právní neznalostí a nezkušeností obviněného.

Požadavek obligatorní přítomnosti obhájce je kromě § 36 odst. 1 písm. d) stanoven výslovně i v ust. § 175a odst. 3 tr. řádu, jež uvádí, že dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce. **Je tedy otázkou, zda nebude přítomnost obhájce vyžadována i tehdy, pokud je dohoda o vině a trestu uzavírána s právnickou osobou.** Domnívám se však, že úmysl zákonodárce směřoval k vyloučení nutné obhajoby právnických osob v absolutně všech případech, které připadají v úvahu (§ 35 odst. 2 ZTOPO), a to i budeme-li uvažovat o tom, že s ohledem na krátký časový odstup přijímání zákona, jenž zavedl do českého trestního práva institut dohody o vině a trestu, a zákona zavádějícího trestní odpovědnost právnických osob, zákonodárce s institutem dohody o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám prostě jen nepočítal. Tento závěr pak podporuje i rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. 5 T 67/2015, kterým byla obviněná právnická osoba uznána vinnou pro zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, a na základě dohody o vině a trestu sjednané jejím jednatelem a státním zástupcem byla odsouzena k trestu zrušení právnické osoby podle § 16 odst. 1 ZTOPO. Otázku trestu ponechám

na tomto místě stranou, pro nás je zde důležité to, že právnická osoba v daném případě obhájcem zastoupena nebyla, a to ani v průběhu sjednávání dohody o vině a trestu, ani během veřejného zasedání v řízení před soudem.

Jestliže zákonodárce stanovil v řízení o dohodě o vině a trestu povinnost obviněného být zastoupen obhájcem, není podle mě důvodu, aby to omezoval pouze na trestní řízení vedená proti fyzickým osobám. Tento důvod nutné obhajoby přitom považuji z hlediska nutné obhajoby právnických osob za důvod snad nejpotřebnější a současně též, řekněme, prakticky nejrealnější.²⁰

Řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let

Další ze situací, ve kterých musí mít obviněná fyzická osoba obhájce, je případ, kdy se koná řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let. Nebylo by možné i tento důvod nutné obhajoby aplikovat jaksi analogicky též na případy obviněných právnických osob? **I přesto, že právnickým osobám nelze uložit trest odnětí svobody, takto stanovená výše horní hranice trestní sazby je podle mého názoru jakýmsi signálem toho, že právnické osobě nemusí být uložen zrovna mírný trest, nehledě na to, že při takto stanovené výši horní hranice trestní sazby již nemá právnická osoba možnost dosáhnout kupř. pro ni výhodného podmíněného zastavení trestního stíhání.** Proč tedy postupovat natolik svázaně a rovnou uzavřít, že proto, že nemůže být právnické osobě uložen trest odnětí svobody, nebylo by možné aplikovat v trestních řízeních vedených proti právnickým osobám ani tento důvod nutné obhajoby?

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nemá žádnou zvláštní část, ve které bychom obdobně jako v trestním zákoníku našli trestné činy, jichž se může právnická osoba dopustit, a to společně se stanovením druhu trestu, který by bylo možné právnické osobě za ten který trestný čin uložit. I přesto, podobné důsledky jako trest odnětí svobody mohou mít i tresty, jež lze právnickým osobám v trestních řízeních proti nim vedených ukládat. Samozřejmě, že kvůli dříve uvedenému těžko soudit, jak by orgány činné v trestním řízení posuzovaly, jaký trest v tom kterém případě právnické osobě hrozí, resp. jak by posuzovaly to, zda v tom kterém případě právnické osobě obhájce ustanovit. Z tohoto důvodu by tak bylo namísto **buď a) vytvoření samostatného důvodu nutné obhajoby právnické osoby v trestním řízení, a to přímo v zákoně o trestní odpovědnosti právnických**

16 P. Vantuch: Trestní řízení z pohledu obhajoby: detailní výklad, praktické pokyny, vzory podání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 67.

17 P. Šámal, T. Gřivna: Trestní řád: komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 446.

18 K tomuto srov. A. Tibitzlová, op. cit. sub 1, str. 34.

19 Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, důvodová zpráva [online], 2011, str. 35 [cit. 17. 10. 2017], dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>.

20 Stejného názoru je i Šámal, když uvádí, že „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nevyžaduje nutnou obhajobu právnické osoby ani v případě sjednávání dohody o vině a trestu, byť by to bylo zřejmě vhodné“ (srov. P. Šámal, T. Gřivna, op. cit. sub 17, str. 443).

osob se svým vzorem v tomto důvodu nutné obhajoby fyzické osoby, **anebo b)** neuvažovat natolik upjatě a nutnou obhajobu právnické osoby s tímto důvodem propojit formálně, tj. **tak, že důvod nutné obhajoby právnické osoby je dán v případě, kdy se vede trestní řízení proti právnické osobě pro trestný čin, jehož horní hranice převyšuje podle zvláštní části trestního zákoníku pět let.**

Nemožnost vzdát se obhájce, jde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest

Nebudeme-li blíže hodnotit samotnou existenci možnosti vzdát se obhájce v případech stanovených trestním řádem, pokud jde o omezení možnosti vzdát se obhájce, které se vztahuje na trestné činy, za které hrozí výjimečný trest, domnívám se, že alespoň toto rozhodnutí zákonodárce bylo koncepčně správné. V těchto případech se totiž zpravidla vždy jedná o trestní řízení natolik obsáhlá, skutkově i právně náročná, že obhajoba vykonávaná obhájcem je pro účely zajištění zásady práva na obhajobu skutečně nezbytná.

Pokud trestní řád nepřipouští vzdání se obhájce v případě, kdy fyzické osobě hrozí výjimečný trest,²¹ a v případě právnické osoby nutnou obhajobu ani nezakotvuje, je namístě zamyslet se nad tím, zda není něco špatně, o to více pak s ohledem na závěry uvedené v předchozím bodě. **I obviněným právnickým osobám by se mělo dostat kvalifikované právní pomoci, a to tím spíše, pokud jde o řízení pro trestné činy, za které lze uložit obviněným fyzickým osobám výjimečný trest, resp. v řízení o zvlášť závažných zločinech, jichž se podle § 7 ZTOPO může dopustit i právnická osoba.**

Je třeba doplnit snad jen to, že slovenský trestní řád²² obsahuje ust. § 37 odst. 4, podle něhož se obviněný v řízení o zvlášť závažném zločinu může vzdát obhájce. V souvislosti s absolutní neexistencí nutné obhajoby právnických osob v těchto případech možnost vzdání se obhájce podle slovenské právní úpravy kritizoval v minulosti Kolesár, který uvedl, že „*taková možnost, pro kterou neshledávám rozumný důvod, představuje nežádoucí zúžení nutné obhajoby, které oslabuje postavení obviněného v kontradiktorním řízení ve vztahu k obhajobě. Pokud by obžalovaný v kontradiktorním řízení o zvlášť závažném zločinu neměl obhájce, bude znevýhodněn oproti vzdělanému a zkušenému prokurátorovi. Takový obžalovaný ani nemá reálnou možnost adekvátního vedení výslechu, kladení otázek a celé činnosti, která se o od něho v hlavním líčení vyžaduje.*“²³

21 Za výjimečný trest považuje teorie v případě trestní odpovědnosti právnických osob zpravidla trest zrušení právnické osoby, který přirovnává k trestu smrti fyzické osoby. Stejně důsledky jako trest zrušení právnické osoby však mohou mít i jiné tresty, jež lze právnickým osobám podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob ukládat. K tomuto srov. J. Jelínek: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář s judikaturou, Leges, Praha 2012, str. 112.

22 Trestný poriadok [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>.

23 J. Kolesár: Zásada kontradiktornosti a obhajoba obžalovaného v konání před súdom, Bulletin advokacie č. 7-8/2010, str. 28-30.

24 Není možné přitom na tomto místě namítat, že dosud byly právnickým osobám ukládány spíše tresty mírnější, neboť těžko předvídat budoucí vývoj v této oblasti. K tomuto srov. A. Tibitanzlová, op. cit. sub 1, str. 33-34.

25 § 11 odst. 1 zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

Důsledky odsouzení právnické osoby

Uložení trestu a jeho následný výkon představuje závažný zásah do způsobu života obviněného, který jeho, ale i další osoby ve významné míře poznamená. I proto se stát snaží poskytnout obviněným prostřednictvím institutu nutné obhajoby maximální možnou pomoc.

Pokud zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vylučuje nutnou obhajobu právnických osob, zákonodárce tím vlastně, v návaznosti na výše uvedené, říká, že z hlediska ochrany práv klade poněkud nižší úroveň na práva korporátní než na osobnostní práva fyzické osoby. To lze sice na jedné straně pochopit, na straně druhé však musím poznamenat a připomenout, že právnickým osobám mohou hrozit tak závažné tresty, jako je trest zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, zákaz činnosti v délce trvání až dvacet let anebo peněžitý trest ve výši až 1 460 000 000 Kč.²⁴ Následky odsouzení právnické osoby pak mohou být velmi vážné, objektivně snad dokonce daleko závažnější než v případě odsouzení osoby fyzické, a to dokonce druhotně i pro ty subjekty, které se na protiprávním jednání právnické osoby vůbec nepodílely; uvažovat lze na tomto místě např. o stovkách zaměstnanců velké právnické osoby a hrozbě ztráty jejich zaměstnání anebo o obchodních partnerech právnické osoby a nebezpečí ztráty významných zakázek. Konečně, opomenout nelze ani skutečnost, že údaje v Rejstříku trestů právnických osob²⁵ jsou veřejné.

Je tedy přinejmenším zamyšlení hodné, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob akcentuje ochranu třetích osob např. v ustanoveních dotýkajících se sankcionování právnických osob, avšak pokud jde o otázku nutné obhajoby, toto hledisko zákonodárce, zdá se, jaksí opomenul.

Zajišťovací opatření ukládaná právnickým osobám

V návaznosti na předchozí bod, **likvidační může být pro právnickou osobu nikoli jen její odsouzení. Takové důsledky může mít již samotné zahájení trestního stíhání.**

Zajišťovací opatření aplikovatelná v trestním řízení proti právnickým osobám jsou upravena v § 33 ZTOPO. Toto ustanovení stanoví, že hrozí-li důvodná obava, že obviněná právnická osoba bude postupovat způsobem uvedeným v § 67 písm. c) tr. řádu, může již v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu obviněné právnické osobě dočasně pozastavit výkon jednoho nebo více předmětů činnosti nebo uložit omezení nakládání s majetkem této právnické osoby; přitom přihlédne i k důsledkům, které může mít uložení zajišťovacího opatření na třetí osoby (§ 33 odst. 1 ZTOPO). Nad rámec § 33 ZTOPO se pak v trestním řízení vedeném proti právnické osobě mohou při splnění zákonných podmínek uplatnit i zajišťovací opatření uvedená v trestním řádu.

Problémem v těchto, na druhém místě jmenovaných případech, je však to, že jejich právní úprava obsažená v trestním řádu neupravuje povinnost orgánů činných v trestním řízení při jejich využívání přihlédnout i k důsledkům, které může mít konkrétní zajišťovací opatření na třetí osoby, jako je tomu v ust. § 33 odst. 1 ZTOPO. Jako příklad konkrétní situace,

kteřá může v této souvislosti nastat, je případ, kdy dojde k zajištění peněžních prostředků na účtu u banky. Rozhodnutím o omezení nakládání s majetkem, pokud se vztahuje i na peněžní prostředky na účtu u banky, se zasahuje podstatným způsobem do práv třetích osob; obviněná právnická osoba není schopna vyplatit mzdy svým zaměstnancům, sekundární efekt pak spočívá v tom, že v důsledku nezaplacení mezd může být paralyzována činnost obviněné právnické osoby, neboť zaměstnanci v důsledku nevyplacených mezd mohou ukončit pracovní poměr.²⁶

Prvně, otázkou je, jak moc budou soudy v praxi reálně „přihlížet k důsledkům, které může mít uložení zajišťovacího opatření na třetí osoby“. Dále pak, proto, že uložení zajišťovacího opatření může mít pro právnickou osobu již v samotném průběhu trestního řízení, resp. trestního stíhání, velmi neblahé důsledky, jak bylo shora demonstrováno, v případě jeho aplikace nebude toto zpravidla po vůli právnické osoby, a ta se bude chtít příslušným způsobem bránit. I v tomto okamžiku je vhodné mít po ruce odbornou osobu obhájce, která bude s to odůvodnit případnou stížnost kvalifikovaným způsobem. Konečně pak, pokud by se chtěli zajišťovacímu opatření bránit např. zaměstnanci, pak jim k tomuto ani zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, ani trestní řád nedávají žádnou příležitost. Bude tak čistě na právnické osobě, aby došla k zrušení uložení takového zajišťovacího opatření a s ním spojených důsledků.²⁷

Abychom nezůstali pouze u zajišťovacích prostředků, mimo výše uvedený příklad, pro právnickou osobu může být značně nevýhodné již samotné zahájení trestního stíhání dále např. i proto, že u mnohých zakázek bývá často podmínkou, že uchazeč není trestně stíhán.²⁸

Důvody neexistence nutné obhajoby ve správním řízení

Pokud na chvíli nahlédneme do řízení o správních deliktech, pak v těch institut nutné obhajoby neexistuje. Samotnou příčinu lze, mimo pochybností nad uplatněním převážně většiny důvodů nutné obhajoby podle trestního řádu ve správním řízení, nacházet především v typově menší závažnosti a právní složitosti věci, menší závažnosti hrozících trestů, anebo v menší složitosti správního řízení. Dále pak, protože správní řízení vedou často osoby, které nemají právnické vzdělání, není tolik pocíťována převaha správního orgánu nad osobou obviněného.²⁹

Z výše uvedeného stručného vymezení toho, proč ve správním řízení neexistuje institut nutné obhajoby, můžeme opět, *a contrario*, dovozovat, že v případě trestního řízení, nehledě na to, zda se jedná o osobu fyzickou anebo právnickou, by o důvodech pro nutnou obhajobu právnické osoby, alespoň teoreticky, uvažováno jistě být mohlo.

Zvýšení rozsahu kriminalizace jednání právnických osob

Novela provedená zákonem č. 183/2016 Sb. zvýšila s účinností od 1. 12. 2016 rozsah kriminalizace jednání právnických osob (§ 7 ZTOPO). Již v původním znění § 7 ZTOPO jsme se mohli setkat s případy trestných činů, u nichž by byla nutná obhajoba právnických osob jistě více než účelná. K závěru o potřebnosti nutné obhajoby právnických osob v některých případech lze tím spíše dospět nyní, když dříve uvedená novela zavedla v podstatě generální odpovědnost právnických osob,³⁰ tedy se právnická osoba může dopustit, a to s výjimkou malého počtu trestných činů vyjmenovaných v zákoně, všech trestných činů jako osoba fyzická; tím se postavení fyzické a právnické osoby v trestním řízení fakticky ještě více přiblížilo.³¹ ❀

Pokračování v příštím čísle.

- 26 K tomuto blíže srov. A. Nett: K některým zvláštnostem trestního řízení vedeného proti právnickým osobám, in J. Jelínek, op. cit. sub 1(b), str. 171-178.
- 27 K tomuto dále srov. P. Polák: Možné problémy súvisiace s trestným konaním proti právnickým osobám, in J. Jelínek, op. cit. sub 1(b), str. 160-171.
- 28 Poslancům dochází trpělivost s nečinností ministerstva spravedlnosti [online], 2015 [cit. 17. 10. 2017], dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/06/poslancum-dochazi-trpeливost-s-nečinností-ministerstva-spravedlnosti/>.
- 29 H. Prášková: Právo na obhajobu v řízení o správních deliktech, in T. Gřivna, A. Gerloch, H. Prášková, P. Mlsna, P. Šámal: Právo na obhajobu: teorie a praxe 21. století, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2016, str. 53.
- 30 K tomuto blíže srov. např. J. Jelínek: K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.), in J. Jelínek, op. cit. sub 1(b), str. 64-71.
- 31 Tento příspěvek je výstupem projektu Grantové agentury Univerzity Karlovy č. 130217 Odklony v trestním řízení, řešeného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Připravujeme pro vás...

... zájmové číslo jako monotematické k rozhodčímu řízení.

Problematika placení výživného dětem – splatnost výživného

Institut vyživovací povinnosti rodičů k dětem v českém právním řádu zajišťuje potřeby dítěte a na jeho základě mají být dítěti vytvořeny podmínky z hlediska hmotného zabezpečení. Zájem společnosti o problematiku výživného rodičů k dětem je neutuchající, o čemž svědčí řada internetových poraden v této oblasti. S ohledem na vyvstávající nejasnosti v oblasti problematiky placení výživného je tento článek zaměřen na splatnost výživného dětem.

Mgr. Radka Vacová,

advokátka v AK Sekanina, Šmíd a partneři s. r. o., působí na katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci.

Občanský zákoník upravuje poměrně rozsáhle institut vyživovací povinnosti rodičů k dětem a nezapomíná ani na způsob, jakým má být výživné placeno. Ten upravuje v ust. § 921 odst. 1 o. z. Dle něj se výživné plní v pravidelných dávkách a je splatné vždy na měsíc dopředu. Uvedené platí pouze, nerozhodl-li soud jinak, anebo se osoba výživou povinná nedohodla s osobou oprávněnou jinak.

Výživné může být plněno různými formami, a to i **naturálně, např. poskytováním bydlení, osobní péčí o dítě apod.**¹ I tato plnění mohou být v některých situacích plněna měsíčně předem, zpravidla je však **naturální plnění dle své povahy poskytováno pro aktuální potřeby dítěte.** Proto bude mít ust. § 921 odst. 1 o. z. význam především v případě peněžitého plnění výživného, a tedy v případě, kdy by měl o výživném rozhodnout soud, tzn., pokud rodiče dítěte nežijí spolu, a dítě je fakticky v péči jednoho z rodičů, anebo ve střídavé péči rodičů, případně v situaci, kdy rodiče dítěte spolu žijí, ale jeden z nich vyživovací povinnost neplní dobrovolně.

Vzhledem ke skutečnosti, že vyživovací povinnost vzniká ze zákona, pokud o ní rozhoduje soud, má rozsudek už jen deklaratorní charakter.² Zákonem musí být proto určen také způsob placení výživného pro případy, kdy o něm není rozhodnuto soudem. Takto zákonem stanovená splatnost

může mít význam i v situaci, kdy není ani dohody rodičů o výživném, ani rozhodnutí soudu, které by způsob placení stanovilo. **Splatnost výživného je tedy zákonem stanovena vždy na měsíc dopředu, není-li soudem stanoveno či rodiči dohodnuto jinak.**

Tento závěr se nicméně dostává do sporu se soudní judikaturou, když ta v souvislosti s problematikou úročení výživného konstatuje, že nemá-li povinný z vyživovací povinnosti rozsudek o výživném, neví, jak bude stanovena splatnost běžného výživného, a proto s jeho prodlením nemůže být spojena sankce v podobě úroků z prodlení.³ Dle níže uvedeného lze nicméně splatnost výživného dovodit. Mám za to, že soud tímto chtěl pouze konstatovat neurčitost plnění ve vztahu k možné následné sankci, nikoli popřít splatnost výživného, které není určeno soudem. To by ve výsledku totiž znamenalo, že i přes skutečnost, že nárok na výživné vzniká ze zákona, povinný je musí plnit až v okamžiku existence předběžně vykonatelného rozsudku o výživném. Vzhledem k absenci splatnosti by totiž neplněním výživného před existencí předběžně vykonatelného rozsudku o výživném nehrozila povinnému žádná sankce. Za účelem ochrany práv slabších subjektů nám sice ust. § 922 odst. 1 o. z. umožňuje výživné pro děti přiznat až tři roky zpětně ode dne zahájení soudního řízení, nejedná se však o sankční ustanovení.

Z ust. § 921 odst. 1 o. z. lze dovodit, že splatnost výživného určená tímto ustanovením je poslední den v měsíci předcházejícím měsíci, za nějž má být výživné placeno, neboť právě poslední den v měsíci lze považovat za poslední možnost, kdy by výživné bylo zapláceno ještě měsíčně předem dle dikce § 921 odst. 1 o. z.

Je-li výživné stanoveno rozsudkem (či v dohodě rodičů schválené soudem, dále jen „rozhodnutím soudu“), ust. § 921 odst. 1 o. z. je již jen pouhým vodítkem pro stanovení splatnosti, když rozsudek obsahuje přesně určený den splatnosti zpravidla s dovětkem „měsíčně předem“. **Zdánlivě jasné ustanovení však působí řadu problémů nejen rodičům, ale i odborné veřejnosti, která se, jak je dále uvedeno, nemůže shodnout na jeho významu.**

Pochopit účel sousloví „měsíčně předem“ (ať už užitého v soudním rozhodnutí, anebo přímo v ust. § 921 odst. 1 o. z.) nám může pomoci komentář k zákonu o rodině (zák. č. 94/1963 Sb.), neboť takto stanovená splatnost výživného není v účinném občanském zákoníku novinkou a je převzata z předchozích právních úprav. Dle tohoto „nelze připustit, aby splatnost částek určených k tomuto účelu, které oprávněný nutně potřebuje ke krytí své výživy, byla stanovena pozadu“.⁴

1 Z. Králíčková in M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová: Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655–975), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1135.

2 Z. Králíčková in M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová: Rodinné právo, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015, str. 226.

3 Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2011, č. j. 28 Co 167/2011-79.

4 J. Radimský in J. Radimský, S. Radvanová: Zákon o rodině, Komentář, 1. vydání, Panorama, Praha 1989, str. 365.

Z uvedeného můžeme dovodit, že výživné na měsíc únor bylo splatné již v lednu, a to bez ohledu na konkrétní den, ke kterému má být placeno. Literatura k zákonu o rodině nicméně dále dovozovala, že požadavku placení výživného dopředu odpovídá nejpozději 15. den v daném měsíci.⁵ Tento závěr tedy znamená, že má-li hradit povinný výživné ke každému 15. dni v měsíci předem (či ke kterémukoli dřívějšímu dni v tomto měsíci), výživné za měsíc únor bude splatné 15. února (či kterýkoli jiný dřívější den dle rozhodnutí), a stále bude dodrženo pravidlo platby výživného na měsíc dopředu. Stejně uvádí také Kovářová⁶ a Holub⁷ a současná judikatura.⁸ Tento výklad je nicméně v rozporu s výše uvedeným názorem, že splatnost výživného je stanovena již v zákoně jako poslední den v měsíci před měsícem, za nějž má být výživné plněno, neboť takto by splatnost mohla být nejpozději stanovena jako 15. den v měsíci, za nějž má být plněno.

Jako odůvodnění výše uvedeného výkladu stanovení splatnosti literatura uvádí, že výživné je nejčastěji stanoveno ke každému 1. nebo 15. dni v měsíci.⁹ S tímto však nelze souhlasit, jelikož v praxi se vyskytuje často výživné stanovené i ke každému 20. dni v měsíci, neboť v poslední době jsou tendence stanovit splatnost výživného např. ke dni vyplácení mzdy/platu povinného. Nutno podotknout, že současná literatura k tomuto neuvádí žádné odůvodnění, a pouze konstatuje, že „jakkoli to ze zákona explicitně nevyplývá, formulace na měsíc dopředu znamená, že stanovené výživné je splatné pro kalendářní měsíc nejpozději do první poloviny tohoto měsíce“.¹⁰ Tento závěr je dovozen bez jakéhokoli bližšího odůvodnění a zásadně s ním nelze souhlasit, neboť nemá zákonný podklad.

Úskalím výše uvedeného výkladu dále je, že se jedná o interpretaci zákonného ustanovení, která nemusí být všem známa, a to zejména laické veřejnosti. Dle mého názoru se mnoho rodičů domnívá, že měsíčně předem znamená opravdu o měsíc dříve,¹¹ a to bez ohledu na konkrétní den splatnosti. **V praxi se tedy střetávají dva názorové proudy, které toto pravidlo vykládají odlišným způsobem.**

Interpretaci zákonného ust. § 921 odst. 1 o. z. můžeme odpovědět na otázku, zda by „měsíčně předem“ mělo být vykládáno extenzivně tak, aby bylo možné platit výživné měsíčně předem do 15. dne v daném měsíci. V souladu s ust. § 2 o. z. rozlišujeme jazykový výklad, formálně systematický výklad, historický výklad a objektivně teleologický výklad.¹²

5 Tamtéž, str. 366.

6 D. Kovářová: Rodina a výživné, Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných, 1. vydání, Leges, Praha 2011, str. 38.

7 M. Holub a kol.: Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími, 9. vydání, Leges, Praha 2011, str. 386.

8 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5228/2009.

9 D. Kovářová, op. cit. sub 6, str. 38.

10 H. Nová in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 918.

11 Dotaz v poradenství: splatnost výživného [online], poradna.finance.cz, 23. 4. 2013 [cit. 17. 3. 2016], dostupné na: <http://poradna.finance.cz/pravo/60756-splatnost-vyživneho/>.

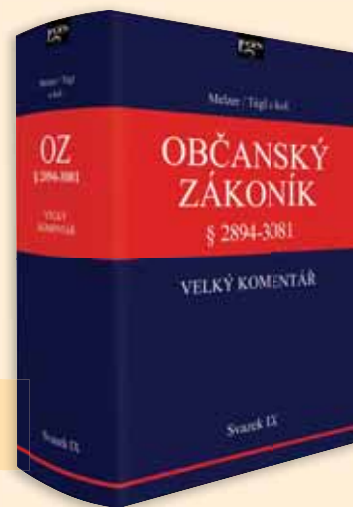
12 F. Melzer, P. Tégl in F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek I., § 1–117, Leges, Praha 2013, str. 70.

Filip Melzer, Petr Tégl a kolektiv

Občanský zákoník IX. svazek § 2894–3081 Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů

Devátý svazek obsahuje komentář k závazkům z deliktů a jiných právních úkonů a k souvisejícím společným a přechodným ustanovením. Autoři upozorňují na výkladové problémy a nabízí přesvědčivá řešení aplikačních nejasností.

připravujeme na červenec,
1728 stran, váz., 2690 Kč

Jana Pattyňová, Lenka Suchánková, Jiří Černý a kolektiv

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR)

Data a soukromí v digitálním
světě. Komentář

Obsahuje aktuální znění GDPR po úpravách ze 4. května 2018. Komentář k jednotlivým ustanovením GDPR představuje ochranu osobních údajů z teoretického i praktického hlediska. Čtenářům pomůže se v problematice zorientovat a zvolit nejvhodnější řešení pro zajištění souladu s GDPR.

488 stran, váz.,
890 Kč

Ondřej Šmíd, Radka Demjanová a kolektiv

Povinnosti a práva rodičů k dětem

Monografie komplexně zpracovává práva a povinnosti rodičů k dětem podle občanského zákoníku. Přehledně a systematicky vykládá povinnosti a práva spojená s osobností dítěte, rodičovskou odpovědností a vyživovací povinností.

232 stran, brož.,
390 Kč

Dle jazykového výkladu, kdy se sleduje význam a smysl interpretovaného legislativního textu aplikací jazykových pravidel,¹³ plyne z obecného významu slov „měsíčně předem“, že má být výživné zapláceno měsíc před měsícem, za nějž je placeno.

Subjektivně historický výklad, dle kterého má být zjištěna vůle tzv. historického zákonodávce, lze provést s odkazem na důvodovou zprávu k zákonu o rodině, č. 94/1963 Sb., který toto ustanovení jako první z kodexů rodinného práva zakotvil. Potřebnost tohoto ustanovení zdůvodňuje tím, že „nelze připustit, aby splatnost částek určených k tomuto účelu, jež oprávněný nutně potřebuje ke krytí své výživy, byla stanovena pozadu“.¹⁴ Zákonodávce tak odkazuje na účel výživného, a v souladu s tímto lze opět konstatovat, že výklad je konformní s výkladem jazykovým.

Přihlédneme-li k historickému objektivně výkladovému cíli, tedy zkoumáme-li z objektivních hledisek, co zákonodávce tímto ustanovením zamýšlel,¹⁵ a to pomocí komentářové literatury k zákonu o rodině, zjistíme, že „požadavku placení výživného dopředu odpovídá v nejzazší mezi lhůta k 15. dni v měsíci, tedy nejpozději v první polovině měsíce“.¹⁶ Důležitý je však také dodatek autora, že takové ustanovení je „spíše výjimečné, protože splatnost výživného se určuje především na první dny v měsíci“.¹⁷ Uvedené dnes už neplatí, v mnoha případech se lze setkat se situací, kdy je výživné placeno např. k 20. dni v měsíci, a výživné splatné k 15. dni v měsíci není výjimečnou situací. Ačkoli se tedy Radimský příklání k tomu, že výživné lze zaplatit do první poloviny daného měsíce, poukazuje zároveň na to, že jeho názor je ovlivněn ojedinělostí těchto situací. I tady nicméně absentuje jakékoli další odůvodnění či zdroj, ze kterého autor vycházel.

Při výkladu systematickém budeme brát ohled na celý právní řád, neboť systematický výklad usiluje v souladu s principem jednoty právního řádu o bezrozporný výklad ustanovení právních předpisů. Právní řád je tedy nutné vnímat jako celek, jehož jednotlivé části nepůsobí proti sobě, ale naopak souladně.¹⁸ V souladu se systematickým výkladem můžeme námi interpretované slovní spojení porovnat se slovním spojením na jiném místě občanského zákoníku, např. s „měsíčně pozadu“ dle § 2218 o. z., dle kterého se nájemné platí měsíčně pozadu. Na tomto místě toto slovní spo-

jení znamená, že „nájemné musí být zapláceno do konce kalendářního měsíce, v němž nájemce předmět nájmu užíval“.¹⁹ **Z toho lze logickým výkladem a *contrario* dovodit, že výživné „měsíčně předem“ musí být zapláceno do konce kalendářního měsíce, který předchází kalendářnímu měsíci, za nějž je výživné hrazeno.**

Budeme-li zkoumat účel tohoto ustanovení dle teleologického výkladu, a ptát se, jaký rozumný účel může být nejrozumněji objektivně spojován s interpretovaným ustanovením,²⁰ dojdeme ke stejnému závěru. Zákonodávce se snaží zajistit, aby dítě mělo uhrazeno náklady na odůvodněné potřeby od prvního dne v měsíci, za nějž je výživné placeno, a nikoli až např. od 15. dne. Jak uvádí Radimský, „oprávněnému musí být zajištěny na měsíční období prostředky k jeho výživě předem, aby s nimi mohl hospodřit“.²¹ **Účel platby výživného měsíčně předem je odůvodněn jeho povahou a posláním.**

Při aplikaci právní normy má být sledována především právní jistota a legitimní očekávání adresátů, klíčovou výkladovou metodou je proto teleologický výklad,²² dle kterého, jak je výše vedeno, je nutné zajistit dítěti, které je závislé na jiné osobě, úhradu jeho potřeb od prvního dne, kdy mu vzniknou. Výklad, kdy úhrada výživného postačí do 15. dne v měsíci, tomuto odporuje. Objevuje-li se opačný názor autorů, je takřka bez odůvodnění, a je otázkou, zda není přepisem dřívějšího výkladu ve starší literatuře. Proto pohled na výklad slovního spojení „měsíčně předem“ může být zastaralý a je třeba jej modifikovat v návaznosti na stávající společnost. Z tohoto důvodu se příkláním k názoru, že **posledním dnem, kdy lze výživné „měsíčně předem“ uhradit, je poslední den v měsíci, jenž předchází měsíci, za nějž má být výživné placeno.**

Stejný závěr lze uplatnit také při interpretaci soudních rozhodnutí, která zákonnou splatnost výživného převzala a určují povinnost rodiče platit výživné k určitému dni měsíčně předem. Vzhledem ke skutečnosti, že rozsudky o výživném jsou určeny účastníkům řízení, kteří jsou zpravidla laickou veřejností bez právního vzdělání, měly by dle mého názoru být psány co nejjednodušeji, aby nedocházelo ke sporným otázkám v souvislosti s jejich výkonem.

Nejen se stanovením výše výživného, ale také s jeho placením mohou být spojeny problémy v důsledku nejasné právní úpravy. O tom, že jedním z těchto problémů je také výklad pojmu „měsíčně předem“, jsem se po dobu mé praxe přesvědčila několikrát. Není tedy sporu, že by měl být sjednocen. Vzhledem ke skutečnosti, jak je vnímán nejen laickou veřejností, ale také z důvodu absentujícího odůvodnění jiných výkladů, **lze uzavřít, že „měsíčně předem“ znamená nejpozději do posledního dne v kalendářním měsíci předcházejícímu měsíci, za nějž je výživné placeno.**²³ ❀

13 Tamtéž.

14 Důvodová zpráva k § 97. In J. Radimský, S. Radvanová, op. cit. sub 4, str. 365.

15 F. Melzer: Metodologie nalézání práva, Úvod do právní argumentace, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, str. 85.

16 J. Radimský in J. Radimský, S. Radvanová, op. cit. sub 4, str. 366.

17 Tamtéž.

18 P. Lavický in P. Lavický a kol.: Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1-654), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 44.

19 M. Hulmák in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník VI., Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 284.

20 F. Melzer, op. cit. sub 15, str. 160.

21 J. Radimský in J. Radimský, S. Radvanová, op. cit. sub 4, str. 365.

22 F. Melzer, P. Tégl in F. Melzer, P. Tégl a kol., op. cit. sub 12, str. 73.

23 Tento příspěvek vznikl za podpory prostředků poskytnutých studentskou grantovou soutěží Univerzity Palackého v Olomouci IGA Právnická fakulta č. 2016/016.

**Sledujte ČAK
na Twitteru!**

Rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného zaměstnance

S účinností od 1. 1. 2012 byl do zákoníku práce zaveden nový výpovědní důvod, spočívající v možnosti zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného zaměstnance zvláště hrubým způsobem. Tato možnost navazuje na povinnost zaměstnavatele poskytovat zaměstnanci po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti náhradu mzdy nebo platu. Již samotné přenesení hmotného zabezpečení zaměstnance po zákonem stanovenou dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti, která je jednou z důležitých osobních překážek v práci na straně zaměstnance, ze systému nemocenského pojištění na zaměstnavatele, k němuž došlo s účinností od 1. 1. 2009, se stalo předmětem bouřlivých diskusí mezi odbornou veřejností i v praxi.

JUDr. Jana Komendová, Ph.D., působí na katedře pracovního práva a sociálního zabezpečení PF MU v Brně.

V návaznosti na povinnost zaměstnavatele poskytovat zaměstnanci po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti náhradu mzdy nebo platu právní úprava umožnila zaměstnavateli jako subjektu, který je vůči zaměstnanci v soukromoprávním vztahu, **kontrolovat dodržování některých povinností tvořících režim dočasně práce neschopného pojištěnce.** Z povahy věci k takovéto kontrole dochází mimo pracovní dobu, tedy v době, ve které zaměstnanec nemá povinnost vykonávat pro zaměstnavatele práci ani mu být za tímto účelem k dispozici, a mimo pracoviště, neboť ke kontrole zpravidla dochází v místě bydliště zaměstnance. Ještě bouřlivější diskuse vyvolává možnost zaměstnavatele postihnout zaměstnance za porušení povinností dočasně práce neschopného pojištěnce na úseku trvání pracovního poměru, o čemž svědčí mj. nález Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti upravujících předmětnou problematiku, který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů 14. 7. 2017 pod č. 207/2017. **Tento článek rozebírá možnost zaměstnavatele přistoupit k rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného zaměstnance a důsledky, které s sebou skončení pracovního poměru z uvedeného důvodu přináší.**

Stručný nástin vývoje právní úpravy

Jak již bylo zmíněno v úvodu tohoto článku, s účinností od 1. 1. 2009 došlo k přenesení hmotného zajištění zaměst-

nance po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti ze systému nemocenského pojištění na zaměstnavatele. Tato změna nastala v důsledku nabytí účinnosti zák. č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění (dále jen „zákon o nemocenském pojištění“). Od uvedeného data je zaměstnavatel povinen poskytovat zaměstnanci po dobu prvních 14 dnů (v období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2013 se jednalo o prvních 21 dnů) dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény, které jsou zákoníkem práce řazeny mezi důležité osobní překážky v práci na straně zaměstnance, náhradu mzdy nebo platu ve výši 60 % průměrného výdělku zaměstnance.

Novelou zákoníku práce provedenou zákonem č. 365/2011 Sb., kterým se mění některá ustanovení zákoníku práce a další související zákony, došlo k zakotvení dalších povinností zaměstnanců. Do zákoníku práce bylo zařazeno nové ust. § 301a, podle kterého jsou zaměstnanci v období prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti povinni dodržovat stanovený režim dočasně práce neschopného pojištěnce, pokud jde o povinnost zdržovat se v době dočasné pracovní neschopnosti v místě pobytu a dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek podle zákona o nemocenském pojištění. Ještě před nabytím účinnosti uvedené novely zákoníku práce poukazovala část odborné veřejnosti na duplicitu úpravy povinnosti zdržovat se po dobu dočasné pracovní neschopnosti v místě pobytu a dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek v zákoníku práce a v zákoně o nemocenském pojištění. Podle názoru některých odborníků „vytvořilo ustanovení § 301a zákoníku práce porušení povinností v oblasti nemocenského pojištění současně i porušení pracovněprávních povinností zaměstnance“.¹

V návaznosti na úpravu nových povinností podle § 301a zák. práce došlo uvedenou novelou zákoníku práce k rozšíření věcného rozsahu působnosti tohoto zákona. Podle nove-

¹ Srov. M. Bělina, L. Drápal a kol.: Zákoník práce, komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 1066.

lizovaného znění § 1 upravuje zákoník práce rovněž některá práva a povinnosti zaměstnavatelů a zaměstnanců při dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce podle zákona o nemocenském pojištění a některé sankce za jeho porušení. Přestože zákoník práce, na rozdíl od právních vztahů vznikajících při výkonu závislé práce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a právních vztahů kolektivní povahy, které souvisejí s výkonem závislé práce, výslovně nestanoví, že se v případě úpravy některých práv a povinností zaměstnavatelů a zaměstnanců při dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce a některých sankcí za jeho porušení jedná o pracovní právní vztahy, lze podle mého názoru některá práva a povinnosti zaměstnavatelů a zaměstnanců při dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce podle § 1 zák. práce považovat za obsah jednoho z odvozených pracovních vztahů.

Konkrétně se jedná o povinnost zaměstnance v období prvních 14 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti dodržovat stanovený režim dočasně práce neschopného zaměstnance, pokud jde o povinnost zdržovat se v místě pobytu a povinnost dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek, a práva a povinnosti obou účastníků pracovního poměru spojené s kontrolou, popř. postihem porušení uvedených povinností.

Výše zmiňovanou novelou zákoníku práce provedenou zákonem č. 365/2011 Sb. došlo s účinností od 1. 1. 2012 rovněž k rozšíření okruhu výpovědních důvodů uvedených v § 52 zák. práce o nový výpovědní důvod spočívající v porušení jiné povinnosti zaměstnance stanovené § 301a zvlášť hrubým způsobem.² Za zmínku stojí, že dosavadní právní úprava účinná do 31. 12. 2011 rozvázání pracovního poměru jednostranným právním jednáním ze strany zaměstnavatele pro porušení těchto povinností výslovně zakazovala.³ Je zřejmé, že k možnosti

zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr z důvodu porušení uvedených povinností zaujal zákonodárce diametrálně odlišný přístup.⁴ Kritické ohlasy ze strany odborné veřejnosti, které na sebe nedaly dlouho čekat, poukazují mj. na to, že se výpovědní důvod upravený § 52 písm. h) „*zcela vymyká z předmětu úpravy pracovních vztahů, kterým je úprava pracovních poměrů při výkonu závislé práce, a do soukromoprávní úpravy, kterou zákoník práce je, nepatří*“.⁵

Krátce po nabytí účinnosti novely zákoníku práce provedené zákonem č. 365/2011 Sb., konkrétně v březnu 2012, podala skupina 54 poslanců Ústavnímu soudu návrh na zrušení některých ustanovení zákoníku práce týkajících se mj. výpovědi z pracovního poměru ze strany zaměstnavatele pro porušení povinnosti dočasně práce neschopného pojištěnce zvlášť hrubým způsobem a ustanovení zákona o zaměstnanosti týkajících se vyloučení nároku na podporu v nezaměstnanosti v případě, že byl předchozí pracovní vztah ukončen z tohoto důvodu.⁶ Ústavní soud nicméně ve svém nálezu vyhlášeném ve Sbírce zákonů 14. 7. 2017 pod č. 207/2017 rozpor napadených ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti s ústavním pořádkem ČR neshledal a návrh na jejich zrušení v plném rozsahu zamítl. Ve svém odůvodnění argumentoval mj. tím, že: „nelze po zaměstnavateli spravedlivě požadovat, aby nadále zaměstnával člověka, který jej podvedl a snažil se jej připravit o peníze nebo jej jinak vážně poškodil. Proto Ústavní soud považuje výpověď z pracovního poměru za rozumnou.“⁷ Výpovědní důvod spočívající v porušení jiné povinnosti zaměstnance (upravené v § 301a) zvlášť hrubým způsobem zůstává v zákoníku práce i nadále se všemi jeho důsledky, které právní úprava se skončením pracovního poměru z tohoto důvodu spojuje.

Podmínky naplnění výpovědního důvodu spočívajícího v porušení povinnosti dočasně práce neschopného zaměstnance

Zákoník práce umožňuje zaměstnavateli rozvázat pracovní poměr se zaměstnancem, který porušil některou nebo obě povinnosti dočasně práce neschopného pojištěnce podle § 301a zvlášť hrubým způsobem, výpovědí podle § 52 písm. h). Tuto sankci za porušení tzv. jiných povinností zaměstnance může zaměstnavatel vzhledem k úpravě obsažené v § 192 odst. 5 zák. práce vůči svému zaměstnanci uplatnit pouze v případě, že při porušení stejných povinností dočasně práce neschopného zaměstnance nepřistoupil ke snížení náhrady mzdy nebo platu nebo vzhledem k intenzitě porušení těchto povinností k neposkytnutí náhrady mzdy nebo platu.⁸

Zákonnou podmínkou existence výpovědního důvodu podle § 52 písm. h) zák. práce je, aby ze strany zaměstnance, který byl uznán dočasně práce neschopným, došlo k porušení povinnosti zdržovat se v období prvních 14 kalendářních dnů od vzniku této překážky v práci v místě pobytu nebo povinnosti dodržovat rozsah a dobu povolených vycházek, popř. porušení obou těchto povinností zvlášť hrubým způsobem. Je třeba zdůraznit, že povinnost zdržovat se v místě pobytu a povinnost dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek, které jsou upraveny v § 301a zák. práce, tvoří pouze část režimu dočasně práce neschopného

2 Ust. § 52 obsahující taxativní výčet výpovědních důvodů bylo rozšířeno o písm. h).

3 Ust. § 57 zák. práce v tehdejší znění zakazovalo jak výpověď, tak okamžitě zrušení pracovního poměru z uvedeného důvodu, bez ohledu na míru intenzity porušení povinnosti dodržovat režim dočasně práce neschopného pojištěnce.

4 Určité pochybnosti samotného zákonodárce ohledně zavedení nového výpovědního důvodu lze ostatně vysledovat z důvodové zprávy k zákonu, kterým se mění zákoník práce a některé související zákony, který byl vyhlášen pod č. 365/2011 Sb., podle níž: „*jde o výjimku z dosavadních tradičních výpovědních důvodů, pro něž zaměstnavatel až dosud může se zaměstnancem pracovní poměr jednostranně ukončit, neboť navrhovaný nový výpovědní důvod bezprostředně nesouvisí se zaměstnancem vykonávanou prací*“.

5 A. Kottner a kol.: Zákoník práce – komentář s judikaturou podle stavu k 1. lednu 2012, včetně novely účinné k 1. dubnu 2012, Leges, Praha 2012, str. 256.

6 Rozpor s ústavním pořádkem shledávali navrhovatelé mj. v porušení principu rovnosti lidí, práva na práci a práva na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci. Kromě toho poukazovali na porušení některých závazků vyplývajících z ratifikovaných mezinárodních smluv, zejména na porušení čl. 6 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 1 bodu 1 a 2 Evropské sociální charty a čl. 20 Evropského zákoníku sociálního zabezpečení.

7 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 10/12, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 207/2017, bod 75.

8 Za zmínku stojí, že náhrada mzdy nebo platu ze strany zaměstnavatele náleží zaměstnanci až po uplynutí tzv. karenční doby, tedy od 4. dne dočasné pracovní neschopnosti, a to pouze za dny, které jsou pro zaměstnance pracovními dny, a za svátky, za které mu jinak přísluší náhrada mzdy nebo se mu mzda nebo plat nekrátí, zatímco dodržování jiných povinností zaměstnance podle § 301a je zaměstnanci uloženo po celou dobu prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti, tedy i v karenční době a ve dnech, které jsou pro zaměstnance dny pracovního klidu.

pojištěnce.⁹ Tento režim je upraven v § 56 zák. o nemocenském pojištění a kromě uvedených povinností zahrnuje mj. stanovení individuálního léčebného postupu podle zák. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění. Právní úprava nicméně umožňuje zaměstnavateli kontrolovat pouze dodržování povinností uvedených v § 301a zák. práce. **Zaměstnavatel má tudíž oprávnění kontrolovat zaměstnance, výhradně pokud jde o povinnost zdržovat se v místě pobytu a povinnost dodržovat rozsah a dobu povolených vycházek. Nemá naopak oprávnění kontrolovat dodržování dalších povinností,** mj. povinností dodržovat individuální léčebný postup stanovený lékařem, ani za jeho porušování zaměstnance nijak postihnout. Pokud např. zaměstnavatel při kontrole provedené v období prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance zjistí, že se zaměstnanec věnuje opravě svého rodinného domu nebo výkonu jiné výdělečné činnosti prováděné v místě pobytu, není podle názoru autorky tohoto článku oprávněn udělit zaměstnanci sankci v podobě neposkytnutí náhrady mzdy nebo platu nebo jejich snížení, natožpak v podobě rozvázání pracovního poměru výpovědí, byť daná činnost může zaměstnavatele poškozovat obdobným, či dokonce závažnějším způsobem než např. nedodržení povolené doby vycházek.¹⁰ Lze tedy vyjádřit jistě pochybnosti, zda platná právní úprava skutečně plní svůj účel, kterým je zabránit zneužívání dočasné pracovní neschopnosti a náhrady mzdy nebo platu poskytovaných zaměstnavatelem.

Rozvázáním pracovního poměru nemůže podle názoru Nejvyššího soudu zaměstnavatel zaměstnance postihnout ani v případě porušení některých povinností upravených zákoníkem práce nebo zákonem o nemocenském pojištění, konkrétně při porušení povinností zaměstnance umožnit zaměstnavateli a/nebo příslušné okresní správě sociálního zabezpečení kontrolu dodržování povinností podle § 301a zák. práce. Uvedené povinnosti jsou zaměstnanci uloženy § 192 odst. 6 zák. práce a § 64 odst. 1 písm. b) zák. o nemocenském pojištění. Nejvyšší soud shledal neplatnou výpověď z pracovního poměru ze strany zaměstnavatele danou zaměstnankyní z důvodu neoznačení místa pobytu uvedeného v rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti, která tím, že toto místo řádně neoznačila potřebnými údaji, zaměstnavateli neumožnila kontrolu, zda dodržuje povinnost zdržovat se v místě pobytu a dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek.¹¹

Zákonnou podmínkou naplnění výpovědního důvodu podle § 52 písm. h) zák. práce je, aby k porušení povinností zaměstnance zdržovat se v době prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti v místě pobytu a dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek došlo zvlášť hrubým způsobem. „*Jelikož zákoník práce nedefinuje pojem „zvlášť hrubým způsobem“, jde o normu s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. o právní normu, jejíž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a která ponechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.*“¹² Posouzení intenzity porušení některé nebo obou povinností stanovených § 301a zák. práce a rozhodnutí, zda přistoupí k výpovědi, či nikoli, záleží v první řadě na zaměstnavateli, nicméně soud, který bude rozhodovat o případné neplatnosti

rozvázání pracovního poměru, není kvalifikací zaměstnavatele ohledně intenzity porušení uvedených povinností vázán.

Vzhledem k formulaci obsažené v § 52 písm. h) zák. práce lze předpokládat, že intenzita zvlášť hrubým způsobem bude soudní praxí vykládána obdobným způsobem jako pro účely okamžitého zrušení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele podle § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce nebo výpovědi z pracovního poměru ze strany zaměstnavatele podle § 52 písm. g), tedy pro porušení povinností zaměstnance vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem. Tento názor lze opřít o odůvodnění zmiňovaného nálezu Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti, podle kterého „*vymezení hypotézy § 52 písm. h) tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu; soud může přihlídnout při zkoumání intenzity porušení povinností zaměstnance k pracovnímu místu, které zastává, k jeho dosavadnímu postoji k plnění pracovních úkolů, k době a situaci, v níž došlo k porušení těchto povinností, k míře zavinění zaměstnance, ke způsobu a intenzitě porušení konkrétních povinností zaměstnance, k důsledkům porušení povinností pro zaměstnavatele, k tomu, zda svým jednáním zaměstnanec způsobil zaměstnavateli škodu.*“¹³

Jako důkazní prostředek existence výpovědního důvodu podle § 52 písm. h) zák. práce bude v praxi zaměstnavateli nejčastěji využíván **pisemný záznam o provedení kontroly** dodržování povinností dočasné práce neschopného pojištěnce, který je zaměstnavatel v případě zjištění porušení povinností zaměstnance zdržovat se v době prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti v místě pobytu a/nebo povinností dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek povinen vyhotovit. Součástí tohoto záznamu je uvedení skutečností, které znamenají porušení režimu dočasné práce neschopného pojištěnce.¹⁴

Za zmínku stojí, že výpověď z pracovního poměru z důvodu porušení jiné povinnosti zaměstnance podle § 301a zák. práce není jediným možným způsobem rozvázání pracovního poměru. **Smluvní strany se mohou dohodnout na ukončení pracovního poměru dohodou** podle § 49 zák. práce. Důvodem k uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru bude v praxi na straně zaměstnance zpravidla skutečnost, že důvod rozvázání pracovního poměru nebude v právním jednání vedoucím ke skončení tohoto základního pracovněprávního vztahu a následně v potvrzení o zaměstnání, které

9 Režim dočasné práce neschopného pojištěnce stanoví ošetřující lékař při rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti. Tento režim může být ošetřujícím lékařem v průběhu dočasné pracovní neschopnosti vzhledem k vývoji zdravotního stavu pojištěnce měněn mj., pokud jde o povolení vycházek, jejich rozsah a dobu.

10 Naproti tomu rozsah kontroly prováděné orgánem sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění je širší.

11 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5126/2014.

12 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 10/12, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 207/2017, bod 76.

13 V této souvislosti odkazuje Ústavní soud na odbornou literaturu, konkrétně M. Bělina, L. Drápal a kol., op. cit. sub 1, str. 329.

14 Stejnopis záznamu o kontrole je zaměstnavatel povinen doručit zaměstnanci, který uvedený režim porušil, okresní správě sociálního zabezpečení příslušné podle místa pobytu zaměstnance a ošetřujícímu lékaři zaměstnance.

je zaměstnavatel zaměstnanci povinen při skončení pracovního poměru vydat, uveden, což má pro něj neopomenutelné výhody při hledání nového zaměstnání a při uplatnění nároku na podporu v nezaměstnanosti.

Pro zaměstnavatele může mít rozvázání pracovního poměru na základě dvoustranného právního jednání výhodu zejména v případě, že hodlá předejít soudnímu sporu týkajícího se neplatnosti skončení pracovního poměru, neboť je to on, kdo nese důkazní břemeno existence výpovědního důvodu, a musí tedy prokázat porušení některé nebo obou povinností upravených v § 301a zák. práce zaměstnancem, přičemž vzhledem k nedostatku ustálené judikatury lze v současné době jen do určité míry předvídat, jak bude ze strany soudní praxe vykládána intenzita zvláště hrubým způsobem.

Důsledky jednostranného rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnavatele podle § 52 písm. h) zák. práce v oblasti zaměstnanosti mohou na druhé straně být způsobitelné založit zneužívání návrhů na uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru vznesených ze strany zaměstnavatele v případech pouze tvrzeného, nikoli prokazaného porušení povinností podle § 301a zák. práce zaměstnancem, nebo v případech, kdy by zjevně nebyla naplněna zákonem požadovaná intenzita jejich porušení, a tím ani výpovědní důvod podle § 52 písm. h) zák. práce. Vzhledem ke skutečnosti, že dohoda o rozvázání pracovního poměru je dvoustranným právním jednáním obou smluvních stran pracovního poměru, tedy shodným projevem vůle vedoucím k rozvázání tohoto základního pracovněprávního vztahu ke sjednanému dni, bude zaměstnanec ve značně ztíženém postavení, pokud by se následně po jejím uzavření hodlal domáhat neplatnosti rozvázání pracovního poměru.

Lhůty pro rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení režimu dočasně práce neschopného zaměstnance

V souvislosti s možností zaměstnavatele dát zaměstnanci, který se podle jeho názoru dopustil porušení povinností zdržovat se v období prvních 14 kalendářních dnů dočasně pracovní neschopnosti v místě pobytu a/nebo dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek zvláště hrubým způsobem, je třeba připomenout lhůty upravené § 57 zák. práce. **Z uvedeného důvodu může dát zaměstnavatel zaměstnanci výpověď pouze do jednoho měsíce ode dne, kdy se o tomto důvodu výpovědi dozvěděl, nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy tento důvod vznikl.** V případě jednoměsíční lhůty se jedná o subjektivní lhůtu, jejíž počátek je vázán na vědomí zaměstnavatele o porušení povinností podle § 301a, v případě jednoho měsíce se jedná o objektivní lhůtu, jejíž počátek je vázán na okamžik vzniku výpovědního důvodu podle § 52 písm. h) zák. práce, tedy na okamžik porušení některé nebo obou povinností podle § 301a. V případě, že se ve lhůtě do jednoho měsíce stane jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení režimu dočasně práce neschopného pojištěnce, předmětem šetření jiného orgánu, lze dát výpověď ještě do jednoho měsíce ode dne, kdy se zaměstnavatel dozvěděl o výsledku tohoto šetření. S ohledem na ust. § 330 zák. práce se jedná o **prekluzivní lhůty**, což

znamená, že pokud zaměstnavatel v uvedených lhůtách svého práva dát zaměstnanci výpověď nevyužije, jeho právo na rozvázání pracovního poměru jednostranným právním jednáním zaniká.

Ochrana některých skupin zaměstnanců před rozvázáním pracovního poměru z důvodu porušení režimu dočasně práce neschopného zaměstnance

Podmínkou platnosti výpovědi z pracovního poměru ze strany zaměstnavatele z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného pojištěnce uložených zaměstnanci zákoníkem práce je skutečnost, že se na zaměstnance nevztahuje zákaz výpovědi. V souvislosti s existencí tohoto výpovědního důvodu bere právní úprava v potaz, že se na jeho vzniku podílel svým jednáním v podobě porušení zákonem uložených povinností zvláště hrubým způsobem sám zaměstnanec. Z tohoto důvodu je **ochrana zaměstnance před výpovědí ve srovnání s výpovědními důvody spočívajícími na straně zaměstnavatele výrazně snížena. Na zaměstnance se v tomto případě nevztahují ochranné doby podle § 53 zák. práce s výjimkou těhotenství, čerpání mateřské dovolené a rodičovské dovolené.**

Z povahy věci je zřejmé, že zákaz výpovědi z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného pojištěnce zvláště hrubým způsobem se bude v praxi uplatňovat v převážné míře u těhotných zaměstnankyň. Právní úprava přitom nerozlišuje, zda jsou důvodem dočasně pracovní neschopnosti zdravotní obtíže spojené s těhotenstvím, či jiná nemoc nebo úraz. V případě zaměstnankyň čerpajících mateřskou dovolenou a zaměstnankyň nebo zaměstnanců čerpajících rodičovskou dovolenou již existuje jiná důležitá osobní překážka v práci na straně zaměstnance než dočasná pracovní neschopnost.

U zaměstnankyň nebo zaměstnanců čerpajících rodičovskou dovolenou má ochrana před výpovědí z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného pojištěnce zvláště hrubým způsobem význam, pokud před začátkem této důležité osobní překážky v práci na straně zaměstnance poskytované za účelem prohloubení péče o dítě existovala dočasná pracovní neschopnost, během které k porušení uvedených povinností došlo, přičemž zaměstnavateli dosud neuplynuly výše uvedené prekluzivní lhůty, ve kterých má právo přistoupit k výpovědi z pracovního poměru. V praxi není nicméně vyloučeno možné účelové využití, nebo dokonce zneužití práva na rodičovskou dovolenou, a tím uplatnění ochrany před výpovědí z pracovního poměru zaměstnancem. Může k němu dojít v případech, kdy zaměstnavatel při kontrole dodržování povinností dočasně práce neschopného pojištěnce zjistí jejich porušení a zaměstnanec bezprostředně požádá o poskytnutí rodičovské dovolené, neboť § 196 zák. práce ukládá zaměstnavateli vždy povinnost poskytnout zaměstnankyni nebo zaměstnanci na jejich žádost rodičovskou dovolenou k prohloubení péče o dítě v rozsahu, o jaký požádají, a to až do tří let věku dítěte. Význam mateřské dovolené jako ochranné doby je v tomto případě do jisté míry omezen, neboť v případech, kdy před vznikem této důležité osobní překážky v práci na straně zaměstnankyň existovala dočasná pracovní ne-

schopnost, během které zaměstnavatel zjistil porušení jiné povinnosti podle § 301a zák. práce zvlášť hrubým způsobem, bude již zaměstnankyně požívat ochrany před výpovědí z důvodu těhotenství. Mateřská dovolená jako ochranná doba má nicméně svůj význam v případech, kdy tato důležitá osobní překážka v práci zaměstnankyni náleží z důvodu převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů.

Důsledky rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného zaměstnance

Rozsáhlé diskuse ohledně rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení jiných povinností zaměstnance upravených v § 301a zák. práce vyvolávají vedle samotného skončení pracovního poměru uplynutím výpovědní doby **další negativní dopady, které rozvázání pracovního poměru z tohoto důvodu přináší. Ty kromě zhoršené pozice propuštěného zaměstnance při hledání nového zaměstnání směřují do oblastí veřejnoprávních vztahů, zejména do oblastí nemocenského pojištění a do oblastí zaměstnanosti.**

Pokud jde o nemocenské pojištění, je třeba brát v potaz skutečnost, že skončení pracovního poměru znamená pro zaměstnance zánik účasti na nemocenském pojištění. Mnohem závažnějším důsledkem rozvázání pracovního poměru z důvodu porušení povinností dočasně práce neschopného pojištěnce podle § 301a zák. práce je **vyločení vzniku nároku na podporu v nezaměstnanosti** ve smyslu § 39 odst. 2 písm. b) zák. o zaměstnanosti. Za zmínku stojí, že vyločení nároku na podporu v nezaměstnanosti z uvedeného důvodu se stalo předmětem odlišných stanovisek k části výroku a odůvodnění výše zmiňovaného nálezu Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti.¹⁵

Závěr

Možnost zaměstnavatele rozvázat v průběhu prvních 14 kalendářních dnů dočasně pracovní neschopnosti pracovní poměr výpovědí z důvodu porušení jiných povinností zaměstnance stanovených v § 301a zák. práce zůstává součástí právní úpravy se všemi svými důsledky i nadále. Kromě samotného skončení základního pracovněprávního vztahu uplynutím výpovědní doby s sebou, stejně jako skončení pracovního poměru jiným způsobem, přináší zánik účasti zaměstnance na nemocenském pojištění. Vzhledem ke skutečnosti, že v tomto případě důvod rozvázání pracovního poměru spočívá v charakteru jednání zaměstnance, vylučuje právní úprava v případě rozvázání pracovního poměru z tohoto důvodu vznik nároku na podporu v nezaměstnanosti po stanovenou dobu.

Ze znění zákoníku práce je zřejmé, že **výpovědní důvod je dán pouze v případě porušení povinností zaměstnance zdržovat se po dobu prvních 14 kalendářních dnů dočasně pracovní neschopnosti v místě pobytu a dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek, které stanoví ošetřující lékař. Porušení dalších povinností souvisejících s dodržováním režimu dočasně práce neschopného pojištěnce, byť by mohlo být hodnoceno v intenzitě zvlášť hrubým způsobem, např. úmyslné znemož-**

nění kontroly dodržování uvedeného režimu prováděné zaměstnavatelem ze strany zaměstnance, výpovědní důvod podle § 52 písm. h) zák. práce nezakládá.

Poněkud komplikovanější bude v praxi zřejmě hodnocení zákonem požadované intenzity porušení jiné povinnosti zaměstnance založené § 301a zák. práce. Význam pojmu „zvlášť hrubým způsobem“ bude předmětem interpretace ze strany soudní praxe. Vzhledem k formulaci, kterou zákonodárce v textu § 52 písm. h) zák. práce použil, a vzhledem k odůvodnění nálezu Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti, který byl vyhlášen pod číslem 207/2017 Sb., **se lze domnívat, že soudy budou při hodnocení intenzity porušení daných povinností brát v potaz zejména skutečnost, zda se jednalo o zaviněné či nezaviněné porušení jiných povinností zaměstnance, míru zavinění, zejména, zda byl u zaměstnance přítomen úmysl, skutečnost, zda zaměstnavateli jednáním dočasně práce neschopného zaměstnance vznikla škoda, pokud ano, v jaké výši, a význam škody pro zaměstnavatele.**

V této souvislosti **budou ze strany soudní praxe posuzovány zřejmě důvody, ze kterých se zaměstnanec v době prvních 14 kalendářních dnů dočasně pracovní neschopnosti vzdálil z místa pobytu a/nebo nedodržel dobu a rozsah povolených vycházek, skutečnost, zda porušení těchto povinností bylo ze strany zaměstnance úmyslné nebo nedbalostní, a výše náhrady mzdy nebo platu poskytované zaměstnanci po dobu prvních 14 kalendářních dnů dočasně pracovní neschopnosti ze strany zaměstnavatele.** ❀

¹⁵ Např. soudce Ludvík David ve svém odlišném stanovisku vyjádřil názor, že by předmětná ustanovení zákona o zaměstnanosti měla být zrušena pro rozpor s čl. 26 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a označil „sankční přesun či prodloužení následků deliktu zaměstnance z oblasti pracovněprávní do oblasti sociálního práva za ústavně nepřijatelný“. Návrhu na zrušení příslušných ustanovení zákona o zaměstnanosti mělo být pro rozpor s čl. 26 odst. 3 Listiny, tedy právem na hmotné zajištění ze strany státu v případě ztráty zaměstnání, a pro rozpor s právem na soudní ochranu uvedeného práva podle čl. 36 odst. 2 Listiny vyhověno rovněž podle odlišného stanoviska soudců Kateřiny Šimáčkové a Pavla Rychetského.

C. H. BECK NOVINKA

Štědroň/Časlavová/Foret/
Štřítecký, Šíma a kol.

Mezinárodní marketing

2018, brožovaná, 320 stran
cena 390 Kč, obj. číslo BEK78

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Několik poznámek k otázce zastavení soudního řízení ve věci zajištění cizinců

Loňská novela zákona o pobytu cizinců a zákona o azylu přinesla, jak by se podle prvního pohledu mohlo zdát, správním soudům jisté „odbřemenění“ meritorního soudního přezkumu jednotlivých žalob či kasačních stížností ve věcech zajištění cizinců, pokud bylo zajištění cizince ukončeno, ale bohužel tomu tak není. Naopak s touto právní úpravou vznikly dílčí problémy, které blíže specifikuji níže ve svém příspěvku.

JUDr. Lenka Mičkalová
působí na PF UP v Olomouci.

Zákonem č. 222/2017 Sb. byl s účinností od 15. 8. 2017 mj. novelizován zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“), a zákon č. 325/1999 Sb., o azylu (dále jen „zákon o azylu“). Konkrétně se jednalo o vložení nového odst. 6 do stávajícího § 172 zák. o pobytu cizinců a nového odst. 9 do § 46a zák. o azylu.¹ Dle uvedených ustanovení totiž platí, že v případě, že je zajištění cizince (resp. žadatele o udělení mezinárodní ochrany) ukončeno před vydáním rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí o zajištění cizince, o žalobě proti rozhodnutí o prodloužení doby trvání zajištění cizince nebo proti rozhodnutí o nepropuštění ze zařízení, soud řízení o žalobě zastaví.

O ukončení zajištění cizince policie neprodleně informuje příslušný soud (v případě žadatele o udělení mezinárodní ochrany o těchto skutečnostech informuje Ministerstvo vnitra). Tato pravidla se použijí obdobně též pro řízení o kasační stížnosti. V § 127 odst. 1 zák. o pobytu cizinců a v § 46a odst. 13 zák. o azylu je upraveno, ve kterých případech mu-

si být zajištění cizince ukončeno. Ukončení zajištění provádí policie v případě zákona o pobytech cizinců a Ministerstvo vnitra v případě zákona o azylu, přičemž ukončení zajištění je prováděno zpravidla příkazem. Výjimku z uvedené formy představuje § 127 odst. 1 písm. c) zák. o pobytu cizinců, dle kterého je zajištění ukončeno rozhodnutím o propuštění ze zařízení, a dále pak soudní rozhodnutí o zrušení rozhodnutí ve věci zajištění cizince, kdy v takovém případě vzniká ze zákona povinnost propustit cizince vyhlášením zrušujícího rozsudku.²

Stručně k právní úpravě zajištění cizinců

Zajištění cizince se závažným způsobem dotýká právní sféry konkrétního cizince, neboť představuje omezení jeho osobní svobody.³ Základní lidské právo na osobní svobodu je garantováno celou řadou mezinárodních dohod, jakož i vnitrostátními předpisy, zejm. čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dále čl. 52 odst. 3 ve spojení s čl. 6 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 8 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.⁴ Současný platný a účinný zákon o pobytu cizinců upravuje zajištění cizince za účelem správního vyhoštění (§ 124 cit. zákona), zajištění cizince za účelem vycestování (§ 124b cit. zákona) a zajištění cizince za účelem jeho předání nebo průvozu (§ 129 cit. zákona). V hlavě XI zák. o pobytu cizinců jsou upraveny bližší podmínky týkající se této problematiky. Zákon o azylu upravuje tyto otázky v § 46a a násl.

Jelikož zajištění cizince je závažným zásahem do jeho osobní svobody, zákonodárce zajistil nutnost urychleného projednání správní žaloby, na základě níž se soudně přezkoumává toto správní rozhodnutí.⁵ Krajským soudům je v tomto ohledu dána pořádková lhůta pro urychlené projednání rozhodnutí týkajícího se zajištění cizinců, takže její nedodržení nemá pro krajské soudy žádné právní následky. Zákonodárce však již nestanovil konkrétní lhůtu pro projednání kasačních stížností týkajících se zajištění cizinců, nicméně nutnost jejich přednostního projednání je možné dovodit z § 56 odst. 3 zák. č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále také „s. ř. s.“) ve spojení s § 120 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud již v rámci své judikatury dovodil, že smyslem řízení o zajištění cizince není konečné posouzení otázky, zda má být cizinci uděleno správní vyhoštění

¹ Toto ustanovení bylo vloženo do návrhu zákona v rámci pozměňovacích návrhů učiněných ve druhém čtení. K tomu blíže srov. sněmovní tisk 990/2 Parlamentu České republiky, Poslanecké sněmovny 2013-2017. Dostupný na <<http://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=990&ct1=2>>.

² Srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 1. 2006, č. j. 7 Ca 209/2005-32, č. 855/2006 Sb. NSS.

³ K tomu srov. nálezh Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. IV. ÚS 137/05, N 66/40 SbNU 655.

⁴ K otázce týkající se aplikace Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v této oblasti srov. blíže např. rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věci *John proti Řecku* ze dne 10. 5. 2007, č. 199/05; *Rashed proti České republice* ze dne 27. 11. 2008, č. 298/07, aj.

⁵ Viz § 172 odst. 5 zák. o pobytu cizinců a § 46a odst. 8 zák. o azylu. Požadavek na rychlé projednání takových otázek vyplývá mj. též z čl. 9 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. 6. 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, Úř. věst. L 180, 29. 6. 2013.

nebo zda má být předán na základě mezinárodní smlouvy či má jinak nuceně vycestovat z území České republiky, ale pouze vytvoření podmínek, aby tento hlavní účel mohl být realizován a nebyl předem zmařen tím, že se cizinec bude skrývat či se jinak vyhýbat realizaci případného správního vyhoštění, předání či vycestování z území České republiky.⁶

Před shora uvedenou novelizací zákona o pobytu cizinců a zákona o azylu přezkoumávaly správní soudy rozhodnutí ve věci zajištění cizinců⁷ bez ohledu na to, zda došlo k ukončení zajištění nebo byl cizinec fakticky propuštěn ze zařízení. Dle ustálené judikatury nemělo faktické ukončení zajištění žádný vliv na projednatelnost žaloby nebo kasační stížnosti.⁸ Tento princip se uplatnil a platí pro všechna řízení ve věci zajištění cizinců, která byla zahájena před 15. 8. 2017.⁹

Naproti tomu zákonodárcem provedená novela soudní přezkum zajištění cizinců významně omezuje, resp. ho váže na podmínku existence trvání zajištění v době, kdy se projednává žaloba či kasační stížnost před příslušným soudem. S ohledem na tuto novelizaci vyvstala otázka, **jak to bude s řízeními, která byla zahájena po 15. 8. 2017, a zda nová zákonná úprava, která výrazným způsobem omezuje soudní přezkum, není protiústavní, či dokonce v rozporu s právem Evropské unie (dále jen „EU“)?** V souvislosti s touto otázkou bylo předmětem diskusí též to, že tím, že propuštěný ze zajištění se nemůže domoci soudního přezkumu rozhodnutí o zajištění v důsledku provedené novelizace, ztrácí možnost domáhat se svého nároku na náhradu škody ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny.

Vývoj soudní judikatury po novelizaci provedené zákonem č. 222/2017 Sb.

Aktuální linii soudní judikatury týkající se zastavení soudního řízení ve věci zajištění cizinců je možné rozdělit pro účely zpřehlednění a lepšího pochopení celé problematiky do tří základních oblastí (linií).

První linii můžeme označit jako zcela bezproblémovou, protože ta se týká řízení zahájených před novelizací provedenou zákonem č. 222/2017 Sb., kde byla a je ustálená judikatura v oblasti soudního přezkumu rozhodnutí ve věcech zajištění cizinců. V těchto případech **nebylo možné zastavit soudní řízení, ale musel být proveden meritorní soudní přezkum, i když byl cizinec propuštěn ze zajištění** (viz závěry výše uvedené), a proto vzhledem k této skutečnosti se touto první oblastí nebudu blíže zabývat.

Druhou oblast dotčené judikatury představuje situace, kdy již krajské soudy v soudních řízeních zahájených po 15. 8. 2017 přistoupily ke striktní aplikaci § 172 odst. 6 zák. o pobytu cizinců, resp. § 46a odst. 9 zák. o azylu, a řízení o žalobě zastavily.

Poslední linii judikatury představuje situace, kdy si Nejvyšší správní soud pokládá při rozhodování o kasační stížnosti ve věci zajištění cizinců otázku, zda aplikovat či neaplikovat shora uvedená novelizovaná znění zákona o pobytu cizinců a zákona o azylu.

Druhá linie judikatury

Jak již bylo uvedeno výše, druhá linie judikatury se týká případů, kdy již krajské soudy zastavily soudní řízení o žalobě ve věci zajištění cizinců, přičemž následně byl tento postup přezkoumáván v důsledku podaných kasačních stížností Nejvyšším správním soudem.

Prvotně je v této souvislosti nutné zmínit usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 9. 2017, č. j. 3 Azs 243/2017-24. Třetí senát v tomto usnesení vyslovil *obiter dictum*, že shora uvedená právní úprava je kontroverzní. Velmi stručně se vyjadřoval k možné ústavní konformitě této úpravy s čl. 36 odst. 2 a 3 Listiny. Třetí senát měl za to, že v současné době je soudní přezkum v řízení o žalobě výrazným způsobem omezen, protože je vázán na podmínku existence trvání zajištění. Možný významnější zásah shledal v tom, že by se v důsledku uvedené právní úpravy propuštěný ze zajištění nemohl úspěšně domáhat svého práva na náhradu škody z důvodu nezákonného rozhodnutí.¹⁰ K tomuto bylo dále uvedeno, že by byly namísto úvahy o předložení návrhu Ústavnímu soudu dle čl. 95 odst. 2 Ústavy, avšak v této věci takový návrh třetí senát nepodal, jelikož vzhledem ke skutkovým okolnostem daného případu shledal podstatnějšími důvody pro zastavení řízení.¹¹ Tyto prvotní závěry, vymezené sice pouze v *obiter dictum*, naznačovaly, že bude stěžejí možné tuto novou právní úpravu plně respektovat. I přes shora uvedené výtky třetího senátu Nejvyššího správního soudu některé krajské soudy v rámci své rozhodovací činnosti nepovažovaly tuto právní úpravu za neaplikovatelnou a rozhodovaly v souladu se zákonným příkazem uvedeným v § 172 odst. 6 zák. o pobytu cizinců či § 46a odst. 9 zák. o azylu.¹² Pro úplnost dodávám, že po vydání zmiňovaného usnesení sp. zn. 3 Azs 243/2017 se žádný senát Nejvyššího správního soudu neobrátil na Ústavní soud s návrhem dle čl. 95 odst. 2 Ústavy, takže se Ústavní soud nemohl k této problematice vyjádřit blíže.

6 Viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 11. 2011, č. j. 7 As 79/2010-150, č. 2524/2012 Sb. NSS.

7 Tj. rozhodnutí o zajištění cizince, o prodloužení doby trvání zajištění nebo rozhodnutí o nepropuštění ze zařízení.

8 Srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2016, č. j. 8 Azs 58/2016-36, ze dne 13. 12. 2005, č. j. 4 Azs 128/2005-5, a ze dne 21. 7. 2005, č. j. 7 Azs 101/2005-46, publ. pod č. 1404/2007 Sb. NSS aj.

9 Dle přechodného ustanovení čl. II. bod 1 zák. č. 222/2017 Sb. platí, že se řízení podle zákona o pobytu cizinců zahájena přede dnem nabytí účinnosti zák. č. 222/2017 Sb. a do tohoto dne neskončená, dokončí a práva a povinnosti s ním související se posuzují podle zákona o pobytu cizinců ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti zák. č. 222/2017 Sb. Nejvyšší správní soud uvedl, že řízení o žalobě a řízení o kasační stížnosti jsou s ohledem na právní úpravu uvedenou v § 171 a 172 zák. o pobytu cizinců *sui generis* řízeními podle tohoto zákona a nové znění § 172 odst. 6 cit. zákona tak lze aplikovat až v řízeních, která byla zahájena po účinnosti zák. č. 222/2017 Sb. (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2017, č. j. 2 Azs 229/2017-42).

10 Viz čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

11 Důvody, pro které bylo zastaveno řízení v tomto judikатурním případě, jsou uvedeny níže v textu příspěvku.

12 Např. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 31. 10. 2017, č. j. 33 A 43/2017-38, v němž je vyjádřena snaha soudce vymezit důvody, proč je dle něj právní úprava aplikovatelná i přes závěry uvedené v usnesení sp. zn. 3 Azs 243/2017, tyto úvahy však neobstály v řízení o kasační stížnosti (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 2. 2018, č. j. 9 Azs 401/2017-24).

Klíčovým se však v oblasti druhé linie judikatury stal **rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2017, č. j. 6 Azs 320/2017-20**, publ. pod č. 3683/2018 Sb. NSS. Šestý senát se nevyjadřoval, resp. nezabýval rozporům této právní úpravy s ústavním pořádkem (jak k tomu mohly původně inklinovat prvotní závěry uvedené v usnesení sp. zn. 3 Azs 243/2017), ale **primárně se zabýval rozporům § 172 odst. 6 zák. o pobytu cizinců s právem EU a rozhodl se napadené ustanovení neaplikovat**.¹³ Dotčená právní úprava je neaplikovatelná pro rozpor s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a zejména právem EU, a to konkrétně s čl. 15 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. 12. 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, a s čl. 6 a čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie ve spojení s čl. 5 odst. 4 a 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Hlavní nosné rozhodovací důvody byly vyjádřeny v bodech [51] až [72] uvedeného rozsudku. Šestý senát zdůraznil, že z čl. 5 odst. 4 a 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 47 odst. 1 Listiny základních práv EU, čl. 15 odst. 2 a 3 směrnice 2008/115/ES ve spojení s čl. 6 Listiny základních práv EU neplyne žádné omezení práva na soudní přezkum pouze na dobu, po kterou je cizinec zajištěn. Rychlý soudní přezkum zákonnosti rozhodnutí sleduje legitimní cíl, aby omezení osobní svobody, došlo-li k němu nezákonně, trvalo co nejkratší dobu. **Ukončení zajištění nevyklučuje nezákonnost rozhodnutí o zajištění**. Dále bylo správně akcentováno, že **dotčená právní úprava nepřiměřeně ztěžuje, či dokonce znemožňuje možnost domoci se náhrady škody za nezákonné zajištění**, což je v rozporu se zásadou efektivity, resp. s čl. 19 odst. 1 druhým pododstavcem Smlouvy o EU. Nová právní úprava porušuje unijní právo právě tím, že nutí správní soudy zastavovat soudní řízení, aniž by byl proveden meritorní soudní přezkum ve věci zajištění cizinců. Cizinec však meritorní soudní přezkum nutně potřebuje proto, aby v souladu se zákonem č. 82/1998 Sb. mohl uplatnit vůči státu právo na náhradu škody či nemateriální újmy vzniklé nezákonným zajištěním.¹⁴ Závěry tohoto rozsudku jsou následovány i dalšími senáty Nejvyššího správního soudu.¹⁵

13 K tomu srov. závěry uvedené v usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 12/08 (U 12/51 SbNU 823).

14 Zrušení rozhodnutí o zajištění pro nezákonnost je nezbytným předpokladem toho, aby se poškozený mohl domáhat náhrady škody či nemateriální újmy způsobené mu zajištěním (§ 8 zák. č. 82/1998 Sb.).

15 Viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2017, č. j. 10 Azs 317/2017-31, ze dne 11. 1. 2018, č. j. 1 Azs 442/2017-17, ze dne 7. 2. 2018, č. j. 9 Azs 401/2017-24, aj.

16 Zákonodárce nedodržel např. závazek vyplývající z čl. 4 odst. 3 Smlouvy o EU, podle kterého členské státy přijmou veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazků, které pro ně vyplývají z unijního práva. Pokud český zákonodárce přijal takovou právní úpravu, která *de facto* znemožňuje mj. se dovolat nároku na náhradu škody, tak jistě takový závazek plynoucí z práva EU nebyl dodržen.

17 K tomu srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 3. 2017, *Al Chodor*, C-528/15, bod 40.

18 Závěry tohoto usnesení byly následně aplikovány např. v usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 12. 2017, č. j. 9 Azs 261/2017-58, ze dne 8. 11. 2017, č. j. 6 Azs 291/2017-31, ze dne 30. 11. 2018, č. j. 3 Azs 301/2017-25, aj.

Plně se ztotožňují se závěry šestého senátu Nejvyššího správního soudu, protože dotčená právní úprava byla zcela neudržitelná ve vztahu k základním právům zajištěných cizinců a již na první pohled je rozporná se zárukami stanovenými v právu EU. Snahou českého zákonodárce sice na jednu stranu mohlo být jakési „odbřemenění“ a zjednodušení soudního řízení správního, ale taková snaha vybočila ze závazků plynoucích z práva EU.¹⁶ Skrytým nedostatkem takové právní úpravy je též to, že mohla nahraovat svévoli správních orgánů, jež rozhodují o zajištění cizinců.¹⁷ Tato svévole se mohla projevit v tom, že konkrétní správní orgán mohl řízení o žalobě zabránit tím, že ihned po nabytí právní moci správního rozhodnutí ukončil zajištění cizince, aby se tak vyhnul soudnímu přezkumu rozhodnutí o zajištění. I z tohoto důvodu není možné zákonodárcem zvolenou právní úpravu považovat za zcela vyhovující.

Pokud shrneme uvedené závěry k druhé linii soudní judikatury, plyne z ní jednoznačně to, že **krajské soudy jako soudy prvního stupně nemohou aplikovat § 172 odst. 6 zák. o pobytu cizinců a § 46a odst. 9 zák. o azylu, protože tato právní úprava je v rozporu s právem EU. V případě, že krajské soudy nebudou takto postupovat a řízení o žalobě zastaví, je nezbytné v zájmu jednotlivých klientů, aby ustanovení zástupci či advokáti zastupující cizince na základě plné moci podali kasační stížnost a domáhali se nápravy cestou tohoto mimořádného opravného prostředku**.

Třetí linie judikatury

Taktéž v souvislosti s třetí linií judikatury je nutné nejprve zmínit již výše uvedené usnesení Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 Azs 243/2017. V něm se jednalo o situaci, kdy řízení před soudem prvního stupně bylo skončeno před účinností novely č. 222/2017 Sb. a došlo k meritornímu přezkumu rozhodnutí o zajištění. Řízení před Nejvyšším správním soudem však již probíhalo po 15. 8. 2017. Kasační soud dospěl k závěru, že nárok na soudní řízení v další instanci není ústavním pořádkem nikde zakotven, ačkoliv nová právní úprava týkající se zastavení soudního řízení ve věcech zajištění cizinců do určité míry omezuje právo na přístup k Nejvyššímu správnímu soudu. Příslušné ustanovení však nezasahovalo do práv konkrétního stěžovatele natolik intenzivním způsobem, aby bylo možné dojít k závěru o jeho protiústavnosti. S ohledem na tyto závěry tedy Nejvyšší správní soud meritorně neprojednal tuto kasační stížnost a řízení zastavil.¹⁸ Jinými slovy řečeno, z tohoto usnesení plyne, že **pokud krajský soud žalobu meritorně projednal a Nejvyšší správní soud následně rozhodl o zastavení řízení v souladu s novelizovanou právní úpravou, nebyl cizinci přístup k soudu odepřen**.

Oproti tomu desátý senát Nejvyššího správního soudu pro případ, že má být aplikován § 46a odst. 9 zák. o azylu na řízení o kasační stížnosti, postupoval odlišným způsobem než třetí senát. **Na základě usnesení ze dne 23. 11. 2017, č. j. 10 Azs 252/2017-43, desátý senát přerušil řízení o kasační stížnosti a předložil Soudnímu dvoru EU následující předběžnou otázku: „Brání výklad čl. 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU (Úř. věst. L 180, 29. 6. 2013, str. 96) ve spojení s čl. 6 a 47 Listiny základních práv Evropské**

unie takové vnitrostátní právní úpravě, která znemožňuje Nejvyššímu správnímu soudu přezkoumat soudní rozhodnutí ve věcech zajištění cizince poté, co je cizinec ze zajištění propuštěn?“

Ve věci řešené desátým senátem krajský soud rozhodnutí o zajištění věcně přezkoumal, tudíž přicházela v úvahu možná aplikace závěrů usnesení sp. zn. 3 Azs 243/2017. Nicméně **v tomto případě měl desátý senát za to, že s právem EU může být rozporná i taková aplikace vnitrostátního práva, která připraví cizince o přezkum rozsudku krajského soudu v řízení o kasační stížnosti.** Ačkoliv právo EU negarantuje právo na soudní přezkum zákonnosti zajištění ve více soudních instancích, procesní novela týkající se zastavení řízení ve věcech zajištění cizinců může odporovat zásadám ekvivalence (rovnocennosti)¹⁹ a efektivity při uplatnění práva EU na soudní ochranu.

Kasační soud zdůraznil, že přezkum rozhodnutí krajského soudu po provedených novelizacích závisí na nahodilých událostech, jakož i to, že může být ohrožena jeho role jako sjednotitele judikatury nižších soudů, která mj. přispívá k účinnému vymáhání evropského práva na národní úrovni. Pokud by chyběla takováto sjednotitelská role Nejvyššího správního soudu, přispívalo by to k rozdílnému rozhodování nižších soudů, a tím by byla též ohrožena předvídatelnost soudního rozhodování. Nejvyšší správní soud závěrem uzavřel: „Proto je třeba bezvýhradně trvat na efektivním a předvídatelném soudním přezkumu zákonnosti zajištění, a to zejména s ohledem na skutečnost, že proti rozhodnutí o zajištění neexistují v řízení před správními orgány žádné opravné prostředky. Jediným možným opravným prostředkem podle českého práva je soudní přezkum rozhodnutí, včetně rovného přístupu k Nejvyššímu správnímu soudu, jako mají stěžovatelé v jiných věcech.“

Předložení předběžné otázky desátým senátem Nejvyššího správního soudu považují za více než vhodné a zároveň je to ohleduplný krok ve vztahu k cizincům, protože mj. přispívá k zajištění co nejučinnější ochrany jejich práva na soudní přezkum ve smyslu čl. 47 Listiny základních práv EU. Třetí senát sice již dříve dospěl k závěru, že cizinci není odepřen přístup k soudu, pokud krajský soud meritorně projedná jeho žalobu a kasační soud řízení zastaví, ale oproti tomu desátý senát své úvahy rozšířil tak zásadním způsobem, že by podle mého názoru neměly být aplikovány jinými senáty Nejvyššího správního soudu závěry usnesení sp. zn. 3 Azs 243/2017. V judikatuře Nejvyššího správního soudu je však možné nalézt, že po vydání usnesení desátého senátu, kterým byla položena předběžná otázka Soudnímu dvoru EU, některé senáty v obdobných případech respektovaly toliko usnesení sp. zn. 3 Azs 243/2017, aniž by se případně blíže vyjádřily, proč se na ně nevztahuje položená předběžná otázka.²⁰ **Pokud se tedy advokáti se svými klienty nacházejí v obdobné situaci jako té, která byla řešena desátým senátem, doporučuji v zájmu zajištění jednotného postupu u Nejvyššího správního soudu, aby se v kasační stížnosti, případně v jakémkoliv písemném vyjádření dovolávali přerušování řízení s odkazem na shora položenou předběžnou otázku.**

Závěr

Provedená novelizace procesního ustanovení dotýkajícího se soudního řízení ve věcech zajištění cizinců, která nabyla účinnosti dne 15. 8. 2017, nebyla zrovna tím nejšťastnějším

krokem. Před novou právní úpravou byla bez jakýchkoliv problémů soudně přezkoumávána veškerá rozhodnutí o zajištění cizinců bez ohledu na to, zda došlo k ukončení zajištění, či nikoliv. Provedenou novelizací však zákonodárce zcela tuto zavedenou praxi změnil, resp. omezil možnost soudního přezkumu rozhodnutí o zajištění cizinců, přičemž touto změnou byla ohrožena mj. práva cizinců na možnost domoci se svého práva na náhradu škody v případě nezákonného rozhodnutí o zajištění. Nejproblematictější dopady této právní úpravy je možné nalézt v případech, kdy již krajské soudy dotčená ustanovení aplikovaly a vyloučily meritorní soudní přezkum o žalobě proti rozhodnutí o zajištění cizinců. Nejvyšší správní soud však takovou právní úpravu považuje za rozpornou s právem EU, přičemž bylo povinností krajských soudů takovou právní úpravu neaplikovat.

Novelizovaná právní úprava se nevztahuje toliko na soudní řízení v prvním stupni, ale dopadá též na řízení o kasačních stížnostech. Nejvyšší správní soud se taktéž musel vypořádat s tím, jakým způsobem bude postupovat v řízení o kasačních stížnostech ve věcech zajištění cizinců zahájených po 15. 8. 2017. Z aktuální judikatury plyne, že **se desátý senát Nejvyššího správního soudu rozhodl položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU, zda brání právo EU takové vnitrostátní právní úpravě, která znemožňuje kasačnímu soudu přezkoumat rozhodnutí ve věcech zajištění cizinců. Zodpovězení této otázky přispěje ke zjištění, zda alespoň v řízení o kasační stížnosti je aplikovatelná právní úprava § 172 odst. 6 zák. o pobytu cizinců, resp. § 46a odst. 9 zák. o azylu, či nikoliv.** S ohledem na položení této předběžné otázky by měla být v obdobných případech řízení o kasačních stížnostech přerušena do té doby, než shora uvedenou podstatnou předběžnou otázku posoudí Soudní dvůr EU, aby nedocházelo k nejednotnosti judikatury u nejvyššího soudního orgánu v oblasti správního soudnictví. ❀

¹⁹ V bodu [28] desátý senát uvedl obdobné právní případy, ve kterých je soudní ochrana příznivější než současný soudní přezkum zajištění dle § 46a odst. 9 zák. o azylu, protože v takových případech je zajištěn přezkum ve dvou (případně více) instancích.

²⁰ Viz např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 12. 2017, č. j. 9 Azs 261/2017-58, ze dne 30. 11. 2018, č. j. 3 Azs 301/2017-25, aj.

CIZINCI, AZYL

- zákon o pobytu cizinců
- zákon o dočasné ochraně cizinců
- vízový kodex
- Ženevská úmluva

celkem 19 právních předpisů
v aktuálním znění

Sagit více informací na www.ciz.sagit.cz

Míra důkazu a znalecké zkoumání v řízeních o zaplacení směnečného nároku

Cílem článku je výklad problematiky míry důkazu a správného uplatnění tohoto procesního nástroje při hodnocení dokazování, jež bylo uskutečněno provedením znaleckého posudku. První část článku je věnována vysvětlení pojmu míra důkazu, když jej autor představuje tak, že se jedná o měřítko prokázání objasňované sporné skutečnosti. Uvedený výklad vyúsťuje v prezentaci základního pravidla míry důkazu. Autor dále předkládá angloamerický, kontinentální a skandinávský pohled na míru pravděpodobnosti, jíž je třeba dosáhnout ke konstatování, že skutečnost byla prokázána. Druhá část článku je věnována promítnutí závěrů pasáže, jež je zaměřena na teoretický pohled na problematiku míry důkazu, do rozboru možných výstupů dokazování směřujícího k zodpovězení otázky, nakolik je znalecký posudek, jehož závěr je vyřčen s předpokladem jeho správnosti jen v rovině nízké či střední pravděpodobnosti, způsobilým podkladem pro prokázání sporné skutkové okolnosti.

JUDr. Radim Chalupa, Ph.D.,

působí jako advokát a odborný asistent na PF MU v Brně.

Zalování ve směnečných sporech často zpochybňují pravost podpisu na směnce, v důsledku čehož je v řízeních o zaplacení směnečného nároku téměř na denním pořádku dokazování znaleckými posudky z oboru písmoznalectví. Zdaleka ne všechny posudky vyúsťují v kategorické hodnocení zkoumaných skutečností. Je otázkou, nakolik je znalecký posudek, jehož závěr je vyřčen s předpokladem jeho správnosti jen v rovině nízké či střední pravděpodobnosti, způsobilým podkladem pro prokázání sporné skutkové okolnosti.

Soudy považují znalecký posudek, jehož závěr byl učiněn v rovině nízké nebo střední pravděpodobnosti, za důkazní prostředek postačující k podání důkazu (k prokázání sporné

skutkové okolnosti). Jsem přesvědčen o faktu, že rozhodovací praxe soudů, která se spokojí se znaleckým závěrem, jenž je podán v rovině nízké pravděpodobnosti, jako s jediným podkladem k prokázání sporné skutečnosti, není správná, neboť nerespektuje standard míry důkazu, jehož je v českém civilním řízení při hodnocení dokazování třeba dosáhnout. Způsobilost znaleckých posudků, jejichž závěr je na stupnici možných výsledků znaleckého zkoumání situován do roviny střední pravděpodobnosti, prokázat existenci skutečnosti, jež je předmětem dokazování, považují za diskutabilní.

Míra důkazu

Míra důkazu – měřítko prokázání skutečnosti

Výsledek dokazování je bezprostředně závislý na zaujetí subjektivního postoje soudce k provedenému dokazování.¹ Nemá-li být vnitřní vztah soudce k prokázání či neprokázání sporné skutečnosti, která byla učiněna předmětem dokazování, projevem pouhé libovůle, je nezbytné vytyčit objektivní měřítko pro hodnocení výsledků dokazování. Tímto měřítkem prokázání či neprokázání rozhodných skutkových okolností je míra důkazu.²

Hodnocení dokazování je založeno na vnitřním přesvědčení soudce o existenci prokazovaných skutečností. Ryze subjektivní povahu hodnocení dokazování, jež je postaveno na vnitřním přesvědčení soudce, je třeba balancovat obecným pravidlem, které subjektivnímu pohledu soudce na výsledky dokazování vymezuje odpovídající hranice. Je tomu tak proto, že z hodnocení dokazování je nezbytné vyloučit možnou libovůli a že proces hodnocení dokazování je třeba učinit přezkoumatelným. Naznačenou nezbytnou objektivizaci závěru, že prokazovaná skutečnost byla prokázána, garantuje pravidlo určující, kdy lze skutečnost považovat za prokázanou; uvedené pravidlo je označováno jako míra důkazu. Míra důkazu představuje obecné a abstraktní právní pravidlo, jež vymezuje, kdy lze skutečnost považovat za prokázanou.³ Jedná se o pravidlo vymezující sílu důkazu, která je nezbytná k přijetí závěru, že sporné skutkové okolnosti byly prokázány.⁴

1 Uvedenému závěru se vymyká proces hodnocení dokazování a stanovení míry důkazu v civilním procesu Švédského království: „Švédské důkazní právo je založeno na objektivizaci volného hodnocení důkazů. Pojem subjektivní úvahy soudce, resp. vnitřního soudcovského přesvědčení švédské procesní právo nezná. Tím je nepřímo vyjádřeno obecné mínění, že hodnocení důkazů nemá spočívat v subjektivním mínění, resp. v subjektivním uvážení soudce, ale má být založeno na objektivních skutečnostech“ in J. Macur: Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení, Masarykova univerzita, Brno 2001, str. 119.

2 Shodně R. Chalupa: Směnka v soudním řízení, Leges, Praha 2017, str. 82.

3 P. Lavický: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním, Leges, Praha 2017, str. 22: „Míra důkazu představuje obecné a abstraktní právní pravidlo určující, kdy lze skutečnost považovat za prokázanou, tj. kdy je důkaz podán. (...) Lze tedy říci, že rozhodnutí založené na důkazním břemenu nastupuje tehdy, pokud soudce volným hodnocením důkazů nedospěl k vnitřnímu přesvědčení o pravdivosti nebo nepravdivosti skutkového přednesu, v důsledku čehož zůstala skutečnost neobjasněna a veškeré možnosti dokazování již byly vyčerpány.“

4 J. Macur, op. cit. sub 1, str. 107.

Hranice prokázání prokazované skutečnosti

Dokazování je proces, s jehož využitím soud získává zprostředkované poznatky o skutkovém ději, výsledek dokazování bývá tudíž zpravidla určen nikoli v absolutní podobě, nýbrž jen v rovině pravděpodobnosti. Míra důkazu zakotvuje, jak vysoké úrovně pravděpodobnosti musí přesvědčení soudce o tom, že sporná okolnost existovala či neexistovala, dosáhnout.

Existují tři možné přístupy ke stanovení rozhraní, při jehož dosažení lze a je třeba považovat skutečnost za prokázanou. Různé právní systémy a právní řády spojují míru důkazu s různým stupněm pravděpodobnosti. Jedná se o koncepčně a systémově, možná dokonce až hodnotově odlišné postoje k hranici podání důkazu. V rámci těchto odlišných koncepcí k prokázání sporné skutkové okolnosti postačuje:

- **převažující pravděpodobnost,**
- **pravděpodobnost překonávající rozumnou či jinou obdobnou pochybnost, případně pravděpodobnost hraničící s jistotou,**
- **pravděpodobnost stanovená právním řádem na exaktně definovanou hranici.**

S mírou důkazu založenou na převažující pravděpodobnosti pracují právní řády anglosaského právního systému (v rámci civilních řízení).^{5, 6, 7}

Civilní procesy situované do středoevropské oblasti kontinentálního právního systému,⁸ zejména pak německá, rakouská⁹ a švýcarská procesualistika vymezují míru důkazu tak, že k prokázání sporné skutečnosti je zapotřebí, aby míra přesvědčení soudce o existenci prokazovaných skutečností odpovídala pravděpodobnosti vylučující rozumnou (či jinou obdobnou) pochybnost, případně pravděpodobnosti hraničící s jistotou (tedy aby dosáhla úrovně praktické jistoty). **Mezi právní řády, v jejichž civilním řízení je míra důkazu spojena s pravděpodobností vylučující rozumnou (či jinou obdobnou) pochybnost, případně s pravděpodobností hraničící s jistotou, je nezbytné zařadit i právní řád český.**¹⁰

Přesně stanovený stupeň pravděpodobnosti, jenž je vyjádřen číselnou hodnotou (tzv. důkazními body), využívá při stanovení míry důkazu švédský civilní proces. Švédský civilní kodex klasifikuje možné pravděpodobnosti využívané pro prokázání skutečností čtyřstupňovou stupnicí. První stupeň odpovídá absolutní hranici, jež je slovně vyjádřena jako skutečnosti „zřejmě“ (1), což ve středoevropských civilních procesech odpovídá „pravděpodobnosti na hranici jistoty“. Druhému stupni odpovídají skutečnosti „dokázané“ (0,75), který obecně dostačuje pro kladný závěr soudu o existenci prokazovaných skutečností. Na třetím stupni pravděpodobnosti stojí skutečnosti pravděpodobné (0,5); švédské soudy se s tímto stupněm pravděpodobnosti spokojují v případech, kdy zákon vyžaduje k prokázání určitých skutečností pouze nižší stupeň pravděpodobnosti (např. při stanovení výše vzniklé škody). Posléze poslední stupeň, kdy tvrzené skutečnosti lze ještě považovat za spíše pravděpodobné, tedy pravděpodobnější než jejich opak (0,25), je zákonem připuštěn poměrně zřídka, a to v případech hodnocení důkazů o méně závažných skutečnostech.¹¹

Normativní úprava míry důkazu

Míra důkazu není v českém právním řádu regulována výslovně, přesto však lze úpravu tohoto aspektu dokazování v procesním předpisu nalézt. Požadavek na dostatečně vysokou pravděpodobnost existence prokazovaných skutečností při hodnocení důkazů lze dohledat v § 1 o. s. ř., který vymezuje účel civilního řízení, a v § 6 o. s. ř., jenž garantuje mj. účinnou ochranu práv a spolehlivé zjištění skutkového stavu.¹²

Ust. § 1 o. s. ř. vymezuje účel civilního řízení takto: „*Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků...*“

Ust. § 6 o. s. ř. zakotvuje požadavek, aby „*soud v řízení postupoval předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny*“.

Převažující pravděpodobnost nelze považovat za dostatečný základ prokázání sporné skutečnosti z následujících důvodů:

- Pokud by byla sporná okolnost považována za prokázanou již v případě, že její existence je pravděpodobná v rovině převažující pravděpodobnosti, byla by takto nastavená míra důkazu spojena s příliš vysokým rizikem, že bude rozhodnu-

5 Využití míry důkazu v podobě převažující pravděpodobnosti v anglosaském, resp. angloamerickém právním systému konstatují J. Macur i P. Lavický; J. Macur, op. cit. sub 1, str. 124: „... princip hodnocení důkazů podle minimální převahy pravděpodobnosti ... je v anglosaském právním systému, zejména v civilním procesu Spojených států amerických a Velké Británie, principem obecným. Soud rozhoduje po vykonání a zhodnocení důkazů podle pravidla převažující pravděpodobnosti a je nerozhodné, jak vysoké převahy pravděpodobnost skutkových tvrzení jedné nebo druhé strany dosáhla.“ P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 32, poznámka pod čarou č. 54: „Převažující pravděpodobnost se uplatňuje v angloamerickém civilním procesu.“

6 Míra důkazu v rovině převažující pravděpodobnosti se prosazuje v instrukcích pro poroty, jež jsou dány v civilních řízeních ve Spojených státech amerických. Pro příklad uvádím citaci z federálních instrukcí pro poroty v civilních řízeních: „You may have heard of the term ‚proof beyond all reasonable doubt‘. That is a stricter standard of proof and it applies only to criminal cases. It does not apply in civil cases such as this. So you should put it out of your mind.“ General Instructions for Civil Cases, dostupné z: http://federalevidence.com/pdf/Jurylns/3d_Civ_Ch1-3_2010.pdf [cit. 29. 11. 2017].

7 Uvádím také citaci z instrukcí pro poroty státu Illinois: „When I say a particular party must prove something by ‚a preponderance of the evidence‘; or when I use the expression ‚if you find‘, or ‚if you decide‘; this is what I mean: When you have considered all the evidence in the case, you must be persuaded that it is more probably true than not true.“ Illinois Supreme Court Committee on Pattern Jury Instructions in Civil Cases, dostupné z: www.state.il.us/court/CircuitCourt/CivilJuryInstructions/21.00.pdf [cit. 29. 11. 2017].

8 Shodně J. Macur, op. cit. sub 1, str. 128: „Praxe soudů kontinentálního právního systému věnuje i v druhé polovině dvacátého století pozornost problematice hodnocení důkazů, důkazního břemena a v té souvislosti nepřímě také otázce míry důkazu. Je zdůrazňována úloha soudce, aby dosáhl přesvědčení o pravdě, což podle ustálené judikatury znamená, že postačí vysoký stupeň pravděpodobnosti, který lze na základě životní zkušenosti považovat za rovnocenný jistotě.“

9 P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 32: „S odmítnutím převažující pravděpodobnosti coby základního kritéria míry důkazu se lze setkat shodně v německé, rakouské i české procesualistice.“

10 Podrobnější výklad je obsažen dále v textu. Stejný názor zastává i J. Macur, byť jej nepředkládá takto výslovně, když v rámci rozboru problematiky míry důkazu v českém civilním řízení konstatuje, že: „Soudní rozhodnutí pak musí být založeno na takovém stupni pravděpodobnosti poznatků, který odpovídá praktické jistotě. Nelze se spokojit s nižším nebo jakýmkoliv stupněm pravděpodobnosti.“ J. Macur: Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1984, str. 70. Shodně P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 33 a 34.

11 J. Macur, op. cit. sub 1, str. 121-122.

12 Obdobně J. Macur, op. cit. sub 1, str. 170, a P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 34.

tí založeno na zjištění skutkového stavu, který nevychází z reálného skutkového děje, což ve výsledku nutně znamená, že by se v řízení buď prosadilo neexistující subjektivní právo, nebo by se nositeli existujícího práva nepodařilo uvedené právo v řízení ochránit. Aby tedy účastníkům řízení byla poskytnuta spravedlivá a účinná ochrana jejich práv a oprávněných zájmů ve smyslu ust. § 1 a 6 o. s. ř., nelze se při stanovení míry důkazu spokojit jen s převažující pravděpodobností, ale je nezbytné trvat na pravděpodobnosti mnohem vyšší.¹³

• Požadavku, aby sporné skutečnosti byly zjištěny spolehlivě, jež je zakotven v § 6 o. s. ř., vyhoví jediné takové závěry o rozhodném skutkovém ději, které pochybnost o pravdivosti skutkových zjištění minimalizují na nejnižší přijatelnou mez. Spolehlivě zjištěný skutkový stav nemůže být výsledkem takového hodnocení dokazování, v jehož rámci by byly za prokázané považovány skutkové okolnosti, ohledně nichž lze mít za to, že je jejich existence více pravděpodobná než nepravděpodobná, neboť pravděpodobnost, že bude shledána za prokázanou neexistující skutečnost, stojí jen těsně pod hranici 50 %, což je stav, který se spolehlivému objasnění skutkového děje ani nepřibližuje, natožpak aby jej dosáhl. Pokud by soudce shledal skutečnost za prokázanou na základě přesvědčení, že je více pravděpodobné než nepravděpodobné, že sporné skutkové okolnosti nastaly, bylo by možné jen stěží konstatovat, že takto objasněné skutečnosti byly zjištěny spolehlivě.¹⁴

Zastávám názor, že spolehlivě zjištěnému skutkovému stavu vyhovuje úroveň pravděpodobnosti, při jejímž dosažení nebude přesvědčení soudce o existenci sporné skutečnosti, která se stala předmětem dokazování, narušeno pochybností, jež

by skutkové zjištění činila nejistým. Jak vyplývá z předchozího výkladu obsaženého v pasáži, jež je věnována nezbytné míře pravděpodobnosti při konstatování prokázání sporné okolnosti, je v našem civilním procesu namísto považovat za mezní bod podání důkazu:

- pravděpodobnost, jež není oslabena pochybností, která by skutkové zjištění činila nejistým,¹⁵
- přesvědčení soudce, na základě kterého jsou vyloučeny rozumné pochybnosti,¹⁶
- přesvědčení soudce na úrovni praktické jistoty (pravděpodobnost hraničící s jistotou).¹⁷

Rozumně a funkčně koncipovaná míra důkazu

Má-li být civilní řízení funkčním procesem, musí být jeho pravidla nastavena rozumně a smysluplně. Pravidla pro hodnocení dokazování nemohou být natolik benevolentní, aby připouštěla vyšší než nepatrné riziko, že rozhodnutí budou vycházet z nesprávných skutkových zjištění, nemohou však být ani tak striktní, aby stranu zatíženou důkazním břemenem stavěla do nepřekonatelných důkazních obtíží.¹⁸

Při stanovení míry důkazu tak nemůže být jako hranice podání důkazu využita:

- pouhá převažující pravděpodobnost, neboť prokázání sporné skutkové okolnosti, jež vychází ze závěru, že je pravděpodobnější, že prokazovaná skutečnost existovala, než že neexistovala, by nenaplnovalo požadavky na spravedlivou a účinnou ochranu práv, na rozhodování vycházející ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu a na autoritu soudních rozhodnutí,¹⁹
- absolutní jistota, neboť ta není dosažitelná; takto stanovená míra důkazu by znemožnila rozhodování na základě zjištěného skutkového stavu.

Míra důkazu a její vliv na autoritu a věcnou uspokojivost soudního rozhodnutí

Jedním z důležitých aspektů soudního rozhodnutí by měla být jeho autorita. Autorita soudních rozhodnutí úzce souvisí se spolehlivostí skutkových poznatků soudu s tím, že je přímo úměrná míře pravděpodobnosti souladu výsledku dokazování se skutečným stavem věci. **Aby rozhodnutí soudu navozovalo odpovídající respekt, musí být hodnocení dokazování založeno na natolik vysoké úrovni pravděpodobnosti, že provedený důkaz věrně zobrazuje skutečnost, o níž přináší informaci, a aby byly vyloučeny důvodné pochybnosti ohledně správnosti skutkových zjištění, která představují skutkový základ rozhodnutí.**²⁰

Soudní rozhodnutí, které by vycházelo ze skutkových poznatků, při jejichž získávání by soud považoval sporné skutečnosti za prokázané na základě závěru, že je pravděpodobnější, že prokazované skutečnosti existovaly, než že neexistovaly, by nebylo možné hodnotit jako odpovídající akt spravedlnosti,²¹ který je v soudním rozhodnutí nezbytné hledat.

Řízení naplňuje svůj účel jen tehdy, je-li završeno vydáním věcně uspokojivého meritorního rozhodnutí. Autorita soudních rozhodnutí je tak úzce spjata s předpokladem jejich věcné uspokojivosti. Status věcně uspokojivého má takové rozhodnutí, jehož skutkový základ v podobě zjištěného skutkového

13 J. Macur, op. cit. sub 1, str. 170: „Nemá-li být ochrana subjektivních hmotných práv jen fiktivní a iluzorní, musí být založena na pravdivém zjištění všech skutečností odpovídajících skutkovým znakům materiální právní normy. Jen civilní proces zaměřený na plnění takto chápaného účelu řízení, může být ‚spravedlivý‘, resp. poskytovaná ochrana práv může být ‚spravedlivá‘ ve smyslu ustanovení § 1 o. s. ř.“

14 Tamtéž, str. 170 až 171: „Pojem spolehlivosti je nutno vysvětlovat v návaznosti na jeho širší uplatňování v běžné životní praxi, tedy také v oblasti zajišťování spolehlivé funkce různých obecně užívaných systémů, např. technických (dopravních apod.). Spolehlivost systému znamená, že tuto funkci plní daný systém na hranici jistoty. Splnění funkce systému v konkrétní situaci je tedy možno považovat za vysoce pravděpodobné (prakticky jisté). K základní funkci civilního soudního řízení patří zjištění všech rozhodných skutečností, potřebných k vydání konkrétního rozhodnutí. Mají-li být tyto skutečnosti ‚spolehlivě‘ zjištěny, musí být pravdivě poznány, což znamená, že soud musí nabýt vnitřní přesvědčení o jejich pravděpodobnosti na hranici jistoty.“

15 Mám za to, že pravidlo určující míru důkazu lze vymezit takto: Za prokázané je třeba považovat skutkové okolnosti, ohledně nichž soudce nabude vnitřní přesvědčení, že existovaly, a o jejichž existenci nemá takové pochybnosti, jež by skutkové zjištění činily nejistým; shodně R. Chalupa, op. cit. sub 2, str. 92.

16 Dle P. Lavického lze za optimální považovat takovou míru důkazu, v jejímž rámci postačí vnitřní přesvědčení, na základě něž jsou vyloučeny rozumné pochybnosti, ačkoliv odlišné možnosti nelze teoreticky zcela vyloučit. P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 35.

17 J. Macur pracuje s pojmem přesvědčení soudce na úrovni praktické jistoty, když podle něj musí být soudní rozhodnutí založeno na takovém stupni pravděpodobnosti poznatků, který odpovídá praktické jistotě, s tím, že se nelze spokojit s nižším nebo jakýmkoli stupněm pravděpodobnosti. J. Macur, op. cit. sub 10, str. 70.

18 Jedná se o Lavického parafrázi (velmi volný překlad) výše uvedeného závěru H. W. Laumena. P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 32.

19 Problematikou autority soudů a soudních rozhodnutí jako jednoho z faktorů vyžadujících vyšší než převažující pravděpodobnost při shledání skutečnosti za prokázanou, se budu zabývat dále v textu.

20 Obdobně J. Macur, op. cit. sub 10, str. 68.

21 Obdobně tamtéž.

stavu není výrazně odlišný od skutečného skutkového stavu věci. Věcná uspokojivost rozhodnutí je přímo úměrná pravděpodobnosti, že provedený důkaz poskytuje pravdivé zobrazení skutečného skutkového děje.

Pokud totiž soudy budou dokazování hodnotit tak, že prokazované skutečnosti shledají prokázanými v případě, kdy je pravděpodobnější, že existovaly, než že neexistovaly, výrazně stoupne počet případů, kdy provedené důkazy nezobrazily průběh skutkového děje pravdivě. Účastníci řízení důvodně předpokládají, že pokud soud rozhodne na základě zjištěného skutkového stavu, zjistil jej natolik spolehlivě, že lze považovat minimálně za vysoce pravděpodobné, nebo dokonce za téměř jisté, že jeho skutková zjištění zobrazují reálný skutkový stav, a toto jejich očekávání by v soudních řízeních mělo být naplňováno. **Převažující pravděpodobnost se tak jeví jako nedostatečná hranice pro podání důkazu i z pohledu autority soudních rozhodnutí.**

Vyloučení rozumné pochybnosti a praktická jistota

Jak vyplývá z výše uvedeného, není pochyb o tom, že v českém civilním procesu k prokázání sporné skutkové okolnosti nestačí převažující pravděpodobnost. K podání důkazu tedy nepostačuje, když se jeví pravděpodobnějším, že sporná skutková okolnost nastala, než že nenastala. Z prací předních českých procesualistů, kteří se zabývají či zabývali problematikou míry důkazu, vyplývá závěr, že skutkovou okolnost lze považovat za prokázanou až poté, co pravděpodobnost, že důkazní prostředek, jenž potvrzuje existenci prokazované okolnosti, poskytuje pravdivou informaci o skutečném průběhu skutkového děje, nabude úrovně, která výrazně převyšuje pouhou převažující pravděpodobnost. P. Lavický předkládá vymezení míry pravděpodobnosti dostačující k podání důkazu, jež je založena na přesvědčení soudce vylučujícím rozumnou pochybnost, když za nevhodnější je podle něj třeba považovat takovou míru důkazu, v jejímž rámci postačí vnitřní přesvědčení soudce, na základě něž jsou vyloučeny rozumné pochybnosti, ačkoli odlišné možnosti nelze teoreticky zcela vyloučit.²² Podle J. Macura se nelze spokojit se stupněm pravděpodobnosti, který nedosahuje úrovně praktické jistoty.²³

Obsahově obdobný postoj k otázce míry důkazu zaujímají L. Rosenberg, jehož definici předkládám jako příklad z německé doktríny, H. W. Fasching, jehož pravidlo míry důkazu uvádím jako příklad z rakouské procesualistiky, a F. Hasenböhler, jehož pohled konstatuji jako příklad ze švýcarské teorie civilního procesu. L. Rosenberg, K. H. Schwab a P. Gottwald vymezují míru důkazu tak, že k podání důkazu postačuje stupeň jistoty, který je použitelný v praktickém životě, jenž umlčuje pochybnosti, aniž by je zcela eliminoval.²⁴ F. Hasenböhler definuje míru důkazu tak, že k prokázání skutečnosti není třeba absolutní jistoty; postačuje pravděpodobnost hraničící s jistotou. Stupeň intenzity takové pravděpodobnosti je dosažen, jestliže soud již nemá o existenci konkrétní skutečnosti vážné pochybnosti nebo má nanejvýš takové pochybnosti, které se zdají být nepatrnými. Dosažená jistota může být vyčíslena na 90 %.²⁵ H. W. Fasching vymezuje míru důkazu tak, že je důkaz po-

skytnut, jestliže soudce nabude plné přesvědčení o existenci tvrzené skutečnosti; stupeň přesvědčení přitom nemůže být abstraktně-logicky nebo přísně matematicky vyjádřen; musí se ale jednat o takový stupeň přesvědčení, kdy žádný rozumný člověk, který je obeznámen s okolnostmi života, nemá pochybnost o tom, že prokazovaná nebo vyšetřovaná skutečnost nastala nebo naopak nenastala.²⁶

Míra důkazu a důkazní břemeno

Pokud se nepodaří zjistit skutkový stav s potřebnou mírou přesvědčivosti, není namístě skutečnosti, ohledně jejichž existence nebyla vyloučena pochybnost přesahující hranice pouhé marginality, považovat za prokázané. Je třeba konstatovat, že **takové snižování míry důkazu není žádoucí a přípustné, není však ani nezbytné.** Zjištěný skutkový stav totiž není jediným kritériem, podle něž lze v řízení meritorně rozhodnout. Nepodaří-li se objasnit skutkový stav, není namístě snížit požadavky na korektnost zjištěného skutkového stavu v podobě rozhodování na základě skutkových závěrů založených jen na převažující pravděpodobnosti. Při navození stavu *non liquet* je třeba rozhodnout na základě důkazního břemena.

Způsobilost znaleckého posudku, jenž poskytuje závěr v rovině nízké nebo střední pravděpodobnosti, prokázat spornou skutkovou okolnost

Po podání nezbytného výkladu problematiky míry důkazu se budu věnovat způsobilosti znaleckého posudku, jenž poskytuje závěr v rovině nízké nebo střední pravděpodobnosti, prokázat spornou skutkovou okolnost.

22 P. Lavický, op. cit. sub 3, str. 35.

23 J. Macur, op. cit. sub 10, str. 70.

24 „Poté může soudci dostačovat určitý stupeň jistoty, který je použitelný v praktickém životě, který umlčuje pochybnosti, aniž by je zcela eliminoval.“ L. Rosenberg, K. H. Schwab, P. Gottwald: Zivilprozessrecht, 17. vydání, C. H. Beck, München 2010, § 113 Rn. 12: „Danach darf sich der Richter mit einem für da praktische Leben brauchbaren Grad von Sicherheit begnügen, der Zweifeln Schweigen gebietet, ohne sie völlig auszuschließen.“

25 „Absolutní jistota není vyžadována; postačuje pravděpodobnost hraničící s jistotou. Stupeň intenzity takové pravděpodobnosti je dosažen, jestliže soud již nemá o existenci konkrétní skutečnosti vážné pochybnosti nebo nanejvýš takové pochybnosti, které se zdají být nepatrnými. Dosažená jistota může být vyčíslena na 90 %.“ F. Hasenböhler: Das Beweisrecht der ZPO: allgemeine Bestimmungen, Mitwirkungspflichten und Verweigerungsrechte, Band 1, Schulthess, Zürich 2015, str. 194: „Absolute Sicherheit wird nicht verlangt, vielmehr genügt die an Sicherheit grenzende Wahrscheinlichkeit. Dieser Intensitätsgrad ist erreicht, wenn das Gericht an der Existenz der behaupten Tatsache kein ernsthaften Zweifel mehr hat oder allenfalls vorhandene Zweifel als leicht erscheinen. Zu Veranschaulichung kann die zu erreichende Sicherheit mit 90 % oder mehr beziffert werden.“

26 „Důkaz je poskytnut, jestliže soudce nabude plné přesvědčení o existenci tvrzené skutečnosti. Tento stupeň přesvědčení nemůže být abstraktně-logicky nebo přísně matematicky vyjádřen. Musí to být ale takový stupeň přesvědčení, kdy žádný rozumný člověk, který má přehled o okolnostech běžného života, nemá pochybnost o tom, že prokazovaná nebo vyšetřovaná skutečnost nastala nebo naopak nenastala.“ H. W. Fasching: Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts, 2. Auflage, Manz Verlag, Wien 1984, Rn. 815: „Der Beweis ist erbracht, wenn der Richter die volle Überzeugung vom Vorhandensein der behaupteten oder amtswegig zu ermittelnden Tatsache erlangt hat... Dieser Überzeugungsgrad („Beweismaß“) kann nicht nach abstrakt-logischen oder streng mathematischen Regeln bestimmt werden. Es muß aber ein solcher Grad der Überzeugung sein, der für jeden vernünftigen, die Lebensverhältnisse klar überschauenden Menschen keinen Zweifel daran läßt, daß die beweisrelevante Tatsache eingetreten ist...“

Ve směnečných řízeních dochází zdaleka ne výjimečně k rozhodování na základě zjištěného skutkového stavu, k němuž soudy dospívají v důsledku nesprávně uplatněné míry důkazu; děje se tak při posuzování pravosti podpisů. Nezbyvá mi než konstatovat, že se ve **směnečných sporech prosazuje takové hodnocení závěrů znalců, do nichž vyúsťují provedené znalecké posudky, které nerespektují jednu ze stěžejních složek výstupů znaleckého zkoumání, jež vyjadřuje míru pravděpodobnosti správnosti podaného závěru.**

Ze závěrů učiněných výše v pasáži věnované problematice míry důkazu vyplývá, že skutkové tvrzení nelze považovat za prokázané v situaci, kdy soudce nabude takové vnitřní přesvědčení, podle něž z provedení dokazování vyplývá závěr, že je pravděpodobnější, že prokazovaná skutková okolnost nastala, než že nenastala.

Ze zásady volného hodnocení důkazů, v jejichž intencích má soudce právo i povinnost přiznat jednotlivým důkazům váhu podle svého zhodnocení průběhu dokazování a řízení, vyplývá, že soudce má výlučné právo vyhodnotit provedené důkazní prostředky podle své úvahy a učinit z provedení dokazování skutkové závěry.

Konstatování hranice, kdy je překonána pochybnost o faktu, že prokazované skutkové okolnosti existovaly, je výsostným právem soudce. Přesto má však proces formování vnitřního přesvědčení soudce svá pravidla a z nich vyplývající omezení. Hlavní limit představují požadavky, aby skutková zjištění soudu nevycházela z libovůle a aby odpovídala obsahu provedení dokazování.

V rámci dokazování nastávají situace, v nichž je soudce obsahem důkazů vázán více než v rovině obecného režimu. Je tomu tak v případě, že ke zjištění skutkového stavu je třeba odborných znalostí. Ust. § 127 o. s. ř. jasně deklaruje, že v případě, kdy rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, musí soud provést dokazování znaleckým posudkem, případně odborným vyjádřením. Soud nemá možnost posoudit odborné aspekty rozhodného skutkového stavu odlišně od znalce.

Vázanost odborným názorem znalce se projevuje zejména v rovině zohledňování závěrů znaleckého zkoumání. Není pochyb o tom, že soud má právo (i povinnost) hodnotit hodnověrnost znalce, a tím i znaleckého posudku, zcela mimo intence řádného posouzení dokazování však stojí úprava závěrů znalce, neboť takovou modifikaci základního výstupu znaleckého zkoumání by soud porušil zákaz posuzovat odborné otázky cestou vlastního hodnocení. V intencích volného hodnocení důkazů má soudce možnost závěry znaleckého posudku ve skutkovém základu rozhodnutí nezohlednit (jestliže takový postup řádně zdůvodní nedostatkem hodnověrnosti znalce či posudku), pokud však soudce při zjišťování skutkového stavu ze znaleckého posudku vychází, je povinností soudce promítnout závěry znalce do zjištěného skutkového stavu v nezměněné podobě.

Formování postoje soudce, jenž vyjadřuje míru jeho přesvědčení o existenci prokazované skutečnosti, patří do výlučné sféry soudce, hodnocení znaleckého posudku by však nemělo mít podobu výrazné odchylky od míry pravděpodobnosti správnosti závěru, již určil znalec, neboť vázanost odbornými závěry znalce v případě, že soud při formulaci skut-

kových zjištění vychází ze znaleckého posudku, zahrnuje i míru pravděpodobnosti, kterou znalec při stanovení závěru určil. Je totiž třeba respektovat fakt, že posouzení míry pravděpodobnosti správnosti konstatovaného závěru patří do sféry okolností, jejichž posouzení nelze uskutečnit bez využití odborných znalostí.

Míru přesvědčivosti důkazního prostředku hodnotí soudce. Míru věcné správnosti znaleckého závěru však určuje znalec, neboť se jedná o otázku odborného posouzení spolehlivosti metod, jichž znalec ke zkoumání využil, zhodnocení množství a kvality srovnávacích materiálů, jakož i dalších okolností, které ovlivňují spolehlivost závěru. Situuje-li znalec závěr na úroveň střední nebo nízké pravděpodobnosti, předkládá své hodnocení s výhradou pochybností. Jedná-li se o kvalifikovaně podaný posudek, činí tak nikoli bezdůvodně, ale naopak proto, že jej k takovému postupu vedou odborné důvody limitující možnost předložit závěr jako jednoznačný. Vyjadřují přesvědčení, že takto důvodně vyjádřené pochybnosti osobou znalce by soudce neměl při hodnocení důkazů přehlížet.

Jestliže znalec při zkoumání pravosti podpisu není schopen své posouzení předložit v rovině jednoznačného závěru nebo v rovině závěru vysoce pravděpodobného, činí tak proto, že jednoznačný závěr nebo závěr vysoce pravděpodobný podle jeho odborného názoru předložit nelze. **Pokud tedy znalec vysloví závěr, jehož správnost konstatuje v rovině nízké nebo střední pravděpodobnosti, nepředstavuje takový znalecký posudek dostatečný základ pro prokázání existence prokazované skutečnosti.** Znalecký posudek, jehož závěr o existenci prokazované skutečnosti je podán v rovině nízké pravděpodobnosti, by mohl posloužit jako důkaz, jímž by skutečnost byla prokázána jen v případě, že by k podání důkazu postačila převažující pravděpodobnost, což v našem civilním řízení nepostačuje.

Závěr

Správně nastavená míra důkazu při hodnocení provedených důkazních prostředků představuje jednu ze stěžejních komponent řádného zjištění skutkového stavu. Rozhodování na základě příliš nízké pravděpodobnosti ohledně existence prokazovaných skutečností činí příliš vysokým riziko divergence zjištěného skutkového stavu od skutečného průběhu rozhodného skutkového děje. Nerespektování požadavku na zachování dostatečně vysokého standardu míry důkazu pro prokázání skutkových okolností degraduje věcnou správnost rozhodování, autoritu soudních rozhodnutí a právní jistotu.

Znalecký posudek, jehož závěr je podán v rovině nízké pravděpodobnosti, nelze v případě, že se jedná o jediný důkazní prostředek, který byl za účelem objasnění rozhodného skutkového stavu proveden, považovat za dostatečný podklad pro podání důkazu, neboť nenaplnuje požadavek zákona na spolehlivé zjištění sporných skutečností a na poskytnutí spravedlivé a účinné ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. ❀

Ústavní soud:

Ke zjišťování názoru dítěte v případě sporu rodičů ohledně volby základní školy dítěte nastupujícího povinnou školní docházkou

K porušení práva na soudní ochranu jednoho z rodičů podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dojde také tím, že obecný soud při posuzování nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte nepřihlédne k právu dítěte zúčastnit se řízení v jeho věci, sdělit své stanovisko a být vyslyšeno v soudním řízení podle čl. 12 odst. 2 ve spojení s čl. 9 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2018, sp. zn. IV. US 827/18

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka (dále též „matka“), která se podanou ústavní stížností domáhala zrušení napadeného rozsudku krajského soudu, neboť byla toho názoru, že jím byla porušena její základní práva zaručená v čl. 10 odst. 2, čl. 33 odst. 1, čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

V předmětné věci rozhodl okresní soud tak, že soud nahrazuje souhlas otce s přijetím vedlejší účastnice 1) (dále též „nezletilá“) k základnímu vzdělání do ZŠ X (výrok I.); dále soud rozhodl, že návrh vedlejšího účastníka 2) (dále též „otec“) na nahrazení projevu vůle matky s přijetím nezletilé k základnímu vzdělání do ZŠ Y, se zamítá (výrok II.), dále bylo rozhodnuto, že návrh otce na snížení výživného se zamítá (výrok III.) a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.).

Proti rozsudku okresního soudu podal otec odvolání, o kterém rozhodl krajský soud napadeným rozsudkem tak, že rozsudek okresního soudu se mění ve výroku I. tak, že se zamítá návrh matky na nahrazení souhlasu otce s přijetím nezletilé k základnímu vzdělávání do ZŠ X, a ve výroku II. tak, že se nahrazuje souhlas matky s přijetím nezletilé k základnímu vzdělávání do ZŠ Y (výrok I.); výrokem II. pak krajský soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně ani před soudem odvolacím.

Krajský soud na rozdíl od okresního soudu shledal, že v posuzovaném případě při zohlednění zjištěných skutečností je v zájmu nezletilé, aby k základnímu vzdělávání byla přijata do ZŠ Y, byť fakticky od září 2017 zahájila povinnou školní docházkou v ZŠ X. Tuto školu (ZŠ X) zvolila matka, a i přes nesouhlas otce škola nezletilou přijala. Naopak ZŠ Y, na kterou přihlásil nezletilou otec, řízení o přijetí nezletilé k základnímu vzdělávání z důvodu nesouhlasných stanovisek rodičů přerušila. Skutečnost, že již půl roku nezletilá navštěvuje ZŠ X, nemůže být jediným hlediskem pro zvolení této školy. Navíc tato situace je důsledkem **pochybení obou rodičů, kteří nebyli schopni se dohodnout ve**

ci školní docházky nezletilé, přičemž ani jeden z nich věc neřešil včas. V důsledku tohoto pochybení obou rodičů je nyní nezletilá v situaci, kdy ji čeká změna školy. Krajský soud dále při posouzení nejlepšího zájmu nezletilé nepřisvědčil tvrzení matky, že do školy nastoupili i kamarádi nezletilé z mateřské školy. I když nezletilá navštěvovala mateřskou školu X, do 1. třídy ZŠ X s ní žádné z dětí z mateřské školy nenastoupilo. Volbu školy (ve prospěch matkou navržené školy) nemůže ovlivnit ani tvrzení matky, že nezletilá je, jak vyplývá ze znaleckého posudku vypracovaného v minulém řízení, velmi citlivá, je úzkostného založení, vyžaduje menší kolektiv. Ze závěrů matkou zmíněného znaleckého posudku totiž dle krajského soudu nevyplývá, že by nezletilá nebyla schopna adaptovat se na nové prostředí. V posudku uváděná vyšší pravděpodobnost stavů úzkosti a sklon k pocitům ohrožení v citově náročných situacích evidentně souvisely s rozpadem vztahu rodičů. S ohledem na zjištěný skutkový stav podle krajského soudu nelze ani bez dalšího předpokládat lepší uplatnění na stávající škole vybrané matkou oproti škole vybrané otcem. Krajský soud dále poukázal na to, že matkou zvolená soukromá škola neodpovídá poměrům rodičů.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že krajský soud vycházel při svém rozhodování pouze ze skutkových zjištění okresního soudu, které vedly k diametrálně odlišnému právnímu závěru ohledně školy nezletilé, a neumožnil účastníkům se k možnému právnímu názoru odlišnému od právního názoru soudu prvního stupně vyjádřit, čímž porušil ústavně zaručená práva účastníků zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, když s ohledem na jiný právní názor krajského soudu neměla možnost se k němu vyjádřit, případně i předložit nové důkazy. To však účastníkům nebylo v řízení před krajským soudem umožněno. Stěžovatelka dále tvrdila, že právem nezletilé, spadajícím pod ochranu soukromí, je také právo rozvíjet mezilidské vztahy se svými spolužáky (kamarády) a třídní učitelkou. Nezletilá začala v září 2017 navštěvovat soukromou základní školu ZŠ X, tato základní škola byla logickým pokračováním soukromé školky MŠ X, kterou navštěvovala tři roky. Škola a školka na sebe navazují, protože v obou zařízeních byla/je výuka vedena v českém i anglickém jazyce. Po celou dobu, kdy navštěvovala školku i školu, se nevyskytla situace, že by školné nebylo zapláceno. Ve škole ZŠ Y, kterou

preferuje otec, mají děti angličtinu pouze dvě hodiny týdně a ne jedná se o spádovou školu. Otec má v obvodu pouze formálně vedené bydliště u svých rodičů, fakticky tam nebydlí. Na přihlášku do této školy uvedl nepravdivé informace o místě skutečného pobytu nezletilých. S ohledem na důsledky napadeného rozsudku je dle stěžovatelky nepochybné, že rozhodnutí krajského soudu je vůči nezletilým necitlivé a bylo jím porušeno její ústavní právo na ochranu soukromí podle čl. 10 odst. 2 Listiny.

Ústavní soud uvedl, že ve své rozhodovací činnosti setrvale vychází z právního názoru, že je vázán toliko petitum, nikoliv však odůvodněním ústavní stížnosti [srov. např. nálezy ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 2396/13 (N 53/73 SbNU 69), ze dne 21. 1. 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07 (N 14/48 SbNU 145), ze dne 23. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 290/05 (N 44/40 SbNU 363), ze dne 16. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/01 (N 149/24 SbNU 79; 410/2001 Sb.)]. Identifikuje-li v napadených rozhodnutích jiné než stěžovateli vytýkané vady zakládající porušení některého z ústavně zaručených základních práv či svobod, nebrání tato skutečnost jejich zrušení. Tak by tomu bylo i v tomto případě.

Ústavní soud konstatoval, že z textu napadeného rozhodnutí i z textu vyjádření účastníků řízení vyplynula stěžovatelkou výslovně nepovšimnutá, ale zcela zásadní skutečnost, kterou Ústavní soud následně ověřil i ve vyžádaném spisovém materiálu, totiž že **názor nezletilých na možnou změnu základní školy nebyl v řízení před odvolacím soudem nijak zjišťován**. Vzhledem k tomu, že nezletilý bylo v době vydání napadeného rozhodnutí sedm let, Ústavní soud byl nucen s ohledem na ústavní povinnost zajistit plnění mezinárodních závazků České republiky posoudit, zda měl a mohl být rovněž zjištěn její názor.

Ústavní soud poukázal na čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“), podle kterého musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými, nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárskými orgány.

Dále Ústavní soud poukázal na čl. 12 odst. 1 Úmluvy, dle kterého zabezpečují její smluvní strany dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Podle čl. 12 odst. 2 Úmluvy se za tímto účelem dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce, anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Ústavní soud rovněž odkázal na § 867 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ či „o. z.“), ve kterém se uvádí, že **soud poskytné dítěti před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit. Není-li pak podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout, nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor či tento sdělit, pak dle § 867 odst. 2 o. z. soud informuje a vyslechné toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte. O dítěti starším dvanácti let se dle tohoto ustanovení má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost.**

Ústavní soud uvedl, že již mnohokrát rozhodl, že názor dítěte musí být vnímán jako zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu [nálezy ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14 (N 235/75 SbNU 617)] a že dítěti zásadně musí být umožněno účastnit se jednání a vyjádřit se k věci, přičemž povinnosti soudu zjišťovat jeho názor nezbavuje ani ustanovení opatrovníka, a nezjišťovat názor dítěte přímo (tj. jeho vyslechnutím) je možné jen v jeho zájmu, a takový postup je třeba vždy odůvodnit [srov. k tomu např. nálezy ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3305/13 (N 193/75 SbNU 177), ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13 (N 18/72 SbNU 217), či ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3900/14 (N 193/79 SbNU 199)].

Ústavní soud zdůraznil, že povinnost soudu zjistit si názor nezletilých neplatí absolutně. Je však třeba vycházet z toho, že práva nezletilých dle čl. 12 Úmluvy platí v jakémkoliv právním řízení, které se jich týká (srov. k tomu rozsudky ESLP ze dne 3. 9. 2015 ve věci *M. a M. proti Chorvatsku*, č. stížnosti 10161/13, § 181; ze dne 2. 2. 2016 ve věci *N. TS. proti Gruzii*, č. stížnosti 71776/12, § 72; ze dne 27. 7. 2010 ve věci *Gineitie-ne proti Litvě*, č. stížnosti 20739/05, § 47), čemuž ostatně plně odpovídá i formulace § 867 o. z.

Naopak neumožnění dítěti uplatnit toto právo, uvedl Ústavní soud, tak připadá v úvahu jen tehdy, je-li to v jeho nejlepším zájmu, či není-li to fakticky možné, např. hrozí-li okamžité nebezpečí z prodlení, je příliš útlého věku (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 25. 1. 2011 ve věci *Plaza proti Polsku*, č. stížnosti 18830/07, § 71) atd.

Ústavní soud k tomu poznamenal, že podle názoru Výboru pro práva dítěte, by tam, kde je to možné, měl být zjišťován názor dítěte přímo (srov. Obecný komentář k Úmluvě o právech dítěte č. 12, str. 12, bod 35). Byť nelze zjišťování názoru nezletilých prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí považovat za porušení práva dítěte být slyšeno a v každém případě je třeba individuálně posoudit, jaká forma je pro konkrétního nezletilého nejvhodnější, nejsou-li zde však žádné okolnosti, které by to vylučovaly, je třeba preferovat přímé vyslechnutí dotyčného nezletilého.

Výše uvedené podle názoru Ústavního soudu platí zvláště za situace, jako je nyní řešená, když se odvolací soud při právním posouzení věci odchýlil od názoru orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který preferoval ponechání nezletilých v ZŠ X.

Ústavní soud uvedl, že si je vědom toho, že nezletilý bylo v době rozhodování sedm let, nicméně krajskému soudu nebyly známy žádné informace, jak vyplývá z vyžádaného soudního spisu, pro něž by se mohl důvodně domnívat, že by nebyla objektivně schopna svůj názor v řízení sdělit. Naopak se v soudním spise nalézají několik dokumentů, ze kterých vyplývá, že nezletilá je schopna samostatně formulovat, při správně a odborně vedeném rozhovoru, své myšlenky (srov. zejména zprávu orgánu sociálně-právní ochrany dětí z prošetřených poměrů a pohovoru s nezletilou a soudně znalecký posudek ve věci péče o nezletilou). **Ústavní soud poukázal na to, že již v minulosti opakovaně zastal názor, že šestileté dítě je nepochybně schopné vyjádřit se k tomu, zda si přeje chodit do školy či nikoliv** (srov. nálezy ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. II. ÚS 1931/17, či ze dne 9. 1. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3749/17, tato rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná). *Per analogiam* je pak bezpochyby i sedmileté dítě schop-

no vyjádřit svůj názor, zda se mu ve škole líbí, jaké tam má kamarády, jestli má kamarády i ve druhé škole, se kterými se již nyní případně připravuje na výuku (jak tvrdí v nynějším případě otec), jestli by mu změna vadila či by se naopak na změnu těšilo apod. Ústavnímu soudu je nadto také z jeho rozhodovací činnosti známo, že obecné soudy takovéto zjišťování názoru sedmiletého dítěte provádějí, přičemž jejich postup je Ústavním soudem shledáván jako ústavně konformní (srov. např. usnesení ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 4075/17).

Ústavní soud konstatoval, že krajský soud na zjišťování názoru nezletilé rezignoval, přičemž naprosto opomenul také jakékoliv jiné možnosti, které se mu naskýtaly za účelem zjištění názoru nezletilé, a to i mimo nařízené soudní jednání, aby tímto výsledkem byla nezletilá co nejméně stresována (např. vyslechnout nezletilou v kanceláři soudce, případně v jiném méně formálním prostředí, než je jednací síň, dostavit se osobně či vyslat asistenta soudce do bydliště či školy nezletilé apod.), a to přesto, že přinejmenším některé z těchto forem komunikace mohly zajistit ozřejnění názoru nezletilé. Krajský soud přitom neměl žádné indicie, že by posečkaním vydání jeho rozhodnutí hrozilo okamžité nebezpečí z prodlení.

Ústavní soud pak pro úplnost věci také připomněl, že dlouhodobě zastává názor, že „*Respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi. (...) Respektování takto pojatého rodinného života zahrnuje závazek státu jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj těchto vztahů*“ [viz např. náleze ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99 (N 32/17 SbNU 229)]. Ústavní soud proto podotkl, že právem nezletilé, spadajícím pod ochranu soukromí podle čl. 10 odst. 2 Listiny, je také právo rozvíjet mezilidské vztahy se svými spolužáky (kamarády) a třídní učitelkou. Nezletilé útlého věku, navíc silně zatížené konfliktem rodičů, nelze bez dalšího ze dne na den zasáhnout – bez zjištění jejího názoru – do jejího života tak, že do jedné školy již chodit nebude a musí chodit do školy jiné, ačkoliv

na jednu základní školu již chodí, dobře ji zvládá, přičemž by kvůli tomuto zásahu přišla o všechny spolužáky a známé, protože rodiče nejsou schopni dohody ohledně její péče.

Z výše uvedeného Ústavní soud dovodil, že postupem krajského soudu primárně došlo k porušení základních ústavně zaručených práv vedlejší účastnice 1). Porušení jejich ústavně zaručených práv zúčastnit se řízení a sdělit své stanovisko podle čl. 9 odst. 2 Úmluvy a být vyslyšena v soudním řízení podle čl. 12 odst. 2 Úmluvy, jakož i právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod bylo způsobilé porušit i právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. k tomu např. náleze ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 3007/09 (N 172/58 SbNU 503)]. Tato porušení základních ústavně zaručených práv nezletilé totiž představovala i zásadní interferenci s řádným průběhem dokazování. Na základě výše uvedeného tedy Ústavní soud shledal porušení práva na soudní ochranu stěžovatelky.

Ústavní soud se dále jen v krátkosti vyjádřil k otázce majetkových poměrů rodičů, jelikož podle názoru krajského soudu matkou zvolená soukromá škola jim neodpovídá. Ústavní soud toliko konstatoval, že zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad „podústavního práva“ a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů, přičemž tyto se bezpochyby budou v následujícím řízení touto novou skutkovou okolností dané věci zabývat.

Ústavní soud uzavřel, že krajský soud svým postupem porušil základní ústavně zaručené právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s ústavně zaručenými právy vedlejší účastnice 1) podle čl. 9 odst. 2 a čl. 12 odst. 2 Úmluvy. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadený rozsudek krajského soudu zrušil. ❖

Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

■ Nejvyšší správní soud:

Změna společného příjmení v době trvání manželství

Za trvání manželství není změna společného příjmení pouze u jednoho z manželů možná bez souhlasu druhého manžela s tím, že změna společného příjmení bude vztažena i na jeho příjmení, neboť kladné rozhodnutí o povolení změny společného příjmení se automaticky vztahuje na oba manžele.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 1. 2018, č. j. 7 As 64/2017-33

K věci:

Úřad městské části Praha 1, odbor matrik, zamítl dne 21. 1. 2016 žádost žalobkyně o povolení změny příjmení z dosud uží-

vaného příjmení „P. K.“ na příjmení „A. K.“. Žalobkyně proti rozhodnutí podala odvolání, které žalovaný matriční úřad zamítl. Proti rozhodnutí žalované podala žalobkyně žalobu u Městského soudu v Praze, který ji zamítl rozsudkem ze dne 14. 2. 2017, č. j. 11 A 112/2016-53.

V odůvodnění rozsudku městský soud uvedl, že mezi účastníky

řízení není sporu o tom, že povolení změny příjmení žalobkyně by dopadlo nejen na ni, ale i na jejího manžela pana Daniela P. Mezi účastníky rovněž není sporné, že manžel žalobkyně souhlasil pouze se změnou příjmení žalobkyně a požadoval, aby mu bylo zachováno jeho příjmení „P.“. Za daného skutkového stavu nemohly správní orgány žádosti žalobkyně o povolení změny příjmení vyhovět, aniž by povolená změna příjmení nedopadla i na příjmení jejího manžela. Nelze přisvědčit názoru žalobkyně, že tomuto následku bylo možné předejít při důsledné a citlivé aplikaci jí citované judikatury evropských soudních institucí. Rozsudky ESLP ze dne 22. 2. 1994 ve věci *Burghartz proti Švýcarsku*, stížnost č. 16213/90a, a ze dne 1. 7. 2008 ve věci *Daróczy proti Maďarsku*, stížnost č. 44378/05, nejsou po stránce skutkové ani právní natolik obdobné, aby byla rozumná a důvodná jejich aplikace na případ žalobkyně. Žalovaný správní orgán byl navíc nepochybně vázán jako orgán moci výkonné právním řádem České republiky, tedy i platným a účinným zněním zákona o matrikách, podle něhož nastává v případě změny společného příjmení manželů výše uvedený důsledek *ex lege*, není tedy závislý na vůli správního orgánu a správní orgán ho nemůže ani vyloučit. Právě to, že by kladné rozhodnutí o žádosti žalobkyně s sebou neslo automatickou změnu příjmení jejího manžela zjevně proti jeho vůli, bylo pro žalovaného i městský soud překážkou, pro kterou žalobkyni nelze povolit požadovanou změnu příjmení. Žalovaný postupoval zcela v souladu s čl. 2 odst. 2 i čl. 4 Listiny, státní moc byla uplatněna pouze v mezích stanovených zákonem a do výkonu práv na respektování soukromého a rodinného života žalobkyně správní orgány zasáhly jen v nezbytné míře a v souladu se zákonem, pokud chránily právo manžela žalobkyně nést i nadále své příjmení. Správní orgány postupovaly zcela v souladu s čl. 8 Úmluvy.

Proti rozsudku městského soudu podala žalobkyně (stěžovatelka) kasační stížnost, ve které nesouhlasila s právním posouzením a interpretací podkladů a souvisejících právních předpisů, jichž se dovolávala v žádosti, v odvolání, jakož i v žalobě.

Rozhodnutími správních orgánů je poškozováno její právo na jméno, které je přiznáváno každému v rámci čl. 10 odst. 1 Listiny, „jakožto dílčí právo na soukromý a rodinný život, kterým je přiznávána obecná ochrana zejména čl. 10 odst. 2 Listiny“. Jakékoli neoprávněné zasahování do soukromého a rodinného života je nepřijatelné. Speciální ochranu rodinnému a soukromému životu jako základním lidským právům poskytuje také čl. 8 odst. 1 a 2 Úmluvy.

Vzhledem k tomu, že správní orgány i městský soud měly mj. respektovat čl. 8 Úmluvy, měla být respektována i příslušná judikatura ESLP. Pokud žalovaný dovozuje platnost dílčích závěrů judikatury a právních vět pouze pro konkrétní specifické okolnosti řešeného případu, anebo okolnosti identické, jde o příliš formalistickou interpretaci, ve své podstatě odebírající judikatuře její praktický význam pro právní praxi, pro logický výklad právních norem na základě analogie.

I při maximální možné ochraně základních práv a svobod manžela stěžovatelky je správními orgány provedený zásah do práv na respektování jejího soukromého a rodinného života nepřiměřený. Zákon o matrikách má být správními orgány vykládán a aplikován pohledem ochrany základních práv a svobod stěžovatelky, jak to předpokládá ustálená judikatura Ústavního soudu a logika hierarchického uspořádání práv-

ních norem tak, aby nedošlo k jejich nepřiměřenému nebo nepřipustnému omezení nebo narušení.

Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že při rozhodování o povolení změny příjmení bylo třeba vycházet, vzhledem ke skutečnosti, že manželství stěžovatelky a pana Daniela P. stále trvá, nejen z § 72 odst. 2 zákona o matrikách, ale i z § 73 téhož zákona, který obsahuje podmínky pro povolení změny příjmení za trvání manželství. Z § 73 zákona o matrikách vyplývá, že povolení změny příjmení stěžovatelky by dopadlo nejen na ni, ale i na jejího manžela. Ten sice souhlasil se změnou příjmení stěžovatelky, ale požadoval, aby mu jeho příjmení P. bylo zachováno. Taková varianta ovšem s ohledem na citovaná ustanovení zákona o matrikách není možná. Za daného skutkového stavu věci pak správní orgány nemohly žádosti stěžovatelky o povolení změny příjmení vyhovět, aniž by povolená změna příjmení nedopadla i na příjmení jejího manžela. Tento následek nastává v případě změny společného příjmení manželů *ex lege*, není tedy závislý na vůli správního orgánu a správní orgán ho nemůže vyloučit. **Právě skutečnost, že kladné rozhodnutí v projednávané věci by s sebou neslo automatickou změnu příjmení manžela stěžovatelky, a to zjevně proti jeho vůli, lze považovat za zcela zásadní překážku, pro kterou stěžovatelce nelze požadovanou změnu příjmení povolit.**

Ani důslednou a citlivou aplikací judikatury evropských soudních institucí nelze žádosti stěžovatelky vyhovět, aniž by povolená změna příjmení dopadla i na příjmení jejího manžela. S odkazy na tuto judikaturu se podrobně vypořádal jak žalovaný v rámci správního řízení, tak i městský soud v řízení o správní žalobě. Ust. § 73 zákona o matrikách je platnou součástí právního řádu České republiky a nelze ho považovat za rozporné s ústavním pořádkem ani s Úmluvou. Přání stěžovatelky na sjednocení příjmení, které užívá v rámci svých podnikatelských a společenských aktivit, s příjmením, které má uvedeno v českých osobních dokladech, lze považovat za legitimní. Nelze mu však vyhovět za cenu újmy na právech jiné osoby.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

Z odůvodnění:

Jak správně zdůraznil již městský soud, z judikatury ESLP vyplývá, že ochrana příjmení je součástí práva na ochranu soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Z tohoto práva vyplývá nejen negativní závazek státu nezasahovat do příjmení jednotlivců, ale i pozitivní závazek umožnit jednotlivci změnu příjmení, pokud tomu nebrání veřejný zájem. ESLP však dává vnitrostátnímu zákonodárci široký prostor pro uvážení, neboť je věcí zákonodárce, aby v ústavou vytyčených mantinelech rozhodl o vnitrostátní politice úpravy jmen a příjmení (viz rozsudek ze dne 25. 11. 1994 ve věci *Stjerna proti Finsku*, stížnost č. 18131/91).

Podle § 8 odst. 1 zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, který byl účinný ke dni uzavření manželství stěžovatelky, jsou snoubenci povinni při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo oprávněným orgánem církve souhlasně prohlásit, zda příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným či zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí; bylo-li předchozí příjmení slo-

ženo ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uváděno jen jedno z nich.

Právní úprava účinná v době uzavření manželství neumožňovala manželům dosáhnout následné změny souhlasného prohlášení o budoucím příjmení jinak než splněním omezujících podmínek stanovených v zákoně o matrikách (shodně M. Hrušáková a kol.: Zákon o rodině, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, str. 29).

Obdobná právní úprava je nyní obsažena v § 660 o. z., který se na nynější právní poměry manželů použije v souladu s přechodným ustanovením v § 3028 odst. 1. Občanský zákoník navíc v § 661 odst. 2 předpokládá, že pokud se budoucí manželé rozhodnou ponechat si v manželství svá původní příjmení, mohou toto své rozhodnutí v průběhu manželství změnit a dohodnout se na společném příjmení jednoho z nich. Citovaná ustanovení upravují osobní stav jednotlivce a mají kogentní povahu. Naposledy uvedené pravidlo zřetelně přispívá k chápání společného příjmení jako jednotícího prvku celé rodiny. Občanský zákoník naopak neobsahuje žádnou právní úpravu opačného postupu, kdy by jeden z manželů mohl za trvání manželství dodatečně ustoupit od původně odsouhlaseného společného příjmení zpět ke jménu, se kterým do manželství vstupoval. Přípustnost změny, které se stěžovatelka domáhá, je proto třeba hledat v zákoně o matrikách.

Podle § 72 odst. 1 a 2 zákona o matrikách platí, že „*jméno, popřípadě jména, nebo příjmení, popřípadě více příjmení, která je fyzická osoba povinna užívat, lze změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti, případně žádosti jejích zákonných zástupců. Změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod.*“

Podle § 73 odst. 1, 2 a 4 zákona o matrikách platí, že „*za trvání manželství může být změna příjmení povolena pouze na základě souhlasu obou manželů. Mají-li manželé společné příjmení a je-li povolena změna příjmení jednomu z nich, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí. Mají-li manželé společné příjmení a jeden z nich užívá a na druhém místě uvádí příjmení předchozí, může jim být povolena změna pouze tohoto společného příjmení.*“

Nejvyšší správní soud zvažoval, co se rozumí „*změnou jména nebo příjmení*“ dle § 72 odst. 1. Nabízí se úvaha, zda „*návrat*“ ke tvaru jména užívaného před vznikem manželství je rovněž „*změnou*“ jména nebo příjmení ve smyslu citovaných ustanovení. Je tomu tak. Zákon o matrikách neobsahuje žádné ustanovení, které by umožňovalo zvolit pro případ stěžovatelky jinou úpravu, než která je obsažena v § 72 a 73, popř. jakkoli dovést, že se v tomto specifickém případě o změnu jména nejedná. Změnou je tedy situace, kdy se liší původní a navržený tvar jména či příjmení. Nic na tom nemění ani § 72 odst. 2, který demonstrativně upřesňuje, kdy lze změnu povolit, resp. ponechává na správním orgánu, zda je v konkrétním případě dán vážný důvod pro povolení změny. Ust. § 72 odst. 2 obsahuje hypotézy, za jejichž splnění lze případně žádosti o povolení změny vyhovět. Nelze z něj dovést, že v jiných případech (pokud nejde o příjmení hanlivé či směšné, popř. není dán pro změnu vážný důvod) se nejedná o změnu jména a příjmení.

V projednávané věci nepochybně nejde o změnu příjmení pro odstranění jeho hanlivosti či směšnosti. Stěžovatelka v žalobě a kasační stížnosti vysvětlila, v čem spatřuje vážné důvo-

dy pro změnu svého příjmení. Bylo třeba posoudit koexistenci předpokladu existence vážného důvodu pro změnu příjmení a podmínek, které zákon o matrikách stanoví pro specifický případ žádosti o změnu společného příjmení za trvání manželství. Zákon o matrikách stanoví v § 73 další předpoklady, které musí být splněny vedle důvodu dle § 72 odst. 2, jedná-li se o změnu příjmení, resp. společného příjmení za trvání manželství. Z ničeho neplyne, že by poukaz na existenci vážného důvodu pro změnu společného příjmení mohl odůvodnit vyloučení pravidel uvedených v § 73 odst. 1 a 2. Pokud je za trvání manželství žádáno o změnu příjmení, liší se podoba souhlasu druhého manžela v závislosti na tom, zda žádající osoba užívá společné příjmení, či nikoli. Pokud tomu tak je, musí souhlas druhého manžela zahrnovat i souhlas s tím, že změna společného příjmení bude vztažena i na jeho příjmení, popř. příjmení jejich nezletilých dětí. Pokud si naopak manželé ponechali za trvání manželství v souladu s § 8 odst. 1 zákona o rodině, resp. § 660 písm. b) o. z. svá dosavadní příjmení, postačí (při splnění dalších podmínek) prostý souhlas druhého manžela, neboť změnou není dotčeno jím dosud užívané příjmení.

Z citovaných ustanovení tedy jednoznačně vyplývá, že **za trvání manželství není změna společného příjmení pouze u jednoho z manželů možná**. Kladné rozhodnutí o povolení změny společného příjmení se ze zákona automaticky vztahuje na oba manžele. S ohledem na to, že správní orgán může činit pouze to, co mu zákon výslovně umožňuje, nemá pravomoc tento účinek vyloučit. Proto nelze vyhovět žádosti o změnu společného příjmení, se kterou druhý z manželů sice obecně souhlasí, ale současně trvá na zachování svého původního příjmení. V takovém případě nelze uzavřít, že druhý manžel vyslovil se změnou souhlas, protože takový souhlas v sobě zahrnuje rovněž souhlas s následným užíváním společného změněného příjmení.

Podle názoru Nejvyššího správního soudu nedošlo postupem správních orgánů k porušení čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Jak bylo uvedeno již výše, vnitrostátní právní úprava za trvání manželství nepřipouští možnost změny společného příjmení pouze u jednoho z manželů. V nyní posuzované věci správní orgány poměřovaly míru zásahu do práva na ochranu soukromého a rodinného života u stěžovatelky a jejího manžela. V případě stěžovatelky sice její žádosti o změnu příjmení nebylo vyhověno, ale nelze odhlédnout od toho, že sama stěžovatelka souhlasila při vstupu do manželství se změnou svého příjmení. Dobrovolně tedy přijala příjmení svého současného manžela. Pokud by správní orgán vyhověl její žádosti, došlo by k vážnému zásahu do základních lidských práv jejího manžela, který se změnou svého příjmení výslovně nesouhlasil a který by tak byl státní mocí v návaznosti na platnou právní úpravu přinucen ke změně svého příjmení, které po celý život užíval, se kterým je ztotožněn a změnit jej nechce. Je třeba znovu připomenout, že **správní orgán nemůže nad rámec zákona vyhovět žádosti o změnu společného příjmení u jednoho z manželů a současně rozhodnout o zachování původního příjmení u druhého z manželů**. Takovým postupem by došlo k porušení čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny. Rozhodnutí správních orgánů nejsou nezákonná či protiústavní, neboť bylo postupováno pouze v mezích stanovených zákonem a do výkonu práv na respektování soukromého a rodinného života stěžovatelky správní orgány zasáhly jen v nezbytné míře a v souladu se zákonem.

Stěžovatelka na podporu svých tvrzení opakovaně poukazuje na rozsudky ESLP ze dne 22. 2. 1994 ve věci *Burghartz proti Švýcarsku*, stížnost č. 16213/90a, a ze dne 1. 7. 2008 ve věci *Daróczy proti Maďarsku*, stížnost č. 44378/05. Možnou aplikaci této judikatury na případ stěžovatelky se podrobně zabýval jak žalovaný v rozhodnutí o odvolání, tak i městský soud v napadeném rozsudku. S jejich závěrem, že v obou citovaných rozsudcích byly posuzovány natolik skutkově a právně odlišné případy, že jejich aplikace na případ stěžovatelky není možná, se Nejvyšší správní soud ztotožňuje.

Pokud jde o rozsudek ve věci *Burghartz proti Švýcarsku*, ESLP konstatoval, že švýcarský zákon, který umožňoval ženě uvádět před společným příjmením příjmení předchozí a muži tuto možnost nedával, je diskriminační a v rozporu s čl. 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy. Současně uvedl, že celistvost rodiny, která by se měla podle švýcarských orgánů odrazit v jediném společném příjmení, je naplněna i v případě, že manželé ponese příjmení po ženě a muž bude před společným příjmením užívat své předchozí příjmení. Závěry obsažené v tomto rozsudku tedy nelze bez dalšího aplikovat na nyní posuzovanou věc, neboť se týkal dohod o příjmení, které snoubenci činí před uzavřením manželství, nikoli pozdějších změn příjmení za trvání manželství. Navíc v nyní posuzované věci stěžovatelka požadovala změnu příjmení na jiné, než užívá její manžel.

V případě rozsudku ve věci *Daróczy proti Maďarsku* se jednalo o vdovu, která se domáhala, aby jí bylo umožněno nadále užívat příjmení, které užívala předchozích 54 let a které měla do té doby uvedeno v platných maďarských dokladech totožnosti. Maďarské úřady však trvaly na tom, aby příjmení nadále užívala ve správném tvaru podle maďarských zákonů. V uvedené věci tedy stát negativně zasahoval do příjmení této ženy, když jí nařizoval změnu příjmení, které užívala 54 let.

Z citované judikatury nelze dovodit, že jsou příslušné správní orgány povinny vyhovět každé žádosti o změnu příjmení. Nejsou tak povinny učinit zejména v případě, kdy je požadovaná změna v rozporu s veřejným zájmem. Ten lze spatřovat zejména ve snaze prostřednictvím společného příjmení vyjádřit sounáležitost manželů a jejich nezletilých dětí, a tím i celistvost rodiny. Přestože není v souzené věci přítomen aspekt sounáležitosti s nezletilými dětmi, které se v manželství narodily, nelze na druhé straně aprobovat s poukazem na tvrzenou sounáležitost s dětmi z předchozích manželství postup, který je zřetelně *contra legem*. V obecné rovině lze poznamenat, že jakákoli následná změna osobního stavu rodičů určitým způsobem modifikuje vazbu rodiče k dítěti. Nelze však tvrdit, že právě postup správních orgánů založil stav, kterým stěžovatelka svoji žádost odůvodňuje.

Nejvyšší správní soud přesvědčuje o nepřiléhavosti uvedených rozhodnutí na projednávaný případ rovněž to, že v nich státní moc aktivně a neoprávněně zasáhla do práva nositele jména na jeho užívání, navíc užívání velmi dlouhodobého, resp. do práva na podobu jména v obdobném rozsahu, který by svědčil druhému manželovi. Nyní však státní moc nijak aktivně do právního postavení stěžovatelky nezasáhla. Bylo to stě-

žovatelka, která o vlastní vůli před uzavřením sňatku uvážila své budoucí příjmení. Teprve následně se domáhá takové změny, která s ohledem na znění právní úpravy není možná. Nelze tedy ani tvrdit, že by příjmení, které stěžovatelka nese, bylo důsledkem postupu státních orgánů a že by jí právní předpisy neumožňovaly cestu, jak si ponechat příjmení A. K. Stěžovatelka se však svobodně rozhodla je při uzavření manželství opustit.

Komentář:

Komentované rozhodnutí Nejvyššího správního soudu řešilo zajímavou otázku týkající se změny společného příjmení manželů v průběhu manželství za situace, kdy manželka usilovala o změnu společného příjmení, a manžel nedal se změnou společného příjmení souhlas, neboť trval na tom, aby jemu zůstalo společné příjmení.

Za trvání manželství je možná změna příjmení manželů zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé nebo směšné nebo je-li pro to vážný důvod (§ 72 odst. 2 zákona o matrikách).

Změnit společné příjmení za trvání manželství je však možné pouze se souhlasem obou manželů. Tento souhlas se vyžaduje proto, že pokud je užíváno společné příjmení a má být rozhodnuto o změně příjmení jednoho z manželů, změna se ze zákona vztahuje i na druhého manžela. Proto souhlas druhého manžela musí být vztažen i k jeho příjmení, popř. příjmení jejich nezletilých dětí (srov. § 73 odst. 2 zákona o matrikách). **Udělení souhlasu ze strany druhého manžela je ovšem zcela v jeho dispozici. Komentářová literatura v této souvislosti uvádí, že ani není možné nahradit souhlas rozhodnutím soudu,** protože pro vydání takového rozhodnutí není zákonný podklad a bylo by to v rozporu s požadavky zákona vztahujícími se k nezbytnosti dohody manželů o užívání společného příjmení či ponechání si vlastních příjmení ještě před uzavřením manželství. Tato pravidla usilují o ochranu celistvosti vystupování rodiny ve veřejném styku.¹

O jinou situaci se jedná v případě, že si manželé ponechali za trvání manželství svá dosavadní příjmení; v takovém případě je rovněž třeba v případě změny příjmení manžela souhlasu druhého manžela se změnou příjmení, nicméně tento souhlas se nevztahuje na změnu jeho vlastního příjmení (nýbrž na změnu příjmení žadatele), neboť změnou příjmení manžela, který si ponechal své původní jméno, nijak nedojde ke změně příjmení užívaného dosud druhým manželem. V tomto případě si však manžel (žadatel) může nechat změnit příjmení pouze na příjmení druhého z manželů. Změna příjmení, které nese i nezletilé dítě, by se vztahovala i na něj (§ 73 odst. 3 zákona o matrikách).

Ze srovnávacího pohledu lze konstatovat, že se právní úprava změny společného příjmení manželů dosti liší, nicméně lze vypořádat spíše zdrženlivý přístup ke změnám společného příjmení za trvání manželství. Tak např. v německém právu je změna společného příjmení manželů za trvání manželství možná pouze na návrh obou manželů a je možné jej změnit jenom oběma stejně, neboť jsou oba nositeli společného příjmení (srov. rozsudek německého Ústavního soudu ze dne 29. 11. 1982, sp. zn. 7 C 34.80²).

❁ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., asistentka soudce Nejvyššího soudu, Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

1 V. Henych: Zákon o matrikách, jméno a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy, IFEC, Praha 2002, str. 182-183.

2 Dostupné na <https://dejure.org/>.

Evropský soud pro lidská práva:

K nepřípustnosti obhajovat se v trestním řízení osobně

Zákonem stanovená nepřípustnost obhajovat se v trestním řízení osobně, ale pouze prostřednictvím obhájce, není v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy.

**Rozsudek Velkého senátu ESLP
ze dne 4. 4. 2018, stížnost č. 56402/12
ve věci *Correia de Matos v. Portugalsko***

Shrnutí:

Případ se týkal nemožnosti stěžovatele, který byl advokátem, obhajovat se osobně před soudem v rámci trestního řízení.

V roce 2008 stěžovatel v civilním řízení, ve kterém vystupoval jako právní zástupce, kritizoval rozhodnutí vynesené civilním soudcem, který poté podal podnět k zahájení trestního stíhání stěžovatele pro pohrdání soudem. V roce 2010 státní zástupce obžaloval stěžovatele z trestného činu pohrdání soudem a v souladu s trestním řádem mu ustanovil obhájce. Stěžovatel vzápětí podal k okresnímu soudu návrh na zahájení vyšetřovacího řízení spolu s žádostí o nahrazení ustanoveného obhájce vlastní obhajobou. Okresní soud rozhodl o zahájení řízení před vyšetřujícím soudcem, avšak zamítl žádost stěžovatele o vedení vlastní obhajoby. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu okresní soud shledal, že obžalovaný, ačkoliv advokát, nemůže vystupovat jako vlastní obhájce v trestním řízení. Odvolání stěžovatele bylo zamítnuto s odůvodněním, že portugalský trestní řád neumožňuje kombinovat postavení obžalovaného s postavením obhájce ve stejném řízení. Odvolací soud uvedl, že stěžovatel musí být zastoupen obhájcem jak v řízení před vyšetřujícím soudcem, tak v hlavním líčení ve všech případech, ve kterých lze uložit trest odnětí svobody. Stěžovatelova ústavní stížnost byla odmítnuta s odůvodněním, že nebyla podána a podepsána jeho obhájcem ustanoveným pro trestní řízení.

V roce 2012 vyšetřující soudce vedl řízení, kterého se zúčastnil stěžovatelův obhájce, ale nikoliv již stěžovatel, a během něho soudce potvrdil obžalobu a postoupil věc trestnímu soudu. V roce 2013 v hlavním líčení, jehož se účastnil opět pouze soudem ustanovený obhájce, trestní soud shledal stěžovatele vinným a uložil mu peněžitý trest a úhradu nákladů řízení, včetně nákladů za obhajobu. V roce 2014 tentýž trestní soud zamítl stěžovatelovo odvolání, které shledal nepřijatelným z důvodu, že nebylo podepsáno stěžovatelovi ustanoveným obhájcem nebo obhájcem dle stěžovatelova výběru. Odvolací soud zamítl odvolání stěžovatele do tohoto rozhodnutí, přičemž zdůraznil, že obžalovaní se v trestním řízení nemohou sami hájit, i když jsou sami advokáti, a že povinnost mít

obhájce je ve veřejném zájmu. Odvolací soud dále uvedl, že pravomoci obhájce dané zákonem jsou v mnoha situacích nesuslučitelné s postavením obžalovaného a že podle ustálené judikatury Ústavního soudu je legislativa upravující povinnost být zastoupen obhájcem v souladu s portugalskou ústavou. Podle odvolacího soudu je zákonná úprava rovněž v souladu s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech nebo s Evropskou úmluvou na ochranu lidských práv. Rozsudek trestního soudu o vině a trestu se stal pravomocným a vykonatelným v lednu 2015.

ESLP dospěl k závěru, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy (právo na spravedlivý proces/právo obhajovat se osobně). ESLP shledal, že rozhodnutí portugalských soudů o tom, že stěžovatel musí být zastoupen obhájcem, se opíralo o platnou legislativu, jejímž účelem bylo chránit obžalované osoby prostřednictvím stanovení povinnosti právního zastoupení obhájcem (účinné obhajoby), a dále že hlavním účelem povinného právního zastoupení v trestním řízení bylo zajistit spravedlivý průběh trestního řízení, v jehož rámci bude respektováno právo obžalovaného na rovnost zbraní. ESLP neshledal nic, co by nasvědčovalo tomu, že obhajoba stěžovatele soudem ustanoveným obhájcem nebyla vedena řádně nebo že trestní řízení před vnitrostátními soudy nebylo spravedlivé.

Předmět stížnosti před ESLP:

Stížnost směřovala proti rozhodnutím vnitrostátních soudů, která stěžovateli neumožnila hájit se osobně v trestním řízení vedeném proti němu a která ukládala povinnost být zastoupen obhájcem, a to v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy.

Rozhodnutí ESLP:

Případ se týká rozsahu práva obžalovaných, kteří jsou právníci, obhajovat se v trestním řízení sami.

Stěžovatel podal již v minulosti obdobnou stížnost, která vyústila v rozhodnutí ESLP ze dne 15. 11. 2001 [*Correia de Matos v. Portugalsko* (dec.), 48188/99]. V uvedeném rozhodnutí ESLP shledal, že ačkoliv obecně právníci (advokáti) mohou osobně vystupovat před soudem, příslušné soudy mohou v rámci jejich meze uvážení dospět k závěru, že

v zájmu spravedlnosti bude požadováno, aby právníkovi (advokátovi), který byl obžalován z trestného činu a který proto nemusí být schopen řádného úsudku nebo účinné obhajoby, byl ustanoven obhájce. ESLP proto zamítl stížnost jako zjevně neopodstatněnou vzhledem k tomu, že obhajoba stěžovatele byla vedena řádně a že nedošlo k porušení jeho práva na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy.

Vnitrostátní soudy, reflektující judikaturu nejvyšších portugalských soudů, ve svém odůvodnění zdůraznily, že účelem pravidla o povinném právním zastoupení v trestním řízení, které aplikovaly, není omezovat obhajobu, ale chránit obžalovaného zajištěním účinné obhajoby, a dále, že obhajoba prostřednictvím obhájce v trestním řízení je ve veřejném zájmu, a tudíž práva na obhajobu prostřednictvím obhájce se nelze vzdát. Relevantní ustanovení trestního řádu odrážejí premisu, že obžalovaný je lépe hájen advokátem, který není zatížen emocionálním břemenem tak jako obžalovaný, a který je tak schopen vést jasnou, věcnou a účinnou obhajobu.

Rozhodnutí portugalských soudů ukládající stěžovateli, aby byl zastoupen obhájcem, bylo založeno na platné legislativě, jejímž účelem bylo chránit obžalované zajištěním účinné obhajoby v případech, kdy lze uložit trest odnětí svobody. Každý členský stát Rady Evropy může legitimně uvažovat, že obžalovaný je lépe hájen obhájcem, který je nezaujatý a technicky připravený, a že ani obžalovaný, který je advokátem, nemusí být schopen vést účinnou obhajobu ve své trestní věci vzhledem k tomu, že se jedná o jeho osobní věc.

Vzhledem ke zvláštní úloze, kterou zastávají advokáti v justici, a v tomto kontextu k jejich povinnostem, zejména pokud se jedná o jejich chování, v daném případě existovaly rozumné důvody domnívat se, že stěžovatelův přístup nemusel být objektivní a nezaujatý, tedy takový, který portugalská legislativa považuje za nezbytný pro to, aby osobní obhajoba byla účinná.

Navíc, obzvláště restriktivní povaha portugalské legislativy z pohledu obžalovaného neznamená, že stěžovatel byl zbaven veškerých možností volby vedení obhajoby a účinné participace na vlastní obhajobě. Ačkoliv podle portugalského trestního řádu je právně-technická obhajoba svěřena obhájci, relevantní legislativa poskytuje obžalovanému několik způsobů osobní účasti a zásahů v řízení.

Obžalovaný měl právo osobně se účastnit všech fází trestního řízení, činit prohlášení nebo být slyšen ohledně skutku, ze kterého byl obžalován, podávat námítky, stanoviska a žádosti, ve kterých se mohl vyjadřovat k právním a faktickým otázkám a které jsou zařazovány do spisu, aniž by musely být podepsány obhájcem. Stěžovatel mohl zrušit jakýkoliv úkon učiněný jeho jménem. Portugalské právo navíc umožňuje obžalovanému, aby byl poslední osobou, která vystoupí před soudem po ukončení ústních přednesů a před vynesením rozsudku.

Pokud není obžalovaný spokojen se soudem ustanoveným obhájcem, může požádat o změnu obhájce. Obžalované osoby mohou rovněž svobodně instruovat advokáta dle svého výběru, kterému důvěřují a se kterým se mohou domluvit na strategii obhajoby. Pokud je obžalovaný odsouzen a je povinen nést náklady povinné obhajoby, může požádat o právní pomoc, pokud není schopen tyto náklady uhradit. Tudíž, i přes povinnost být zastoupen obhájcem, stěžovatel měl relativně široké možnosti ovlivňování způsobu vedení své obhajoby a měl možnost se jí aktivně účastnit.

Hlavním cílem pravidla povinného právního zastoupení v trestním řízení v portugalském právu je zajistit řádný výkon spravedlnosti a spravedlivý proces, ve kterém bude respektováno právo obžalovaného na rovnost zbraní. Vzhledem k procesnímu kontextu jako celku, ve kterém byl aplikován požadavek povinného právního zastoupení, a s ohledem k prostoru uvážení, kterým disponují členské státy Rady Evropy, co se týče volby způsobu zajištění obhajoby obžalovaného, uvedené důvody pro požadavek povinného právního zastoupení obecně a v daném případě jsou relevantní a dostatečné.

Stěžovatel se neúčastnil soudních jednání, kde by předložil vlastní verzi skutku nebo vlastní interpretaci relevantních právních předpisů, a tudíž se vědomě rozhodl neúčastnit se efektivně své obhajoby společně se svým obhájcem. Nekomunikoval se svým obhájcem ani jej nijak neinstruoval ve způsobu vedení obhajoby. Ačkoliv neměl důvěru ke svému obhájci a podezíral jej z nezkušenosti, stěžovatel nerozporoval kvalitu práce obhájce nebo jeho kvalifikaci před vnitrostátními soudy ani nenamítal, že by obhájce učinil procesní chyby. Stěžovatel ani nejmenoval jiného obhájce dle vlastního výběru, se kterým by se mohl domluvat na strategii obhajoby.

Nebyly shledány žádné přesvědčivé důkazy, které by zpochybnilly řádné vedení obhajoby stěžovatele soudem ustanoveným obhájcem nebo spravedlivý průběh řízení před vnitrostátními soudy.

Je však zapotřebí dodat, že **ESLP rozhodl velice těsným poměrem devíti soudců ku osmi, že v daném případě nedošlo k porušení Úmluvy.** Osm soudců předložilo disentanční stanoviska, ve kterých soudci vysvětlovali svůj zcela opačný názor na tento pozoruhodný případ.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M.

Švýcarský advokát v Praze

Dr. iur. Julius Effenberger
evropský usazený advokát, člen ČAK
Malá Štupartská 6, 110 00 Praha 1
(u advokátní kanceláře Novický Mejzlík)
tel. 731 016 258

www.effenberger-law.com

mail@effenberger-law.com

Počínaje tímto číslem zařazuje redakce časopisu do judikatury novou podrubriku „Glosy“. Záměrem není jen poskytnout čtenářům informace o vybraných aktuálních rozhodnutích vysokých soudů. Důležitá je zejména určitá přidaná hodnota v podobě souhlasných či nesouhlasných komentářů. Smyslem je tedy kritická analýza vybraných rozhodnutí, zaujetí vlastního stanoviska a jeho argumentace. Pevně doufáme, že tento přístup povede k rozvinutí odborné debaty k vybraným tématům a k zintenzivnění vzájemných reflexí mezi právní dogmatikou a judikaturou.

Glosa:

K rozsudku Nejvyššího soudu ve věci následků smlouvy uzavřené oběma manželi, jednal-li jeden z nich v duševní poruše

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2651/2017

Východisko

Dne 19. 9. 2017 vydal Nejvyšší soud ve věci vedené pod sp. zn. 21 Cdo 2651/2017 rozsudek, jímž navázal na svoji předchozí praxi (konkrétně na rozsudek ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3918/2015). V obou rozhodnutích dospěl soud k závěrům, které jsou velmi problematičké, a proto je s vlastním odlišným stanoviskem předkládáme širší odborné diskusi. Obě rozhodnutí byla vydána při aplikaci příslušných ustanovení obč. zák. č. 40/1964 Sb.; vzhledem ke stejným principům tehdejší úpravy a úpravy obsažené v o. z. je však zřejmě třeba očekávat, že soud bude uvedené závěry sledovat ve své judikatuře i nadále.

Skutkový stav a vymezení právní otázky

V bezpodílovém spoluvlastnictví manželů byla nemovitá věc. Manželé (za trvání manželství) uzavřeli se zástavním věřitelem zástavní smlouvu, již hodlali na nemovitosti zřídit zástavní právo. Při uzavírání smlouvy však jeden z manželů pro následky úrazu mozku nebyl schopen posoudit následky svého jednání; šlo tedy o právní úkon (jednání), k němuž dotčený manžel neměl dostatečnou způsobilost. Za tohoto skutkového stavu záviselo rozhodnutí mj. na vyřešení otázky hmotného práva, **zda může vzniknout zástavní právo k nemovitosti, která je v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, jestliže jeden z manželů v době uzavření zástavní smlouvy – když na straně zástavců figurují oba manželé – trpí duševní poruchou, která jej činí k tomuto právnímu úkonu neschopným.**

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud nejprve správně vyhodnotil, že zastavení nemovitosti patřící do bezpodílového spoluvlastnictví manželů není obvyklou správou (společného) majetku; proto je k takovému úkonu třeba souhlasu obou manželů, jinak je právní úkon neplatný, a to neplatný relativně (§ 145 odst. 2 ve spojení s § 40a obč. zák. č. 40/1964 Sb.¹).

Poté soud zaujal následující závěry: „Při zastavení nemovitosti patřících do bezpodílového spoluvlastnictví manželů jejich vlastníky je však třeba rozlišovat, zda zástavní smlouvu uzavřeli oba manželé, nebo jen jeden z nich. Jsou-li zástavci oba manželé, musí ta-

ké oba smlouvu podepsat; kdyby smlouvu podepsal (a tedy učinil ofertou nebo akceptací) jen jeden z nich, smlouva (jako celek) by nebyla perfektní. V případě, že zástavní smlouvu uzavřel pouze jeden z manželů, může druhý z nich svůj souhlas se zastavením společné věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty vyjádřit písemně, ústně, popř. též konkludentně, a to i dodatečně (až po uzavření smlouvy); bez jeho souhlasu je zástavní smlouva neplatná, jen jestliže se této neplatností dovolá (...). Jsou-li účastníky zástavní smlouvy, podle které se zřizuje zástavní právo k věci patřící do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, jako zástavci oba manželé, a jednal-li jeden z manželů v době uzavření zástavní smlouvy v duševní poruše, která jej činila k tomuto právnímu úkonu neschopným, nelze úspěšně dovozovat, že by zástavní smlouva byla uzavřena jen jedním z manželů bez souhlasu druhého. Směrodatné totiž je, že podle obsahu zástavní smlouvy byli oba manželé jejími účastníky (jako zástavci); smlouva tedy netrpí tím, že by se zastavením věci druhý manžel nesouhlasil, ale tím, že tento manžel v době podpisu zástavní smlouvy v důsledku duševní poruchy nedokázal posoudit následky svého jednání nebo své jednání ovládnout.“²

Kritické hodnocení

Přijaté závěry nejsou podle našeho názoru přesvědčivé z dále uvedených důvodů.

Přesvědčivost rozhodnutí je narušena již tím, že soud nepodal žádnou konkrétní argumentaci pro zdůvodnění svých závěrů. Pouze konstatoval, že případ, kdy určitou smlouvu uzavírají v pozici téže strany oba manželé (byť jeden z nich nemá pro takové jednání dostatečnou svéprávnost), je třeba odlišovat od situace, kdy smlouvu uzavírá pouze jeden z nich bez souhlasu druhého (s tím, že v prvním případě jde o absolutní neplatnost, ve druhém případě o neplatnost relativní). **S tímto míněním lze souhlasit snad jen v tom ohledu, že se v obou případech jedná o formálně odlišné situace, nikoli však odlišné věcně.**

Dále je nutně říci, že institut relativní neplatnosti upravený dříve v § 145 odst. 2 ve spojení s § 40a obč. zák. č. 40/1964 Sb. (nyní v § 714 odst. 2 o. z.) chrání potenciálně dotčeného manžela před dispozicemi se společným jměním, které by mohly mít negativní vliv na jeho postavení. Tato ochrana je poskytována

1 Stejně principy se uplatní pro stávající úpravu společného jmění manželů.

2 Tučně zvýraznili autoři.

prostřednictvím požadavku společného jednání obou manželů v zákonem stanovených případech (v případech jiných než běžných záležitostech), resp. prostřednictvím požadavku jednání sice jen jednoho z manželů, avšak se souhlasem druhého. Tehdy je zaručeno, že jiná než běžná záležitost týkající se společného jmění bude učiněna po rozhodnutí obou manželů, a bude tedy plně zajištěna a prosazena autonomie jejich vůle. V případě, kdy jeden z manželů jedná bez souhlasu druhého (např. tehdy, pokud druhý manžel o uvedené dispozici neví), či dokonce proti jeho vůli (ať již svou odlišnou vůli vyjádří jednajícím manželovi jakkoli), chrání zákon dotčeného manžela prostřednictvím možnosti dovolání se neplatnosti takového právního jednání. Je přitom plně na dotčeném manželovi, zda se neplatnosti dovolá.

Ve výše uvedené situaci však soud dovodil, že **v případě, kdy sice právně jednají oba manželé, avšak jeden z nich trpí duševní poruchou, která jej k takovému jednání činí nezpůsobilým, nelze dovozovat, že by zástavní smlouva byla uzavřena jen jedním z manželů bez souhlasu druhého.** Důvodem je údajně to, že smlouva netrpí tím, že by se zastavením věci druhý manžel nesouhlasil, ale tím, že tento manžel v době uzavření zástavní smlouvy nedokázal posoudit následky svého jednání nebo své jednání ovládnout.

Otázka je však nabíledni – **jaký je z hlediska smyslu a účelu ochrany manžela, který s dispozicí nevyslovil souhlas, rozdíl** mezi situací, kdy jeden z manželů jedná bez souhlasu (např. bez vědomí) druhého, resp. dokonce proti jeho vůli, a situací, kdy sice „jednají“ oba manželé, avšak jednání jednoho z nich není právně relevantní, např. proto, že trpí určitou vadou, která způsobuje, že takové jednání nevyvolává zamýšlené právní následky?

Odpověď se rovněž nabízí sama – **žádný rozdíl zde není, neboť odlišnosti jsou čistě formální. V obou případech s dispozicí vyslovil právně relevantní souhlas jen jeden z manželů, zatímco druhý nikoli. Důvod, proč právně relevantní souhlas druhého manžela absentuje, je nerozhodný. Bylo by možné dokonce tvrdit, že situace, kdy jeden z manželů jedná bez souhlasu (bez vědomí) druhého manžela, resp. dokonce proti jeho vůli, jsou svým charakterem závažnější než případ, kdy jednají oba manželé, byť jeden z nich v duševní poruše.** V takovém případě totiž jednajícím manžel projevili svoji souhlasnou vůli – byť tato vůle trpí určitou vadou. V předchozích dvou situacích však dotčený manžel buď vůbec žádnou vůli neprojevili, resp. dokonce projevili relevantní vůli opačnou! Uvedený přístup Nejvyššího soudu vede k tomu výsledku, že **mírnější „odchylka od normálu“** v podobě souhlasné, avšak právně irrelevantní vůle, je **sankcionována závažnějším způsobem** (absolutní neplatností) než větší „odchylka od normálu“ v podobě nesouhlasu založeného na právně relevantní vůli, kdy by následkem byla „pouhá“ relativní neplatnost. **Takový závěr v sobě obsahuje významný hodnotový rozpor, a proto jej nelze akceptovat.**

Soud považuje za směrodatné, že „*podle obsahu zástavní smlouvy byli oba manželé jejími účastníky (jako zástavci); smlouva tedy netrpí tím, že by se zastavením věci druhý manžel nesouhlasil, ale tím, že tento manžel v době podpisu zástavní smlouvy v důsledku*

duševní poruchy nedokázal posoudit následky svého jednání nebo své jednání ovládnout“. Je sice pravda, že vůle stran směřovala k uzavření smlouvy, jejímiž subjekty měli být na jedné straně oba manželé; v důsledku nesplnění tohoto předpokladu by bylo možné uvažovat o neplatnosti smlouvy.³ Na druhou stranu však je **třeba zohlednit, že i jen samostatné jednání způsobilého manžela by vedlo k následku zamýšlenému stranami** (tj. ke zřízení zástavního práva). **I kdyby tedy společné právní jednání obou manželů bylo neplatné, muselo by konvertovat** (§ 41a odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., § 575 o. z.) v samostatné právní jednání způsobilého manžela, neboť to odpovídá vůli tohoto manžela a druhé smluvní strany, a do doby dovolání se (relativní) neplatnosti má toto jednání znaky platného jednání.

Toto řešení umožňuje stejné právní řešení případů, které vykazují stejnou kolizi dotčených zájmů. Srovnáme tuto situaci s případem, kdy nesvéprávný manžel nebude formálně vystupovat jako strana smlouvy, ale se smlouvou – ať již *ex ante*, či *ex post* – vysloví souhlas. I udělení souhlasu je právním jednáním, k němuž se vyžaduje příslušná míra svéprávnosti (stejná jako k samotnému uzavření smlouvy). V obou případech tak souhlasil se zřízením zástavního práva oba manželé, avšak – viděno optikou Nejvyššího soudu – v jednom případě by se k vadě souhlasu manžela nepřihlíželo (resp. tato vada by nezakládala absolutní neplatnost smlouvy), ve druhém ano. **Posuzovat obě situace z hlediska práva odlišně však nedává dobrý smysl.**

Ptejme se dále – **poskytne právní následek v podobě absolutní neplatnosti smlouvy nesvéprávnému manželovi vyšší míru účinné právní ochrany** ve srovnání s relativní neplatností? Odpověď je negativní. To, že důsledky relativní neplatnosti mohou nastoupit až na základě iniciativy dotčeného manžela (a nikoli tedy přímo *ex lege* jako v případě neplatnosti absolutní), na tomto závěru nic nemění. Rozhodnutí opomenutého manžela (např. prostřednictvím opatrovníka) o tom, zda se neplatnosti dovolá, bude záviset zejména na posouzení, zda učiněné právní jednání (uzavření smlouvy) bylo tomuto manželovi ku prospěchu, či nikoli. V žádném případě neznamená, že by uzavřená smlouva nemohla být pro opomenutého manžela i velmi výhodná. Pak se jeví důsledek v podobě absolutní neplatnosti iracionální.

Nelze přijmout ani námitku, že nesvéprávný manžel možnost dovolat se neplatnosti pravděpodobně nevyužije právě v důsledku své omezené svéprávnosti. Tomuto riziku právo čelí **institutem opatrovníka nesvéprávné osoby a institutem stavení promlčecí lhůty**. Právo dovolat se relativní neplatnosti se sice promlčuje (byť se jedná o tzv. kreační oprávnění), avšak zároveň platí, že jde-li o práva osoby, která musí mít zákonného zástupce či opatrovníka, promlčení nepočne (popř. ani neběží), dokud taková osoba zástupce či opatrovníka nezíská (§ 113 obč. zák. č. 40/1964 Sb.; § 645 o. z.). Právní pozice dotčené osoby je tedy chráněna i v této rovině; **absolutní neplatnost proto neznamená žádné vylepšení jejího postavení.**

Konečně lze uzavřít, že názor Nejvyššího soudu je rovněž v rozporu s principem *favor negotii*, tedy se zásadou, že v pochybnostech je třeba hledět na právní jednání jako na platné.

✿ Rozhodnutí okomentovali doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., doc. JUDr. FILIP MELZER, Ph.D., LL.M. Oba jsou advokáty a současně působí na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

3 Autoři nejsou ohledně tohoto aspektu jednotní. Zatímco F. Melzer se přiklání k názoru, že nezpůsobilost jednoho subjektu společného právního jednání více osob (stojících na jedné straně) je důvodem neplatnosti celého právního jednání, což ospravedlňuje použití konverze, P. Tégl má za to, že uvedený nedostatek neplatnost nezpůsobuje. Jde o odpověď na obecnou otázku, jaký následek při společném jednání více osob (stojících na jedné straně smlouvy) způsobuje vada v jednání některé z nich, když k nastoupení účinků takového jednání dle zákona postačuje i bezvadné jednání jen jedné (kterékoli) z nich.

Pavla Bejčková:

Zákon o ochraně ovzduší. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018,
332 stran, 650 Kč.

Počátkem roku 2018 vydalo nakladatelství Wolters Kluwer komentář k dalšímu zákonu z oblasti ochrany životního prostředí. Tentokrát se onen publikační počin týká ovzduší jako jedné ze základních složek životního prostředí. Komentovaným právním předpisem je zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Autorkou komentáře je JUDr. Pavla Bejčková, Ph.D., absolventka Právnické fakulty UK v Praze, která od roku 2010 působí na Ministerstvu životního prostředí (nejdříve na odboru ovzduší, od roku 2011 na odboru legislativním). Ve své publikační činnosti se věnuje nejen právní úpravě ochrany ovzduší, ale též právu na informace, přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí a trestněprávní ochraně životního prostředí.

Není jisté nic objeveného na konstatování, že ovzduší je složkou životního prostředí, jejíž stav má zásadní význam pro život a zdraví člověka (v tomto ohledu se účel komentovaného zákona shoduje s účelem zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví¹) a všech dalších živých organismů. Kvalita ovzduší je nezbytným předpokladem pro naplnění ústavně zakotveného práva na příznivé životní prostředí. Se zhoršenou kvalitou ovzduší zejména ve větších městech se potýkal nebo potýká snad každý z nás. Nikoli náhodou je proto ochrana ovzduší označována za jeden z nejzásadnějších problémů životního prostředí v České republice (ale samozřejmě nejen zde). Podle zatím poslední dostupné Zprávy o životním prostředí ČR (zpracované Ministerstvem životního prostředí za rok 2016)² kvalita ovzduší na našem území stagnovala. Z pohledu vlivu na lidské zdraví byla kvalita ovzduší nevyhovující především v oblastech, kde dochází ke kombinaci více zdrojů znečištění, kterými jsou doprava, lokální vytápění domácností, průmyslová výroba a také přenos znečištění ze zahraničí.

Nakladatelství Wolters Kluwer vydáním tohoto komentáře postupně zaplňuje, popř. doplňuje bílá místa nejen mezi tištěnými odbornými publikacemi z oboru práva životního prostředí, ale i v právním informačním systému ASPI. Komentář k platnému zákonu o ochraně ovzduší je od okamžiku nabytí jeho účinnosti v roce 2012 (k 1. 9. 2012) v pořadí druhou soubornou publikací, která se věnuje právní úpravě ochrany tzv. vnějšího ovzduší v podmínkách ČR. Prvním autorským počinem zabývajícím se výhradně zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, byl komentář kolektivu autorů vedeného J. Morávkem; ten vydalo nakladatelství C. H. Beck v roce 2013.³

Právní úprava ochrany ovzduší má na území dnešní České republiky dlouhodobou tradici a již v polovině minulého století byly součástí našeho právního řádu právní předpisy, které obsahovaly konkrétní kroky směřující k ochraně ovzduší. Jednalo se nejprve o právní předpisy z oblasti hygienické péče (např. zákon č. 4/1952 Sb., o hygienické a protiepidemické péči, a nařízení ministra zdravotnictví č. 24/1954 Sb., o hygienické a protiepidemické ochraně vzduchu), později již též o právní předpisy vydané speciálně k ochraně ovzduší jako složky životního prostředí (např. vyhláška ministerstva financí č. 178/1960 Sb., o opatřeních na ochranu čistoty ovzduší, nebo zákon č. 35/1967 Sb., o opatřeních proti znečišťování ovzduší). Přístup jednotlivých právních norem se často lišil, ale všechny měly a mají v podstatě stejný

cíl: zajistit takovou kvalitu ovzduší, která nepředstavuje zdravotní rizika a rizika pro ekosystémy (v posledních desetiletích vyjádřenou závaznou hodnotou nejvyšší přípustné koncentrace jednotlivých znečišťujících látek).⁴

Komentář zohledňuje relevantní prameny mezinárodního a unijního práva, které sehrávají zásadní roli v ochraně ovzduší. To je dáno tím, že ovzduší (a tím pádem i jeho znečišťování) nezná hranic, a jde tedy o přeshraniční problém. Komentovaný zákon představuje z velké části implementaci práva EU a zakotvuje nástroje, které mají umožnit splnění mezinárodních závazků v oblasti redukce emisí. Nejvýznamnějším právně závazným mezinárodním dokumentem, na který autorka v textu odkazuje, je Úmluva EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států (Ženeva, 1979)⁵ a osm jejích protokolů. Na úrovni unijního práva byla přijata celá řada směrnic regulujících kvalitu vnějšího ovzduší (směrnice 2008/50/ES a 2004/107/ES) a emise znečišťujících látek do ovzduší (např. směrnice 2016/2284/EU, 2010/75/EU, 2015/2193/EU), které se buď již do komentovaného zákona promítají, anebo se jejich transpozice v ČR teprve připravuje.

Po stručném úvodu, kde autorka shrnuje účel přijetí komentovaného zákona a prameny mezinárodního a unijního práva v této oblasti, **tvorí jádro publikace komentář k jednotlivým paragrafům zákona o ochraně ovzduší.** Za kvalitně a se znalostí věci zpracovanou lze označit celou

1 K tomuto zákonu blíže srov. I. Krýsa, Z. Krýsová: Zákon o ochraně veřejného zdraví, Komentář, 1. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2016. Recenze tohoto komentáře byla publikována v časopisu České právo životního prostředí č. 2/2017, str. 140-144.

2 J. Mertl, T. Myšková, H. Pernicová, J. Pokorný, J. Ponocná, M. Rollerová, V. Vlčková: Zpráva o životním prostředí České republiky 2016, Ministerstvo životního prostředí, str. 8, dostupné na https://www.mzp.cz/cz/zpravy_ostavu_zivotniho_prostredi_publicace (cit 3. 4. 2018).

3 J. Morávek, V. Tomášková, M. Bernard, O. Vícha: Zákon o ochraně ovzduší, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013. Recenze A. Máchy k tomuto komentáři byla publikována v časopise České právo životního prostředí č. 2/2015, str. 144-145.

4 Blíže srov. L. Dvořák: Historie legislativy na úseku ochrany ovzduší v ČR, České právo životního prostředí č. 2/2012, str. 7-16, nebo O. Vícha: Ochrana ovzduší (heslo), in K. Schelle, J. Tauchen (eds.): Encyklopedie českých právních dějin, IV. svazek N - O, Aleš Čeněk, Plzeň 2016, v koedici KEY Publishing, Ostrava 2016, str. 715-719.

5 Vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 5/1985 Sb.

část komentáře pojednávající o jednotlivých nástrojích právní regulace na úseku ochrany ovzduší. Ke každému z komentovaných ustanovení je již tradičně uváděn seznam souvisejících ustanovení zákona, jakož i souvisejících vnitrostátních předpisů (včetně předpisů prováděcích), popř. předpisů mezinárodních či unijních. Autorka též poskytuje průběžný přehled o relevantní soudní judikatuře (zejména Soudního dvora EU a Nejvyššího správního soudu), resp. odborné literatury či jiných zdrojích. Pro uživatelskou praxi bude nepochybně cenné využití celé řady odkazů na relevantní metodické dokumenty (pokyny, stanoviska, sdělení, pomůcky či formuláře) Ministerstva životního prostředí a celní správy (včetně uvedení příslušných webových stránek).

Při výkladu k působnosti komentovaného zákona autorka instruktivně poukazuje na jeho odlišnosti oproti původnímu zákonu o ochraně ovzduší (č. 86/2002 Sb.). Příležitě přitom uvádí, že platný zákon o ochraně ovzduší již nereguluje a neklade si cíle v oblasti ochrany ozonové vrstvy a snižování emisí fluorovaných skleníkových plynů, které jsou využívány především v oblasti chlazení a požární ochrany. Tato oblast je upravena samostatným zákonem č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech, který do právního řádu ČR adaptuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 ze dne 16. 9. 2010 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 842/2006 ze dne 17. 5. 2006 o některých fluorovaných skleníkových plynech.

Jak správně konstatuje autorka, působnost zákona o ochraně ovzduší nespočívá pouze ve stanovení právních nástrojů ke snižování znečištění (tj. kvality ovzduší neboli imisí) a znečišťování (tj. emisí vypouštěných ze zdrojů znečišťování ovzduší) dané složky životního prostředí, ale též ve stanovení nástrojů k regulaci maximální přípustné úrovně znečištění a znečišťování ovzduší, stanovení

závazných postupů pro zjišťování kvality ovzduší (imisí, znečištění) a množství znečišťujících látek vypouštěných ze zdrojů do ovzduší (emise, znečišťování), jakož i ve stanovení práv a povinností fyzickým a právnickým osobám, jejichž cílem je omezit znečišťování ovzduší, a zakotvení působnosti orgánů veřejné správy na úseku ochrany ovzduší. Vedle toho komentovaný zákon o ochraně ovzduší stanoví povinnosti též dodavatelům pohonných hmot spočívající ve sledování a snižování emisí skleníkových plynů z pohonných hmot v dopravě a zakotvuje související pravomoc orgánů veřejné správy (jedná se o problematiku povinného přimíchávání biopaliv do pohonných hmot).

Autorka – ačkoliv má dlouholetou praxi v oblasti ochrany ovzduší – v komentáři neuvádí žádné návrhy *de lege ferenda*. To by se přitom nabízelo právě s ohledem na více než pětiletou aplikaci komentované normy. U některých otázek se autorka omezuje pouze na strohé konstatování faktu (např. na str. 49 uvádí, že „[č]ásti Programu zlepšování kvality ovzduší aglomerace Ostrava/Karviná/Frydek-Místek zrušil Nejvyšší správní soud (...)“ nebo na str. 90, že „[v] České republice však dosud žádná nízkoemisní zóna zřízena nebyla“), aniž by uváděla bližší podrobnosti či důvody, které k tomu vedly. Autorka měla poukázat kriticky i na problémy, které komentované ustanovení řeší neadekvátně, popř. které neřeší, ač by mělo, a připojit své vlastní stanovisko. V komentáři též postrádám odkazy na závěry ze zpráv o šetření Veřejného ochránce práv, jakož i na aktuální nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/17, kterým plénum tohoto soudu zamítlo návrh skupiny poslanců Poslanecké sněmovny PČR na zrušení § 17 odst. 2, § 23 odst. 1 písm. j) a části § 23 odst. 2 písm. a) zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší (umožňujících kontroly lokálních topenišť), což bylo do komentovaného zákona doplněno novelou č. 369/2016 Sb.⁶ Přesto však lze celkově říci, že se čtenářům dostává do rukou nejen fundovaný praktický komentář, ale i práce s dobrým teoretickým základem.

Komentář byl zpracován podle znění zákona o ochraně ovzduší ke dni 1. 1. 2018. To znamená, že do něj autorka nemohla promítnout některé připravované změny tohoto zákona. Vzhledem k překotnosti

vývoje práva (nejen) na tomto úseku veřejné správy tomu však autorka zjevně zabránit nemohla. Jde zejména o změny obsažené ve vládní novele zákona o ochraně ovzduší (sněm. tisk č. 13/0),⁷ jejímž cílem je provedení transpozice směrnice Rady 2015/652/EU, kterou se stanoví metody výpočtu a požadavky na podávání zpráv podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/70/ES o jakosti benzínu a motorové nafty, a transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2015/1513/EU, kterou se mění směrnice 98/70/ES o jakosti benzínu a motorové nafty, a směrnice 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů. Z pochopitelných důvodů komentář nemohl reagovat ani na další připravovanou novelizaci zákona o ochraně ovzduší, jejímž cílem je transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2016/2284/EU ze dne 14. 12. 2016 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší, o změně směrnice 2003/35/ES a o zrušení směrnice 2001/81/ES. Z této směrnice vyplývá pro Českou republiku především nutnost nově upravit obsahové náležitosti Národního programu snižování emisí ČR a některé podmínky jeho aktualizace. Dále pak bude třeba provést některé změny ve způsobu vypracování národních emisních inventur a emisních projekcí a jejich ohlašování, a nově monitorovat také dopady znečištění ovzduší na ekosystémy.

Komentář je podle autorky určen zejména úředníkům státní správy na úseku ochrany životního prostředí a stavebního řádu, kteří potřebují k efektivnímu rozhodování, kromě technických vědomostí, podrobnou znalost jimi aplikovaného (a autorkou komentovaného) zákona. Využijí jej však i advokáti, podnikoví ekologové, jakož i další odborná právní i neprávní veřejnost. Jako užitečnou pomůcku jej lze též doporučit zákonodárci při úvahách *de lege ferenda* a soudům při interpretaci jednotlivých ustanovení zákona o ochraně ovzduší. Závěrem lze společně s autorkou vyslovit naději, že komentář přispěje k práci všech, kteří usilují o zlepšení stavu kvality ovzduší v České republice.

✿ JUDr. ONDŘEJ VÍCHA, Ph.D., katedra správního práva a finančního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

6 Blíže srov. O. Vícha: Vybrané ústavně právní aspekty kontrol lokálních topenišť a plateb poplatků za komunální odpad, *České právo životního prostředí* č. 2/2017, str. 122-133.

7 Dostupná na stránkách PSP ČR: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&T=13> (cit. 3. 4. 2018).

Aleš Rozehnal:

Strategie civilního procesu

Vydavatelství a nakladatelství
Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň 2018,
2. rozšířené vydání, 260 stran,
350 Kč.

Jako recenzent prvního vydání této knihy mohu úvodem konstatovat, že je potěšitelné druhé rozšířené vydání, a to v relativně krátké době po vydání prvním. To se tak často dnes u tištěných publikací, zejména odborných, nestává a předpokládám, že druhé vydání nevzniklo jen proto, že si to autor přál, ale bylo vyvoláno čtenářským zájmem.

Jako člověk, který se v oblasti práva pohybuje 40 let, jsem měl v rukou řadu právních publikací a článků, dosti často napsaných jen pro splnění přání autora být známým, či byla publikace vyvolána nutností vykazat publikační činnost.

Druhé vydání *Strategie civilního procesu* však bylo vydáno z potřeby autora seznámit široký čtenářský okruh s letitými zkušenostmi z advokátní kanceláře i ze soudních síní. Jestli existuje něco, co snižuje jinak kvalitní dílo, je to „suchost“ textu a jeho nepřehlednost, nadměrné užívání odborné terminologie působící ve výsledku jako dílo ne příliš čtivé. Kniha Aleše Rozehnal je ale čtivá od samého počátku. Některé její části by mohly sloužit i při výuce studentů na právnických fakultách (ostatně, autor je i pedagogem) a na školeních advokátních koncipientů a justičních čekatelů by mohly tvořit jádro a základ výuky.

Suchá řeč zákona zcela jistě neosloví čtenáře tolik jako autorova kniha. Popis a názory na chování advokáta jsou opřeny o dlouholeté zkušenosti a jako profesní kolega, který se na soudech dost dlouhou dobu pohyboval v roli advokáta a po určitou dobu působí jako rozhodce, poznávám v textu knihy řadu svých názorů a poznatků. Je ale obtížné je sumarizovat a charakterizovat. Autor u chování a jednání advokáta nezapomíná ani na tak zdánlivé detaily, jako jsou gesta, úsměvy, oční kontakt. Tím se do knihy v podstatě do značné míry dostává i psychologie. Ostatně, aby byl advokát dobrým profesionálem, musí být i psychologem, zpovědníkem, důvěrníkem.

Nad rámec své recenze prvního vydání bych viděl i další okruh čtenářů, a to současně politiky. V době, kdy se vinou populismu z profese soudce, advokáta či exekutora stává i určitý druh nadávky a kdy je silná snaha vyrobít z advokátů udavače klientů, by si kniha zasloužila v určitých svých částech i oči čtenáře politika.

Shodně s první recenzí oceňuji užité praktických příkladů. Jsou v podstatě všechny věcné a jednoduché, ale srozumitelně a plasticky vysvětlují pojmy a instituce, většinou v jiných textech zakryté balastem zbytečné teorie a snahy po rádovery originalitě.

Kniha ale není textem „lidovým“ či podbízivým. Je textem vpravdě odborným, aniž by hýřila obvyklou plejádou citací pod čarou, často objemnější než vlastní text autorův. Kniha je důkazem, že odbornou právní problematiku lze podat i srozumitelně, a domnívám se, že řadu stránek v knize pochopí i právní laici. Současná společnost obsahuje velmi malou míru právního vědomí (ponechávám stranou ekonomickou negramotnost – rodnou sestru právního „bezdědomí“) a možná idealisticky, ale přesto, si dokáží představit prezentaci knihy i v médiích, např. v populárně naučných pořadech.

Jádrem a „solí“ procesu je dokazování. Zde se nejvíce projeví kvalita soudce a advokáta. Část knihy věnovaná svědkům, důkazům včetně znaleckých posudků snad podle mého soudu nezapomněla na nic, co je s tím spojeno. Mé zkušenosti svědčí o tom, že řada soud-

ců a advokátů neumí ani řádně položit otázku, která by byla zároveň přípustná a pomohla by unést důkazní břemeno.

Kdybych chtěl být detailní, zaujala mě např. část o přípravě svědka. Obecně se soudí, že svědek by měl být do vstupu do jednací síně někde „zazděn“, aby ušel kontaktu s účastníkem řízení, který jeho výpověď navrhl. Autor jednak vychází ze života, a hlavně stanoví míru onoho kontaktu. Totéž platí např. i o účasti klienta na ústním jednání spolu s advokátem. Závěr autora je zde totožný s mým názorem a poznatky.

Mohl bych dále pokračovat v analýze knihy, ale pokládám to za zbytečné, protože obsah knihy hovoří o osobnosti dobrého autora.

Knize přejí hodně spokojených čtenářů.

✿ JUDr. TOMÁŠ POHL, odborný asistent
na katedře občanského práva Právnické
fakulty Univerzity Karlovy

**Marek Fryšták, Josef Kuchta,
Jan Provazník, David Čep:**

Postavení úřední osoby v trestním právu

Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha
2017, 332 stran, 455 Kč.

Tato trestněprávní odborná publikace **komplexně shrnuje stále aktuální problematiku trestní odpovědnosti úředních osob, jakož i jejich ochrany z hlediska českého trestního práva**. Publikace se věnuje právní úpravě týkající se úředních osob zakotvené v obecné a zvláštní části trestního zákoníku, jakož i v trestním řádu.

Autorský kolektiv skládající se z doc. Fryštáka, který v publikaci zcela jistě čerpá ze svých mnohaletých bohatých zkušeností u Policie České republiky a který má na svém publikačním kontě rovněž několik českých i zahraničních literárních děl a mnoho článků v nejrůznějších odborných časopisech, jakož i doc. Kuchty, který dlouhá léta vyučuje na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a je poradcem trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR, zcela jistě skýtají záruku vysoké odbornosti textu.

Práce je členěna celkem do čtyř kapi-

tol včetně závěru, ve kterých se autoři postupně zabývají vůbec pojmem odpovědnost a rozbořem pojmu úřední osoba v trestním zákoníku, dále pak trestnými činy jak úředních osob, tak trestnými činy proti úředním osobám, jakož i rozbořem procesního postavení úředních osob v trestním procesu a možnostmi jejich ochrany.

Po úvodu navazuje kapitola s názvem *Úřední osoby a trestní právo – obecná část*, kde se autor kapitoly zabývá definicí pojmu právní a trestněprávní odpovědnost jako taková a postavením úřední osoby jako subjektu trestní odpovědnosti a jako objektu trestných činů, dále rozebírá pojem úřední osoba upravený v ust. § 127 tr. zákoníku se zaměřením na jednotlivé okruhy úředních osob. Dále zde autor popisuje historický vývoj ochrany a odpovědnosti úředních osob. Dalo by se shrnout, že tato kapitola čtenáře zasvěcuje do základů trestněprávní problematiky související s úřední osobou.

Druhá kapitola se věnuje skutkovým podstatám jednotlivých trestných činů týkajících se úředních osob, upravených ve zvláštní části trestního zákoníku. Autor zde rozebírá změny předchozí a současné úpravy trestných činů proti úředním osobám a trestných činů úředních osob, přičemž výslovně zmiňuje změny související s přijetím trestního zákoníku, a to zejména změnu pojmu „veřejný činitel“, který byl nahrazen pojmem „úřední osoba“, a zakotvení taxativního výčtu úředních osob. Dále v kapitole se autor podrobněji zabývá stavem této

problematicky *de lege lata*. V závěru kapitoly stručně přibližuje čtenářům předmětnou právní úpravu v Polské republice a ve Spolkové republice Německo.

Třetí kapitola publikace obsahuje postavení úředních osob v trestním řízení a celá je pojata prakticky, se zaměřením na procesní úkony prováděné úředními osobami, jakož i na úkony vůči těmto osobám, dále na vybrané instituty trestního řízení se zaměřením na rozhodování jak obecných soudů, tak Ústavního soudu ČR, jakož i rozhodování Evropského soudu pro lidská práva. Páteří této kapitoly je pak část o procesním postavení úřední osoby jako obviněného nebo svědka a jejich výsledku.

Závěrem lze shrnout, že publikace **vykládá celistvým způsobem stávající trestněprávní problematiku úředních osob z hlediska jejich odpovědnosti a ochrany**. Významným přínosem publikace je její praktická stránka, proto ji lze doporučit jak těm, kteří vystupují v postavení úředních osob, tak i těm, kteří přicházejí do styku s úředními osobami, jakož i představitelům justice, státního zastupitelství, advokacie, příslušníkům Policie České republiky, ale i akademikům a zvidavým studentům právnických fakult, které tato problematika blíže zajímá a chtějí se o ni dozvědět podrobnější informace.

✦ Mgr. SANDRA VARENINOVÁ, justiční čekatelka Krajského soudu v Ostravě, doktorandka na katedře trestního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Josef Černošlák, Petr Doubrava:

Právní spory ve stavebnictví

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň 2018, 294 stran, 390 Kč.

Publikace je velmi zajímavým zpracováním dané problematiky. Téma sporů, které jsou vyvolány smlouvou o dílo, je navýsost aktuální a je předmětem mnoha soudních rozhodnutí, i když ne-

ní možné konstatovat, že by řešily pravidelně se vyskytující problémy s dostatečnou mírou obecnosti a koncepčnosti.

Z tohoto důvodu se **autoři soustředili na nejčastější problémy sporů ve stavebnictví, jako jsou vícepráce, spory o cenu díla a spory o vady díla, velkou část věnovali i procesní stránce vedení sporu ze smlouvy o dílo**.

Na knize lze ocenit logickou stavbu a komplexnost. Autoři hojně využívají odkazy na judikaturu, která se na danou problematiku zaměřuje, byť ji často podrobují kritice. Z jejich kritiky je zřejmé, že ve své praxi stojí spíše na straně zhotovitelů než objednatelů, nicméně to není na úkor nestranosti, vyváženosti a objektivitě textu.

Autoři se věnují i dalším krizovým situacím souvisejícím se zhotovováním díla, a to např. odstoupení od smlouvy, čerpání bankovní záruky, spory s vlastníky sousedních pozemků apod. Publikace je analytická i syntetická a tyto metody jsou přesvědčivě aplikovány; je také logická a komentuje často velmi sporná témata. Rovněž postihuje v celé šíři aktuální problémy, které se při zkoumání sporů vzniklých ze smluv o dílo vyskytují.

Základní otázkou při hodnocení každé knihy je, komu má být určena. Je totiž zřejmé, že jiné požadavky jsou kladeny na teoreticko-výzkumnou publikaci, jiné na učebnici pro studenty, jiné na praktický manuál pro advokáty. V tomto ohledu je kniha užitečnou pomůckou nejen pro advokáty, ale

i pro investory do realit, developery, zadavatele veřejných zakázek nebo architektky. Ačkoliv potřeby uvedených kategorií osob nemusí být vždy totožné, jejich výčet prozrazuje, že celá kniha je velmi praktická, i když zároveň vysoce expertní.

Jasnost, přehlednost, srozumitelnost, logické členění textu a možnost snadného dohledání požadované informace jsou přednosti, kterými tato kniha nutně zaujme. Vyjmenované kvality jsou přitom o to cennější, že samotná právní úprava přináší určité nejasnosti a někdy až absurdní závěry. Autoři navíc usilují nejen o přehledné uspořádání informací, které k sobě obsahově patří, ale zaujímají postoj vysvětlující, kdy se snaží význam abstraktně formulovaných norem zákona objasňovat na praktických příkladech. Kniha není teoretickým pojednáním o tématu; je to kniha určená pro praxi, která se snaží být srozumitelná i pro práva neznalé osoby, aniž by to snižovalo její odbornou úroveň.

Některé kapitoly, a to zejména kapitola o vícepracích, mohou sloužit jako praktické kompendium pro každého, kdo s touto problematikou přijde do styku, a to ať na straně objednatele, tak na straně zhotovitele. Je třeba ocenit, že instituty jako vícepráce, cena díla apod. jsou popsány vyčerpávajícím způsobem, byť bez hlubšího teoretického zasazení, což však v případě publikací tohoto typu není na škodu.

Publikace přináší názory na problémy, o nichž mlčí komentářová literatura, ale i judikatura. Autoři předestírají v těchto případech svůj vlastní náhled na věc, který sice nemusí být akceptován, ale může sloužit minimálně jako platforma pro další debaty, které se o daných problémech v budoucnu zcela jistě odehrají.

V rámci celkového hodnocení lze uvést, že se jedná o kompaktní a logicky ucelenou publikaci, která je velmi zdařilým zpracováním dané problematiky, s využitím dostatečného množství judikatury.

❖ doc. JUDr. ALEŠ ROZEHNAL, Ph.D.,
advokát v Praze, AK Rozehnal & Kuchař

Emil Svoboda:

Poutník za hranice pozitivistických kruhů. Výbor z díla

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018,
676 stran, 1 450 Kč.

Nakladatelství Wolters Kluwer ČR ve spolupráci s Nadací Hugo Grotius pokračuje i letos ve své ediční řadě *Klasická právníká díla*. Tentokrát přichází na řadu výbor z díla Emila Svobody (*2. 10. 1878 +20. 8. 1948). Editorství se ujal Karel Eliáš. Publikace nese název *Poutník za hranice pozitivistických kruhů*.

Emil Svoboda snad nepatří k nejznámějším právníkům naší historie, přesto v ní zanechal nesmazatelnou stopu. Jeho životem i dílem provází v úvodní studii Karel Eliáš. Na celkem padesáti sedmi stranách velmi přehledným způsobem připomíná, že Emil Svoboda je neprávem opomíjeným civilistou. Jeho literární odkaz je bohatý, ale značně roztržštěný. Nezanechal po sobě zásadní dílo, které by bylo připomínáno i v dnešní době tak hojně jako dílo Randovo, Krčmářovo či Sedláčkovovo. To však neznamená, že by jeho práce nebyly cenné a myšlenkově bohaté. Naopak. Svoboda byl navíc literátem se širším záběrem, publikoval nejen texty o právu, ale též texty filozofické, o politice a společnosti vůbec, o různých hodnotách a životě.

Sama studie, již představovaná publikace začíná, má vysokou kvalitu. Váže

se na časovou osu Svobodova života, kterou Karel Eliáš rámuje na začátku kratším osobním přípisem a na konci zhodnocením odkazu Svobodova právníkého díla. Proti této struktuře nelze nic namítnout, je vhodně zvolena. Na pozadí Svobodova života se navíc dobře pracuje s historickými událostmi, které v určité míře spoluutvářely Svobodův život. Čtenářstvu je tak Svoboda představen nejen jako právník, ale též jako člověk jdoucí vlastní cestou, vždy se něčím vymykající, přesto se neustále snažící být užitečný – studentům, nově vzniklé republice nebo při přípravě nového občanského zákoníku. Nejdetailněji jsou z tohoto pohledu logicky popsána meziválečná léta. Eliášův poznámkový aparát je úctyhodný a svědčí nejen o velmi důkladné znalosti jak samotného Svobodova díla, tak i pramenů, v nichž byli Svoboda či jeho dílo objektem zájmu jiného autora. Domnívám se, že nic zásadního zde nebylo opomenuto. Sloh i styl psaní je u Karla Eliáše vždy na vysoké úrovni, jinak je tomu i v tomto případě.

I když Karel Eliáš do úvodu svého pojednání umístil výhradu, že není ani právním dějepiscem, ani historiografem životaběhu významných českých právníků, je jeho text mimořádně kompaktním a kvalitním příspěvkem k mapování života jednoho z nejpozoruhodnějších českých právníků.

Do výboru ze Svobodových děl jsou zařazeny následující texty: *Spravedlnost a právo* (1927), *O studiu právním* (1924), *Ideové základy občanského práva* (1936), *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem* (1911), *Problém vůle v rakouském právu dědickém* (1912), *O věcných právech k věci cizí* (1925), *K otázce ručení za náhodu* (1934), *Dědické právo* (1921), *O vývoji v právu* (1926). Už to samo ukazuje, jak široký byl Svobodův zájem, a snad i to, jak byl ve svém zaujetí pro určitou problematiku přelétavý.

Z jednotlivých textů bych k četbě doporučil např. spis *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. Jde o habilitační práci a Karel Eliáš líčí, v čem se tak liší a proč nebyla Svobodova habilitace jedno duchá (úvodní studie, str. XVIII a násl.). Pro současného čtenáře představuje tento text dobrou průpravu ke studiu dnešního soukromého práva a jeho regulace nejen právního jednání. Svoboda zdůrazňuje myšlenku teleologické povahy

práva a jeho systémů a promítá ji do výkladu zákona.

Vypíchl bych též krátký text *O studiu právním*, v němž jsou obsaženy i dnes tak aktuální myšlenky o funkci práva a právním vzdělávání: „Právo sleduje život zástupů s určitého hlediska. Jde o to, aby se zabezpečilo klidné spoluzítí v práci i odpočinku, aby spory nevznikaly a vzniknou-li, aby byly řešeny pokud možno snadno a pokud možno spravedlivě; aby zájem společný hájen byl proti nerozumnému sobectví jednotlivců, ale aby jednotlivci uhájili se tolik svobody osoby i majetku, kolik je slučitelné s obecným řádem společenským.“ Nebo „Ale dobrým právníkem bý-

ti, to znamená nejen znáti platné právo a vyznati se v pramenech jeho – to znamená také uměti jasně, soustavně a logicky přesně myslit (kdo jasně myslí, jasně také se vyjadřuje).“

Rovněž text *Dědické právo* je pro dnešní dobu přínosný, neboť naše rekodifikované občanské právo se v regulaci dědického práva často inspiruje v prvo-republikové právní úpravě obecného zákoníku občanského. Pasáže o posledním pořízení, dědické posloupnosti podle závěti či o odkazech dávají dobrý základ pro pochopení i současných (a pro leckoho stále nových) pravidel. Podobnou roli může plnit osnova přednášek *O věc-*

ných právech k věci cizí, a to nejen v pasážích o služebnostech či právu stavby.

Výbor z díla je pestrý, byť nutně omezený. Emil Svoboda byl totiž neobyčejně plodným autorem. Publikaci tak lze vnímat nejen jako osvětovou ve vztahu k zařazeným dílům, ale může povzbudit i k „objevení“ dalších Svobodových prací pro dnešní dobu.

✦ JUDr. PETR BEZOUŠKA, Ph.D.,

odborný asistent na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Of Counsel v AK PRK Partners

Bulletin slovenskej advokácie prináša...

č. 4/2018

prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc.:

Ochrana tehotných žien v Zákonníku práce a v aktuálnej judikatúre Súdneho dvora EÚ

Autorka v článku o aktuální pracovněprávní ochraně těhotných žen při výkonu práce, ale i při ucházení se o práci, kriticky analyzuje současný právní stav i stav aplikační praxe z pohledu zásady stejného zacházení i z pohledu potřeby zvýšené ochrany těhotných žen. Při analýze kvality ochrany těhotných žen a matek porovnává současný právní stav této ochrany s aktuální rozhodovací činností Soudního dvora EU, na základě kterého formuluje návrhy na změnu právního stavu *de lege lata*.

JUDr. Anna Ondrejová, LL.M.:

Európska prokuratúra – nový subjekt, nové otázky, 1. časť

Článek volně navazuje na předcházející příspěvek autorky, uveřejněný v Bulletinu slovenskej advokácie č. 3/2018, který obsahoval základní informace o struktuře a pravomocích Evropské prokuratury

a jejich jednotlivých orgánů. Cílem příspěvku je poukázat na některá úskalí nařízení Rady EU, kterým se vykonává posílená spolupráce za účelem zřízení Evropské prokuratury, a otevřít polemiku na téma vymezení úloh evropského delegovaného prokurátora v přípravném trestním řízení.

JUDr. Marek Maslák, PhD.:

(Ne)spočítanie premlčacej lehoty a rozhodcovský súd, ktorý nemal právomoc rozhodovať

Autor se v příspěvku věnuje otázce, zda promlčecí lhůta je pozastavena po dobu rozhodcovského řízení probíhajícího na základě neplatné rozhodcovské smlouvy. Autor kritizuje nedávné usnesení Ústavního soudu SR, jakož i rozhodovací praxi soudů, podle které v těchto případech promlčecí lhůta plyne a není pozastavena. Autor na základě vícero argumentů dospěl k závěru, že promlčecí lhůta v těchto případech je pozastavena. Jeho úvahy však nebyly omezeny jen na tuto variantu, ale na výklad § 112 Občianskeho zákonníka všeobecně, přičemž neopomíná ani § 403 odst. 1 Obchodného zákonníka.

162 EX

EXEKUTORSKÝ
ÚŘAD OSTRAVA

MGR. PAVEL ENDER
SOUDNÍ EXEKUTOR

tel.: 777 997 222

www.exekuce-ostrava.cz

ARSY —
CREATIVE STUDIO

www.arsyline.cz

inzerce

Advokáti do škol – zapojte se do projektu

VZDĚLÁNÍ POSKYTUJE ČLOVĚKU MNOHÉ. V DĚTSTVÍ ROZVÍJÍ JEHO VLOHY A ZPROSTŘEDKOVÁVÁ MU INFORMACE O SVĚTĚ, V NĚMŽ PAK ŽIJE A PŘETVÁŘÍ HO KE SVĚMU OBRAZU. ANI V DOSPĚLOSTI VŠAK TENTO PROCES NEKONČÍ. ŽIJEME V PŘELOMOVÉ DOBĚ, V NÍŽ JE TŘEBA SE NEUSTÁLE VZDĚLÁVAT. KDO JINÝ BY TO MĚL VĚDĚT LÉPE NEŽ PRÁVĚ ADVOKÁT, JEHOŽ KAŽDODENNÍM CHLEBEM JE STUDIUM NOVÝCH PRÁVNÍCH NOREM, NEUSTÁLÉ ZMĚNY A ADAPTACE NA RYCHLÝ TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ. A PRÁVĚ V OKAMŽIKU, KDY ZMĚNY SOUVISEJÍCÍ S CELOŽIVOTNÍM VZDĚLÁVÁNÍM ČEKAJÍ I ČESKOU ADVOKACII, PŘICHÁZÍ ONA SAMÁ S NOVÝM PROJEKTEM, NAZVANÝM ADVOKÁTI DO ŠKOL.

Podstatou projektu je **dobrovolné a bezplatné zapojení advokátů do vzdělávání školáků na druhém stupni základních škol a na středních školách.** Cílovou skupinou jsou žáci 7. až 9. tříd, event. středních škol a učilišť. Víme už nyní, že pro řadu advokátů je i dnes tato činnost součástí jejich vzdělávacích a *pro bono* aktivit. Takové žádáme o šíření myšlenky, o pozitivní zkušenosti, nápady a doporučení. Věříme, že ostatní kolegy vyhlášením projektu budeme inspirovat a provokovat k následování. Máme v plánu doplnit naše aktivity informačními letáky a publikacemi, které však předpokládají podrobnější přípravu a finanční krytí, zatímco individuální zapojení je otázkou okamžitého rozhodnutí každého jednotlivého advokáta, jeho kalendáře a domluvy se školami v blízkosti jeho bydliště, pracoviště, kanceláře.

Pojďte se zapojit do projektu, pojdte přispět ke zvýšení znalosti právního prostředí. Děti na prahu dospělosti jsou náchylné věřit bludům, hloupostem, manipulacím a komerčním sdělením, jež někdy mají pramálo společného s realitou. Informované dítě se možná bude méně soudit, vzdělaný mladý člověk se lépe dokáže vyhnout pastím právním i reálným. Pojdte s námi stávající praxi vylepšit. I kdybychom otevřeli oči jedinému dítěti, jež se pak vyhne zadlužování, nepůjde o nápad zbytečný a neúčinný.

Obsahová náplň přednášek

Pro základní orientaci jsme vytvořili desatero témat, jichž se při výkladu můžete držet. Každý advokát je svébytný, každá třída je jiná, podobně i každá návštěva školy bude probíhat trochu odlišně. První zkušenosti už máme sami. Obvykle advokát jednu vyučovací hodinu přednáší sám, druhá probíhá v diskusi se žáky a učiteli. Buďte připraveni na otázky záladné, provokující, tesklivé i inspirující. V každém případě je to interakce, jež obohatí nejen cílovou skupinu, ale i vás a vyučující.

Základní desatero témat je následující:

1. Přírozené právo (Každý člověk má svým rozumem seznatelná – přirozená – práva.)
2. Co jsou to seznatelná práva (Jak může vzniknout přirozené právo a kdo je tvoří – Bůh, nebo společnost?)
3. Zákon vyvěrá z přirozenosti (Chápe každý základní práva stejně? Smrt a život, pojetí rodiny, v Evropě a v USA, na Blízkém a Středním východě, v Indii.)
4. Změny Ústavy ČR a LZPS (Je legitimní či legální změnit přirozená práva? Kde se vůbec právo bere a kdo ho tvoří?)
5. Právo volby (Je volba právem či povinností? Je právo volby přirozené?)
6. Legalita a legitimita (Poskytování úvěrů je legální cíl, ale jde o legitimní cíl společnosti?)
7. Mohu volit, že nechci být osloven (obchodní sdělení, FB, Google, informační společnost. E-mail není povinnost, ale výsada. Hranice mezi pracovní dobou a soukromým životem je nezbytná, určuje si ji však každý sám.)
8. Právo volit totalitarismus, ne demokracii (Mám-li právo nebýt osloven reklamou, mám právo nebýt osloven demokracií?)
9. Rodina je základ státu (Všechno začíná a končí v rodině. Nefunguje-li, zákon mnoho nenapraví, jen zasahuje v případech nejkřiklavějších.)
10. Člověk jako společenský tvor (Paradox svobody, která začíná a končí tam, kde se střetává se svobodou jiného člověka. Role povinnosti a její dvojedinost s právem. Mají roboti právo mít svá práva?)

Zapojení je snadné, rychlé, neformální a jednoduché

Už jsme vás dostatečně zaujali? Pojd'te se podívat na několik organizačních zásad. Další iniciativa už je na vás.

- Zapojení do projektu *Advokáti do škol* je individuální a dobrovolné a odpovídá vzdělávací a výchovné roli advokáta.
- Advokáti návštěvy a přednáškovou činnost domlouvají se školami dle svého uvážení a časových a organizačních možností.
- Doporučená délka přednášky či semináře činí 1-2 hodiny.
- Doporučené zaměření projektu: 8. a 9. třídy základních škol, střední školy, učiliště, učební obory.
- Za aktivitu spojenou s projektem nepřísluší advokátovi žádná odměna.
- Advokáti mohou o svém zapojení informovat veřejnost na svých webových stránkách, popř. jiným vhodným způsobem.
- ČAK sbírá informace o advokátech zapojených do projektu z důvodů administrativních a evidenčních. Komora může databázi zapojených advokátů na vyžádání poskytnout školám, které o návštěvu advokáta projeví zájem.

Projekt je nápadem výboru pro vnější vztahy České advokátní komory a jeho mluvčími a organizačním týmem jsou JUDr. Daniela Kovářová a JUDr. ICLic. Ronald Němec, Ph.D., v jejichž rukách se soustředí všechny informace i jmenný seznam kolegů, kteří se do projektu zapojili.

Informace o aktivitách lze zasílat na tyto e-mailové adresy: kovarova@akkovarova.cz a nemec@nemeclegal.cz. Těšíme se na vaše zprávy. Na konci roku první fázi vyhodnotíme a o výsledku budeme čtenáře Bulletinu advokacie informovat.

✿ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ
a JUDr. ICLic. RONALD NĚMEC, Ph.D.

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát jako zástupce nesplní slib, že návrh katastrálnímu úřadu podá bezodkladně.

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 4. 12. 2017, sp. zn. K 66/2017

Kárně obviněný JUDr. V. F., advokát,

se dopustil kárného provinění tím, že

poté, co dne 16. 6. 2016 převzal právní zastoupení V. L. a P. L. ve vkladovém řízení a v souvislosti s tím se zavázal, že následující den předloží příslušnému katastrálnímu úřadu prohlášení o vydání daru ze dne 14. 6. 2016 s návrhem na povolení vkladu vlastnického práva v jejich prospěch, toto prohlášení předložil katastrálnímu úřadu až dne 15. 8. 2016, přičemž V. L. a P. L. nejméně do 20. 11. 2016 neinformoval o stavu této jejich věci,

tedy

- nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a neřídil se jeho pokyny,
- při výkonu advokacie nejednal svědomitě,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval

val důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu

- povinnost plnit převzaté závazky,
- povinnost klienta řádně informovat, jak vyřizování jeho věci postupuje, a poskytovat mu včas vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů,

čímž porušil

- § 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii,
- § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 2 a čl. 9 odst. 1 etického kodexu.

Tohoto kárného provinění se dopustil závažným porušením povinností stanovených advokátovi zákonem o advokacii ve smyslu § 32 odst. 2 zákona o advokacii.

Za to se mu podle § 32 odst. 3 písm. c) zákona o advokacii ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 20 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen zaplatit České advokátní komoře náhradu nákladů kárného řízení ve výši 8 000 Kč, která je splatná do patnácti dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet České advokátní komory.

Z odůvodnění:

Dne 21. 11. 2016 byla České advokátní komoře doručena stížnost V. L. a P. L. ze dne 17. 11. 2016 (č. 1. 3), která byla dále doplněna dopisem ze dne 18. 1. 2017, doručeným České advokátní komoře dne 19. 1. 2017 (č. 1. 4). Dopisem vedoucí kontrolního oddělení České advokátní komory ze dne 25. 11. 2016 (č. 1. 8) byl kárně obviněný vyzván, aby se k věci vyjádřil a předložil důležité dokumenty. Na tento dopis kárně obviněný nereagoval, a proto byl urgován dopisem vedoucí kontrolního oddělení České advokátní komory ze dne 16. 12. 2016 (č. 1. 9). Také tento dopis zůstal bez odezvy.

Předseda kontrolní rady České advokátní komory podal, jako kárný žalobce, dne 12. 5. 2017 kárnou žalobu na kárně obviněného pro skutky popsané ve výroku tohoto rozhodnutí (č. 1. 17). Na podanou kárnou žalobu reagoval kárně obviněný svým vyjádřením doručeným České advokátní komoře dne 16. 6. 2017 (č. 1. 20).

K projednání věci bylo předsedou kárného senátu nařízeno ústní jednání na den 1. 11. 2017. Z jednání se dne 31. 10. 2017 kárně obviněný omluvil, a to z rodinných důvodů, a požádal o odročení jednání. Jednání bylo předsedou kárného senátu odročeno na 4. 12. 2017. Na ústní jednání se kárně obviněný nedostavil a ani se z něj neomluvil, a proto bylo jednání v nepřítomnosti kárně obviněného.

Kárný senát provedl v rámci jednání tyto důkazy:

- stížnost V. L. a P. L. ze dne 17. 11. 2016 (č. 1. 3),
 - doplnění stížnosti ze dne 18. 1. 2017 (č. 1. 4),
 - prohlášení o vydání daru ze dne 14. 6. 2016 (č. 1. 5/A),
 - dopis vedoucí kontrolního oddělení ze dne 25. 11. 2016 (č. 1. 6),
 - dopis vedoucí kontrolního oddělení ze dne 10. 1. 2017 (č. 1. 7),
 - dopis vedoucí kontrolního oddělení ze dne 25. 11. 2016 (č. 1. 8),
 - dopis vedoucí kontrolního oddělení ze dne 16. 12. 2016 (č. 1. 9),
 - výpisy z matriky (č. 1. 1-2, 10-12, 14-16),
 - dopis vedoucí kontrolního oddělení ze dne 8. 2. 2017 (č. 1. 13),
 - dopis předsedy kontrolní rady ze dne 12. 5. 2017 (č. 1. 19),
 - vyjádření kárně obviněného ke kárné žalobě doručené dne 16. 6. 2017 (č. 1. 20),
 - výpis z matriky ke dni 1. 12. 2017 (č. 1. 21),
- s tím, že další návrhy na doplnění dokazování nebyly.

Na základě provedeného dokazování kárný senát dospěl k následujícím skutkovým zjištěním.

Z výpisů z matriky České advokátní komory (č. 1. 1-2, 10-12, 14-16 a 21) vyplývá, že kárně obviněný je advokátem zapsaným v seznamu vedeném Českou advokátní komorou ode dne 1. 3. 1996 a nebylo mu nikdy uloženo kárné opatření.

Ze stížnosti V. L. a P. L. (č. 1. 3) vyplývá, že dne 11. 8. 2008 uzavřeli stěžovatelé V. L. a P. L. jako dárci se svojí dcerou M. V. jako obdarovanou darovací smlouvu, kterou jí darovali nemovitosti v kat. ú. N. Přibližně po osmi letech se stěžovatelé s M. V. dohodli na vrácení daru z důvodu § 2072 občanského zákoníku.

M. V. se obrátila na kárně obviněného se žádostí o poskytnutí právních služeb v této věci. Na žádost M. V. kárně obviněný vypracoval stěžovatelům a M. V. prohlášení o vrácení daru datované dnem 14. 6. 2016 (č. 1. 5/A). Dne 16. 6. 2016 se stěžovatelé v doprovodu advokátky Mgr. L. V. jako konzultantky dostavili ke kárně obviněnému, kde všichni prohlášení podepsali. Stěžovatelé při této příležitosti udělili kárně obviněnému plnou moc k zastupování ve vkladovém řízení. Kárně obviněný stěžovatele ubezpečil, že prohlášení opatřené podpisy účastníků předloží příslušnému katastrálnímu úřadu hned následujícího dne.

Jak se dále podává ze stížnosti V. L. a P. L. (č. 1. 3), kárně obviněný prohlášení spolu s návrhem na vklad předložil příslušnému katastrálnímu úřadu až dne 15. 8. 2016. Kárně obviněný dále stěžovatele neinformoval o stavu věci, tedy především o povolení vkladu do katastru. O tom se stěžovatelé dozvěděli až přibližně po měsíci, kdy jim telefonovala jejich dcera M. V., že od katastrálního úřadu obdržela vyznění o provedení vkladu. Vzhledem k tomu, že stěžovatelé neměli od kárně obviněného žádnou informaci o stavu věci, dne 31. 10. 2016 mu zaslali dopis, kterým ho vyzvali k předložení vyznění katastrálního úřadu. Stěžovatelům pak vyznění katastrálního úřadu o provedení vkladu kárně obviněný zaslal až dne 20. 11. 2016.

Ve vyjádření ke kárné žalobě, doručeném České advokátní komoře dne 16. 6. 2017 (č. 1. 20), kárně obviněný potvrdil shora uvedený skutkový stav a uznal prodlení a své pochybení. Stejně tak uznal své pochybení, pokud jde o nedoručení stanoviska ke stížnosti, a omluvil se za své jednání. Zároveň kárně obviněný uvedl, že při ústním projednání může poskytnout další podrobnosti a vyjádřit se k projednávaným otázkám. K nařízenému ústnímu jednání (po odročení původního jednání z důvodů na straně kárně obviněného) se však kárně obviněný bez omluvy nedostavil.

Na základě provedeného dokazování a zejména vyjádření kárně obviněného, ve kterém kárně obviněný potvrdil skutkový stav a doznal svá pochybení, dospěl kárný senát ke zjištění, že skutek, pro který byla kárná žaloba podána, se stal, byl spáchán kárně obviněným a takový skutek je kárným proviněním.

Kárný senát neshledal podmínky pro upuštění od uložení kárného opatření. S ohledem na zjištěné skutečnosti je porušení povinnosti kárně obviněným výrazně závažnější než „méně závažné“ porušení, které by umožňovalo postup podle ust. § 32 odst. 5 zák. o advokacii.

Při úvaze o druhu kárného opatření kárný senát zohlednil osobní poměry kárně obviněného (zejména jeho majetkové poměry, tvrzené příjmy a druh advokacie, který vykonává), jeho dosavadní bezúhonnost i chování v průběhu kárného řízení, jakož i skutečnost, že jeho postupem nebyl nikdo poškozen. Kárný senát dále považuje za pravděpodobné, že se kárně obviněný ze svých pochybení poučil a dále se jich již nedopustí. Z uvedených důvodů tedy kárný senát uložil odpovídající kárné opatření, když se přiklonil k návrhu kárného žalobce, který je považoval za odpovídající míře provinění ve vazbě na okolnosti a chování kárně obviněného.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA,
vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

Z praxe výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů

Jde o zcela jasnou právní záležitost, u níž lze pochybení a jednání *bona fide* vyloučit s pravděpodobností, která hraničí s jistotou, a naopak lze na základě dostupných informací vyslovit důvodné podezření, že jde o úmyslné zneužití práva na obhajobu, práva na ochranu komunikace mezi klientem a obhájcem a práva na soukromí klienta a dotčených osob, jestliže soudce předá účastníkům trestního řízení záznamy komunikace mezi obhájcem a obviněným, dokumenty a strategie vedené obhajoby v souběžně vedené trestní věci proti obviněnému, a dále soukromé záznamy, a to i nanejvýš citlivé povahy, jako informace o zdravotním stavu manželky obviněného, rodinné fotografie, rodinnou e-mailovou komunikaci apod. – tj. informace nijak nesouvisející s projednávanou trestní věcí.

Stanovisko a doporučení výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů ze dne 4. 5. 2018 ve smyslu změny ze dne 21. 5. 2018, sp. zn. 440/VOPOZA/18-Koj121

Dne 25. 4. 2018 byla ve smyslu čl. III. odst. 1 jednacího řádu výboru doručena žádost, podaná JUDr. Alenou Kojzarovou, advokátkou, obsahující **mimořádně závažné informace o neoprávněném zásahu do práva na obhajobu, práva na ochranu komunikace mezi klientem a obhájcem a práva na soukromí klienta a dotčených osob, ke kterému došlo postupem předsedy senátu v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 3 T 151/2017**, jenž předal účastníkům uvedeného trestního řízení záznamy komunikace mezi obhájcem a obviněným, dokumenty a strategie vedené obhajoby v souběžně vedené trestní věci proti obviněnému před KS v Brně, sp. zn. 46 T 5/2015, a dále soukromé záznamy, a to i nanejvýš citlivé povahy, jako informace o zdravotním stavu manželky obviněného, rodinné fotografie, rodinnou e-mailovou komunikaci apod. – tj. informace nijak nesouvisející s projednávanou trestní věcí, týkající se nejbližších rodinných příslušníků obviněného, a to rovněž jejich základních práv.

V případě obviněného jde navíc o osobu, jež čelila již nezákonnému zásahu do práva na ochranu komunikace mezi klientem a obhájcem ve výbořem evidované věci sp. zn. 440/VOPOZA/17-Buz/115 (*Abdullah Zadeh, stanovisko výboru v této věci bylo uveřejněno v BA č. 6/2017, str. 67 – pozn. red.*), v rámci níž již byly Česká advokátní komora a Unie obhájců i na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR velmi aktivní a rovněž dosáhly pozitivního výsledku s generálně preventivním přesahem konkrétní věci.

Advokátka ve své žádosti ze dne 18. 4. 2018 přitom konstatuje, že MS v Brně byl obviněným klientem v jejím zastoupení s ohledem na předchozí kauzu s nezákonnými odpověďmi neúspěšně žádán o zvolení takového postupu soudu,

který by zamezil opakování předchozí situace, kdy záznamy komunikace mezi ním a jeho obhájci byly zařazovány do trestního spisu.

Výsledkem této snahy však dle žadatelky byl pravý opak.

Lze proto konstatovat, že projednávaná věc stejného obviněného je opakováním nezákonného směřování orgánů činných v trestním řízení, v tomto případě soudu, a je proto i z tohoto důvodu velmi vážná a naléhavá.

Po vyhodnocení předložených podkladů žadatelkou byla výbořem jednomyslně věc vyhodnocena ve smyslu ust. čl. III. odst. 4 písm. a), b), c) jednacího řádu výboru tak, že jde o zcela jasnou právní záležitost, u níž lze pochybení a jednání *bona fide* vyloučit s pravděpodobností, která hraničí s jistotou, a naopak lze na základě dostupných informací vyslovit důvodné podezření, že jde o úmyslné zneužití práva v neprospěch advokáta.

Ve smyslu ust. čl. III. odst. 8, 9 jednacího řádu tak výbor navrhuje:

- 1. Vydání stanoviska ČAK s vyjádřením zásadního nesouhlasu s postupem předsedy senátu MS v Brně, Mgr. Michalem Kabelikem, v předmětné věci.**
- 2. Zvážení podání podnětu k zahájení kárného řízení se soudcem Mgr. Michalem Kabelikem pro kárné provinění ve smyslu ust. § 87 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.**
(*Předseda ČAK tento podnět podal ministru spravedlnosti dne 31. 5. 2018, viz str. 4 v Aktualitách – pozn. red.*)
- 3. Sepis stanoviska ČAK (jako *amicus curiae*) podporující právní názor advokáta-navrhovatele v řízení o ústavní stížnosti, podané pro trvající protiústavní zásah do důvěrnosti komunikace mezi klientem a jeho obhájcem.**

✿ JUDr. MAREK NESPALA, předseda výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů

(Souhlas se zveřejněním stanoviska Výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů v BA byl dán 24. 5. 2018.)

Advokát jako přítel soudu a dítěte, minimálně v rodinných věcech

ZÁKON O ADVOKACII STANOVÍ V PRVNÍM ODSTAVCI § 16, ŽE ADVOKÁT JE POVINEN CHRÁNIT A PROSAZOVAT PRÁVA A OPRÁVNĚNÉ ZÁJMY KLIENTA A ŘÍDIT SE JEHO POKYNY, A TUTO POVINNOST JE KAŽDÝ PŘÍSLUŠNÍK NAŠÍ PROFESY PŘIPRAVEN BRÁNIT DO ROZTRHÁNÍ TĚLA. A PŘECE EXISTUJÍ PŘÍPADY, V NICHŽ BY ADVOKÁT KOPAT VÝLUČNĚ ZA KLIENTA NEMĚL. TOUTO VÝJIMKOU JE RODINNÉ PRÁVO.

Takové případy zná každý člen Unie rodinných advokátů. Rozhádání rodiče, kteří se nesnášejí natolik, že se před jednacím stánkem ani nepozdraví. Soudí se o jméno potomka, kam dítě nastoupí do základní školy, jaké bude mít mimoškolní kroužky či zda mu druhý rodič může objednat pas. Soudí se o výživné, o přesnou podobu styku, o jeho zákaz a nejčastěji o střídavou péči. Jedna strana ji nesmiřitelně vyžaduje, druhá totéž stejně nesmlouvavě odmítá. Soudní spis má tisíce stran a stížnosti unavují nejen soudy, ale i opatrovníky, znalce a policii v místě bydliště. A obě strany naprosto běžně zastupují advokáti.

Unie rodinných advokátů má na tuto situaci naprosto jednoznačný názor: rodinný advokát nesmí mít klapky na očích a nesmí se zbavit osobní odpovědnosti jen proto, že před sebe jako štít postaví názor klienta, pod který se jen alibisticky podepíše. **Rodinný advokát nesmí nevidět, že mezi rodiči v těchto případech visí jako vlakový nárazník nezletilé dítě, o které by všem stranám mělo jít přece především.**

Advokát-formalista v takových případech nesouhlasně zavrtí hlavou a otevře etický kodex, konkrétně čl. 6 odst. 3, podle něhož není oprávněn pravdivost nebo úplnost skutkových informací poskytnutých klientem bez jeho souhlasu ověřovat. Formalistovi je nejspíš forma nade vše, a tak by mohl porozumět jinému argumentu, totiž že občanský zákoník je normou natolik obecnou, že se jí musí řídit nejenom každý rodič, ale i každý advokát. A podle občanského zákoníku má dítě stejné právo na oba rodiče a o všem, co se děťátka týká, se mají rukou společnou shodnout a dohodnout otec i matka. Jeden bez druhého nemá tedy takřka žádné pravomoci, a to vše ještě komplikuje participační právo dítěte, tedy jeho oprávnění vyjádřit svůj názor na vše, co se ho zásadním způsobem týká.

Názor klienta není nade vše

Unie rodinných advokátů je proto přesvědčena, že by se advokát neměl nechat názorem svého klienta opít jako rohlíkem, ale že naopak každý advokát musí chybný pohled na práva rodičů korigovat a svého klienta uklidňovat, jako to koneckonců činí advokáti napříč republikou i jinými nerodinnými obory práv. Zákonnou oporu pro tento přístup nachází Unie v totožném ustanovení, na jaký se mnozí konfliktní advokáti zhusta odvolávají – totiž v **§ 16 odst. 1 zák. o advokacii, jenž však ukládá advokátovi hájit ze zájmů klienta jen ty oprávněné.**

Zákaz styku, samostatné rozhodování, přestěhování dítěte bez souhlasu či vyloučení rodiče z výchovy dnes totiž až na výjimky naprosto ojedinělé nebývají zájmem oprávněným. Někteří klienti se ve svých přáních a představách prostě mýlí a s dnešní úpravou rodičovských práv jenom nesouhlasí. Klienti tak zajisté činit mohou, jejich právní zástupci však nikoliv. Etický kodex v čl. 17 odst. 3 přece praví docela jasně: **advokát je povinen respektovat zákonná práva ostatních účastníků řízení.**

Ve vypjatém rodinném soudním sporu tkví právě ve výše uvedeném onen příslovečný zakopaný pes. Soudní boj počítá s porážkou protivníka zbraní hromadného ničení, ačkoliv cílem hodným největšího nasazení by měla být shoda mezi rodiči a klid zbraní, právě v zájmu subjektu, který údajně rodičům bývá tím nejdražším: totiž nezletilého a mnohdy strachem ochromeného dítěte. Rodinný advokát by měl dvojnásob pečlivě vážit každý svůj i klientův další krok. Vždyť možná není příliš daleko doba, kdy bude působit i jako procesní opatrovník nezletilého. Tím spíš je namístě, aby se rodinný advokát vzdělával v otázkách mediace, komunikace, psychologie a dalších souvisejících dovedností. Není nic horšího, než když se specialista z jiného oboru práva chopí opatrovnícké pře a bez znalostí oborové problematiky či způsobu vedení soudního sporu natropí kauze i rodině více škod nežli užítku. Nehovoří náhodou etický kodex v čl. 8 odst. 3 o tom, že převzetí takové věci musí advokát odmítnout?

Ani justice na tomto hřišti nezůstává bez reakce. **Pětina soudů testuje Cochemskou praxi, postavenou na koordinované snaze všech odborníků. Advokáti jsou zatím jedinou profesní skupinou, jež se z obavy před konfliktem vztahu klient/advokát do procesu výrazně nezapojila. Možná je nejvyšší čas dnešní praxi změnit, když už ji mění sami opatrovníčtí soudci. Možná bychom se i my advokáti měli přestat tohoto tématu, jež zatím bylo tabu, tolik bát. Kde jinde než v rodině by mělo platit pravidlo, že normální je se nesoudit?**

Někteří rodiče o dnešních možnostech nevědí, někteří vědí, ale nic víc neumějí. Nevědoucí je třeba poučit, neznajícím je třeba napomoci. A jen 5 % rodičů prostě nechce, a byť poučení, o co jde, nakonec pochopit odmítají. Nikdo netvrdí, že lze zachránit všechny děti a že každý rodinný spor musí skončit dohodou. Ale každý rodinný advokát musí znát platné právo a svého klienta o něm poučit.

Vážení rodinní kolegové, zvedněme tedy tu hrozenou rukavici a pojďme se do toho nového rodinného práva společně pustit. Vždyť přece všechno začíná a končí v rodině.

Bližší podrobnosti včetně zprávy z workshopu *Právní konflikt v rodině*, který proběhl na půdě České advokátní komory 19. dubna 2018, lze také najít na našich webových stránkách www.uracr.cz.

✿ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ, prezidentka Unie rodinných advokátů

ZVÝHODNĚNÉ POJIŠTĚNÍ MOTOROVÝCH VOZIDEL PRO ADVOKÁTY

Pojišťovací makléř WI-ASS ČR, s. r. o., člen RENOMIA GROUP, působí na českém pojistném trhu již od roku 1993. Je nezávislým subjektem poskytujícím služby v oblasti pojištění a řízení rizik. Působí převážně v oblasti pojištění průmyslu a podnikatelů, nabízí však služby i v rámci majetkového a životního pojištění. Pokud se týká pojištění profesní odpovědnosti, zaměřuje se především na pojištění advokátů a jiných právnických profesí. Kromě toho nabízí pro advokáty také další zvýhodněné pojistné produkty.

Podrobněji bychom vás rádi nyní informovali o možnosti pojištění motorových vozidel se slevou 60 %:

Ve spolupráci s renomovanými pojišťovnami působícími na našem pojišťovacím trhu jsme pro advokáty připravili nabídku komplexního autopojištění. Jsou uplatňovány slevy ve výši 60 % ze základních sazeb pro všechny níže uvedené druhy pojištění. Tato sleva je poskytována vždy, a to i v případě souběhu s doloženým bonusem za bezeškodný průběh. Vozidlo tedy může být pojištěno s bonusem až 50 % z havarijního pojištění a povinného ručení dle konkrétního případu (vyhledaného v registru České kanceláře pojistitelů) a pro advokáty bude dále započtena trvalá obchodní sleva 60 % na celou pojistnou smlouvu.

I nadále jsme však připraveni zajistit výběrové řízení a předložit kalkulace pojištění všech významných pojistitelů na českém trhu.

Pojištění může dle vašeho výběru zahrnovat následující krytí:

- Povinné ručení – Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla
- Havarijní pojištění – Pojištění havárie, odcizení, živelních škod a vandalismu
- Doplnková pojištění
 - Pojištění skel
 - Pojištění úrazu přepravovaných osob
 - Pojištění zavazadel
 - Pojištění nákladů na náhradní vozidlo
 - Poškození vozidla zvířetem
 - Připojištění asistenčních služeb

Pojištění je určeno jak pro nová vozidla (včetně vozidel pořízovaných na leasing), tak pro vozidla po skončení leasingu nebo pro starší vozy.

I když leasingové a úvěrové společnosti nabízejí sjednání pojištění a jeho placení v rámci leasingových splátek, často takové pojištění pro vás není cenově výhodnější než uzavření individuální pojistné smlouvy. **Výhodou individuálního pojištění je možnost započtení bonusu z předchozích pojistných smluv a jeho zohlednění po celou dobu pojištění.** Za další výhodu po-

važujeme i možnost pravidelné aktualizace pojistné částky vozidla na jeho obecnou cenu (tj. snížení pojistné částky vozu v závislosti na jeho prodejnosti), a to i během doby splácení leasingu nebo úvěru, což má za následek i snížení pojistného.

Pojištění nových vozidel je uzavíráno na pořizovací cenu dle doložené faktury. Starší vozidla se pojišťují na aktuální obecnou cenu.

Do 150 dnů od pořízení vozidla je také možné sjednat pojištění GAP, které po dobu 3 až 5 let v případě pojistné události kryje rozdíl mezi pořizovací cenou vozidla a obecnou cenou v době pojistné události, jež klesá v závislosti na stáří vozu. Dále je možné u některých vybraných pojistitelů do tohoto krytí zahrnout i spoluúčast, která bývá uplatněna u běžného havarijního pojištění.

V případě, že vás program zvýhodněného pojištění vozidel zaujal, jsme připraveni vám předložit **cenovou kalkulaci**. Pro její přípravu je **potřeba doložit kopii velkého technického průkazu (případně kopii vaší stávající pojistné smlouvy), kopii faktury za pořízení vozidla s výčtem příplatkové výbavy, aktuální počet ujetých kilometrů a informaci o zabezpečení vozidla proti odcizení (imobilizér, zámek převodovky, aktivní vyhledávání).**

Indikativní kalkulaci vám vyhotovíme kdykoli, i když do výročního dne vaší stávající pojistné smlouvy zbývá např. půl roku. Zároveň vám v případě zájmu o realizaci pojištění naším prostřednictvím pomůžeme s ukončením dosavadní pojistné smlouvy. Standardní výpovědní doba je 6 týdnů před výročním dnem pojistné smlouvy.

Naší další službou v oblasti pojištění motorových vozidel je i sjednání pojištění, jeho správy včetně aktualizace pojistné částky v průběhu pojištění, také pomoc při likvidaci škodné (pojistné) události.

Uvádíme níže modelové příklady pojištění s použitím výše zmíněné slevy 60 %:

Příklad 1:

BMW, rok výroby 2009, pojistník právnická osoba, sídlo Praha, bezeškodný průběh POV 51 měsíců HAV 96 měsíců, obecná cena 270 000 Kč bez DPH, imobilizér

Povinné ručení s limity 100/100, havarijní poj. allrisk (havárie, živelní, odcizení, vandalismus) se spoluúčastí 5%/min. 5 000 Kč, skla 10 000 Kč

ROČNÍ POJISTNÉ 13 304 Kč

Příklad 2:

Mercedes Benz, rok výroby 2018, pojistník právnická osoba, sídlo Praha, bezeškodný průběh POV 51 měsíců HAV 120 měsíců, nová hodnota 1 624 266 Kč bez DPH, imobilizér, aktivní vyhledávací systém

Povinné ručení s limity 100/100, havarijní poj. allrisk (havárie, živelní, odcizení, vandalismus) se spoluúčastí 5%/min. 5 000 Kč, skla 35 000 Kč, pojištění přepravovaných osob (60 000 Kč

smrt úrazem/120 000 Kč trvalé následky úrazu/60 Kč denní odškodné), pojištění zavazadel 10 000 Kč, náhradní vozidlo s limitem 15 000 Kč, TOP Asistence
ROČNÍ POJISTNÉ 25 894 Kč

Příklad 3:

Škoda Superb, rok výroby 2015, pojistník právnická osoba, sídlo Přerov, bezeškodný průběh POV 54 měsíců HAV 84 měsíců, obecná cena 412 000 Kč bez DPH, imobilizér

Povinné ručení s limity 100/100, havarijní poj. allrisk (havárie, živél, odcizení, vandalismus) se spoluúčastí 5%/min. 5 000 Kč, skla 15 000 Kč, pojištění přepravovaných osob (60 000 Kč smrt úrazem/120 000 Kč trvalé následky úrazu/60 Kč denní odškodné), pojištění zavazadel 10 000 Kč
ROČNÍ POJISTNÉ 12 895 Kč

Pojišťovací makléř WI-ASS ČR nabízí pro advokáty také další pojištné produkty s výhodnými podmínkami a rozsahem krytí:

- Pojištění cyber rizik a odpovědnosti pověřence pro ochranu osobních údajů (DPO)
- Pojištění přerušení provozu z důvodu požáru a škody na zdraví, nemoci či úrazu
- Pojištění profesní odpovědnosti z činnosti insolvenčního správce
- Pojištění profesní odpovědnosti z činnosti likvidátora, dražebníka

- Pojištění profesní odpovědnosti rozhodce
- Pojištění profesní odpovědnosti mediátora
- Pojištění majetku dlužníka v insolvenční
- Pojištění majetku advokátní kanceláře

Vždy hájíme zájmy svých klientů a vyjednááme pro ně ty nejlepší pojištné podmínky. V rámci komplexních služeb poskytujeme klientům analýzu pojištění a jeho optimalizaci. Do širokého rozsahu služeb patří rovněž mezinárodní služby včetně přístupu na zahraniční pojištné trhy a odborného světového know-how.

Pro bližší informace se, prosím, obraťte na naše makléře dle vašeho regionu na níže uvedených kontaktech:

WI-ASS ČR | 25 let
pojišťovací makléř

✦ Mgr. ZDENĚK TUREK,
jednatel WI-ASS ČR

Region Čechy – pobočka Praha		Region Morava – pobočka Olomouc	
Zdeněk Chovanec	Mgr. Martina Ludwig	Ivo Drábek	Libor Karný
tel.: +420 274 812 921	tel.: +420 222 390 870	tel.: +420 585 225 324	tel.: +420 585 230 256
mobil: +420 605 298 336	mobil: +420 739 524 298	mobil: +420 736 628 108	mobil: +420 730 522 520
e-mail: chovanec@wiass.cz	e-mail: ludwig@wiass.cz	e-mail: drabek@wiass.CZ	e-mail: karny@wiass.cz
Likvidace pojištných událostí			
Daniel Zacharczyk	tel.: +420 222 390 837	mobil: +420 734 366 442	e-mail: likvidace@wiass.cz

Odešli do nebeské síně

V únoru až dubnu 2018 opustilo svoji praxi i své blízké deset advokátů a jedna advokátka:

JUDr. Ivan Brož, advokát v Hradci Králové	*5. 8. 1951	† 25. 2. 2018
Mgr. Václav Čermák, advokát v Trutnově	*30. 5. 1948	† 21. 2. 2018
JUDr. Jaroslav Harvalík, advokát v Praze	*17. 10. 1963	† 12. 3. 2018
JUDr. Zdeněk Hlaveš, advokát v Dolních Studénkách	*24. 1. 1949	† 6. 4. 2018
JUDr. Alena Horčicová, CSc., advokátka v Kolíně	*18. 4. 1934	† 16. 2. 2018
JUDr. Jaroslav Knoll, advokát v Praze	*7. 8. 1943	† 20. 4. 2018
JUDr. Petr Miroš, advokát v Borové	*23. 4. 1985	† 25. 2. 2018
JUDr. Jaromír Patočka, advokát v Mladé Boleslavi	*27. 2. 1935	† 11. 2. 2018
JUDr. Jiří Srba, advokát v Praze	*23. 9. 1942	† 22. 2. 2018
JUDr. Jiří Šabata, advokát v Rajhradu	*23. 4. 1955	† 7. 3. 2018
JUDr. Ladislav Šooš, advokát v Roudnici nad Labem	*3. 8. 1952	† 6. 2. 2018

Čest jejich památce!

Plenární zasedání CCBE poprvé v Praze

V návaznosti na prezidentství JUDr. Antonína Mokrého, člena představenstva ČAK, v Radě evropských advokátních komor (CCBE) proběhlo květnové plenární zasedání CCBE a související jednání pracovních výborů CCBE poprvé v historii v Praze, a to ve dnech 16. až 18. května 2018.

Do Prahy se na plenární zasedání CCBE sjelo na 160 zahraničních delegátů z evropských zemí. CCBE se sídlem v Bruselu je nejvýznamnější evropskou advokátní organizací, která zastupuje milion evropských advokátů, a to prostřednictvím svých členů – advokátních komor, celkem ze 45 evropských zemí. CCBE funguje jako spojka mezi Evropskou unií a evropskými národními advokátními komorami, a i proto je uznávána jako „hlas“ advokátní profese v Evropě. ČAK je řádným členem od roku 2004.

CCBE zasedá zpravidla sedmkrát do roka, z toho dvakrát ve formě plenárního zasedání, v ostatních případech ve formě

stálého výboru, který bývá co do počtu účastníků menší. Je zvykem, že se vždy jedno z plenárních zasedání koná v zemi aktuálního prezidenta CCBE a toto zasedání bývá nejvýznamnější událostí CCBE s tím, že organizace (včetně doprovodných akcí) se ujímá místní advokátní komora. Letošní rok tak s ohledem na prezidentství JUDr. Antonína Mokrého připadl na Českou republiku. ČAK plně podpořila uskutečnění zasedání CCBE v Praze a ujala se jeho organizace.

První den 16. května 2018 byl zahájen jednáním pracovních výborů CCBE, která se uskutečnila v sídle ČAK, v Kaňkově paláci. Zasedal zde výbor pro IT právo, finanční výbor, výbor pro budoucnost

advokátní profese a advokátních služeb a výbor pro vzorový etický kodex.

Následující den, 17. května 2018, pokračovala celodenní jednání dalších deseti výborů a pracovních skupin CCBE, a to v hotelu Sheraton, kde byla většina účastníků ubytována.

Paralelně po celý den probíhal třetí ročník konference **Innovative Legal Service Forum** ve Slovanském domě, kde měla CCBE svůj vlastní panel, na kterém vystoupili: JUDr. Martin Maisner, člen představenstva ČAK, člen výboru pro IT CCBE a člen pracovní skupiny CCBE pro online platformy, Petr Homoki, předseda výboru CCBE pro IT, Simone Cuomo, právní poradce CCBE, Thierry Wickers, předseda výboru CCBE pro budoucnost

advokátní profese a advokátních služeb a Bertrand Debosque, předseda pracovní skupiny pro online platformy (na horním snímku).

Mezi hlavní témata panelu CCBE patřila např. problematika e-justice a v této souvislosti Akční plán EU pro „eGovernment“ na období 2016-2020 ohledně urychlování digitální transformace veřejné správy, dále problematika kybernetické bezpečnosti a související výzvy (cloud, rizika elektronické komunikace, důvěrnost komunikace, online platformy), či návrh nařízení Evropské komise z dubna 2018 ohledně elektronických důkazů v trestních věcech. Podrobnější informace o konferenci najdete na str. 79-80.

Po skončení pracovní části dne se účastníci na pozvání ČAK sešli na **společenském večeru v Anežském klášteře**, který zahájil předseda ČAK, JUDr. Vladimír Jirousek (na snímku s překladatelkou) historickým exkurzem. Účastníkům byla též zpřístupněna dlouhodobá expozice středověkého umění v Čechách a střední Evropě, která se setkala s velkým ohlasem.

V pátek dne 18. května 2018 se uskutečnilo vlastní celodenní neveřejné **plenární zasedání CCBE** v Národním domě na Vinohradech. Mezi pozvanými řečníky vystoupil JUDr. Michal Bobek, Ph.D., generální advokát Soudního dvora Evropské unie, doc. Pavel Svoboda, poslanec Evropského parlamentu a předseda jeho výboru pro právní záležitosti, a v odpoledním bloku dále JUDr. Martin Šolc, prezident Mezinárodní advokátní komory (IBA), a pan Wiebe De Vries, prezident Mezinárodní asociace mladých právníků (AIJA).

Na plenárním zasedání byla přítomna i delegace ČAK ve složení JUDr.

PhDr. Stanislav Balík, JUDr. Eva Indruchová, Mgr. Alžběta Recová, JUDr. Petr Čáp a JUDr. Jiří Novák ml. (odleva na dolním snímku v první řadě).

Na programu jednání bylo mj. schválení stanoviska CCBE ohledně evropských hromadných žalob, volba členů finančního výboru CCBE, Evropská úmluva o advokátní profesi, nový evropský legislativní balíček k právu obchodních společností z dubna 2018, Brexit a mnohá další témata.

Třídenní jednání bylo zakončeno slavnostní **galavečeří v Českém muzeu hudby** na Malé straně, kdy ve své závěrečné řeči JUDr. Mokřý mj. poděkoval ČAK za bezchybnou organizaci veškerých akcí. Pozitivní ohlasy byly zaznamenány i z řad jednotlivých delegací – všichni ohodnotili plenární zasedání v Praze jako jedno z nejlepších v historii. Děkovný dopis prezidenta CCBE předsedovi ČAK i děkovné dopisy irské a maďarské delegace v CCBE uveřejňujeme na následující straně.

Děkovný dopis prezidenta CCBE předsedovi ČAK

Vladimír Jirousek
Česká advokátní komora
Kaňkův palác
Národní 16
1100 Praha 1

V Bruselu dne 23. května 2018

Vážený pane předsedo,

z titulu prezidenta CCBE bych Vám chtěl vyjádřit svou upřímnou a hlubokou vděčnost za Vaši pohostinnost a přivítání delegaci CCBE v krásné Praze u příležitosti našeho plenárního zasedání.

Nám všem bylo velkým potěšením zúčastnit se slavnostní recepce a výstavy ve skvostném klášteře sv. Anežky České. S radostí jsme se zúčastnili plenárního zasedání v Národním domě na Vinohradech před tím, než jsme společně zasedli u galaveče, abychom zakončili naše pracovní zasedání a příjemný pobyt v Praze.

Toto plenární zasedání a společenské akce by nemohly být úspěšné bez cenné pomoci a znamenité přípravy odboru mezinárodních vztahů České advokátní komory.

Ještě jednou Vám děkuji jménem všech delegací CCBE, celého předsednictví a sekretariátu!

S úctou

JUDr. Antonín Mokrý,
prezident CCBE

Děkovný dopis irské delegace v CCBE

22. května 2018

Jménem irské delegace bych chtěla poblahopřát odboru mezinárodních vztahů k fantastické organizaci plenárního zasedání CCBE v Praze, které se konalo minulý týden. Jednotlivá zasedání i společenské akce proběhly s velkým úspěchem. Bylo naším potěšením navštívit tak působivé prostory, ochutnat výborné jídlo a bavit se při poslechu úžasné hudby.

Všichni členové české delegace byli velmi přátelští a nápomocní! Skvěle!

Čas strávený v krásné Praze jsme si velmi užili a doufáme, že se sem zase brzy vrátíme.

Děkuji mnohokrát!

Eva Massa,
informační úředník irské delegace při CCBE

Děkovný dopis maďarské delegace

25. května 2018

Ráda bych vyjádřila naši vděčnost za skvělou organizaci plenárního zasedání v Praze, které proběhlo minulý týden. Všechna zasedání a společenské akce byly perfektně zorganizované, moc jsme si to užili.

Vyřídte prosím naše poděkování všem z oddělení mezinárodních vztahů ČAK, kteří se podíleli na přípravě.

Bernadett Kopár,
bruselská zástupkyně
Maďarské advokátní komory

Tato úspěšná prezentace ČAK vůči zahraniční advokátní komunitě nepochybně přispěla k dalšímu posílení pozitivního vnímání ČAK na mezinárodní úrovni jako silného a významného partnera v srdci Evropské unie.

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 28. června 2018

Bytové vlastnictví a společenství vlastníků jednotek

Lektorka: JUDr. Pavla Schödelbauerová, vedoucí oddělení bytových agend v odboru politiky bydlení MMR, spoluautorka zákonů v oblasti bydlení

ve čtvrtek 11. října 2018

Věci péče soudu o nezletilé pohledem soudce Ústavního soudu

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 6. září 2018

Svěřenské fondy, příležitosti a rizika

Lektoři: JUDr. Jaroslav Svejkský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace *Správa cizího majetku, jehož součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů* Mgr. Ivan Kovář, daňový poradce

ve čtvrtek 18. října 2018

Přiměřené odčinění nemajetkové újmy na zdraví, uplatnění a vyčíslení nároků, nároky sekundárních obětí

Lektor: JUDr. Jaroslav Svejkský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace *Správa cizího majetku, jehož součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů*

ve čtvrtek 13. září 2018

GDPR v advokacii – praktické zkušenosti a vhodné postupy

Lektor: JUDr. Ing. Jindřich Kalíšek, vedoucí advokát praxe práva IT, IP a ochrany osobních údajů v PRK Partners, člen autorského kolektivu metodiky ČAK ke GDPR

ve středu 7. listopadu 2018

Aktuální otázky společného jmění manželů (současná judikatura NS ČR a vybrané otázky soudní praxe)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 4. října 2018

Rozhodčí řízení v advokátní praxi

Lektoři: Mgr. Robert Němec, LL.M., partner PRK Partners, místopředseda představenstva ČAK, rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR
JUDr. Bohuslav Klein, poradce Mauric & Partner, čestný předseda Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

ve čtvrtek 8. listopadu 2018

Aktuální otázky likvidace podílového spoluvlastnictví (současná judikatura NS ČR a vybrané otázky soudní praxe)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**. Telefonické informace na tel. č. 273 193 251 – pi Marie Knižová.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve čtvrtek 6. září 2018

Aktuální otázky z nové právní úpravy s. r. o. a a. s.

Přednáší: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na katedře obchodního práva Právnické fakulty UK, spolupracovník Advokátní kanceláře Glatzová a spol.

v úterý 25. září 2018

Vypořádání společného jmění manželů

Přednáší: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve středu 12. září 2018

Věcná práva aktuálně – držba a její ochrana, nabývání a ochrana vlastnictví, imise z úředně povoleného zařízení, stavební činnost na pozemku, věcná břemena

Přednáší: JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na katedře občanského práva Právnické fakulty MU v Brně, asistentka soudce Nejvyššího soudu

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sídle pobočky ČAK

od pondělí 10. září 2018 do pondělí 10. prosince 2018

Kurz právnícké ruštiny – podzim 2018

Pololetní kurz – 10 lekcí vždy v pondělí od 14 do 15.30 hodin.

Přednáší: Mgr. Vladimír Srebnickij, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočnick

od pondělí 10. září 2018 do pondělí 10. prosince 2018

Kurz právnícké angličtiny – podzim 2018

Pololetní kurz – 10 lekcí vždy v pondělí od 16 do 17.30 hodin.

Přednáší: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce. Telefonické informace: 513 030 115 – Mgr. Lenka Danilišín.

Pozvánka na celostátní turnaj advokacie v tenise Mariánské Lázně, 7. a 8. 9. 2018

Advokátní kancelář JUDr. Ladislava Jiráska a Mgr. Roberta Šupa, s laskavým svolením a podporou České advokátní komory, pořádají **XXVI. ročník tradičního celostátního turnaje advokacie v tenise**, na který si vás tímto dovoluujeme pozvat.

1. Pořadatel:

Advokátní kancelář Jirásek & Šup
Klíčová 199/2, Mariánské Lázně
e-mail: info@jiraseksup.cz
tel: 00420 354673511, mobil: 00420775673514

2. Místo konání:

Tenisové dvorce Tenisového klubu v Mariánských Lázních
U Lesního pramene, Chopinova 85/1

3. Vrchní rozhodčí:

JUDr. Petr Matoušek

4. Vypsání soutěže:

- dvouhra mužů junior
- dvouhra mužů senior
- čtyřhra mužů
- dvouhra a čtyřhra žen
- smíšená čtyřhra, bude-li zájem

5. Soutěže

jsou otevřeny pro všechny členy a pracovníky české a slovenské advokacie. Ředitelství turnaje si vyhrazuje právo úpravy vypsání soutěží podle počtu účastníků.

6. Přihlášky zasílejte e-mailem na: info@jiraseksup.cz

7. Vklady budou vybírány při prezenci ve výši **700 Kč** (zahrnuje občerstvení a raut)

8. Prezence dne 7. 9. 2018

Ubytování je zajištěno v hotelu Grandhotel Pacifik ****. Info na tel. 354651300, nebo na e-mailu pacifik@badmarienbad.cz. Pro zájemce je možné individuálně dohodnout prodloužení pobytu, včetně léčebných kúr, rehabilitací, masáží, případně golfu, za zvýhodněných podmínek. **Srdečně zveme všechny příznivce bílého sportu do Mariánských Lázní.**

JUDr. Ladislav Jirásek
ředitel turnaje

JUDr. Petr Matoušek
vrchní rozhodčí

V PRAŽSKÉM SLOVANSKÉM DOMĚ SE DNE 17. KVĚTNA 2018 POD ZÁŠTITOU ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY KONAL TŘETÍ ROČNÍK MEZINÁRODNÍ KONFERENCE INNOVATIVE LEGAL SERVICES FORUM 2018. KONFERENCE VYDAVATELSKÉHO DOMU ECONOMIA SE ZAMĚŘILA I LETOS NA TŘI HLAVNÍ TÉMATA TECHNOLOGICKÉ VIZE, BYZNYSOVÉ VIZE A VÝZVY PRO STŘEDOEVROPSKÝ REGION. PŘES 200 ÚČASTNÍKŮ Z VÍCE NEŽ 25 ZEMÍ DISKUTOVALO O ROBOTIZACI, OUTSOURCINGU, PRÁCI S BIG DATY, BUSINESS DEVELOPMENTU NEBO VLIVU UMĚLÉ INTELIGENCE NA TRH PRÁVNÍCH SLUŽEB. NA AKCI BĚHEM DNE VYSTOUPILO PŘES DVACET ŘEČNÍKŮ Z ČESKÉ REPUBLIKY, KANADY, VELKÉ BRITÁNIE NEBO FRANCIE.

Úvodní slovo patřilo moderátorovi letošní konference **Jaroslavu Kramerovi**, generálnímu řediteli Economie **Romanu Latuskemu** a místopředsedovi České advokátní komory **Robertu Němcovi** (na snímku).

Hlavní hvězdou konference byl Kanadčan **Andrew Arruda**, jenž založil **první umělou inteligenci v právu, systém ROSS**, který si již dnes ve Spojených státech najímají advokátní kanceláře na práci, kterou běžně dělali studenti práv – tedy rešerše ke smlouvám, vyhledávání relevantních soudních rozhodnutí a přípravu podkladů. Sám ROSS se pak na kauzách učí a zdokonaluje. „*Umělá inteligence už zvládá skvělé věci. Čte za právníky obsahy smluv, vyznačí jim důležité pasáže, a dokáže se tak naučit, jak smlouvy hodnotit,*“ uvedl. Podle něho se umělá inteligence ROSS učí ze starších smluv a dokáže za právníky opravovat chyby při tvorbě nových smluv. Systému můžete klást otázky a on za vás ve smluvní dokumentaci vyhledá odpovědi. Podle Arrudy nás ale i tak nečeká konec právníků a advokátních firem. Moderní technologie jen práci v oboru zefektivní tak, aby se právníci nemuseli zdržovat mechanickou prací při sestavování jednoduchých smluv apod. Jak dodal, telefon existoval 10 let, než ho začali používat i právníci. Mysleli, že je pod jejich úroveň. Takový vývoj v případě umělé inteligence ale nesmí přijít. Právníci budou v budoucnu mu-

set vědět, jak s těmito technologiemi pracovat, stejně jak to dnes vědí v případě programů Word nebo Excel.

Po Arrudově vystoupení následoval první debatní panel „**LegalTech & Law Firms**“. O vlivu technologií na právnické firmy hovořili **Orsolya Görgényi**, ambasadorka organizace ELTA (Europea Legal Tech Association), **Thomas Northoff** z Deloitte Legal a **Břetislav Šimral** z pražské kanceláře Dentons. **Orsolya Görgényi** uvedla, že jako právníci si myslíme, že jsme něco víc, že pomáháme ve společnosti nastolovat právo a spravedlnost. Ale vedle toho nesmíme zapomínat, že právo je také byznys a my se musíme chovat jako byznysmeni. Proto musíme pracovat na svých konkurenčních výhodách, kterými mohou být nové technologie. **Thomas Northoff** z Deloitte Legal ji doplnil v tom směru, že se musíme ptát, které opakující se úkoly právníka lze automatizovat. Práce právníka by měla spočívat spíše v expertize nežli v opakování monotónních úkonů.

O tom přítomné obecenstvo ujistila i další přednášející, **Catherine Bamford**, zakladatelka britské advokátní kanceláře BamLegal, která se označuje za „**právní inženýrku**“. Podle jejích slov advokátní kanceláře ušetří stovky hodin práce svých právníků, pokud si nechají od počítačů předepisovat smlouvy. Úspora může ročně dosáhnout až milionu eur.

O tom, jak advokátní kanceláře zavádějí nové technologie, ve své prezentaci mluvil také **Alex Hamilton**, který vede britskou advokátní kancelář Radiant Law a v minulosti řídil modernizaci mezinárodní kanceláře Latham & Watkins. Podle Hamiltona s inovacemi souvisí také organizace práce v advokátní kanceláři. „*Když jsme tu naši v roce 2011 zakládali, řekli jsme si, že budeme dělat všechno jinak. Napřed jsme začínali s partnery, kteří řídili práci svých týmů, to se nám ale neosvědčilo. Nakonec jsme měli jen vedení a jednotlivé týmy, které se v práci prolínaly. Ukázalo se ale, že ani nově nastavené řízení firmy vlastnosti právníků nezměnilo. Chovali se zkrátka jako klasiční právníci v běžné korporaci. Došli jsme tedy k tomu, že vylepšení naší práce nepřináší změna řídicí struktury, ale až nové technologie,*“ vysvětloval. Podle něho právníci myslí staromódně, když si od klientů účtují peníze podle toho, kolik hodin řešením jejich problémů stráví. Jak dodal závěrem, měli bychom se spíše soustředit na kvalitu, na to, co pro klienty dokážeme rychle vyřešit.

S další přednáškou se představil **zakladatel právního softwaru Legito Ondřej Materna**, jehož firma umožňuje automatické vytváření právních dokumentů. Podle něho spočívá budoucnost právnických technologií v integraci různých digitálních zdrojů dohromady, aby se tak ušetřilo co nejvíce času. Jak vysvětlil, systémy advokátních kanceláří by se měly napojit na státní rejstříky, které jsou pro všechny dostupné zdarma. Totéž by se mělo provést v případě podnikových softwarů, které kanceláře používají. Princip je takový, že by se měla zadat jediná informace, která se do všech zbylých systémů vykopíruje. Tvorba automatizovaných smluv se liší podle zaměření advokátní kanceláře. „*Řekněme, že před sebou máme smlouvu o převodu nemovitosti. Ta má běžně 20 až 30 stran, může být vyhotovena v 50 variantách a advokátní kancelář jich vypracuje v průměru 150 ročně. Pokud se taková smlouva dá vytvořit automaticky, pak může kancelář ročně uspořit tisíc hodin času svých právníků,*“ uzavřel svou přednášku šéf firmy Legito.

Další část konference ILSF se zaměřila na **modernizaci advokátních kanceláří z hlediska příležitosti pro byznys**. S první přednáškou panelu vystoupil Kanaďan **Friedrich Blase** z firmy The Un-Firm. Jako poradce pro zvýšení konkurenceschopnosti pracoval pro advokátní kanceláře v 17 zemích světa. Upozornil na fakt, že advokacie už není jen věcí menších kanceláří a velkých právních oddělení korporací. Do oboru se čím dál více tlačí technologické firmy, které využívají právní softwaru. Jeho vzkaz je jasný: inovujte, abyste se udrželi na trhu! Dosavadní potýkání se advokátů s technologiemi ovšem podle tohoto kanadského experta spíše ukazuje, že digitálním inovacím spousta z nich nerozumí, a tak se jim vyhýbá. Bez technologických inovací to ale už nepůjde. Jak dodal, dnešní právníci jsou málo flexibilní, sedí si ve svých drahých kancelářích a po klientech chtějí, aby je v nich navštěvovali. Tempu svých zákazníků se nepřizpůsobují a ani nechápou, jak funguje jejich byznys. To je špatný přístup, který musíme změnit.

V další panelové diskusi se setkali **Jana Blount** z britské kanceláře DLA Piper, **Jürg Birri** z KPMG a **Robert Němec**, místopředseda ČAK, partner pražské kanceláře PRK Partners. Podle **Jany Blount** jsou právní firmy tradičně velmi hierarchické. V budoucnu ale takhle fungovat nemohou. S využitím technologií se musejí více spoléhat na manažery inovací, projektové

manažery, všechny nové profese. Právník už zkrátka nemá sedět na telefonu, mluvit s klienty a chystat smlouvy. Musí hledat inovativní řešení s kolegy, kteří jsou experty na technologie. **Robert Němec** ji doplnil tím, že modernizace technologií je výzvou pro právníky i pro poskytovatele takových systémů. V České republice je ale problémem také to, že stát zaostává v digitalizaci, takže se hůře dostává k různým veřejným datům.

Jako další z řečníků se představila **Petra Arends-Paltzer** ze Švýcarska, která hovořila o své zkušenosti s digitalizací právní kanceláře. Podle ní jsou hlavními konkurenty tradičních právníků weby, které nabízejí rychlou radu s rozvodem nebo náhradou škody. „*Bud' se přizpůsobíš, nebo zemřeš,*“ citovala známé úsloví. Podle ní se musí advokátní kanceláře změnit, aby nedopadly jako výrobce mobilů Nokia. Ten kdysi patil za lídra trhu, nezachytil ale inovace a musel ustoupit do pozadí. Advokátní kanceláře, které přijímají nové technologie, už na nutnost změny slyší. Bud' takové inovativní firmy vznikají jako externí poradenské společnosti, nebo je zakládají právní oddělení velkých korporací. Podle ní přináší digitalizace právníkům více dat, která zkvalitňují jejich práci, a navíc ji zlevňují.

V poslední části ISLF konference byly tématem **technologické inovace v Evropě a střední Evropě**. Jako první promluvila **Nilema Bhakta-Jones** z britské advokátní kanceláře Alacrity.

Inovacím v advokátních firmách brání Batman, podle Bhakty-Jonesové ale nejde o komiksového hrdinu, ale zkratku, za kterou se skrývá šéf, apatie, čas, peníze, zažité postupy a neochota se změnit. Aby mohly inovace uspět, je třeba v týmu změnit uvažování, více riskovat, nebránit se novým přístupům a sdílet společné cíle. Dodala ještě, že firmy při cestě za změnou nemohou spoléhat na spásu. Musí na sobě zkrátka tvrdě pracovat.

Dalším bodem programu konference byly otázky **stavu inovací v advokátních kancelářích střední Evropy**, v němž se prezentovali **Jan Spáčil** z kanceláře Ambruz & Dark Deloitte Legal, **Erwin Hanslik** z Taylor Wessing a **Josef Hlavíčka** z advokátní kanceláře Havel & Partners.

Jako poslední bod letošní konference se probíraly **inovace v právním povolání na formátu Evropy**. Jako první se ujal slova **Antonín Mokřý**, prezident Evropské asociace advokátních komor (CCBE), člen představenstva ČAK. Jak uvedl, v posledních letech se CCBE zabývá inovacemi v oboru právních služeb, a proto byl ustaven výbor pro zkoumání budoucnosti naší profese, kterou v příštích letech ovlivní umělá inteligence a další technologie.

Na něho navázali poslední řečníci: **Martin Maisner**, člen představenstva ČAK, advokát, právník a kyberbezpečnostní expert, **Simone Cuomo**, **Thierry Wickers** a **Peter Homoki** z Evropské asociace advokátních komor, a také **Bertrand Debosque** z francouzské kanceláře Bignon Lebray Avocats, který upozornil, že používání online platform se u právníků může střetávat s jejich profesionálními pravidly. Uvedl především to, že komunikace po internetu může narušovat důvěrnost právníckého tajemství, konflikt zájmů a právníci si navíc musí dávat pozor na způsob inzerování svých služeb na webu, aby nebyl příliš agresivní a chovali se při něm tak, aby neporušovali etiku svého povolání. V tomto směru je třeba bránit jakémukoli ovlivňování právníkova sdělení ze strany poskytovatele online služby.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

✿ Foto: Economia, a. s.

Pozvánka na turnaj regionálních advokátních týmů ve fotbale

Vážení kolegové,

od roku 2014 se pravidelně koná celostátní turnaj regionálních advokátních týmů ve fotbale, a proto mi dovoluje, abych vás tímto pozvala na letošní **jubilejní 5. ročník**, který se uskuteční v **Plzni** pod názvem

„Turnaj čtyř řek 2018“.

Datum konání: **7. 9. 2018 od 11 hodin**

Místo konání: **Sportovní areál SK SENCŮ Doubravka, Chrástecká 2470/19, Plzeň 4**

Počet utkání – s předpokládaným hracím časem 2 x 25 minut, bude upřesněn na místě podle počtu přihlášených regionálních týmů. V případě losování týmů do skupin budou nasazeny týmy Západní Čechy a Východní Čechy jako poslední finalisté turnaje regionálních advokátních týmů Jihočeské bodlo 2017.

V případě zájmu o ubytování, ať již den předem, nebo v den konání turnaje do dne následujícího, jsou zajištěny pokoje na kolejích lékařské fakulty v Plzni.

Závazné přihlášky, včetně požadavků na ubytování, zašlete, prosím, **nejpozději do 31. 7. 2018** na kontaktní adresu: vaclav.vladar@volny.cz

Pro sestavení týmů prosím kontaktujte vedoucího týmu ve svém regionu:

Západní Čechy:	Václav Vladar	vaclav.vladar@volny.cz
Jižní Čechy:	Petr Smejkal	smejkal@krizenecky.cz
Praha:	Petr Burzanovský	burzanovsky@dbkp.cz
Severní Čechy:	Zdeněk Grus	gruszenek@hotmail.com
Východní Čechy:	Jan Najman	jannajman@volny.cz
Morava:	Petr Vysoudil	kancelar@vysoudil.cz

Se sportovním pozdravem

JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ, jako regionální zástupce České advokátní komory pro Plzeňský region

inzerce

 CODEXIS®
ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM
Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

 stovky titulů tisíce paragrafů desetitisíce komentářů

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.

Tel.: **+420 596 613 333** | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

ATLAS consulting spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP | www.atlasgroup.cz

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

Česká advokátní komora pokračuje v pořádání úspěšné společenské sportovní akce a dovoluje si vás a vaše rodinné příslušníky co nejrdečněji pozvat na

21. ROČNÍK SPORTOVNÍCH HER ČESKÉ ADVOKACIE

zaměřený na sport, relaxaci a společenské setkání.

Místo konání: Areál střediska vrcholového sportu v přírodním prostředí anglického parku města **Nymburk**, který bude vyhrazen v daném termínu pouze advokátům. V případě nepříznivého počasí se mohou všechny sportovní akce uskutečnit v prostorných halách.

Doba konání: od **5. 10. 2018** (pátek), příjezd od 14 do 20 hodin, do **7. 10. 2018** (neděle), odjezd do 12 hodin.

Účast: Advokátky, advokáti, pracovníci advokacie a rodinní příslušníci v předpokládaném počtu kolem 230 osob (ubytovací kapacita).

Program sportovních soutěží: Mezi jednotlivými advokátními seskupeními bude tradičně organizována soutěž ve volejbalu smíšených družstev (v každém družstvu nejméně dvě ženy).

Pro usnadnění a urychlení organizace by organizátoři uvítali, kdyby účastníci přihlašovali již celá družstva nebo si je vytvořili hned po příjezdu na místě samém.

Kromě toho je možnost individuálního sportování ve stolním tenisu, tenisu, nohejbalu, minigolfu, atletice, plavání a posilování se saunou a soláriem. Je též možné domluvit se v případě příznivého počasí na zápas v malé kopané.

Budou vítáni i ti, kteří chtějí pouze své přátele povzbudit a budou mít zájem o prohlídku areálu města Nymburk, přičemž mohou využít krytého plaveckého bazénu, sauny, solária a relaxačního centra. Upozorňujeme, že výdej večerí končí v 21 hodin.

K dispozici je restaurace, večer s tancem a hudbou.

Ubytování: Hotelového typu v jedno- až třílůžkových pokojích se sprchou a toaletou.

Náklady: Účastnický poplatek za osobu činí 1 500 Kč (děti do 12 let 750 Kč) a zahrnuje ubytování, snídani, obědy, večere a nájem sportovního areálu.

Přihlášky: S ohledem na omezenou kapacitu na straně jedné a na nezbytnost naplnit požadovanou účast 230 osobami na straně druhé, prosíme o zaslání závazných přihlášek na e-mailovou adresu: **gajdosova@cak.cz nejpozději do 15. září 2018**, spolu se zaplacením účastnického poplatku na účet č. 12432011/0100, variabilní symbol 2018, konstantní symbol 308.

Odhlášení: Zašlete též na adresu **gajdosova@cak.cz**. Pokud bude odhlášení doručeno **nejpozději do 21. září 2018 (včetně)**, účastnický poplatek se v plné výši vrací. Po tomto termínu již není možné (vzhledem k rezervaci pokojů a nemožnosti je znovu obsadit) účastnický poplatek vrátit.

Po 17. září 2018 organizátorky sportovních her vaši přihlášku písemně potvrdí s podrobnější informací. V případě, že by plánovaná akce byla odvolána pro nedostatečný zájem, bude vám účastnický poplatek vrácen.

Právníkovy zápisky

V páteční příloze Lidových novin z letošního 27. dubna jsem si s pobavením přečetl rozhovor, který Aleně Plavcové poskytl světoznámý jazzman Laco Déczi. Mimo mnohé jiné zajímavosti a občas i (s)prostotořekosti v něm prohlásil: „Mám kámoše, je to nejlepší právník v New Yorku. A ten má pět baráků a všechny je zavalil až po vrch krámy. Inteligentní člověk. Ale přinese domů všechno, i zmrzlý psí hovno. To mi sem kámoši natahali a nepřišli si pro to, svině,“ tvrdí. A pak ho vidím, jak vyplachuje kelímek od jogurtu a ukládá si ho.“ Tuto část rozhoru jsem opsal a předal svému známému, zdatnému českému advokátovi. Ten si totiž občas stěžuje na manželku, která se nerada zbavuje věcí a také vyplachuje a pak skladuje skleničky od jogurtů. Po několika dnech se mi přítel svěřil, že své ženě přečetl onen postřeh a chechtal se přitom sám. Manželka se prý jen útrpně usmála a odsekla: „Ale má pět domů!“

Décziho postřeh mne pobídl k tomu, abych vyšfáral (a zatím nevyhodil) zápisky staré někdy i čtvrt století. Tehdy jsem byl v Mnichově na studijním pobytu a měl jsem příležitost seznámit se s řadou německých soudních rozhodnutí. Byla mezi nimi i taková, která se netýkala mé odborné specializace a z nichž jsem si zapisoval jen svérázný skutkový děj, nikoliv obvyklé identifikační údaje. Záznam jednoho takového právního příběhu byl následující: *V dědickém sporu žalobkyně tvrdila, že bezdětný vdovec pořídil závět, podle které jediným jeho dědicem měl být pejsek Schnappi. Pokud by Schnappi byl snad shledán nezpůsobilým dědicem, měla se stát dědičkou – za předpokladu, že bude o Schnappiho řádně pečovat – neterž zůstavitelovy již dříve zesnulé ženy. Právní „jádro pudla“ nebylo ani tak v obsahu závěti, ale ve skutečnosti, že se nepodařilo nalézt písemné vyhotovení testamentu. Při neexistenci závěti by jako dědicové ze zákona nastupovali čtyři zůstavitelovi synovci. Zmíněná neterž však ve sporu tvrdila, že závět v její prospěch a vlastně také ve prospěch psíka Schnappiho byla opravdu pořízena; jako důkaz této skutečnosti uvedla svědka. Soud však jeho výpověď považoval za málo věrohodnou a další nabízené svědecké výpovědi nepřipustil. Odvolací soud uznal, že soud prvního stupně nemusel určitému svědku věřit. Pochybení první instance však spatřoval v tom, že soud odmítl další nabízené svědky, a nevyužil tak všechny možnosti zjistit, zda závět s určitým obsahem a náležitostmi existovala a zda přetrvala až do smrti zůstavitele. Odvolací soud dále uvedl, že existenci platné závěti a její obsah lze dokazovat pomocí nejrůznějších prostředků, i když nelze předložit její text. Poukázal i na běžnou životní zkušenost, podle které se i řádné závěti někdy ztrácejí nebo jsou zatajovány, eventuálně zůstavitelem změněny či zničeny.*

Moje mnichovská stáž skončila dřív, než se v daném dědickém sporu dospělo ke konečnému rozhodnutí. Stejně by mne zajímalo, jak byla v Německu věc pravomocně uzavřena a jak by se s podobným skutkovým stavem „popasovaly“ české soudy.

Jiný kuriózní soudní případ se týkal amerických manželů. Když se po desítky let společného života rozvedli, manželce připadl dům i s nábytkem. Měsíc po právní moci rozvodu a majetkového narovnání bývalý manžel vyhrál 130 000 dolarů na sázenku, kterou zakoupil ještě za manželství. Bývalá manželka navrhla, aby soud zrušil původní uspořádání majetkových poměrů mezi manželi a přiznal jí polovinu ze zmíněné částky, neboť sázenka náležela do společného jmění manželů. Právní zástupce manželů tvrdil, že v době koupě měla sázenka cenu tři dolary a že manželka proto může dostat jeden a půl dolaru, bude-li na tom trvat. Soudce vážil důkazy i argumenty delší dobu, a nakonec dal za pravdu manželovi. Uvažoval prý následovně: „Rád bych věděl, jestli by paní tehdy přijala sázenku místo domu. Co dá bůh, soudce neodníměj. A pánbůh zřejmě chtěl bývalého manžela odškodnit za ztrátu milované ženy i ztrátu domu.“ Opět by mne zajímalo, jak by o takovém skutkovém stavu bylo uváženo, rozhodnuto i argumentováno u českého soudu.

JUDr. Václav Fiala, redaktor v právnickém nakladatelství Wolters Kluwer, patří k těm právníkům, které zajímá svět vůbec a svět umění zvlášť; dovede také o něm zajímavě i zasvěceně psát. Po knihách provázejících čtenáře Vidní a Paříži mu vyšla i výpravná publikace *Benátky – Literární toulky městem umělců, hudby a karnevalu* (vydalo nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka v Praze a Litomyšli, 2011). Dostal jsem se k ní teprve nedávno, a blíže se tak seznámil s místopisem Benátek a nejrůznějšími podobami historie a života v tomto proslulém městě. Tak na str. 77 jsem se dočetl: „Poloha vějíře nebo jeho pohyby upoutávaly mužské oči a vysílaly k nim jasné signály, případně naznačovaly odmítnutí. Dotkla-li se například dáma lehce vějířem svých rtů, říkala tím: ‚Polib mě.‘ Příložením k pravé tváři vyslovila: ‚Ano.‘ Příložením k levé sdělovala: ‚Ne.‘“ Pravidla etikety byla a mohou být i dnes prevencí právně postižitelných poklesků. Tehdy zřejmě nepřicházela v úvahu pozdější nařčení typu „Me Too“.

Na str. 211 Fialova díla jsou zmíněny dávnější „zákony proti luxusu, které předepisovaly, jak se mohou Benátčané a zejména Benátčanky oblékat, jaké šperky mohou nosit, jakou barvu mohou mít gondoly atd. ... (V době, kdy dámská móda diktovala ženám nosit přehnaně vysoké podpatky střevičků, stanovil benátský Senát maximální přípustnou výšku podpatků na osminu výšky jejich majitelek.) ... Nařizovalo se, že při hostinách se nesmí předkládat ryba a maso současně...“ Jak patrně, některá opatření Evropské unie mají své předchůdce a stále platí ono latinské: „Nihil novi sub sole.“ – „Nic nového pod sluncem.“

✿ prof. PETR HAJN

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v roce 1927 patřili advokáti k podporovatelům československých škol v zahraničí? Podle výzvy publikované v časopise Česká advokacie „úkol je to veliký, neboť udržovat plnou pětinu národa v cizině na kulturní a národní výši, stojí mnoho peněz“. Advokáti byli rovněž žádáni, aby „při sepisování testamentů a jiných případech, kdy se věnují dary na národní a humanitární korporace“, pamatovali i na spolek Komenský, který zahraniční školy udržoval a podporoval.

- prvním civilním starostou Norimberku se stal v roce 1818 advokát? Byl jím Christian Gottfried Lorsch (1773-1830). Stalo se tak dva roky poté, kdy v rámci Rýnského spolku převzalo zadlužený Norimberk Bavorské království a král Maxmilián I. vydal edikt o obecní správě. Lorch byl norimberským advokátem od roku 1796, od roku 1801 působil v městské radě. Starostou byl zvolen 28. září 1818, ve funkci setrval do roku 1821. V posledním funkčním roce stihl založit ve městě spořitelnu. Po Christianu Gottfriedu Lorschovi je pojmenována ulice v městské části Gleißhammer.

- redakce časopisu Česká advokacie nezapomínala ani na upozornění advokátů ve věcech daňových? V ro-

ce 1931 tak byli advokáti již v listopadovém čísle upozorněni, aby nezapomněli včas podat daňová přiznání, a to k dani z obratu do konce ledna, dani důchodové a všeobecné dani výdělkové do konce února s tím, že *nedodržení těchto lhůt má v zápětí kontumační následky a žádné odvolání pak nepomůže*. Advokáti měli nárok na 20% snížení všeobecné daně výdělkové, nově jej však v přiznání k dani museli výslovně uplatnit. Podle *Režie advokátní kanceláře* k ní patřily zejména tyto položky: „*služné personálu, příspěvky na nemocenské pojištění, poplatky na telefon, nájemné z kanceláře, otop, osvětlení, úklid, povinný příspěvek advokátní komoře, pojištění proti vloupání a povinné ručení, novoroční, daň z obratu a všeobecná daň výdělková, kancelářské potřeby, knihy a porta, právnické knihy, amortizace kancelářského zařízení, jízdné do kanceláře z bytu a zpět, apod.*“. Zároveň byli advokáti upozorněni na příručku plzeňského kolegy Arnolda Singra *Účetnictví v advokátních a notářských kancelářích*, „*kde najdete návod k účelnému vedení knih*“.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

NAŠE STRAVENKA VÝHODNĚJŠÍ BENEFIT

**PRO VŠECHNY ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE
A JEJICH ZAMĚSTNANCE**

- ✓ nulová provize pro zaměstnavatele
- ✓ placení v restauracích a prodejnách Lidl i Kaufland
- ✓ rychlá objednávka online

Jste jeden krok od stravenek bez provizí.

Volejte na 729 972 888

**NOVĚ
ELEKTRONICKÁ
STRAVENKA**

nasestravenka.cz

Leitartikel	
Martin Maisner: Anständigkeit, oder Feigheit?	3
Aktualitäten	
Der Präsident der Tschechischen Rechtsanwaltskammer hat ein Disziplinarverfahren gegen den Richter in der Sache Zadeh angeregt Iva Chaloupková	4
Die Konferenz in Brünn hat die Debatte über die Rekodifizierung des Zivilprozesses gestartet Hana Rýdlová	7
Der 14. Jahrgang des Gesamtjustizwettbewerbs Der Jurist des Jahres 2018 wurde ausgerufen.	10
Aktuell im Rechtswesen Hana Rýdlová	12
Aus Rechtstheorie und Praxis	
Artikel	
Vermutungen, die im § 980 Abs. 2 des Bürgerlichen Gesetzbuchs geregelt sind Petr Těgl	13
Diskutierte Fragen bezüglich des Erlöschens von Verbindlichkeiten im Bürgerlichen Gesetzbuch Alena Bányaiová	21
Notwendige Verteidigung der juristischen Person – ja, oder nein? – 1. Teil Alena Tibitanzlová	29
Problematik der Zahlung von Unterhaltsbeiträgen an Kinder – Fälligkeit des Unterhaltsbeitrags Radka Vacová	34
Auflösung des Arbeitsverhältnisses wegen Verletzung der Pflichten des vorübergehend arbeitsunfähigen Arbeitnehmers Jana Komendová	37
Einige Bemerkungen zur Frage der Einstellung des Gerichtsverfahrens in Sachen der Sicherstellung von Ausländern Lenka Mičkalová	42
Das Beweismaß und das Sachverständigengutachten in Verfahren über die Bezahlung des Wechselanspruchs Radim Chalupa.....	46
Aus der Rechtsprechung	
Verfassungsgericht: Über die Feststellung der Meinung des Kindes im Streitfall der Eltern bezüglich der Wahl der Grundschule des Kindes, welches die Grundschulpflicht antritt	51
Oberstes Verwaltungsgericht: Änderung des gemeinsamen Nachnamens während der Zeitdauer der Ehe	53
EGMR: Über die Unzulässigkeit, sich persönlich im Strafverfahren zu verteidigen	57
Glosse: Zum Urteil des Obersten Gerichts in Sachen der Folgen des zwischen beiden Elternteilen geschlossenen Vertrags, wenn einer von ihnen in Geistesstörung gehandelt hat	59
Aus der Fachliteratur	
Pavla Bejčková: Luftschutzgesetz. Kommentar (Ondřej Vícha).....	61
Aleš Rozehnal: Strategie des Zivilprozesses (Tomáš Pohl)	63
Marek Fryšták, Josef Kuchta, Jan Provazník, David Čep: Prozessuale Stellung der Amtsperson im Strafrecht (Sandra Vareninová)	63
Josef Černohlávek, Petr Doubrava: Rechtsstreitigkeiten im Bauwesen (Aleš Rozehnal).....	64
Emil Svoboda: Wanderer hinter den Grenzen der positivistischen Kreise. Auswahl aus dem Werk (Petr Bezouška).....	65
Das Bulletin der slowakischen Rechtsanwaltschaft bringt	66
Aus der Rechtsanwaltschaft	
Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft	
Rechtsanwälte in Schulen – schließt euch dem Projekt an Daniela Kovářová, Ronald Němec.....	67
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka.....	68
Aus der Praxis des Ausschusses der Tschechischen Rechtsanwaltskammer für Fachhilfe und Schutz der Interessen der Rechtsanwälte Marek Nespala	70
Rechtsanwalt als Freund des Gerichts und des Kindes, wenigstens in Familiensachen Daniela Kovářová	71
Begünstigte Versicherung der Kraftfahrzeuge für Rechtsanwälte Zdeněk Turek	72
Sie sind in die Himmelshalle gegangen	73
Aus Europa und aus der Welt	
Plenarsitzung der CCBE zum ersten Mal in Prag Eva Indruchová	74
Informationen und Wissenswertes	
Was Sie wissen sollten	
Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in den Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	77
Einladung zum gesamtstaatlichen Tennis-Turnier der Rechtsanwaltschaft	78
Innovative Legal Services Forum 2018 Hana Rýdlová.....	79
Einladung zum Fußballturnier der regionalen Anwaltsteams „Turnier der vier Flüsse 2018“ in Pilsen	81
Einladung zu den 21. Sportspielen der tschechischen Rechtsanwaltschaft in Nymburk	82
Zum Schluss	
Notizen des Juristen Petr Hajn.....	83
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý	84
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík.....	84
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Petr Tégel: Vermutungen, die im § 980 Abs. 2 des Bürgerlichen Gesetzbuchs geregelt sind

Der Beitrag beschäftigt sich ausführlich mit verschiedenen Aspekten der im § 980 Abs. 2 des Bürgerlichen Gesetzbuchs geregelten Vermutungen. Er widmet sich dem Umfang der Anwendung der Vermutungen, dem Beginn, der Dauer und der Beendigung deren Wirkung, inklusive deren Widerlegung. Im Beitrag wird ein konsequenter Vergleich mit verwandten Rechtsordnungen (mit jenen, die als Inspirationsquelle der tschechischen Regelung dienen) und den Ergebnissen deren Doktrin und Rechtsprechung durchgeführt. In einer Reihe von Aspekten werden im Artikel Schlussfolgerungen präsentiert, die von den bisherigen inländischen Ausgängen bezüglich dieses Themas abweichen.

Alena Bányaiová: Diskutierte Fragen bezüglich des Erlöschens von Verbindlichkeiten im Bürgerlichen Gesetzbuch

Das Bürgerliche Gesetzbuch regelt unter der Rubrik Erlöschens von Verbindlichkeiten Rechtstatsachen, die einerseits das Erlöschen der Verbindlichkeit als Verbindlichkeitsverhältnisses und andererseits das Erlöschen der Schuld als der zur Erfüllung entstandenen Pflicht bewirken. Die Regelung ist in zwei elementare Gruppen geteilt. Die erste Gruppe wird durch die Erfüllung als grundlegende und natürlichste Weise des Erlöschens der Verbindlichkeit repräsentiert, mit welcher der Wirtschaftszweck der Verbindlichkeit erfüllt ist. Die zweite Gruppe schließt alle anderen Rechtstatsachen ein, die das Erlöschen der Verbindlichkeit bewirken, seien es Tatsachen, infolge derer die Verbindlichkeit durch eine äquivalente Befriedigung des Gläubigers erlischt, oder Tatsachen, die das Erlöschen einer nicht erfüllten Verbindlichkeit bewirken.

In der Regelung der einzelnen Institute übernimmt das Bürgerliche Gesetzbuch in ziemlich hohem Maße die Auffassung, die sich in die vorherigen privatrechtlichen Regelungen, in das Handelsgesetzbuch und das Bürgerliche Gesetzbuch aus dem Jahre 1964 projizierten, und Änderungen, die das Bürgerliche Gesetzbuch mit sich bringt, sind eher partiell. Zu diesen Neuheiten wurde eine Reihe von Meinungen ausgesprochen, die oft auch polemisch waren. Der Artikel weist auf einige der publizierten Ansichten hin und versucht also, zur Auslegung der neuen Regelungen beizutragen. Die Diskussion betrifft zum Beispiel die Auswirkungen der Leistung einer mangelhaften Erfüllung zwecks Erfüllung der Verbindlichkeit, Einwände zu einem nicht erfüllten Vertrag und Ungewissheit des Klägers, einige Fragen der Erfüllungsweise und ferner Fragen in Verbindung mit Kündigung und Rücktritt vom Vertrag.

Alena Tibitzanlová: Notwendige Verteidigung der juristischen Person – ja, oder nein? – 1. Teil

Im Titel dieses Beitrags stellt sich die Autorin in Frage: notwendige Verteidigung der juristischen Person – ja, oder nein. Als Inspiration für das Thema, das die Autorin gewählt hat, hat ihr die im Beitrag analysierte Maßnahme der Bestellung des Verteidigers für eine juristische Person wegen vermeintlicher Existenz des Grundes der notwendigen Verteidigung gedient. Dieses war für sie die Anregung zum Nachdenken, warum das Gesetz über die strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen das Institut der notwendigen Verteidigung so regelt, wie es derzeit der Fall ist, und ob eine solche Rechtsregelung gerechtfertigt ist. Die Autorin versucht, durch diesen Beitrag die entsprechende Antwort zu finden bzw. wenigstens eine Diskussion über diese Problematik hervorzurufen. Der Beitrag hat zwei Teile, wobei der erste Teil die Einleitung in die Problematik der strafrechtlichen Verantwortlichkeit juristischer Personen, in die Problematik der notwendigen Verteidigung und bereits eine teilweise Analyse des Erforschten beinhaltet.

Radka Vacová: Problematik der Zahlung von Unterhaltsbeiträgen an Kinder – Fälligkeit des Unterhaltsbeitrags

Im Hinblick auf entstehende Unklarheiten im Bereich der Problematik der Zahlung von Unterhaltsbeiträgen behandelt dieser Artikel die Fälligkeit der Unterhaltsbeiträge für Kinder. Im Zusammenhang mit der Fälligkeit der Unterhaltsbeiträge verwendet das Gesetz die Wendung „monatlich vorher“. Die scheinbar klare Bestimmung bereitet jedoch eine Reihe von Problemen nicht nur den Eltern, sondern auch der Fachöffentlichkeit, die sich auf der Bedeutung nicht einigen kann. Das Ziel des Beitrags ist also eine ausführliche Auslegung der gegenständlichen Bestimmung.

Jana Komendová: Auflösung des Arbeitsverhältnisses wegen Verletzung der Pflichten des vorübergehend arbeitsunfähigen Arbeitnehmers

Die geltende Rechtsregelung ermöglicht dem Arbeitgeber, das Arbeitsverhältnis seines Arbeitnehmers wegen besonders schwerer Verletzung von Pflichten des vorübergehend arbeitsunfähigen Versicherungsnehmers durch Kündigung aufzulösen. Es handelt sich um die Verletzung der Pflicht, sich während der ersten 14 Tage der vorübergehenden Arbeitsunfähigkeit im

Aufenthaltsort aufzuhalten und den Umfang und die Zeit der genehmigten Ausgänge einzuhalten. Die Kündigung des Arbeitsverhältnisses aus diesem Grund und Folgen, die damit verbunden sind, sind Gegenstand vieler Diskussionen in der Fachöffentlichkeit geworden und haben unter den Arbeitnehmern und Arbeitgebern ihre Befürworter und Gegner. Von der Wichtigkeit dieser Problematik zeugt auch der unlängst erlassene Befund des Verfassungsgerichts betreffend den Antrag auf die Aufhebung einiger Bestimmungen des Arbeitsgesetzbuchs und des Beschäftigungsgesetzes.

Lenka Mičkalová: Einige Bemerkungen zur Frage der Einstellung des Gerichtsverfahrens in Sachen der Sicherstellung von Ausländern

Das Ziel des Beitrags ist das Vertrautmachen der Leser mit der nicht besonders gelungenen Novellierung des Gesetzes über den Aufenthalt der Ausländer und des Asylgesetzes. Laut der unten beschriebenen Novellierung können die Verwaltungsgerichte das Verfahren über die Klage bzw. die Kassationsbeschwerde einstellen, wenn die Sicherstellung vor Erlass der Gerichtsentcheidung beendet wurde. Die Anwendung dieser Bestimmung in der Praxis bereitet gewisse Probleme, die im Artikel näher beschrieben sind, und zwar im Hinblick auf judikatorische Schlussfolgerungen des Obersten Verwaltungsgerichts.

Radim Chalupa: Das Beweismaß und das Sachverständigengutachten in Verfahren über die Bezahlung des Wechselanspruchs

Das Ziel des Artikels ist die Auslegung der Problematik des Beweismaßes und der richtigen Geltendmachung dieses Prozessinstrumentes bei der Bewertung der Beweisführung, die aufgrund eines Sachverständigengutachtens durchgeführt wurde. Der erste Teil des Artikels wird der Erklärung des Begriffs „Beweismaß“ gewidmet, wenn der Autor diesen so präsentiert, dass es sich um den Maßstab des Nachweises einer aufzuklärenden strittigen Tatsache handelt. Die genannte Auslegung mündet in die Präsentation der Grundregel des Beweismaßes. Der Autor legt ferner eine angloamerikanische, kontinentale und skandinavische Sicht auf das Maß der Wahrscheinlichkeit vor, die zur Feststellung notwendig ist, dass die Tatsache bewiesen wurde.

Der zweite Teil des Artikels wird den Schlussfolgerungen des Textteils gewidmet, der auf den theoretischen Aspekt der Problematik des Beweismaßes, die Analyse der möglichen Beweisführungen gerichtet ist, und zwar im Hinblick auf die Beantwortung der Frage, inwieweit ein Sachverständigengutachten, dessen Schlussfolgerung unter der Voraussetzung dessen Richtigkeit nur auf dem Niveau einer geringen bzw. mittleren Wahrscheinlichkeit ausgesprochen wird, eine geeignete Unterlage für den Nachweis eines strittigen Tatumstandes ist. Das Fazit dieses zweiten praktisch orientierten Teils des Artikels ist, dass ein Sachverständigengutachten, dessen Schlussfolgerung dem Niveau einer geringen Wahrscheinlichkeit entspricht, nicht als ausreichende Unterlage zum Nachweis einer Tatsache angesehen werden kann; die Beweis-Validität eines Gutachtens mit einer Schlussfolgerung, die auf dem Niveau einer mittleren Wahrscheinlichkeit liegt, hängt von weiteren Aspekten des Verfahrens und der Beweisführung ab.

Petr Tégel: Presumptions provided for in § 980 para. 2 of the Civil Code

The article deals in detail with various aspects of presumptions provided for in § 980 para. 2 of the Civil Code. It discusses the scope of application of presumptions, and commencement, duration and termination of their effect, including their rebuttal. The article thoroughly compares related bodies of law (those that were the source of inspiration for the Czech regulation) and the results of their doctrines and case law. In several aspects, the article presents conclusions that deviate from the existing domestic publications on the topic.

Alena Bányaiová: Discussed issues of extinction of obligations in the Civil Code

The Civil Code, in its section on extinction of obligations, provides for legal facts causing extinction of an obligation as an obligation relationship as well as extinction of a debt as a duty to perform arising from an obligation. The regulation is divided into two basic groups. The first is represented by discharge as the fundamental and most natural way of extinction of an obligation, whereby the economic purpose of the obligation is achieved. The second group includes all other legal facts causing extinction of an obligation, whether facts as a consequence of which an obligation extinguishes through alternative satisfaction of the creditor or facts causing extinction of an undischarged obligation.

In regulating each institution, the Civil Code largely adopts the concept reflected in previous private-law statutes, the Commercial Code and the 1964 Civil Code and the changes brought by it are rather minor. A number of opinions, often polemical, have been presented with respect to these novelties. The article points out some of the published opinions and attempts

to help interpret the new legislation. The discussion relates, for example, to the effects of provision of defective performance to discharge an obligation, objections of a contract not fulfilled and the plaintiff's uncertainty, some issues concerning the manner of discharge, and issues associated with notice of termination and withdrawal from a contract.

Alena Tibitzanlová: Compulsory defence of a legal entity—yes or no? – Part 1

In the title of this article, the author asks herself the question whether defence of a legal entity is or is not compulsory. Inspiration for the topic selected by the author was a measure analysed in the article concerning appointment of a defence counsel for a legal entity due to purported existence of a reason for compulsory defence. That led her to thinking why the law on criminal liability of legal entities regulates the institution of compulsory defence the way it regulates it and whether such regulation is appropriate. In her article, the author seeks to find answers to these questions or at least to raise a debate on this issue. The article is divided into two parts, the first introducing the issue of criminal liability of legal entities, the issue of compulsory defence and already a partial analysis of the matter under consideration.

Radka Vacová: The issue of payment of alimony to children – the due date of payment

With regard to arising unclearities in the area of payment of alimony, this article focuses on the due date of payment of alimony payable to children. The law uses the phrase “monthly in advance” in connection with the due date of payment. This seemingly clear provision, however, causes a number of problems not only to parents but also to the professional public, which is unable to agree on its meaning. The article aims to provide a detailed interpretation of that provision.

Jana Komendová: Termination of employment due to misconduct of an employee temporarily unable to work

Applicable laws enable employers to terminate the employment relationship with an employee by termination for breach, in a particularly gross manner, of some obligations making up the content of the regime of an insured person temporarily unable to work. This concerns a breach of the obligation to be present in the place of residence in the first 14 days of temporary incapacity to work, and the obligation to comply with the scope and times of allowed outings. Termination of employment due to this reason and the consequences associated with it have been subject to numerous discussions among the professional public, and they have their supporters and opponents among employees and employers. The severity of this issue is also attested by a recent judgement of the Constitutional Court concerning a proposal to repeal certain provision of the Labour Code and the Employment Act.

Lenka Mičkalová: A few comments on the issue of discontinuation of legal proceedings in matters of detention of aliens

The article aims to acquaint the readers with not a very fortunate amendment to the law on the stay of aliens and the law on asylum. Under the below amendment, administrative courts may discontinue action or cassation complaint proceedings in matters of detention of aliens if detention ended before a court decision is issued. Application of this provision in practice causes certain problems, which are further described in the article, with regard to the case-law conclusions of the Supreme Administrative Court.

Radim Chalupa: Standard of proof and expert examination in proceedings for the payment of a bill-of-exchange claim

The article aims to explain the issue of standard of proof and correct application of this procedural tool in evaluating discovery carried out by producing an expert report. The first part of the article explains the term standard of proof; the author introduces it as a measure of proving a disputed fact that is being clarified. That interpretation leads to the presentation of the basic rule of the standard of proof. Moreover, the author presents the common-law, continental and Scandinavian perspectives of the degree of probability that has to be achieved before it can be concluded that a fact has been proven.

The second part of the article projects the conclusions of a part dealing with a theoretical perspective of the standard of proof, analysis of possible outcomes of discovery leading to the answer to the question to what extent an expert opinion whose conclusion is pronounced with the assumption of its correctness only at the level of low or medium probability is an eligible basis to prove a disputed fact. The outcome of this second, practically oriented, part of the article is that an expert report with its conclusion at the level of low or medium probability cannot be considered sufficient basis to prove a fact; the evidentiary validity of a report with a conclusion provided at the level of medium probability depends on other aspects of the proceedings and discovery.

Leading Article	
Martin Maisner: Decency or cowardice?	3
Current News	
President of the CBA filed a motion to commence disciplinary proceedings with the judge in Zadeh case	
Iva Chaloupková	4
Brno conference swirling a debate about the recodification of the civil process Hana Rýdlová.....	7
The 14th year of the Lawyer of the Year 2018 awards has been announced	10
Currently in law Hana Rýdlová.....	12
Legal Theory and Practice	
Articles	
Presumptions provided for in § 980 para. 2 of the Civil Code Petr Tégl	13
Discussed issues of termination of obligations in the Civil Code Alena Bányaiová	21
Compulsory defence of a legal entity—yes or no? – Part 1 Alena Tibítanzlová	29
The issue of payment of alimony to children – the due date of payment Radka Vacová	34
Termination of employment due to misconduct of an employee temporarily unable to work Jana Komendová	37
A few comments on the issue of discontinuation of legal proceedings in matters of detention of aliens Lenka Mičkalová	42
Standard of proof and expert examination in proceedings for the payment of a bill-of exchange claim Radim Chalupa.....	46
Judicial Decisions	
Constitutional Court: On the determination of opinion of a child in case of parents' dispute concerning the choice of school of a child commencing compulsory schooling	51
Supreme Administrative Court: Change of common surname in the course of marriage	53
ECtHR: On the inadmissibility of self-defence in criminal proceedings	57
Note: On a Supreme Court judgment concerning the effects of a contract entered into by both spouses where one of them acted in a mental disorder	59
Professional Literature	
Pavla Bejčková: The law on the protection of the air. Commentary (Ondřej Vícha)	61
Aleš Rozehnal: Civil process strategies (Tomáš Pohl)	63
Marek Fryšták, Josef Kuchta, Jan Provazník, David Čep: The position of a person in authority in criminal law (Sandra Vareninová)	63
Josef Černohlávek, Petr Doubrava: Legal disputes in the construction industry (Aleš Rozehnal).....	64
Emil Svoboda: A pilgrim beyond positivist circles. Selected works (Petr Bezouška)	65
Bulletin of the Slovak Bar Association brings...	66
Legal Profession	
Czech Legal Profession	
Lawyers in schools – join in the project Daniela Kovářová, Ronald Němec	67
Disciplinary Practice Jan Syka.....	68
From the practice of the CBA's Committee for technical support and protection of the interests of lawyers	
Marek Nespala.....	70
Lawyer as a friend of the court and the child, at least in family matters Daniela Kovářová	71
Discounted vehicle insurance for lawyers Zdeněk Turek	72
Gone to the celestial hall	73
Europe and the World	
Plenary session of the CCBE for the first time in Prague Eva Indruchová.....	74
Information and Points of Interest	
You Should Know	
Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association	77
Invitation to the national tennis tournament of the legal profession	78
Innovative Legal Services Forum 2018 Hana Rýdlová.....	79
Invitation to the tournament of regional football teams “2018 Four River Tournament” in Pilsen	81
Invitation to the 21st Sports games of the Czech legal profession in Nymburk	82
Finally	
Lawyer's Diary Petr Hajn	83
Drawing by Lubomír Lichý	84
Did you know that... Stanislav Balík	84
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Weil, Gotshal & Manges s.r.o. advokátní kancelář

nabízí pracovní příležitosti pro

advokáty a advokátní koncipienty

Kandidát by měl splňovat následující požadavky:

- velmi dobrá znalost platného práva
- motivace k vysokému pracovnímu nasazení
- výborná znalost anglického jazyka
- předchozí praxe a studijní zkušenosti získané v zahraničí výhodou

Chcete-li získat praktické zkušenosti v oboru, stát se členem týmu renomované mezinárodní advokátní kanceláře a získat nadstandardní finanční ohodnocení, zašlete nám, prosím: průvodní dopis a curriculum vitae v českém a anglickém jazyce.

Písemné nabídky s uvedením své kontaktní adresy a telefonního čísla zasílejte na adresu:

WEIL, GOTSHAL & MANGES s.r.o. advokátní kancelář

k rukám Martiny Machkové a Kláry Koppové

Křižovnické nám. 193/2, 110 00 Praha 1, tel.: 221 407 300, fax: 221 407 310

e-mail: martina.machkova@weil.com, klara.koppova@weil.com

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2017 PRO MEZINÁRODNÍ KANCELÁŘ

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2017 v kategoriích:

- Fúze a akvizice
- Řešení sporů a arbitráže

CHAMBERS EUROPE 2017 – nejvyšší hodnocení v kategoriích:

- Competition/Antitrust
- Dispute Resolution
- Projects & Energy

Pomáhejme společně.

WEIL, GOTSHAL – nadační fond

www.weil-nadacni-fond.cz

beck-online

rychlost
spolehlivost
kvalita

Daniel Morys

předseda představenstva
a generální ředitel DPO

” Beck-online považujeme za moderní, jednoduché a komplexní řešení v oblasti právních informačních systémů. Kvalitní komentáře, intuitivní rozhraní systému a snadná dostupnost potvrzují jeho kvality. “

Jednoduše si to vyzkoušejte!
www.beck-online.cz